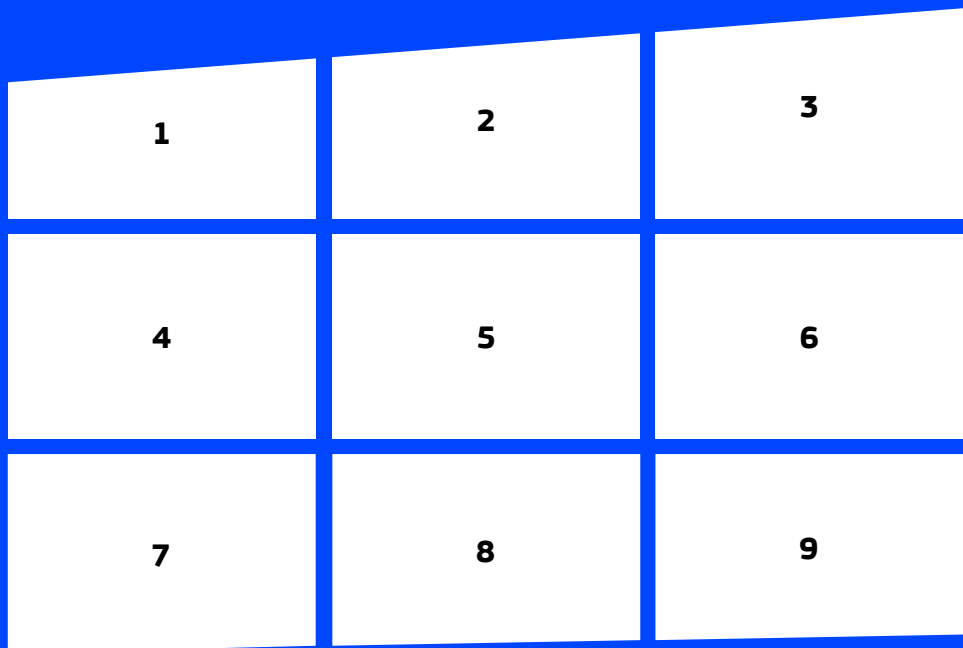

EÚ v roku 2024

SÚHRNNÁ SPRÁVA O ČINNOSTI
EURÓPSKEJ ÚNIE

NA TITULNEJ STRANE

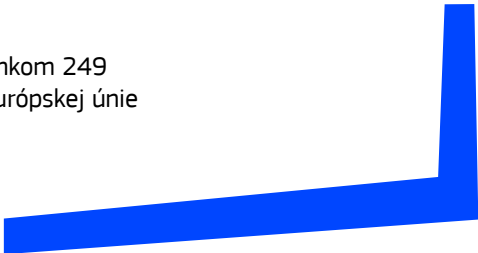
1. Prezidentka Európskej centrálnej banky Christine Lagardová na zasadnutí Euroskupiny, na ktorom ministri financií a hospodárstva štátov EÚ rokujú o kľúčových hospodárskych a finančných otázkach, Ghent (Belgicko) 23. februára 2024.
2. Družica Sentinel-1C na pozorovanie Zeme je pripievňovaná k vypúšťaciemu adaptéru, ktorý ju spája s nosnou raketou. Tento proces bol ukončený 19. novembra 2024 v zariadení na integráciu užitočného zaťaženia európskeho vesmírneho strediska v Kourou (Francúzska Guyana), kde bola družica pripravená na cestu na polárnu obežnú dráhu. (© ESA / CNES / Arianespace / Optique du vidéo du CSG–S. Martin)
3. Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (vľavo) 20. septembra 2024 navštívila Kyjev (Ukrajina), kde sa stretla s ukrajinským prezidentom Volodymyrom Zelenským (vpravo), aby prediskutovali podporu, ktorú EÚ poskytuje tejto krajine s cieľom pomôcť jej zvládť náročnú zimu 2024 – 2025 poznačenú energetickými výpadkami v dôsledku bombardovania infraštruktúry Rusmi. Predsedníčka oznámila, že EÚ pomôže Ukrajine pri odstraňovaní škôd spôsobených týmito zásahmi a bude do krajiny vyvážať elektrickú energiu, ktorá pokryje približne 25 % energetických potrieb Ukrajiny počas zimy.
4. (© imageBROKER/Sigrid Gombert via Getty Images)
5. Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (vpravo) na stretnutí so zvoleným predsedom Európskej rady Antóniom Costom (vľavo), Brusel (Belgicko) 30. októbra 2024.
6. Takmer polovicu z 1,9 milióna vysídlených osôb v Gaze tvoria deti. Vďaka prostriedkom EÚ poskytol UNICEF základné zimné oblečenie viac ako 120 000 vysídleným deťom. 28. januára 2024. (© UNICEF)
7. Predsedníčka Európskeho parlamentu Roberta Metsolová na návšteve zničenej elektrárne a zbombardovanej školy v Kyjeve (Ukrajina) na Deň Európy 9. mája 2024.
8. (© fotografixx/E+ via Getty Images)
9. Oslava 20. výročia rozšírenia EÚ v roku 2004, Brusel (Belgicko) 1. mája 2024.

EÚ v roku 2024

SÚHRNNÁ SPRÁVA O ČINNOSTI
EURÓPSKEJ ÚNIE

Uverejnená v súlade s článkom 249
ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

Interaktívna verzia tejto publikácie, ktorá obsahuje odkazy na online obsah, je dostupná vo formátoch PDF a HTML na adrese: <https://europa.eu/general-report/sk>.

EÚ v roku 2024 – Súhrnná správa o činnosti Európskej únie

Európska komisia
Generálne riaditeľstvo pre komunikáciu
1049 Brusel
BELGICKO

EÚ v roku 2024 – Súhrnná správa o činnosti Európskej únie bola prijatá Európskou komisiou 14. februára 2025 pod referenčným číslom C(2025) 954.

Print	ISBN 978-92-68-23577-5	ISSN 1725-6968	doi:10.2775/3129174	NA-01-25-001-SK-C
PDF	ISBN 978-92-68-23578-2	ISSN 1977-3552	doi:10.2775/6517039	NA-01-25-001-SK-N
HTML	ISBN 978-92-68-23576-8	ISSN 1977-3552	doi:10.2775/5617358	NA-01-25-001-SK-Q

Európska komisia nezodpovedá za akékoľvek následky opakovaného použitia tejto publikácie.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2025

© Európska únia, 2025

Politika Komisie týkajúca sa opakovaného použitia materiálov sa riadi rozhodnutím Komisie 2011/833/EÚ z 12. decembra 2011 o opakovanom použití dokumentov Komisie (Ú. v. EÚ L 330, 14.12.2011, s. 39, ELI: <https://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>).

Ak nie je uvedené inak, opakované použitie tohto dokumentu je povolené v zmysle licencie Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znamená, že opakované použitie je povolené za predpokladu, že sa riadne uvedie zdroj a akékoľvek zmeny.

Akékoľvek použitie alebo reprodukcia prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve Európskej únie, môžu byť podmienené získaním súhlasu príslušných nositeľov práv.

FOTOGRAFIE

Všetky fotografie © Európska únia, pokiaľ nie je uvedené inak.

Predslov

Rok 2024 bol z hľadiska volieb historický. Miliardy ľudí na celom svete pristúpili k volebným urnám a medzi nimi boli aj milióny občanov EÚ, ktorí sa v júni minulého roka v rekordnom počte zúčastnili na voľbách do Európskeho parlamentu. Voľby sú ako významný znak demokracie pripomienkou ťažko vydobytých slobôd, ktoré nemôžeme – a nikdy nesmieme – považovať za samozrejmosť. Zároveň sú pripomienkou zodpovednosti lídrov za napĺňanie nádejí a túžob tých, ktorí im prejavili dôveru.

Som hrdá a poctená, že som bola opäť poverená viesť Európsku komisiu a pokračovať v práci, ktorú sme začali pred piatimi rokmi. Keď som v roku 2019 nastúpila do funkcie, nemohla som ani tušiť, akým mimoriadnym výzvam budeme musieť čeliť – od globálnej pandémie a brutálnej útočnej vojny Ruska proti Ukrajine až po energetickú krízu a konflikt na Blízkom východe. K tomu všetkému sme museli čeliť klimatickej kríze a kríze biodiverzity, riešiť migračné výzvy, prispôbiť sa digitálnej revolúcii a zabezpečiť hospodársky rast a konkurencieschopnosť Európy.

Európa však v nepriaznivých časoch vždy vedela nájsť svoju silu. Spoločne sme riešili problémy, ktoré sú pre občanov EÚ dôležité. Reformou trhu s elektrinou, paktom o migrácii a azyle či nadobudnutím účinnosti prvých pravidiel týkajúcich sa umelej inteligencie na svete sme položili základy bezpečnejšej, spravodlivejšej a udržateľnejšej Európy. Bezohľadná vojna Ruska zároveň poukázala na to, že EÚ potrebuje posilniť svoju obranu. Naša vôbec prvá stratégia európskeho obranného priemyslu, ktorá sa začala realizovať v marci, kladie základy pre rozvoj obranných spôsobilostí členských štátov.

Blížiaci sa koniec prvej štvrtiny storočia sa nesie v znamení zásadných zmien na globálnej scéne. Vstupujeme do novej éry geostrategickej súťaže a Európa musí zaradiť vyššiu rýchlosť, ak si chce svoj rast udržať aj v nasledujúcom štvrtstoročí. Naš nový kompas konkurencieschopnosti, ktorý sme predstavili na samom začiatku nového funkčného obdobia, bude usmerňovať transformáciu nášho hospodárstva s cieľom zabezpečiť prosperitu pre našich občanov.

Na prahu roku 2025 nedokážeme predvídať, čo nám prinesie budúcnosť. Nech už to však bude čokoľvek, môžeme si byť istí tým, že Európa zvládne akúkoľvek výzvu, ak zostane jednotná.

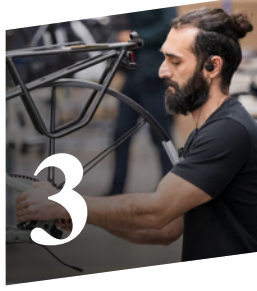
Nech žije Európa!

Ursula von der Leyen

Predsedníčka
Európskej komisie

Obsah

KAPITOLA 0

EÚ v roku 2024 – držíme sa kurzu – **6**

KAPITOLA 1

Podpora Ukrajiny zo strany EÚ – **12**

KAPITOLA 2

Prosperujúca
a konkurencieschopná Európska
únia – **29**

KAPITOLA 3

Posilnenie hospodárstva – **42**

KAPITOLA 4

Prechod na klimaticky
neutrálnu Európu – **56**

KAPITOLA 5

Európa pripravená na digitálny
vek – **82**

KAPITOLA 6

Budovanie spravodlivej
a sociálnej Európy – **101**

KAPITOLA 7

Ochrana ľudí a slobôd – **122**

KAPITOLA 8

Silnejšia Európa
vo svete – **140**

KAPITOLA 9

Posilňovanie
demokracie – **162**

EÚ v roku 2024 – držíme sa kurzu

Úvod

V roku 2024 sa skončilo jedno päťročné inštitucionálne obdobie a začalo sa ďalšie. Po júnových voľbách do Európskeho parlamentu začali inštitúcie Európskej únie politický cyklus na roky 2024 – 2029 so záväzkom spolupracovať v záujme bezpečnej, konkurencieschopnej a prosperujúcej EÚ, ktorá sa zasadzuje za ľudské práva, demokraciu a právny štát. Táto kapitola sa zaoberá prechodom z jedného obdobia do ďalšieho a načrtáva hlavné priority nového cyklu. Zvyšok publikácie (kapitoly 1 až 9) ukazuje, ako EÚ plnila svoje priority v poslednom roku funkčného obdobia 2019 – 2024.

Slávnostné vztýčenie európskej vlajky na začiatku
10. volebného obdobia pred Európskym parlamentom,
Štrasburg (Francúzsko) 15. júla 2024.

Plnenie priorít na roky 2019 – 2024

V roku 2024 sa ukončil predchádzajúci päťročný politický cyklus, v ktorom EÚ napriek tlakom vyvolaným viacerými krízami plnila svoje ambiciózne ciele vo všetkých oblastiach politiky (pozri kapitoly 1 až 9). Počas mandátu sa dosiahol pokrok smerom k novému modelu rastu, ktorý chráni ľudí a planétu, je

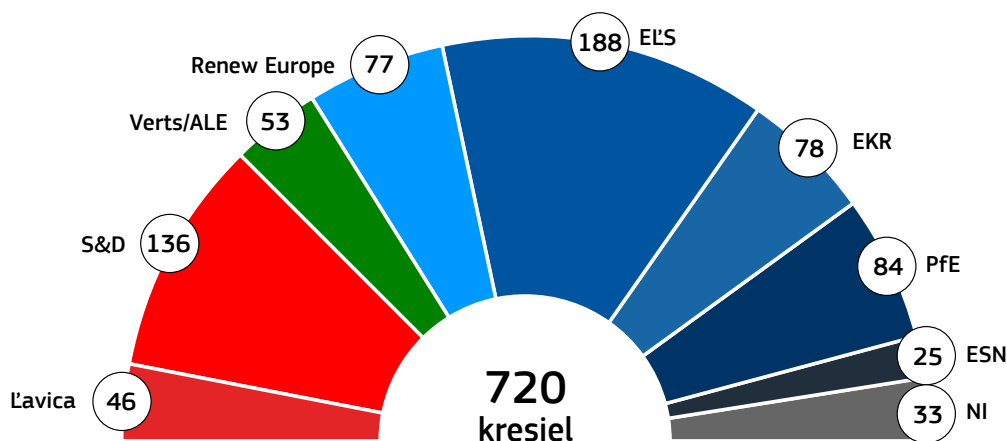
hospodársky životaschopný a sociálne spravodlivý a zabezpečuje, že technológia naďalej občanom prináša výhody bez toho, aby boli vystavení riziku. Inštitúcie EÚ takisto pripravili pôdu pre začiatok ďalšieho cyklu vymedzením nových politických priorít na roky 2024 – 2029 v súlade s hlavnými záujmami občanov.

Výsledok volieb do Európskeho parlamentu

Volby do Európskeho parlamentu, ktoré sa konajú každých päť rokov, sú najväčším nadnárodným demokratickým procesom na svete. V júnových voľbách bola zaznamenaná najvyššia volebná účasť za posledných 30 rokov (50,74 %).

Hlasovanie vo voľbách do Európskeho parlamentu sa stalo dôležitým demokratickým aktom pre mnohých občanov, pričom 46 % opýtaných uviedlo, že hlasujú vždy, a 42 % uviedlo, že hlasovanie považujú za občiansku povinnosť.

Zloženie Európskeho parlamentu (2024 – 2029)

EL'S – skupina Európskej ľudovej strany (kresťanských demokratov) (+9 kresiel v porovnaní s voľbami v roku 2019)

S&D – Skupina progresívnej aliancie socialistov a demokratov v Európskom parlamente (–2 kreslá)

PFE – skupina Patrioti pre Európu (nová skupina)

EKR – Európski konzervatívci a reformisti (+9 kresiel)

Renew Europe – skupina Renew Europe (–14 kresiel)

Verts/ALE – Skupina zelených/Európska slobodná aliancia (–17 kresiel)

L'avica – Skupina ľavice v Európskom parlamente (+9 kresiel)

NI – nezaraďení poslanci (–30 kresiel)

ESN – Skupina Európa suverénnych národov (nová skupina)

Zdroj: Európsky parlament, Výsledky európskych volieb v roku 2024, 23. júla 2024.

Občania na budúcnosť EÚ stále hľadajú optimisticky a naďalej majú pozitívny dojem z EÚ a jej inštitúcií. Dôvera v EÚ je na najvyššej úrovni od roku 2007 (pozri kapitolu 9). Z povolebného prieskumu EÚ vyplýva, že 7 z 10 Európanov si myslí, že ich krajina má prospech z členstva v EÚ, pričom toto číslo sa v posledných rokoch

nezmenilo. Medzi najčastejšie uvádzané dôvody, pre ktoré Európania považujú členstvo v EÚ za prospešné, patrí intenzívnejšia spolupráca medzi členskými štátmi, ochrana mieru a posilňovanie bezpečnosti, prispievanie EÚ k hospodárskemu rastu a vytváranie nových pracovných príležitostí.

Čo rozhodlo o hlasoch občanov vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2024?

(sedem najčastejšie uvádzaných tém)

42 %
rastúce ceny,
životné náklady

32 %
demokracia
a právny štát

28 %
životné
prostredie
a zmena klímy

41 %
hospodárska
situácia

28 %
migrácia a azyl

28 %
obrana
a bezpečnosť EÚ

34 %
medzinárodná
situácia

Zdroj: Európsky parlament, Eurobarometer – povolebný prieskum EÚ 2024, október 2024.

Vedenie EÚ v rokoch 2024 – 2029

Novozvolený Parlament v júli opätovne zvolil Robertu Metsolovú za svoju predsedníčku. Na základe návrhu Európskej rady Parlament takisto zvolil Ursulu von der Leyenovú za predsedníčku Európskej komisie na druhé funkčné obdobie. Po úspešných potvrdzujúcich vypočutiach pred príslušnými parlamentnými výbormi Parlament koncom novembra schválil nové zloženie Európskej komisie vrátane novej vysokej predstaviteľky pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Kaje Kallasovej. Nové kolégium komisárov nastúpilo do funkcie 1. decembra po vymenovaní Európskou radou. António Costa zároveň nahradil vo funkcii predsedu Európskej rady Charlesa Michela.

Kolégium komisárov na roky 2024 – 2029.

VIDEO: Parlament schvaľuje novú Komisiu, Štrasburg (Francúzsko) 29. novembra 2024.

Náhľadový obrázok: Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (vľavo) a predsedníčka Európskeho parlamentu Roberta Metsolová (vpravo) vitajú rozhodnutie Parlamentu schváliť Európsku komisiu na roky 2024 – 2029.

Odchádzajúci predseda Európskej rady Charles Michel (vpravo) odovzdáva predsedníctvo nastupujúcemu predsedovi Antóniovi Costovi (vľavo), Brusel (Belgicko) 29. novembra 2024.

Priority EÚ na roky 2024 – 2029

Práca EÚ v novom inštitucionálnom cykle sa bude riadiť strategickým programom na roky 2024 – 2029, ktorý v júni prijali lídri EÚ. Cieľom strategického programu je lepšie pripraviť Európu na riešenie bezprostredných a budúcich výziev zameraním sa na tri kľúčové oblasti.

V súlade so strategickým programom vymedzila predsedníčka Európskej komisie priority Komisie na roky 2024 – 2029 na základe politických usmernení predložených Parlamentu. Stanovujú sedem ambiciózných politických priorít pre silnejšiu, bezpečnejšiu a spravodlivejšiu Európu.

Strategický program na roky 2024 – 2029

- 1 Slobodná a demokratická Európa.
- 2 Silná a bezpečná Európa.
- 3 Prosperujúca a konkurencieschopná Európa.

Priority Komisie na roky 2024 – 2029

1 Nový plán pre udržateľnú prosperitu a konkurencieschopnosť Európy.

2 Nová éra európskej obrany a bezpečnosti.

3 Podpora ľudí, posilňovanie našich spoločností a nášho sociálneho modelu.

4 Udržanie našej kvality života: potravinová bezpečnosť, voda a príroda.

5 Ochrana našej demokracie, presadzovanie našich hodnôt.

6 Globálna Európa: využitie našej sily a partnerstiev.

7 Spolupráca pri dosahovaní výsledkov a príprava Únie na budúcnosť.

Kľúčové iniciatívy, ktoré sa majú začať počas prvých 100 dní pôsobenia Komisie

- 1 Nová dohoda o čistom priemysle** pre konkurencieschopné priemyselné odvetvia a kvalitné pracovné miesta.
- 2 Biela kniha o budúcnosti európskej obrany** s cieľom identifikovať investičné potreby.
- 3 Iniciatíva tovární umelej inteligencie** na zabezpečenie prístupu k novým superpočítačovým kapacitám prispôbujúcim na mieru startupom a priemyslu v oblasti umelej inteligencie.
- 4 Európsky akčný plán pre kybernetickú bezpečnosť nemocníc a poskytovateľov zdravotnej starostlivosti** s cieľom zlepšiť odhaľovanie hrozieb, pripravenosť a reakciu na krízy.
- 5 Vízia pre poľnohospodárstvo a potravinárstvo** s cieľom zabezpečiť dlhodobú konkurencieschopnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho sektora.
- 6 Preskúmania politík pred rozširovaním** s cieľom lepšie sa pripraviť na budúce pristúpenia.
- 7 Politické dialógy s mládežou a so všetkými komisármi** s cieľom poskytnúť mladým ľuďom väčšiu slobodu a zodpovednosť v rámci spoločností a demokracií EÚ.

KAPITOLA 1

Podpora Ukrajiny zo strany EÚ

Úvod

Európska únia je naďalej odhodlaná podporovať Ukrajinu s cieľom pomôcť jej zvládnuť nevyprovokovanú a neodôvodnenú útočnú vojnu Ruska proti tejto krajine a jeho nezákonné pokusy o anexiu ukrajinského územia. EÚ pomáha Ukrajine odolávať tejto agresii, pokrýva jej finančné potreby a zohráva významnú úlohu pri jej obnove, rekonštrukcii a modernizácii s cieľom pomôcť dosiahnuť zelené, digitálne a inkluzívne hospodárstvo. Podieľa sa aj na podpore reforiem Ukrajiny na jej ceste k členstvu v EÚ a na väčšom zosúladení ukrajinského hospodárstva s jednotným trhom. EÚ v roku 2024 pokračovala vo svojej politickej, finančnej, humanitárnej a vojenskej podpore Ukrajiny. Bude naďalej presadzovať spravodlivý a dlhodobý mier v súlade s medzinárodným právom (vrátane zásad Charty OSN), ktoré uznáva zvrchovanosť, nezávislosť a územnú celistosť Ukrajiny.

Pracovníčka humanitárnej pomoci EÚ sa stretla so 69-ročnou ženou menom Lidiia, ktorá bola nútená so synom a vnučkou utiecť pred bojmi v ich dedine na severe Ukrajiny. Po návrate domov našli svoj dom značne poškodený. EÚ spolu s Agentúrou OSN pre utečencov ako humanitárnym partnerom pomohla dať na budovu novú strechu a vymeniť rozbité okná. Horenka, Kyjevská oblasť (Ukrajina) 23. januára 2024.

Solidarita s Ukrajinou

Finančná pomoc

EÚ odhodlane podporuje Ukrajinu už od začiatku ruskej útočnej vojny. Tým, že prijala mimoriadny balík makrofinančnej pomoci na stabilizáciu ukrajinského hospodárstva, využila Európsky mierový nástroj na vojenskú a obrannú podporu a poskytla špecializované vojenské výcvikové misie, EÚ urýchlene konala, aby zabezpečila núdzovú finančnú a vojenskú podporu, ktorú Ukrajina potrebuje.

EÚ v roku 2024 pokračovala v tejto podpore a zabezpečila, aby mohla Ukrajinu poskytovať komplexnejšiu a dlhodobejšiu pomoc. Krajina v súčasnosti čelí dvojakej výzve, a to obnoviť svoje hospodárstvo a infraštruktúru a zároveň realizovať reformy, keďže začala podnikať kroky na ceste k vstupu do EÚ (pozri kapitolu 8). Vzhľadom na zložitosť rekonštrukcie a reforiem potrebných na vstup do EÚ existuje jasná potreba trvalej a štruktúrovanej podpory zo strany EÚ. Na

riešenie tohto problému EÚ vytvorila Nástroj pre Ukrajinu s cieľom poskytnúť Ukrajine v rokoch 2024 až 2027 stabilnú a predvídateľnú finančnú podporu vo výške 50 miliárd EUR.

Nástroj pre Ukrajinu svedčí o záväzku EÚ posilniť odolnosť Ukrajiny, podporiť jej obnovu a uľahčiť jej cestu k udržateľnému rozvoju a členstvu v EÚ. V rámci tohto nástroja sa v roku 2024 vyplatilo do štátneho rozpočtu Ukrajiny 16,5 miliardy EUR na pomoc pri financovaní miezd vo verejnom sektore, dôchodkov a základných verejných služieb a v rámci troch pilierov tohto nástroja sa zmobilizovalo ďalších 19,6 miliardy EUR.

Nástroj pre Ukrajinu

PLÁN PRE UKRAJINU

Riešenie finančných potrieb ukrajinského štátu s cieľom zachovať makrofinančnú stabilitu, ako aj súbežná podpora reforiem a investícií zameraných na obnovu, rekonštrukciu a modernizáciu Ukrajiny. Finančné prostriedky sa budú vyplácať každý štvrtok na základe úspešného vykonania sektorových a štrukturálnych reforiem a investícií stanovených v Pláne pre Ukrajinu.

INVESTIČNÝ RÁMEC PRE UKRAJINU

Prilákание a mobilizácia verejných a súkromných investícií na obnovu a rekonštrukciu Ukrajiny prostredníctvom investičného rámca pre Ukrajinu (pozri oddiel „Rekonštrukcia Ukrajiny“).

PROGRAMY POMOCI

Poskytovanie technickej pomoci a podporných opatrení s cieľom uľahčiť zosúladienie právnych predpisov Ukrajiny s právnymi predpismi a nariadeniami EÚ.

Kľúčovými cieľmi Nástroja pre Ukrajinu sú tieto ciele:

- **podporovať obnovu, rekonštrukciu a modernizáciu** prebudovaním infraštruktúry, revitalizáciou ukrajinského hospodárstva a zvýšením odolnosti spoločnosti,
- **podporovať reformy Ukrajiny na ceste k vstupu do EÚ** poskytovaním pomoci a stimulov v súvislosti s vykonávaním reforiem, ktoré uľahčia zosúladienie Ukrajiny s normami a hodnotami EÚ,
- **podporovať potreby financovania** zabezpečením kontinuity základných služieb, a to aj napriek vojne a hospodárskej záťaži,
- **mobilizovať investície** uľahčením investičných tokov s cieľom zintenzívniť rýchle oživenie hospodárstva a udržateľný rast, čím sa vytvoria základy pre dlhodobú prosperitu,
- **podporovať ukrajinskú spoločnosť** posilnením odolnosti inštitúcií a aktérov, zmierňovaním humanitárneho vplyvu vojny a presadzovaním sociálnej súdržnosti a inkluzívnosti v ukrajinskej spoločnosti.

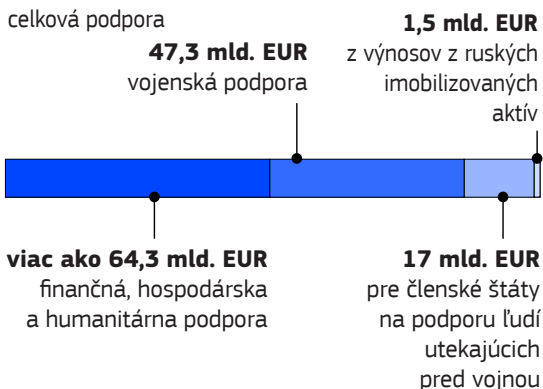
Okrem finančnej pomoci poskytovanej z Nástroja pre Ukrajinu bol v októbri prijatý balík opatrení na splnenie záväzkov, ktoré EÚ a partneri zo skupiny G7 prijali na samite G7 v meste Fasano, Apúlia (Taliansko) s cieľom poskytnúť Ukrajine ďalších 45 miliárd EUR vo forme úverov. Z celkovej sumy 45 miliárd EUR a po poskytnutí príspevkov od ostatných partnerov zo skupiny G7 EÚ potvrdila, že jej príspevok bude spočívať v úvere na makrofinančnú pomoc vo výške 18,1 miliardy EUR. Tieto úvery sa majú splatiť z mimoriadnych príjmov z imobilizovaných aktív ruskej centrálnej banky.

Od začiatku rozsiahlej invázie Ruska poskytli EÚ a jej členské štáty do konca roka 2024 Ukrajine a Ukrajincom hospodársku, humanitárnu a vojenskú podporu v hodnote viac ako 130 miliárd EUR.

Podpora pre Ukrajinu a Ukrajinco (2022 – 2024)

viac ako 130 mld. EUR

celková podpora

Vojenská podpora

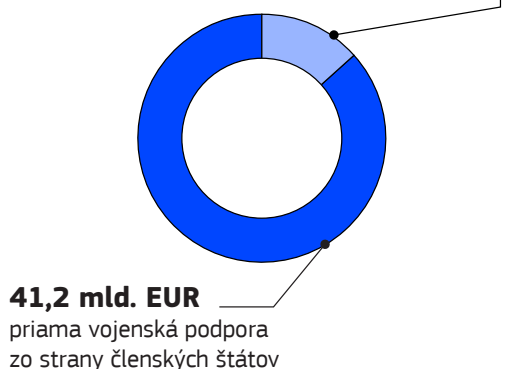
Okrem toho, že EÚ a jej členské štáty poskytujú Ukrajine vojenské vybavenie, podporujú ju aj poskytovaním vojenského výcviku. Vojenská pomocná misia EÚ na podporu Ukrajiny je zameraná na posilňovanie kapacity ukrajinských ozbrojených síl brániť územnú celistvosť Ukrajiny. Misia úzko spolupracuje s podobne zmyšľajúcimi medzinárodnými partnermi s cieľom poskytovať ukrajinským ozbrojeným silám podporu pri výcviku. Všetky činnosti misií sa uskutočňujú na území EÚ. 24 členských štátov doteraz ponúklo výcvikové moduly a personál a poskytlo výcvik viac ako 65 000 ukrajinských vojakov.

Podpora ukrajinských ozbrojených síl (2022 – 2024)

47,3 mld. EUR

celková podpora

6,1 mld. EUR
prostredníctvom Európskeho mierového nástroja s cieľom motivovať členské štáty, aby zmobilizovali vojenské vybavenie pre Ukrajinu

EÚ v roku 2024 podnikla aj kroky na spoluprácu s Ukrajinou v oblasti obrany. V máji sa uskutočnilo Fórum obranného priemyslu EÚ – Ukrajina, ktoré je jedným z prvých výsledkov novej stratégie európskeho obranného priemyslu. Okrem toho v septembri začal svoju činnosť Úrad EÚ pre inovácie v oblasti obrany v Kyjeve (Ukrajina). Cieľom je podporiť cezhraničnú spoluprácu medzi obranným priemyslom v EÚ a na Ukrajine a zblížiť ich.

Josep Borrell, vtedajší vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a podpredseda Európskej komisie zodpovedný za silnejšiu Európu vo svete (vpravo) pri návšteve zariadenia, v ktorom pôsobí poradná misia Európskej únie na Ukrajine a Národná akadémia vnútorných vecí, Kyjev (Ukrajina) 6. februára 2024.

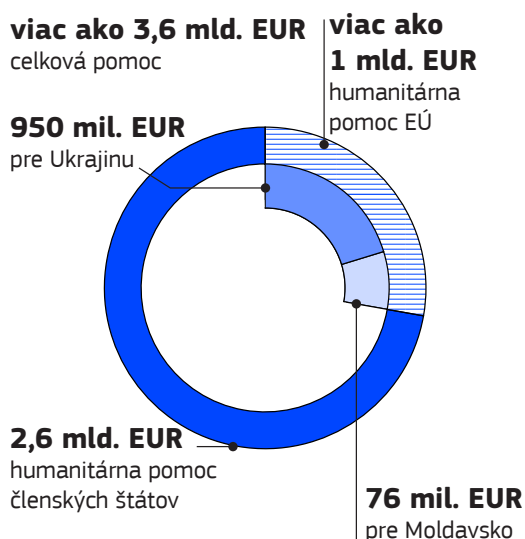

EÚ spolu s humanitárnymi partnermi, napr. s českou mimovládou organizáciou Človek v tísni, poskytla počas mrazivých zimných mesiacov život zachraňujúcu pomoc najzraniteľnejším komunitám na Ukrajine. Vozdvyženka, Donecká oblasť (Ukrajina) 2. februára 2024.

Humanitárna pomoc a pomoc v oblasti civilnej ochrany pre Ukrajinu

Finančnými prostriedkami EÚ na humanitárnu pomoc sa podporujú ľudia na Ukrajine prostredníctvom peňažnej pomoci, pomoci v oblasti civilnej ochrany, zdravotnej starostlivosti, núdzového a zimného prístrešia, zdravotníckych potrieb, potravín, vody, odminovacieho vybavenia a odbornej prípravy a vzdelávania.

Humanitárna pomoc EÚ a jej členských štátov pre Ukrajinu a Moldavsko (2022 – 2024)

Časť týchto prostriedkov tvorí aj dodatočných 100 miliónov EUR na humanitárnu pomoc, ktorá sa Ukrajine poskytuje od júla. Väčšina z prostriedkov má pomôcť najzraniteľnejším osobám, aby sa mohli pripraviť zimu.

Odborníci odhadujú, že útoky na ukrajinskú energetickú infraštruktúru v roku 2024 viedli k strate približne 9 gigawattov kapacity na výrobu energie, čo je polovica toho, čo Ukrajina potrebuje na zimu. Aby elektrina naďalej fungovala, EÚ sprístupnila približne 100 miliónov EUR na opravu energetickej infraštruktúry a vývoz viac ako 2 gigawattov elektrickej energie na Ukrajinu. Táto suma sa pokryje z mimoriadnych príjmov z imobilizovaných aktív ruskej centrálnej banky v EÚ. (Ďalšie informácie o príspevku EÚ k energetickej bezpečnosti Ukrajiny sú uvedené v oddiele „Rekonštrukcia Ukrajiny“.)

Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (vľavo) 20. septembra 2024 navštívila Kyjev (Ukrajina), kde sa stretla s ukrajinským prezidentom Volodymyrom Zelenským (vpravo), aby prediskutovali podporu, ktorú EÚ poskytuje tejto krajine s cieľom pomôcť jej zvládnuť náročnú zimu 2024 – 2025 poznačenú energetickými výpadkami v dôsledku bombardovania infraštruktúry Rusmi. Predsedníčka oznámila, že EÚ pomôže Ukrajine pri odstraňovaní škôd spôsobených týmito zásahmi a bude do krajiny vyvážať elektrickú energiu, ktorá pokryje približne 25 % energetických potrieb Ukrajiny počas zimy.

© Danish Church Aid

Všetkých 27 členských štátov spolu so šiestimi krajinami mimo EÚ ponúklo prostredníctvom mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany materiálnu pomoc, a to od zdravotníckeho materiálu až po vozidlá a energetické vybavenie.

Medzi doteraz poskytnuté dary prostredníctvom mechanizmu patrilo:

- viac ako 9,9 milióna LED žiaroviek,
- viac ako 360 000 predmetov pre núdzové dodávky energie, okrem iného:
 - 3 473 transformátorov,
 - päť autotransformátorov,
 - 8 809 generátorov na výrobu elektriny.

V rámci tohto mechanizmu boli podporené aj dodávky odmínovacích zariadení a požiarnych vozidiel. S využitím núdzových rezerv EÚ v systéme rescEU sa Ukrajine poslali ďalšie zdravotnícke pomôcky a pomoc v oblasti energetiky.

S cieľom efektívne distribuovať najpotrebnejšie dodávky zriadila EÚ logistické centrá v Poľsku, Rumunsku a na Slovensku. Doposiaľ bolo dodaných viac ako 152 000 ton pomoci.

Bývalá ukrajinská bankárka, ktorá sa teraz zaoberá odmínovaním a špecializuje sa na netechnické prieskumy, Mykolajivská oblasť (Ukrajina) 2024.

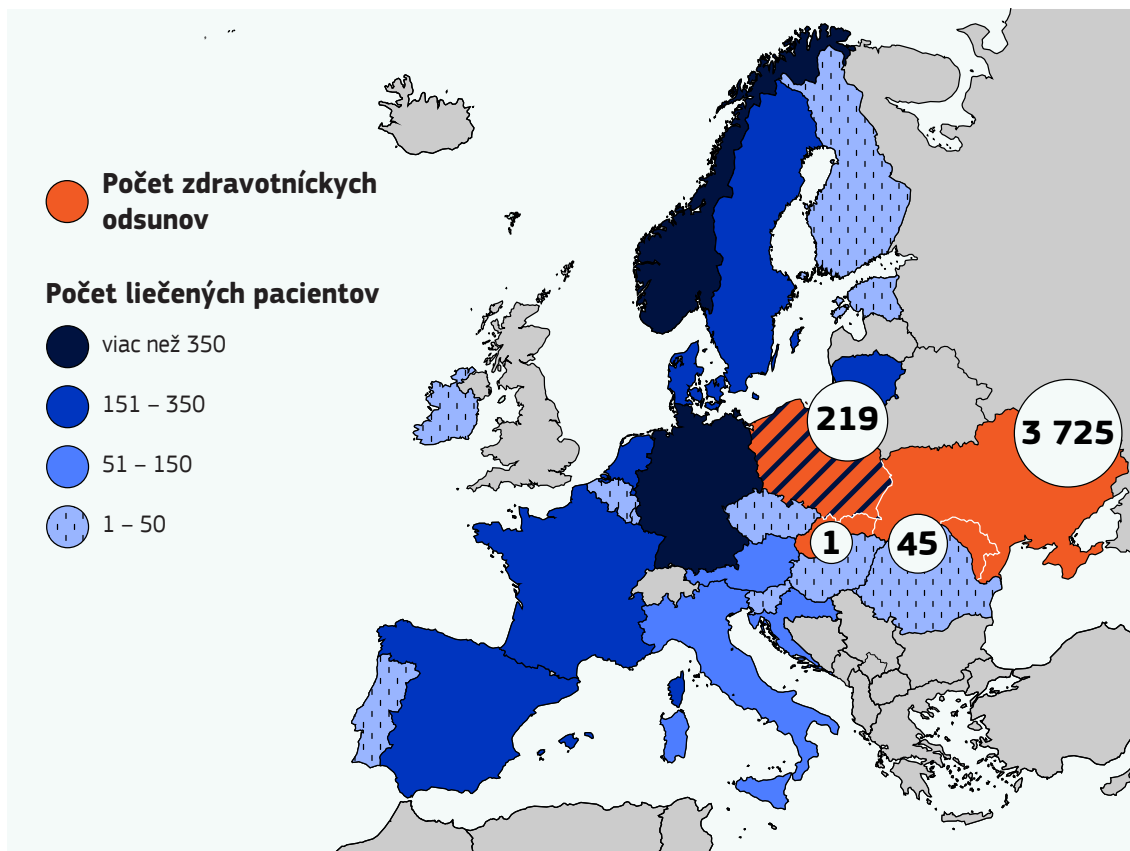
EÚ takisto koordinuje zdravotnícky odsun ukrajinských pacientov, ktorí naliehavo potrebujú liečbu. Doteraz dostalo špecializovanú starostlivosť v 22 krajinách takmer 4 000 pacientov.

Humanitárna pomoc presahuje rámec darov a financovania. Humanitárne úrady EÚ na Ukrajinu zohrávajú kľúčovú úlohu pri uľahčovaní humanitárnej koordinácie a výmeny informácií medzi rôznymi organizáciami. Humanitárni experti EÚ takisto vykonávajú pravidelné misie v teréne takmer vo všetkých zasiahnutých regiónoch s cieľom odhadnúť potreby a monitorovať iniciatívy financované EÚ. V Charkove (Ukrajina) pôsobia partneri EÚ priamo na mieste a poskytujú ľuďom, ktorí utekajú pred útokmi, nevyhnutnú pomoc, ako je hotovosť, voda a teplé oblečenie.

↑ Po ruskom raketovom útoku na detskú nemocnicu Ochmatdyt v Kyjeve (Ukrajina) koordinovala EÚ zdravotnícke evakuácie ohrozených detských pacientov do Európy. 18. júla 2024.

Liečba ukrajinských pacientov v Európe

Ochrana a podpora ľudí utekajúcich pred vojnou na Ukrajine

Štatút dočasnej ochrany v EÚ bol udelený viac ako štyrom miliónom ľudí utekajúcim pred vojnou na Ukrajine. V júni EÚ predĺžila túto ochranu, ktorou sa vo všetkých členských štátoch do marca 2026 zaručuje právo na pobyt, zdravotnú starostlivosť, vzdelanie a práva súvisiace s prácou.

Medzinárodná federácia spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca sa v partnerstve s EÚ zaoberá meniacimi sa potrebami v oblasti duševného zdravia osôb vysídlených v dôsledku vojny. Patrí sem celý rad rôznych foriem podpory, od pomoci deťom s psychologickými a so sociálnymi potrebami v Bulharsku až po poskytovanie psychologickej podpory v prijímacích triedach v Dánsku a odbornú prípravu učiteľov na podporu vysídlených študentov v Chorvátsku. Okrem toho Červený kríž vyškoliť na Ukrajine viac ako 4 000 ľudí v oblasti psychologickej prvej pomoci.

VIDEO: Dvanásťročný Denys sníva o tom, že sa stane psychológom, ale jeho škola na Ukrajine je zatvorená. Vďaka partnerstvu EÚ a organizácie UNICEF sa môže ďalej učiť online.

Obrovské úsilie na podporu začlenenia vysídlených študentov na všetkých úrovniach a vo všetkých sektoroch vzdelávania a odbornej prípravy vynaložili aj vnútroštátne orgány po celej EÚ. Deti z Ukrajiny musia navštevovať miestne školy vo viac ako polovici členských štátov a ďalšie členské štáty pre ne pripravujú zavedenie ich povinnej školskej dochádzky aj v budúcnosti. V školskom roku 2023 – 2024 bolo v celej EÚ zapísaných podľa odhadov 700 000 vysídlených detí z Ukrajiny, na stupňoch od vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve až po vyššie sekundárne vzdelávanie.

Členské štáty sú pri integrácii vysídlených ukrajinských študentov a pedagogických zamestnancov podporované aj z programu Erasmus+. Ukrajina môže naďalej využívať medzinárodný rozmer programu Erasmus+ a v roku 2024 dostala po prvýkrát prístup k projektom na budovanie kapacít v oblasti mládeže a športu. Okrem toho Európska komisia v júni uverejnila správu s názvom Začlenenie vysídlených detí z Ukrajiny do vzdelávacích systémov EÚ.

V nadväznosti na oznámenie výzvy na predkladanie návrhov v rámci iniciatívy programu Erasmus+ s názvom „Európske univerzity“ v roku 2024 týkajúcej sa spôsobu vytvorenia alebo rozšírenia univerzitných aliancií sa k alianciám európskych univerzít ako pridružení partneri pripojilo približne 35 ukrajinských univerzít. Táto iniciatíva umožňuje študentom a zamestnancom študovať a pracovať v rôznych európskych krajinách. Okrem toho Európsky zbor solidarity podporuje osoby vysídlené v dôsledku vojny na Ukrajine prostredníctvom dobrovoľníckych projektov.

Od začiatku ruskej vojenskej agresie voči Ukrajine poskytla EÚ 1,5 milióna učebníc ukrajinským žiakom. Kyjev (Ukrajina) 31. októbra 2024.

Ďalších 10 miliónov EUR bolo pridelených na podporu vysídlených výskumných pracovníkov z Ukrajiny prostredníctvom programu MSCA4Ukraine v rámci základného programu EÚ na financovanie výskumu a inovácií Horizont Európa. Vďaka tomu bude môcť aspoň 50 ďalších výskumných pracovníkov bezpečne pokračovať v práci na výskumných projektoch na univerzitách, v podnikoch, vo výskumných centrách a v ďalších inštitúciách so sídlom v EÚ a v krajinách pridružených k programu Horizont Európa. Táto suma dopĺňa 25 miliónov EUR, ktoré už boli vyčlenené v rámci štipendijného programu MSCA4Ukraine na podporu 125 výskumných pracovníkov vysídlených v dôsledku vojny.

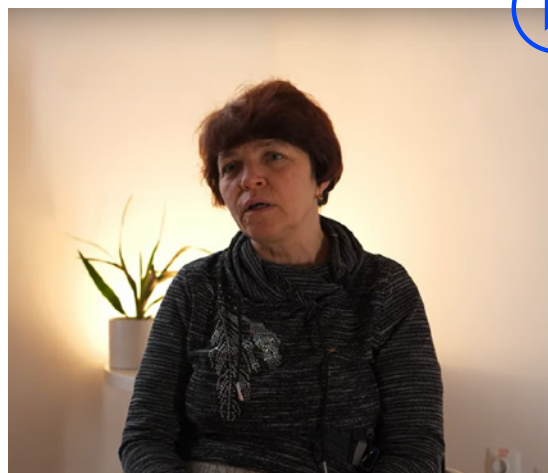
EÚ sa tiež snaží zabezpečiť, aby sa Ukrajinci ľahko integrovali do jej členských štátov. Napríklad vďaka Nástroju technickej podpory EÚ vytvárajú mestá v Poľsku, Rumunsku a na Slovensku dlhodobejšiu stratégiu na podporu ukrajinských rodín utečencov. Vďaka tomu budú môcť rodiny využívať udržateľný a nepretržitý prístup k základným službám, ako sú vzdelávanie a pracovné príležitosti.

Ukrajinská utečenka Inna začala stáž v miestnej pekárni v Dánsku v rámci projektu Inkluzívna obnova v meste Randers, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho sociálneho fondu plus. V súčasnosti je oficiálne zamestnaná.

Ukrajinská utečenka Inna pripravuje pečivo v pekárni v meste Randers (Dánsko) 1. júla 2024.

VIDEO: V Rumunsku pomohol Nástroj technickej podpory financovať online platformu, ktorá funguje ako jednotné kontaktné miesto pre ukrajinských utečencov na prístup k verejným službám.

EÚ okrem podpory integrácie uznáva, že je dôležité, aby Ukrajinci nadobudli znalosti potrebné na pochopenie a uplatňovanie svojich práv ako rezidentov EÚ s udelenou dočasnou ochranou. EÚ v roku 2024 spustila osobitnú kampaň na informovanie vysídlených Ukrajincov v šiestich členských štátoch o právach spotrebiteľov v EÚ. Pomáha to zabezpečiť, aby mali rovnaký prístup k spravodlivému zaobchádzaniu, ochrane a transparentnosti pri každodenných spotrebiteľských transakciách. Druhým hlavným cieľom kampane bolo umožniť vysídleným Ukrajincom vyhľadať pomoc a uplatniť si svoje práva, a to ich nasmerovaním na príslušnú spotrebiteľskú organizáciu v členskom štáte, v ktorom žijú.

V neposlednom rade chce EÚ chrániť, rozvíjať a podporovať európsku kultúrnu a jazykovú rozmanitosť a dedičstvo a uvedomuje si význam kultúrneho prejavu pri vytváraní pocitu spolupatričnosti a vzájomného porozumenia. V decembri sa Ukrajina pripojila k podprogramu Media programu Kreatívna Európa, čo ukrajinským filmovým a audiovizuálnym tvorcom umožňuje požiadať o finančnú podporu ich práce.

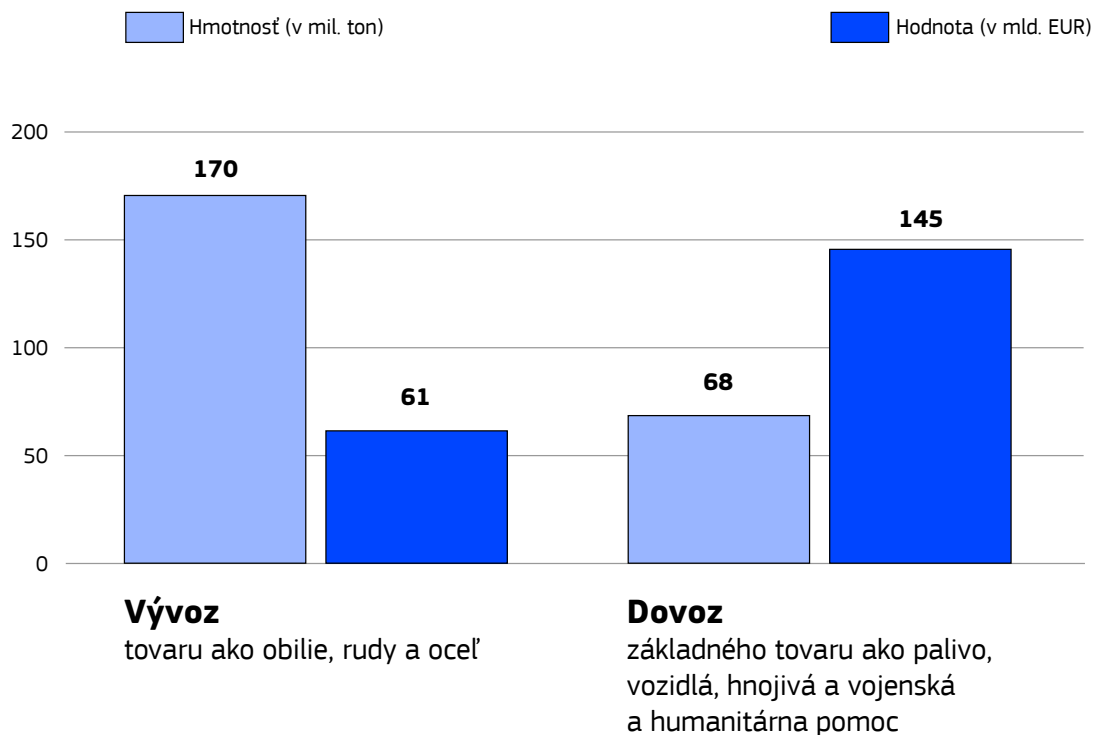
Pomoc pre ukrajinské hospodárstvo

EÚ pokračovala v úzkej spolupráci s Ukrajinou a Moldavskom na zlepšení dopravných trás prostredníctvom iniciatívy koridory solidarity. Koridory solidarity, pôvodne zriadené s cieľom obísť ruskú blokádu čiernomorských prístavov Ukrajiny, ktoré boli hlavnou bránou pre vývoz obilia, dnes slúžia pre obchod vo všetkých odvetviach. Umožňujú Ukrajine a Moldavsku vyvážať všetky druhy tovaru na svetové trhy a zároveň zabezpečujú, aby sa na Ukrajinu dostali všetky kľúčové komodity. Z dlhodobého hľadiska budú zohrávať centrálnu úlohu pri rekonštrukcii Ukrajiny a jej ďalšej integrácii do jednotného trhu EÚ.

↑
VIDEO: Koridory solidarity v akcii.

Podpora poskytovaná prostredníctvom koridorov solidarity medzi EÚ a Ukrajinou od ich vzniku

EÚ v rámci koridorov solidarity financuje aj vybavenie na podporu pohraničných a colných orgánov. V júni bol na hraničný priechod v meste Chop (Ukrajina) na hranici s Maďarskom dodaný nový mobilný skener nákladu financovaný z prostriedkov EÚ s cieľom urýchliť kontroly a skrátiť čakanie pre vodičov nákladných vozidiel a logistické spoločnosti.

Okrem koridorov solidarity sa rozšírila transeurópska dopravná sieť, ktorá je kľúčovou iniciatívou EÚ, vďaka ktorej sa má zlepšiť dopravná infraštruktúra a prepojenosť medzi členskými štátmi tak, aby zahŕňala Ukrajinu a Moldavsko. Tým sa subjektom z oboch krajín umožnil aj prístup k Nástroju na prepájanie Európy, ktorý je hlavným mechanizmom EÚ na financovanie rozvoja infraštruktúry.

Z Nástroja na prepájanie Európy sa podporí deväť projektov sumou 338 miliónov EUR, ktoré prispejú k vybudovaniu plynulej cezhraničnej prepojenosti s Ukrajinou a Moldavskom.

Dohody o integrácii a iné dohody

EÚ naďalej podporovala Ukrajinu predĺžením výhodných obchodných dohôd, dohôd o doprave a dohôd o roamingu.

EÚ v priebehu roka znovu predĺžila opatrenia na podporu obchodu, ktorými sa pozastavujú dovozné clá a kvóty na ukrajinský vývoz, tentoraz do 5. júna 2025.

Keďže sa však v rokoch 2022 a 2023 výrazne zvýšil dovoz niektorých poľnohospodárskych výrobkov z Ukrajiny do EÚ, predĺžené podporné opatrenia preto obsahujú posilnený ochranný mechanizmus. Vďaka tomuto mechanizmu sa v prípade závažného narušenia trhu EÚ alebo trhov jedného alebo viacerých členských štátov môžu prijať rýchle nápravné opatrenia.

Aby Ukrajina mohla vyvážať svoj tovar na trhy EÚ a svetové trhy, EÚ a Ukrajina v júni predĺžili platnosť svojej dohody o cestnej doprave a aktualizovali ju. Dohoda výrazne uľahčila cestný obchod medzi EÚ a Ukrajinou, čo bolo od začiatku vojny prínosom pre obe hospodárstva. Rovnako bola predĺžená platnosť podobnej dohody uzatvorenej medzi EÚ a Moldavskom.

Na účely posilnenia spolupráce v oblasti dopravy sa medzi EÚ a Moldavskom začal dialóg na vysokej úrovni o doprave. Prispeje to k posilneniu prepojenia medzi všetkými druhmi dopravy a dosiahnutiu spoločného pokroku v oblasti udržateľnej a digitálnej transformácie.

Adina Văleanová (vpravo), vtedajšia európska komisárka pre dopravu a Serhiy Derkach (vľavo), námestník ukrajinského ministra pre komunitu, územia a rozvoj infraštruktúry pri podpise dohody medzi EÚ a Ukrajinou o cestnej doprave, Brusel (Belgicko) 20. júna 2024.

Rekonštrukcia Ukrajiny

EÚ uznáva, že obnova hospodárstva Ukrajiny si vyžaduje aj rozsiahlu podporu rekonštrukcie krajiny. EÚ chce účinne koordinovať zdroje vzájomným prepojením Ukrajiny, EÚ, krajín G7 a ďalších partnerov. Má sa tým zabezpečiť, aby sa pomoc Ukrajine plánovala a poskytovala efektívne, koherentne, transparentne a inkluzívne a aby sa zároveň zabránilo duplicitnej práci.

Podľa správy Svetovej banky Ukrajina – Rýchle posúdenie škôd a potrieb, ktorá bola zverejnená vo februári 2024, bude rekonštrukcia a obnova Ukrajiny v nasledujúcom desaťročí stáť 486 miliárd USD. Najnaliehavejšie potreby sú v oblasti bývania, dopravy, obchodu a priemyslu, poľnohospodárstva, energetiky, sociálnej ochrany a ochrany životného prostredia.

Napriek náročným okolnostiam zaznamenalo ukrajinské hospodárstvo v roku 2023 5 % rast. Podľa prognóz vychádzajúcich zo súčasnej situácie sa očakáva, že rast v nadchádzajúcich rokoch bude vyšší ako 4 %. Ak by však aj vojna začala podľa základného scenára na konci roka 2024 utíchať, reálny hrubý domáci produkt Ukrajiny by dosiahol predvojnovú úroveň až v roku 2030.

EÚ s cieľom pomôcť Ukrajine pri obnove spustila v apríli v rámci Nástroja pre Ukrajinu nový investičný rámec pre Ukrajinu. Tým sa uvoľní 9,3 miliardy EUR vo forme investičných nástrojov (7,8 miliardy EUR vo forme úverových záruk a 1,51 miliardy EUR na kombinované finančné granty), ktoré by mohli zmobilizovať dodatočné finančné prostriedky až do výšky 40 miliárd EUR od európskych finančných inštitúcií a súkromného sektora. Prvé dohody o grantoch a zárukách v hodnote 1,4 miliardy EUR podľa tohto rámca boli podpísané v júni na konferencii o obnove Ukrajiny v Berlíne (Nemecko). Tieto dohody majú potenciál mobilizovať investície vo výške 6 miliárd EUR na rekonštrukčné a modernizačné projekty s rozhodujúcim významom, najmä v oblastiach, ako je energetika a komunálna infraštruktúra. Na konferencii sa okrem toho zriadila Poradná rada pre obchod, ktorá bude podporovať platformu na koordináciu darcov pre Ukrajinu tým, že bude poskytovať obchodné informácie s cieľom zlepšiť investičné prostredie a prilákať súkromné investície.

Okrem toho bola v novembri na konferencii o investíciách medzi EÚ a Ukrajinou vo Varšave (Poľsko) vyhlásená výzva na vyjadrenie záujmu zameraná na súkromné spoločnosti so sídlom v EÚ, ktoré majú záujem investovať na Ukrajine. Konferencia prilákala viac ako 5 500 účastníkov z 32 krajín vrátane zástupcov spoločností a bánk.

↑ Ukrajina naďalej trpí pod neúprosným ruským ostreľovaním. Každý deň čoraz viac rodín prichádza o svojich blízkych a domovy. Sumy (Ukrajina) 8. marca 2024.

S cieľom podporiť ekologickejšiu a sociálne inkluzívnu obnovu Ukrajiny podpísali EÚ a Medzinárodná finančná korporácia dohodu o záruke vo výške 90 miliónov EUR na podporu inkluzívnej a udržateľnej rekonštrukcie Ukrajiny. Cieľom programu je mobilizovať viac ako 500 miliónov EUR súkromných investícií do kritickej infraštruktúry, výroby tovaru, dekarbonizácie a zachovania životného prostredia.

V tejto súvislosti sa na inauguračnom podnikateľskom samite EÚ – Ukrajina, ktorý sa konal 18. apríla, zišlo viac ako 400 účastníkov zo súkromného sektora, aby diskutovali o kľúčových odvetviach ukrajinského hospodárstva s cieľom podporiť ekologickejší rozvoj.

Ceny Nového európskeho Bauhausu, ktoré zviditeľňujú inovačné projekty a koncepcie občanov z Európy aj mimo nej, boli v roku 2024 po prvýkrát otvorené aj ukrajinským projektom. Cena, ktorou sa osobitne uznáva úsilie Ukrajiny v súvislosti s rekonštrukciou a obnovou, bola udelená dvom iniciatívam, v rámci ktorých sa poskytuje prístrešie a spoločné priestory pre vnútorne vysídlené osoby a rodiny v núdzi. Touto osobitnou cenou sa uznáva odolnosť ukrajinského ľudu a podporuje proces rekonštrukcie a obnovy.

VIDEO: Projekt Nad Dzherelom, víťaz ceny „Osobitné uznanie úsilia o rekonštrukciu a obnovu Ukrajiny“.

Bezpečná a zelená energia pre Ukrajinu

EÚ v reakcii na útoky Ruska na energetickú infraštruktúru zvýšila svoju podporu ukrajinskému odvetviu energetiky prostredníctvom troch kľúčových priorít.

- 1** Obnova výrobných kapacít a urýchlenie zavádzania decentralizovaných zdrojov energie vrátane obnoviteľných zdrojov energie.
- 2** Mobilizácia darov od členských štátov, partnerov a podnikov koordinovaná prostredníctvom mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany. EÚ takisto pomohla zriadiť Fond na podporu ukrajinskej energetiky. Od začiatku ruskej komplexnej vojenskej invázie Únia Ukrajine už poskytla minimálne dve miliardy eur na podporu energetickej bezpečnosti; okrem iných zdrojov na to využila Fond na podporu energetiky na Ukrajinu a mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany.
- 3** Zvýšenie vývozu elektriny z EÚ na Ukrajinu, ktoré sa od 1. decembra 2024 stanovilo na 2 100 megawattov na komerčnom základe a 250 megawattov na núdzovom základe.

EÚ podporuje Ukrajinu v jej integrácii na trh EÚ s energiou a ponúka usmernenia pre ambiciózne reformné smerovanie, ktorým sa uľahčí prístup.

Podpora poľnohospodárov v členských štátoch a EÚ

Komisia v reakcii na útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine a ňou spôsobenú krízu cien energie prijala ciele nástroje štátnej pomoci, konkrétne dočasný krízový rámec a jeho nástupcu, dočasný krízový a transformačný rámec. Tie zohrali významnú úlohu pri zmierňovaní vplyvu vysokých nákladov na energiu a pri podpore zelenej transformácie v členských štátoch. Komisia v máji predložila určité ustanovenia dočasného krízového a transformačného rámca o ďalších šesť mesiacov do konca roka 2024, aby vyriešila pretrvávajúce narušenia trhu, najmä v odvetviach poľnohospodárstva a rybárstva.

Obavy poľnohospodárov EÚ z rastúceho dovozu agropotravinových výrobkov z Ukrajiny sa riešili začlenením posilnenej ochrannej doložky a núdzovej brzdy v prípade siedmich citlivých výrobkov do opatrení na podporu obchodu, ktoré boli predĺžené do 5. júna 2025. Rusko zostáva veľmi veľkým svetovým vývozcom obilnín a jeho

vývoz priamo i nepriamo naďalej financuje vedenie vojny. Hrozba narušenia trhu EÚ viedla k prijatiu vyšších ciel na obilné výrobky dovážané do EÚ z Ruska a Bieloruska – išlo o zvýšenie až do 50 %, ktoré platí od 1. júla. V súlade so základnou zásadou EÚ neprijímať reštriktívne opatrenia, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť globálnu potravinovú bezpečnosť, sa táto zvýšená colná ochrana vzťahuje len na dovoz na trh EÚ.

Sankcie EÚ

EÚ v priebehu roka naďalej ukladala voči Rusku prísne sankcie s cieľom obmedziť jeho schopnosť financovať útočnú vojnu proti Ukrajine. EÚ od februára 2022 ukladala voči Rusku celkovo 15 balíkov reštriktívnych opatrení. Sankcie EÚ sa zameriavajú nielen na konkrétne osoby a subjekty, ale aj na finančné, energetické, dopravné, technologické a obranné odvetvia.

Vo februári 2024 bol prijatý **13. balík sankcií**, ktorý bol zameraný na ďalšie obmedzenie prístupu Ruska k vojenským technológiám, napríklad k bezpilotným vzdušným prostriedkom (dronom), a na zaradenie ďalších spoločností a jednotlivcov zapojených do vedenia ruskej vojny na sankčný zoznam. V rámci **14. balíka reštriktívnych opatrení**, ktorý bol prijatý v júni, sa riešili otázky presadzovania práva a snaha Ruska obchádzať sankcie EÚ. Balík obsahoval dôležité nové opatrenia týkajúce sa energetiky zamerané na skvapalnený zemný plyn. EÚ po prvýkrát prijala opatrenie proti konkrétnym plavidlám, ktoré Rusku uľahčujú vedenie vojny proti

Ukrajine a na ktoré sa teraz vzťahuje zákaz vstupu do prístavov a zákaz poskytovania služieb.

V rámci 14. balíka sa takisto výrazne posilnili finančné sankcie zavedením zákazu pre banky EÚ pôsobiace mimo Ruska používať systém prevodu finančných správ, ktorý je ruským ekvivalentom siete SWIFT (*Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* – Spoločnosť pre celosvetovú medzibankovú finančnú telekomunikáciu). Balíkom sa okrem toho zaviedol zákaz transakcií s bankami a poskytovateľmi kryptoaktív, ktorí uľahčujú transakcie podporujúce ruskú obranu a priemyselnú základňu. Tento balík má ešte viac obmedziť prístup Ruska k zakázanému tovaru a technológiám. Bolo zavedených niekoľko opatrení na podporu dodržiavania predpisov súkromným sektorom a ich presadzovania príslušnými vnútroštátnymi orgánmi, ako aj na zabránenie ich obchádzania, a to aj monitorovaním zahraničných dcérskych spoločností hospodárskych subjektov z EÚ.

V decembri bol prijatý 15. balík sankcií, ktorý bol zameraný na boj proti tieňovej flotile Ruska, obchádzaniu sankcií a ruskému vojensko-priemyselnému komplexu. EÚ po prvýkrát uložila úplné sankcie, okrem iného zákaz cestovania, zmrazenie aktív a zákazy hospodárskych zdrojov, viacerým čínskym subjektom. Okrem toho bol balík zameraný na ruských výrobcov vojenského vybavenia, lodné spoločnosti a subjekty, ktoré pomáhajú pri obchádzaní sankcií, a zaviedli sa ním zmeny na riešenie rastúceho počtu súdnych sporov a odvetných opatrení v Rusku proti centrálnym depozitárom cenných papierov EÚ. Balík zahŕňal aj 84 ďalších položiek zoznamu – 54 osôb a 30 subjektov – čím sa celkový počet položiek zvýšil na viac ako 2 300. Znamená to, že aktíva týchto osôb a subjektov uvedených v zozname, ktoré sa nachádzajú v EÚ, boli predmetom zmrazenia aktív a jednotlivcom bol vydaný zákaz cestovania.

EÚ takisto prijala sankcie voči Bielorusku pre jeho úlohu v nezákonnej, nevyprovokovanej a neodôvodnenej útočnej vojne Ruska proti Ukrajine. Tieto komplexné opatrenia odrážajú niekoľko obmedzení, ktoré už boli Rusku uložené, a riešia riziká obchádzania vyplývajúce z úzkej integrácie ruského a bieloruského hospodárstva.

EÚ intenzívne pracuje na zabezpečení účinného vykonávania sankcií. Členské štáty boli naďalej

PODCAST: Podcast o účinnosti sankcií EÚ.

podporované prostredníctvom nástroja technickej podpory, ktorý poskytuje individualizované odborné znalosti členským štátom a ktorý im pomohol zmapovať právomoci a organizácie relevantné v súvislosti so zmrazením aktív. V rámci osobitnej skupiny pod názvom Freeze and Seize (Zmraziť a zaistiť) si členské štáty medzi sebou i s medzinárodnými partnermi naďalej vymieňali najlepšie postupy týkajúce sa lepšieho uplatňovania sankcií EÚ. V máji nadobudla účinnosť smernica, ktorou sa harmonizujú vymedzenia trestných činov a sankcií za porušenie reštriktívnych opatrení Únie. Tým sa ešte viac posilní účinnosť sankcií EÚ. V priebehu roka 2024 pokračoval osobitný vyslanec pre vykonávanie sankcií EÚ David O'Sullivan v spolupráci s krajinami mimo EÚ s cieľom zabezpečiť, aby účinnosť sankcií EÚ nebola oslabovaná praktikami obchádzania.

Po uložení sankcií EÚ došlo k imobilizácii aktív ruskej centrálnej banky v EÚ v hodnote viac ako 210 miliárd EUR. Mimoriadne príjmy generované správou týchto aktív predstavujú približne 2,5 – 3 miliardy EUR ročne. V máji EÚ prijala právne akty umožňujúce použitie týchto čistých ziskov v prospech Ukrajiny, pričom prvá platba vo výške 1,5 miliardy EUR bola poskytnutá v júli a druhá platba je naplánovaná na jar 2025.

Vyvodenie zodpovednosti voči Rusku

Rusko svojou neodôvodnenou, nezákonnou a nevyprovokovanou útočnou vojnou proti Ukrajine neustále porušuje medzinárodné právo, pričom existujú mnohé správy o incidentoch, ktoré by sa dali považovať za medzinárodné zločiny. Vyšetrovanie medzinárodných trestných činov spáchaných na Ukrajine začalo sedemnást členských štátov. Agentúra Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust) zohráva kľúčovú úlohu pri podpore spoločného vyšetrovacieho tímu pre medzinárodné trestné činy spáchané na Ukrajine, ktorý zriadila Ukrajina a šesť členských štátov a na ktorom sa zúčastňuje Medzinárodný trestný súd a Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva. Vyšetrovania podporuje špecializovaná databáza Eurojustu, databáza dôkazov najzávažnejších medzinárodných trestných činov, ktorá bola zriadená na účely uchovávaní, ukladania a analýzy dôkazov týkajúcich sa medzinárodných trestných činov.

V rámci Eurojustu pôsobí od roku 2023 Medzinárodné centrum pre stíhanie zločinu agresie voči Ukrajine. Centrum bolo zriadené na podporu prípravy akýchkoľvek budúcich stíhaní trestných činov agresie bez ohľadu na jurisdikciu, pod ktorou budú tieto stíhanie vedené. Prokurátori zo spoločného vyšetrovacieho tímu vrátane Ukrajiny a prokurátora zo Spojených štátov spolupracujú priamo na mieste, čo im umožňuje rýchlu výmenu dôkazov a dohodu o spoločnom postupe pri ich vyšetrovaní. Do tohto procesu sa aktívne zapájal Medzinárodný trestný súd.

Okrem toho sa EÚ, Rada Európy a približne 40 krajín, spoločne známe pod názvom „hlavná skupina“, od roku 2023 aktívne zapájajú do

diskusí o zriadení osobitného tribunálu pre stíhanie zločinu agresie voči Ukrajine. Hlavná skupina 22. novembra 2024 potvrdila svoj záväzok v tomto úsilí uverejnením vyhlásenia z Viedne a Rigy. Vo vyhlásení sa načrtáva zriadenie osobitného tribunálu v rámci Rady Európy na základe dvojstrannej dohody medzi Ukrajinou a Radou Európy.

Rusko takisto musí zaplatiť za škody, ktoré Ukrajine a jej obyvateľstvu spôsobilo a naďalej spôsobuje. V máji 2023 zriadilo 43 krajín a EÚ v rámci Rady Európy register škôd spôsobených agresiou Ruskej federácie voči Ukrajine na účely zaznamenávania nárokov na náhradu za škody, straty a ujmy spôsobenej ruskou inváziou. Register bol otvorený na predloženie prvej kategórie nárokov na konferencii o obnove spravodlivosti pre Ukrajinu, ktorá sa konala v Haagu (Holandsko) 2. apríla 2024. K októbru bolo v registri zaznamenaných viac ako 10 000 nárokov. Register škôd oznámil 13. decembra svoje prvé rozhodnutia o zápise nárokov, ktoré sa týkali 832 nárokov na náhradu za škody alebo zničenie nehnuteľností určených na bývanie. Okrem toho sa v roku 2024 viac ako 50 krajín spolu s EÚ a Radou Európy zúčastnilo na troch prípravných stretnutiach s cieľom zriadiť Komisiu pre posudzovanie nárokov. Tieto stretnutia predstavovali dôležitý krok smerom k vytvoreniu komplexného kompenzačného mechanizmu s cieľom preskúmať a určiť nároky zaznamenané v registri.

↓
 Didier Reynders, vtedajší európsky komisár pre spravodlivosť (deviaty zľava v prvom rade), spoluorganizoval s Holandskom a Ukrajinou medzinárodnú konferenciu Obnovenie spravodlivosti pre Ukrajinu na Svetovom fóre v Haagu (Holandsko) 2. apríla 2024.

Podpora spravodlivého mieru a bezpečnosti pre Ukrajinu

EÚ dôrazne podporuje Ukrajinu pri dosahovaní komplexného, spravodlivého a trvalého mieru v súlade s medzinárodným právom a so zásadami Charty OSN. Na samite o mieri na Ukrajine, ktorý sa konal 15. a 16. júna vo Švajčiarsku, sa EÚ zaviazala dodržiavať tieto zásady a podporovať mier, ktorým sa obnoví zvrchovanosť, politická nezávislosť a územná celistvosť Ukrajiny.

EÚ podporí Ukrajinu nielen pri dosahovaní spravodlivého mieru za jej vlastných podmienok, ale bude aj naďalej zintenzívňovať medzinárodnú podporu Ukrajine. EÚ a Ukrajina podpísali 27. júna „spoločné bezpečnostné záväzky medzi Európskou úniou a Ukrajinou“. Podpísaním tejto dohody sa EÚ a jej členské štáty zaviazali poskytovať Ukrajine a jej ľudu všetku potrebnú politickú, finančnú, hospodársku, humanitárnu, vojenskú a diplomatickú podporu, ktorú potrebuje, počas

obdobia desiatich rokov. Zahŕňa to aj pomoc Ukrajine pri získavaní medzinárodnej podpory, najmä zo strany kľúčových rozvojových krajín a rýchlo sa rozvíjajúcich ekonomík.

Okrem toho EÚ spolu s niekoľkými ďalšími krajinami na 33. samite NATO v júli podpísala pakt pre Ukrajinu. V tomto dokumente sa zdôrazňuje význam bezpečnosti Ukrajiny pre bezpečnosť celého euroatlantického regiónu a skutočnosť, že vojenská agresia Ruska voči Ukrajine predstavuje hrozbu pre medzinárodný mier a bezpečnosť. Signatári potvrdili, že majú v úmysle podporovať Ukrajinu tak dlho, pokiaľ v boji proti ruskej agresii nevíťazí.

Skupinová fotografia účastníkov samitu o mieri na Ukrajine, Luzern (Švajčiarsko) 15. júna 2024.

KAPITOLA 2

Prosperujúca a konkurencieschopná Európska únia

Úvod

Európska únia dosiahla v roku 2024 významný pokrok pri posilňovaní svojej globálnej konkurencieschopnosti vďaka celému radu iniciatív zameraných na podporu udržateľného hospodárskeho rastu a posilnenie priemyselných inovácií. Čeliac naliehavým výzvam, ako sú napríklad hospodárska závislosť, geopolitické napätie a rastúca globálna konkurencia, sa EÚ zamerala na strategické opatrenia na zabezpečenie životne dôležitých zdrojov, na podporu vedúceho postavenia v oblasti technológií i na ochranu svojich trhov. Kľúčové úsilie zahŕňalo pokrok v obchodných partnerstvách a dohodách, reformu hospodárskej súťaže a obchodných politík a zabezpečenie odolnejšieho hospodárstva. Tým, že EÚ prijala

Vedci pracujúci na projekte biodegradácie mikroplastov v chemicko-technologickom centre Katolíckej univerzity v Leuvene (Belgicko) 1. marca 2024. EÚ je lídrom v inováciách v oblasti čistých technológií. Je zodpovedná za vývoj viac než pätiny čistých a udržateľných technológií na svete.

komplexný prístup, zamerala sa na posilnenie svojho postavenia svetového lídra v udržateľnom a spravodlivom obchode a zároveň na ochranu hospodárskej bezpečnosti a podporu konkurencieschopného priemyselného prostredia.

Posilňovanie konkurencieschopnosti EÚ

Európska únia pokračovala v roku 2024 vo svojom úsilí o posilnenie konkurencieschopnosti podnikov EÚ v rámci jednotného trhu, ako aj na celom svete.

Toto úsilie bolo zamerané na posilnenie priemyselnej základne EÚ a na zabezpečenie priaznivejšieho investičného prostredia v EÚ, a to:

- realizáciou plánu REPowerEU na zaistenie bezpečnosti dodávok energie a zníženie našej závislosti od Ruska,
- napredovaním v rámci Priemyselného plánu Zelenej dohody s cieľom podporiť konkurencieschopnosť emisne neutrálneho priemyslu v EÚ,
- rozvojom európskej zdravotnej únie s cieľom zabezpečiť prístupnosť, cenovú dostupnosť a inovatívnosť zdravotníckych potrieb.

Budúcnosť konkurencieschopnosti EÚ bola počas roka aj naďalej naliehavou otázkou a bola určená ako jedna z priorít novej Komisie (pozri kapitolu 0). Hoci je Európa jedným z najkonkurencieschopnejších a najinovatívnejších regiónov na svete, stále čelí viacerým štrukturálnym problémom. Spoločnosti z EÚ pôsobia v turbulentnom svete a čelia značným výzvam, ako je nekalá hospodárska súťaž, vysoké ceny energie, nedostatok zručností a pracovnej sily a ťažkosti pri prístupe ku kapitálu. V roku 2024 zaviedla nová Komisia kompas konkurencieschopnosti ako hlavnú iniciatívu, ktorá bude slúžiť ako rámec pre budúcu prácu na konkurencieschopnosti EÚ.

V záujme posilňovania svojej konkurencieschopnosti sa EÚ zameria na:

- ➔ uľahčenie podnikania pre spoločnosti z EÚ a ďalší rozvoj jednotného trhu v odvetviach, ako sú služby, energetika, obrana, financie, elektronické komunikácie a digitálne technológie,
- ➔ spustenie Dohody o čistom priemysle s cieľom zredukovať emisie uhlíka a znížiť ceny energie,
- ➔ úsilie o dosiahnutie obehovejšieho a udržateľnejšieho hospodárstva,
- ➔ zabezpečenie toho, aby sa výskum a inovácie stali ústredným prvkom hospodárstva,
- ➔ zvýšenie produktivity prostredníctvom šírenia digitálnych technológií,
- ➔ masívne investovanie do udržateľnej konkurencieschopnosti,
- ➔ riešenie nedostatku zručností a pracovnej sily.

Výzvy, ktorým konkurencieschopnosť EÚ čelí, sú početné a zložité, a ako také si vyžadujú komplexnú a sofistikovanú reakciu. EÚ už zaviedla viacero iniciatív na posilnenie konkurencieschopnosti svojich podnikov a priemyselných odvetví. Cieľom prierezových opatrení – od predvídaní budúcich potrieb v oblasti normalizácie v oblastiach, ako sú suroviny a kvantové technológie, po Nástroj technickej podpory na podporu kľúčových projektov, ktorými sa posilnia kapacity priemyselnej výroby – je napríklad umožniť EÚ dosiahnuť jej cieľ stať sa svetovým lídrom v oblasti strategických technológií.

Okrem toho by konkurencieschopnosť nemala byť na úkor ľudí alebo planéty. EÚ zabezpečuje, aby jej prístup k rastu zostal v súlade s jej hodnotami. Patrí sem pokrok v obehovom hospodárstve (pozri kapitolu 4), snaha o vedúce postavenie v oblasti strategických a zelených technológií (pozri kapitoly 4 a 5) a zabezpečenie toho, aby ľudia priebežne získavali zručnosti potrebné pre vyvíjajúce sa potreby priemyslu (kapitola 6).

Výročná správa o jednotnom trhu a konkurencieschopnosti

Aby bolo možné lepšie pochopiť a posúdiť fungovanie jednotného trhu a konkurencieschopnosť EÚ uverejnila Komisia výročnú správu o jednotnom trhu a konkurencieschopnosti za rok 2024.

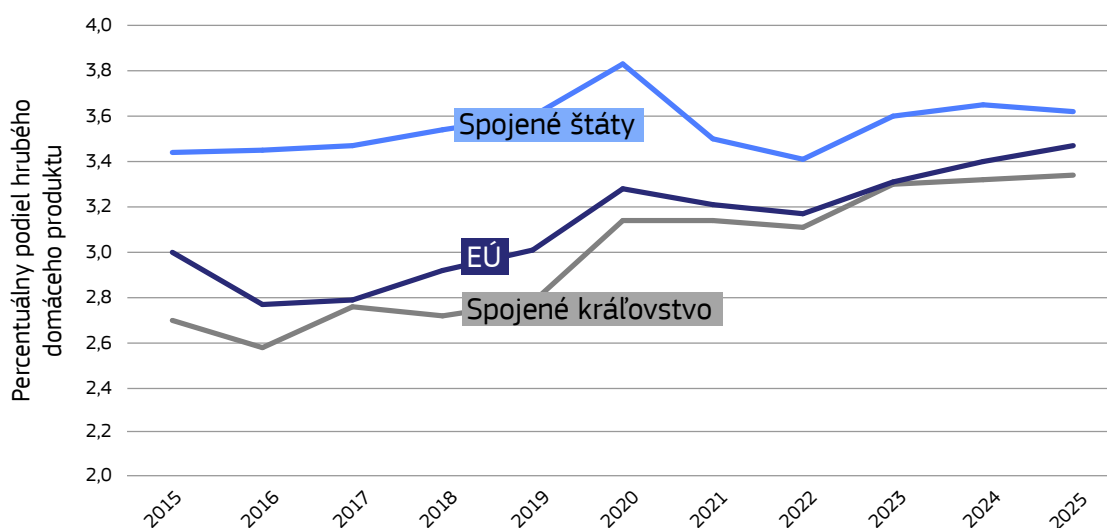
V porovnaní so správami z predchádzajúcich rokov bolo toto vydanie podrobnejšie zamerané na konkurencieschopnosť. Správa za rok 2024 vychádza z deviatich faktorov hospodárskej súťaže, ktoré boli identifikované v oznámení o dlhodobej konkurencieschopnosti z roku 2023. Tieto faktory sa použijú na medziročné sledovanie

pokroku EÚ. V uvedenej správe boli vyzdvihnuté aj silné stránky jednotného trhu, ktoré možno využiť na zvýšenie konkurencieschopnosti EÚ, a bolo v nej zdôraznené, že financovanie zelenej a digitálnej transformácie si vyžaduje inteligentnú kombináciu nástrojov. Ide najmä o inovatívnejšie využívanie finančných prostriedkov EÚ na podporu a ochranu súkromných investícií spolu s využívaním verejného obstarávania na podporu udržateľnosti, odolnosti, inovácií a sociálne zodpovedných postupov.

Deväť faktorov konkurencieschopnosti

1 Fungujúci jednotný trh	6 Obehovosť
2 Prístup k súkromnému kapitálu	7 Digitalizácia
3 Verejné investície a infraštruktúra	8 Vzdelávanie a zručnosti
4 Výskum a inovácia	9 Obchod a otvorená strategická autonómia
5 Energia	

Trendy v oblasti verejných investícií v EÚ, Spojenom kráľovstve a Spojených štátoch amerických (2015 – 2025)

Zdroj: Európska komisia, AMECO (ročná makroekonomická databáza), 15. novembra 2024.

Správy Lettu a Draghiho

Popri vlastných analýzach Komisie boli v roku 2024 vydané dve nezávislé správy s odporúčaniami, ako posilniť jednotný trh a konkurencieschopnosť EÚ. Správa Oveľa viac než len trh, ktorú vypracoval bývalý taliansky premiér Enrico Letta počas belgického predsedníctva Rady Európskej únie, načrtla, že je potrebné, aby sa jednotný trh rozvíjal a podporoval digitálnu a zelenú transformáciu a zároveň aby sa preskúmali nové príležitosti na rozšírenie a zlepšenie bezpečnosti EÚ.

Na základe správy Lettu určila Komisia päť hlavných oblastí činnosti na ďalšie posilnenie európskej konkurencieschopnosti:

- 1 uvoľnenie väčšieho kapitálu pre európske podniky;
- 2 zabezpečenie energetickej nezávislosti a lacnejšej energie;
- 3 riešenie problému nedostatku požadovaných zručností;
- 4 podpora digitálnych inovácií;
- 5 uvoľnenie plného potenciálu obchodu.

Okrem toho sa v analýze s názvom Budúcnosť európskej konkurencieschopnosti – Stratégia konkurencieschopnosti pre Európu, ktorú vypracoval bývalý prezident Európskej centrálnej banky Mario Draghi na žiadosť predsedníčky Európskej komisie Ursuly von der Leyenovej, uvádza, že EÚ by mala využiť prechod na čistú energiu na zvýšenie konkurencieschopnosti a zníženie cien energie. V analýze sa takisto zdôrazňuje potreba stimulovať inovácie a urýchliť digitálnu transformáciu mobilizáciou verejných i súkromných investícií, zlepšením podnikateľského prostredia, znížením byrokracie a vybavením ľudí zručnosťami potrebnými na nových trhoch práce. Napokon sa v nej vzhľadom na súčasný geopolitický kontext zdôrazňuje potreba zlepšiť celkovú odolnosť, obranu a bezpečnosť EÚ.

Zistenia z Draghiho správy prispeli k práci Komisie na novom pláne pre udržateľnú prosperitu a konkurencieschopnosť Európy. Tri hlavné body z Draghiho správy budú takisto tvoriť základ uvedeného kompasu konkurencieschopnosti – konkrétne pôjde o preklopenie inovačnej priepasti medzi EÚ na jednej strane a Čínou a Spojenými štátmi na strane druhej; o vypracovanie spoločného plánu dekarbonizácie a konkurencieschopnosti a o zvýšenie bezpečnosti a zníženie závislosti. Správa zohrá kľúčovú úlohu aj pri vypracúvaní Dohody o čistom priemysle pre konkurencieschopné priemyselné odvetvia a kvalitné pracovné miesta.

Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (vpravo) a jej osobitný poradca Mario Draghi (vľavo) na tlačovej konferencii venovanej Draghiho správe o budúcnosti európskej konkurencieschopnosti, Brusel (Belgicko) 9. septembra 2024.

Hospodárska bezpečnosť

Ďalšou výzvou, ktorej EÚ čelí, je snaha dosiahnuť rovnováhu medzi otvorenosťou obchodu a hospodárskou bezpečnosťou. Aby EÚ nebola príliš závislá od výhradných dodávateľov, musí podporovať svoju konkurencieschopnosť, chrániť svoje hospodárstvo pred rizikami a spolupracovať s ostatnými, ktorí majú spoločné hospodárske záujmy.

Tieto tri oblasti činnosti (podpora, ochrana a spolupráca) tvoria základ Stratégie hospodárskej bezpečnosti. Od zavedenia

stratégie v júni 2023 podnikla Komisia viacero krokov na posúdenie a zníženie rizík. Začala prvé preskúmanie rizík súvisiacich s využívaním hospodárskych závislostí alebo hospodárskeho nátlaku ako zbrane a spustila hlbšiu analýzu týchto otázok.

Okrem toho je v súčasnosti účinný aj nástroj proti donucovaniu. Pomáha EÚ prijímať opatrenia – v súlade s medzinárodným právom – keď krajiny mimo EÚ vyvíjajú hospodársky nátlak na EÚ alebo jej členské štáty.

Podpora

V roku 2024 Európska rada pre inovácie spustila pracovný program s finančnými prostriedkami vo výške viac ako 1,2 miliardy EUR na pomoc pri rozširovaní strategických technológií a inovačných spoločností. Do júna bolo schválených viac ako 200 samostatných investícií.

Ochrana

V januári predložila Komisia balík pozostávajúci z piatich iniciatív na posilnenie hospodárskej bezpečnosti EÚ, ktoré zahŕňajú preverovanie zahraničných investícií, kontroly vývozu a hodnotenie rizík odchádzajúcich investícií.

Spolupráca

EÚ zintenzívnila rozhovory o hospodárskej bezpečnosti v rámci skupiny G7 a prostredníctvom dvojstranných rokovaní. Rozšírila aj svoju sieť obchodných dohôd s cieľom zabezpečiť zdroje, otvoriť nové trhy a posilniť svoju odolnosť.

Výskum a inovácie

Výskum a inovácie sú prierezovými prioritami a sú životne dôležité nielen pre konkurencieschopnosť EÚ, ale aj pre zelenú a digitálnu transformáciu, hospodársku bezpečnosť a otvorenú strategickú autonómiu.

S cieľom podporiť inovácie, najmä špičkové technologické inovácie, spustila EÚ v roku 2022 nový európsky inovačný program. Zo správy uverejnenej v roku 2024 vyplynulo, že 17 z 25 opatrení programu bolo dokončených, zatiaľ čo zvyšných osem ešte prebieha. „Špičkové technológie“ sú technológie, ktoré sú tak inovatívne, že často narúšajú alebo úplne menia spôsoby fungovania priemyselných odvetví, hospodárstiev alebo dokonca spoločností.

© Adobe Stock

Príklady nedávnych opatrení

- **Rozvoj zručností** prostredníctvom iniciatívy „Deep Tech Talent“ Európskeho inovačného a technologického inštitútu: milión ľudí v EÚ získa príležitosť na odbornú prípravu.
- **Posilňovanie inovačných ekosystémov** prostredníctvom rozvoja sietí regiónov zameraných na inovácie, napríklad prostredníctvom financovania vo výške 116 miliónov EUR pre prvých príjemcov a viac ako 150 regiónov, ktoré boli identifikované ako regionálne inovačné údolia.
- Boli navrhnuté nové smernice na **uľahčenie prístupu rozširujúcich sa podnikov a malých a stredných podnikov k financovaniu**, ako napríklad akt o kótovaní, ktorý bol navrhnutý v roku 2024 a ktorý umožní jednoduchšie kótovanie inovačných spoločností na akciových trhoch (pozri kapitolu 3).
- Oznámenie Komisie o sérii cielených opatrení na **stimulovanie biotechnológií a biovýroby v EÚ**, v ktorom sa riešia výzvy a vytvárajú príležitosti, ako je napríklad transfer technológií a výsledkov výskumu na trh, zníženie regulačnej zložitosti a podpora verejných a súkromných investícií.

Program EÚ na financovanie výskumu a inovácií Horizont Európa okrem toho naďalej posilňuje konkurencieschopnosť EÚ tým, že uľahčuje spoluprácu a posilňuje vplyv výskumu a inovácií. Takisto podporuje vytváranie a lepšie šírenie technológií (viac informácií o programe Horizont Európa možno nájsť v kapitole 6). Uvedená Európska rada pre inovácie, ktorá je inovačným programom s rozpočtom vo výške 10,1 miliardy EUR na identifikáciu, rozvoj a šírenie prelomových technológií a inovácií, je jednou z iniciatív zriadených v rámci programu Horizont Európa.

Politika hospodárskej súťaže

Ďalšou kľúčovou súčasťou zvyšovania konkurencieschopnosti EÚ je jej politika hospodárskej súťaže, konkrétne pravidlá a právne predpisy určené na zabezpečenie účinnej hospodárskej súťaže medzi podnikmi. Presadzovaním politiky hospodárskej súťaže Komisia vytvára prostredie, ktoré nabáda podniky k tomu, aby boli efektívnejšie, prispôsobivejšie a inovatívnejšie, a ktoré vedie k lepším a nákladovo efektívnym výrobkom pre spotrebiteľov. Takisto pripravuje spoločnosti z EÚ na celosvetový úspech stimulovaním investícií do výskumu, vývoja výrobkov a racionalizácie procesov v snahe prekonať konkurentov. Opatrenia na presadzovanie práva majú významný vplyv pri odradzovaní spoločností od toho, aby sa zapájali do praktík narušajúcich hospodársku súťaž.

Antitrustové pravidlá

Presadzovanie antitrustových pravidiel sa zvyčajne zaoberá praktikami spoločností, ktorých cieľom je vytlačiť konkurentov z trhu, čo môže v konečnom dôsledku poškodiť spotrebiteľov. Tento prístup je bežný v odvetví digitálnych technológií, najmä v prípade veľkých technologických spoločností. Napríklad v roku 2024 Komisia uložila pokutu spoločnosti Meta vo výške 797,72 milióna EUR za zneužívanie dominantného postavenia prostredníctvom viazaných praktík a za vnucovanie nespravodlivých obchodných podmienok poskytovateľom online reklamných služieb v prospech vlastnej platformy. V ďalšom prípade Komisia prijala navrhované záväzky spoločnosti

Apple týkajúce sa odstránenia prekážok prístupu k technológii pre bezkontaktné platby v obchode prostredníctvom mobilných zariadení.

Pravidlá hospodárskej súťaže sa môžu použiť aj ako priama reakcia proti vysokým cenám a nespravodlivým obchodným podmienkam, ktoré potláčajú hospodársku súťaž na úkor spotrebiteľov. V priebehu roka Komisia uložila spoločnosti Apple pokutu vo výške 1,8 miliardy EUR za zneužívanie dominantného postavenia tým, že vývojárom hudobných aplikácií ukladala nespravodlivé obchodné podmienky, čo potenciálne spôsobilo, že spotrebiteľia platia výrazne vyššie ceny za predplatné na streamovanie hudby.

Úsilie Komisie v oblasti antitrustov sa neobmedzuje len na odvetvie technológií. V máji uložila v zmysle antitrustových pravidiel pokutu spoločnosti Mondelēz vo výške 337,5 milióna EUR za to, že bránila obchodu s čokoládou a so sušienkami medzi členskými štátmi EÚ (išlo o niektoré známe značky pod kontrolou spoločnosti Mondelēz, ako napríklad Milka, Côte d'Or, Toblerone, Oreo, LU a Belvita).

V ďalšom významnom prípade z roku 2024 Komisia uložila pokutu farmaceutickej spoločnosti Teva vo výške 462,6 milióna EUR za to, že spôsobila oneskorenie vstupu konkurenta na trh v súvislosti s jej liekom na liečbu roztrúsenej sklerózy s názvom Copaxone. Spoločnosť Teva to spôsobila tým, že umelo predlžovala patentovú ochranu svojho lieku Copaxone a systematicky šířila zavádzajúce informácie o konkurenčnom výrobku s cieľom zabrániť jeho vstupu na trh a jeho prijatiu.

Fúzie

EÚ takisto chráni konkurenčné trhy prostredníctvom kontroly fúzií. Či už ide o horizontálne fúzie medzi priamymi konkurentmi, vertikálne fúzie v rámci dodávateľských reťazcov alebo konglomerátne fúzie zahŕňajúce doplnkové výrobky alebo služby, Komisia vedie vyšetrovania, aby zabránila negatívnym dôsledkom, ako je napríklad zvyšovanie cien a potlačanie inovácií.

Nariadenie EÚ o fúziách, ktoré v roku 2024 oslávilo svoje 20. výročie, je právnym základom Komisie na preskúmavanie koncentrácií na úrovni EÚ a na určenie ich zlučiteľnosti s jednotným trhom. V priebehu roka spoločnosť Amazon stiahla svoj plán kúpiť spoločnosť iRobot po tom, ako Komisia vyjadrila obavy, že dohoda by mohla znížiť hospodársku súťaž obmedzením prístupu iných dodávateľov na trh spoločnosti Amazon, čo by mohlo viesť k vyšším cenám, nižšej kvalite a obmedzenej inovácii pre spotrebiteľov. Naopak, fúzia medzi spoločnosťami Microsoft a Activision je príkladom transakcie schválenej Komisiou, pod podmienkou splnenia určitých záväzkov. Zlučujúce sa strany ponúkli záväzky, ktorými sa vyriešili všetky obavy týkajúce sa hospodárskej súťaže, a zaviedli opatrenia, ktorými sa výrazne zlepšil cloudový streaming hier v porovnaní so súčasnou situáciou.

Komisia vo februári takisto prijala revidované oznámenie o definícii trhu, aby zabezpečila súlad tejto definície s aktuálnou dynamikou trhu. Revidovaným oznámením sa aktualizujú usmernenia o tom, ako vymedziť relevantné trhy v súvislosti s prípadmi fúzií a antitrustovými prípadmi. Umožňuje to podnikom ľahšie pochopiť, ako Komisia presadzuje právne predpisy v oblasti hospodárskej súťaže, a zlepšuje sa tým dodržiavanie týchto predpisov.

V ROKU 2024

bolo prijatých **400**
rozhodnutí o fúziách,

bolo prijatých **8**
antitrustových rozhodnutí,

boli prijaté **2**
rozhodnutia o karteloch,

bolo prijatých **613**
rozhodnutí o štátnej pomoci,

bolo udelených

3,5 miliardy EUR

vo forme pokút spoločnostiam, ktoré porušili
právne predpisy EÚ v oblasti hospodárskej
súťaže.

V PRIEBEHU ČASU

V rokoch 1999 až 2024 príjemcovia vrátili
neoprávnenú a nezlučiteľnú pomoc vo výške
28,7 miliardy EUR.

Odhadované úspory vo výške
13 – 23 miliárd EUR ročne za posledné
desaťrocie vďaka presadzovaniu pravidiel
hospodárskej súťaže v prípadoch fúzií,
kartelov a antitrustov.

Štátna pomoc

Politika EÚ v oblasti štátnej pomoci zabezpečuje, aby štátna pomoc pri jej poskytnutí nenarúšala spravodlivú a účinnú hospodársku súťaž medzi spoločnosťami v členských štátoch ani nepoškodzovala hospodárstvo. Politika štátnej pomoci takisto podporuje hospodárske zásady priemyselnej politiky EÚ. Kontrola štátnej pomoci môže podporiť priemyselné stratégie EÚ riešením zlyhaní trhu, pričom sa zabezpečuje, aby bola pomoc potrebná a obmedzená na požadované minimum a aby bola zameraná na verejné ciele.

Dôležité projekty spoločného európskeho záujmu sú príkladom štátnej pomoci a priemyselnej politiky v praxi. Tieto cezhraničné projekty sú financované zo štátnej pomoci a majú pozitívne účinky presahovania na viac ako jeden členský štát. Komisia doteraz schválila štátnu pomoc na 10 takýchto projektov na podporu inovácií v strategických odvetviach, ako sú batérie, vodík, mikroelektronika a zdravotná starostlivosť, čím prispela ku konkurencieschopnosti priemyslu EÚ.

Pozoruhodným príkladom z roku 2024 je projekt Med4Cure, ktorý zahŕňa šesť členských štátov, 13 spoločností (z ktorých deväť sú malé a stredné podniky) a približne 175 výskumných subjektov ako nepriamych partnerov. Cieľom projektu Med4Cure je bojovať proti antimikrobiálnej rezistencii, zriedkavým chorobám a rakovine prostredníctvom nových liečebných postupov a technológií, ako sú napríklad mRNA terapie. Projekt má z verejných zdrojov dostať až jednu miliardu eur a očakáva sa, že prinesie ďalších 5,9 miliardy EUR v podobe súkromných investícií.

Spoločné európske fórum pre dôležité projekty spoločného európskeho záujmu bolo zriadené s cieľom identifikovať oblasti strategického záujmu EÚ pre potenciálne budúce projekty a zvýšiť účinnosť ich navrhovania, posudzovania a vykonávania. Prvé a druhé zasadnutie tohto partnerstva medzi Komisiou a členskými štátmi na vysokej úrovni sa uskutočnilo v marci a novembri.

Pravidlá EÚ v oblasti štátnej pomoci podporujú aj Platformu strategických technológií pre Európu, ktorá funguje od 1. marca 2024, a to tým, že členským štátom umožňujú poskytovať vyššiu úroveň regionálnej pomoci na investičné projekty spadajúce pod platformu. Tá bola zriadená s cieľom stimulovať investície do kritických technológií v týchto troch hlavných oblastiach: digitálne technológie a špičkové technológie, čisté technológie efektívne využívajúce zdroje a biotechnológie. Platforma okrem toho podporuje projekty, ktoré posilňujú zručnosti potrebné na vývoj kritických technológií.

V neposlednom rade Komisia neustále zlepšuje svoju politiku štátnej pomoci. Táto politika napríklad podporuje výskum a vývoj v EÚ. Od roku 2023, keď sa zvýšili stropy vymedzujúce notifikačnú povinnosť pre pomoc na výskum, vývoj a inovácie, si viac ako 90 % opatrení štátnej pomoci v tejto oblasti nevyžadovalo predchádzajúci súhlas Komisie. Tým sa znížila administratívna záťaž členských štátov, urýchlili sa inovácie a rozvoj kritických technológií.

Nariadenie o zahraničných subvenciách

EÚ nielenže zabezpečuje spravodlivú vnútornú hospodársku súťaž, ale kontroluje aj to, či podniky v EÚ majú spravodlivú šancu uspieť v medzinárodnej hospodárskej súťaži. Nariadenie o zahraničných subvenciách, ktoré sa začalo uplatňovať v júli 2023, rieši možné narušenia vnútorného trhu spôsobené zahraničnými subvenciami. Tieto subvencie môžu spoločnostiam poskytnúť nespravodlivú výhodu pri nadobúdaní firiem so sídlom v EÚ, zapájajú sa do verejného obstarávania alebo prijímaní investičných a obchodných rozhodnutí na trhoch EÚ.

V roku 2024 Komisia začala viacero vyšetrovaní v rámci verejného obstarávania, čo viedlo k tomu, že čínske spoločnosti, ktoré boli predmetom vyšetrovania, sa stiahli zo súvisiacich ponukových

konaní. Komisia takisto iniciovala predbežné preskúmanie možných zahraničných subvencií v odvetví veternej energie v EÚ. Toto predbežné preskúmanie ešte prebieha.

Komisia okrem toho vykonala hĺbkové vyšetrovanie týkajúce sa navrhovaného nadobudnutia spoločnosti PPF Telecom Group B.V., ktorá je telekomunikačným operátorom so sídlom v EÚ pôsobiacim v Bulharsku, Maďarsku a na Slovensku, spoločnosťou e&, ktorá je telekomunikačným operátorom so sídlom v Spojených arabských emirátoch. Komisia vyjadrila predbežné obavy, že spoločnosti e& mohli byť poskytnuté zahraničné subvencie, ktoré by mohli narušiť jednotný trh. V septembri Komisia schválila túto transakciu pod podmienkou splnenia súboru záväzkov, ktoré zúčastnené strany ponúkli s cieľom odstrániť vyjadrené obavy.

Priemyselná politika

Priemyselná politika vo všeobecnosti predstavuje politiky, ktoré podporujú hospodársku činnosť. Môže zahŕňať všetko od realizácie štrukturálnych zmien v rôznych priemyselných odvetviach a vytvárania prostredia, ktoré podporuje podniky, najmä malé a stredné podniky, až po lepšie využívanie priemyselného potenciálu výskumu, nových technológií a inovácií. Cieľom priemyselnej politiky EÚ je posilniť konkurencieschopnosť priemyslu EÚ a podporiť udržateľnejšie, odolnejšie a digitalizovanejšie hospodárstvo, ktoré vytvára pracovné miesta.

Počas roka EÚ prepracovala svoj rámec priemyselnej politiky, pričom účinnosť nadobudlo niekoľko aktov a nariadení. Aktom o kritických surovinách sa zabezpečuje prístup k strategickým surovinám, zatiaľ čo akt o emisne neutrálnom priemysle podporuje výrobu čistých technológií. Tieto dva akty sú súčasťou Priemyselného plánu Zelenéj dohody, ktorý bol zavedený v roku 2023 a ktorého cieľom je posilňovať

konkurencieschopnosť emisne neutrálnych technológií v EÚ a podporovať rýchly prechod ku klimatickej neutralite. Okrem toho sa nariadením o ekodizajne udržateľných výrobkov zavádzajú nové požiadavky na navrhovanie a recykláciu výrobkov a revidovaná smernica o priemyselných emisiách posilňuje kontrolu znečisťovania. Oznámenie o progresívnych materiáloch pre vedúce postavenie priemyslu v neposlednom rade podporuje výskum a inovácie v oblasti špičkových materiálov, a to v súlade s Európskou zelenou dohodou (pozri kapitolu 4) a priemyselnými cieľmi.

Tieto iniciatívy sú kľúčom k posilňovaniu konkurenčnej výhody a vedúceho postavenia EÚ pri globálnom prechode na udržateľné hospodárstvo. Priemyselné politiky EÚ sú navrhnuté tak, aby zodpovedali vyvíjajúcim sa potrebám trhu EÚ a zabezpečovali, aby bola EÚ aj naďalej lídrom v oblasti zelenej transformácie.

Priemyselná politika má zásadný význam tak pre účinné vykonávanie Európskej zelenej dohody, ako aj pre využívanie jej výhod. V roku 2024 EÚ zhodnotila dialógy o prechode na čistú energiu, ktoré sa začali v roku 2023 ako nový spôsob spolupráce EÚ s priemyslom a so sociálnymi partnermi s cieľom pochopiť ich súčasné výzvy, ako aj posilniť a podporiť vykonávanie Zelenej dohody. Uskutočnilo sa deväť dialógov, ktoré boli zamerané na vodík, energeticky náročné odvetvia, čisté technológie, energetickú infraštruktúru, kritické suroviny, lesné biohospodárstvo, mestá, čistú mobilitu a oceliárstvo. Z dialógov vyplynulo, že je potrebné zabezpečiť zjednodušenú reguláciu,

↑ Maroš Šefčovič, vtedajší výkonný podpredseda Európskej komisie zodpovedný za Európsku zelenú dohodu, medziinštitucionálne vzťahy a prognózovanie (vpravo), na podujatí Európskej oceliarskej asociácie „Budúcnosť priemyslu EÚ: odolnosť alebo závislosť hodnotového reťazca“, Brusel (Belgicko) 9. apríla 2024.

veľa čistej energie za dostupné ceny, modernú infraštruktúru, jednoduchší prístup k financovaniu a silnejší jednotný trh v globálnom konkurenčnom prostredí.

Obchodné a investičné partnerstvá

Diplomacia v oblasti surovín

Prístup k surovinám na svetových trhoch je jednou z priorít EÚ. V roku 2024 EÚ podnikla významné kroky na rozšírenie spolupráce s medzinárodnými partnermi v oblasti kritických surovín, ktoré sú nevyhnutné pre globálnu zelenú a digitálnu transformáciu.

EÚ, Spojené štáty a krajiny Partnerstva pre bezpečnosť dodávok nerastných surovín, ku ktorým sa pripojili Kazachstan, Namíbia, Ukrajina a Uzbekistan, v apríli oznámili spustenie fóra Partnerstva pre bezpečnosť dodávok nerastných surovín – novej platformy pre spoluprácu v oblasti kritických surovín. V roku 2024 sa pripojilo ďalších jedenásť krajín a území: Argentína, Dominikánska republika, Ekvádor, Filipíny, Grónsko, Konžská demokratická republika, Mexiko, Peru, Srbsko, Turecko a Zambia.

Klub pre kritické suroviny, ktorý bol založený v roku 2023, sa stal súčasťou fóra Partnerstva pre bezpečnosť dodávok nerastných surovín. Fórum združuje krajiny s bohatými nerastnými zdrojmi a krajiny s veľkým dopytom po týchto zdrojoch.

EÚ tiež podpísala dvojstranné memorandá o porozumení s Austráliou, Nórskom, Rwandou, so Srbskom a s Uzbekistanom, čím ďalej rozšírila svoju sieť partnerov v oblasti kritických surovín a zabezpečila diverzifikované a udržateľné dodávky takýchto surovín pre EÚ aj svoje partnerské krajiny.

↑ EÚ pokračovala v práci v rámci Rady EÚ – USA pre obchod a technológie, pričom EÚ a Spojené štáty sa pričínili o ďalšiu ekologizáciu obchodu a spolupráce v oblasti kritických surovín. Na snímke sú Margrethe Vestagerová, vtedajšia výkonná podpredsedníčka Európskej komisie zodpovedná za Európu pripravenú na digitálny vek a európska komisárka pre hospodársku súťaž (v popredí uprostred), Valdis Dombrovskis, vtedajší výkonný podpredseda Európskej komisie zodpovedný za hospodárstvo, ktoré pracuje v prospech ľudí, a európsky komisár pre obchod (v popredí vľavo) a Thierry Breton, vtedajší európsky komisár pre vnútorný trh (v popredí vpravo), ktorí sa zúčastnili na zasadnutí Rady EÚ – USA pre obchod a technológie v Leuvene (Belgicko) 5. apríla 2024.

Silnejšie dohody na uľahčenie obchodu

Diverzifikáciou prístupu podnikov EÚ k obchodným partnerom prostredníctvom obchodných dohôd sa posilňuje odolnosť hospodárstva EÚ voči čoraz neistejšej geopolitickej klíme. Vývoz okrem toho v EÚ podporuje viac ako 30 miliónov pracovných miest, pričom takmer 10 miliónov pracovných miest je výsledkom zahraničných investícií na jednotnom trhu.

V roku 2024 uzavrela EÚ dohodu o digitálnom obchode so Singapurom, ktorá posilní cezhraničné toky údajov a bude prínosom pre podniky a spotrebiteľov zapojených do digitálneho obchodu. Ide o prvú dohodu EÚ tohto druhu.

Komisia takisto zavŕšila rokovania o prelomovej partnerskej dohode medzi EÚ a Mercosurom. Táto dohoda prišla pre obe strany v mimoriadne dôležitom čase. Vďaka posilnenej geopolitickej, hospodárskej, udržateľnej a bezpečnostnej spolupráci má potenciál byť obojstranne veľmi prínosná.

EÚ takisto posilnila svoje vzťahy s podobne zmýšľajúcimi partnermi vrátane Kanady a krajín v indicko-tichomorskom regióne s cieľom podporovať spravodlivú digitálnu transformáciu, ktorá rešpektuje základné práva.

EÚ a Južná Kórea usporiadali 26. marca v Bruseli (Belgicko) druhé zasadnutie Rady pre digitálne partnerstvo, na ktorom opätovne potvrdili svoj záväzok spolupracovať v oblasti kľúčových digitálnych technológií v prospech občanov a hospodárstiev.

V priebehu roka nadobudlo platnosť niekoľko ďalších dohôd vrátane dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Keňou, dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Novým Zélandom, dohody medzi EÚ a Angolou o uľahčení udržateľných investícií a dohody medzi EÚ a Japonskom o cezhraničných tokoch údajov.

Tieto dohody zohrajú významnú úlohu pri podpore spravodlivého a otvoreného obchodu s medzinárodnými partnermi. Budú mať zásadný význam pre konkurencieschopnosť EÚ, pretože otvoria nové vývozné príležitosti pre spoločnosti z EÚ a zabezpečia prístup ku kritickým vstupným materiálom. To je obzvlášť dôležité pre európske odvetvie poľnohospodárstva, čo potvrdila aj správa Spoločného výskumného centra Komisie z roku 2024.

Uvedené dohody okrem toho obsahujú ďalekosiahle ustanovenia o udržateľnosti, vďaka ktorým sa presadzujú prísne normy EÚ v oblasti ochrany životného prostredia a pracovných práv na celom svete.

© Adobe Stock

Aktualizácia pravidiel svetového obchodu v oblasti potravín a poľnohospodárstva je pre členov Svetovej obchodnej organizácie prioritou. Na 13. ministerskej konferencii v Abú Zabí (Spojené arabské emiráty) v roku 2024 EÚ opätovne potvrdila svoj záväzok k otvorenému, spravodlivému, inkluzívnemu a transparentnému multilaterálnemu obchodnému systému, ktorý podporuje poľnohospodárov a zlepšuje globálnu potravinovú bezpečnosť.

V súčasnosti má EÚ rôznorodý celkový agropotravinársky obchod s rôznymi obchodnými partnermi. Hoci je stále závislá od určitých komodít, jej postavenie najväčšieho svetového vývozcu a popredného dovozcu agropotravinových výrobkov pomáha udržiavať vyvážené a priaznivé obchodné vzťahy s inými krajinami.

V priebehu roka EÚ vyčlenila viac ako 83 miliónov EUR na otvorenie nových trhových príležitostí pre poľnohospodárov v EÚ a potravinársky priemysel EÚ a na pomoc pri zabezpečovaní ich existujúceho podnikania.

Ochrana podnikov EÚ pred nekalým obchodovaním

EÚ prijala v roku 2024 významné opatrenia na ochranu podnikov EÚ pred nekalými obchodnými praktikami. Komisia v priebehu roka začala celkovo 33 nových prípadov v rámci nástroja na ochranu obchodu, čím sa celkový počet prípadov vrátane preskúmaní zvýšil na 63. Ide o výrazný nárast v porovnaní s 12 novými prípadmi, ktoré boli otvorené v roku 2023. Komisia uložila aj 10 predbežných opatrení (vrátane jedného antisubvenčného opatrenia) a sedem konečných opatrení (vrátane jedného antisubvenčného opatrenia). Tieto prípady a opatrenia zohrávajú kľúčovú úlohu pri ochrane konkurencieschopnosti a pracovných miest v EÚ, pričom v roku 2024 bolo ochránených 629 655 pracovných miest.

Komisia uložila aj konečné vyrovnávacie clá na dovoz batériových elektrických vozidiel z Číny. Toto rozhodnutie nasledovalo po vyšetrení, v ktorom sa zistilo, že hodnotový reťazec batériových elektrických vozidiel v Číne profituje

z nespravodlivého subvencovania, ktoré hospodársky ohrozuje výrobcov z EÚ. Kontakt na technickej úrovni medzi EÚ a Čínou pokračuje v snahe dosiahnuť prípadný prerokovaný výsledok o cenových záväzkoch. Komisia je naďalej plne odhodlaná nájsť vzájomne prijateľné riešenie a zároveň neochvejne brániť podniky EÚ pred neodôvodnenými odvetnými opatreniami. Záruky v oblasti dovozu ocele boli takisto predĺžené o ďalšie dva roky, aby ochránili výrobcov ocele v EÚ pred vysokými úrovňami nadmernej kapacity ocele.

Ďalší pokrok sa dosiahol aj pri odstraňovaní prekážok vývozu EÚ do krajín mimo EÚ, pričom sa odstránilo 41 prekážok, ktoré ovplyvňujú tovar vo všetkých odvetviach, ako je napríklad poľnohospodárstvo, farmaceutický priemysel či automobilový priemysel. Konkrétnejšie, Komisii sa podarilo úspešne zakročiť vo veci tureckých právnych predpisov, ktoré diskriminovali vývoz traktorov z EÚ, čím uvoľnila prístup na trh vo výške 2,5 miliardy EUR.

KAPITOLA 3

Posilnenie hospodárstva

Úvod

V roku 2024 Európska únia dosiahla významné úspechy vo svojom úsilí o posilnenie hospodárstva a odolnosti v reakcii na nedávne globálne výzvy. V polčase plnenia plánu obnovy NextGenerationEU Únia vyhodnotila jeho vplyv vo všetkých členských štátoch. Členské štáty medzitým naďalej dosahovali pokrok pri plnení svojich plánov obnovy a odolnosti. Okrem toho nadobudol účinnosť reformovaný rámec správy hospodárskych záležitostí a dosiahol sa pokrok v oblasti daňových reforiem a modernizácie colnej únie. Všetky tieto reformy pomohli posilniť dlhodobú konkurencieschopnosť a podporiť hospodársky rast a zároveň zabezpečiť udržateľnosť dlhovej služby. EÚ zároveň zaviedla nové rámce na riešenie klimatických rizík, daňových únikov a udržateľnosti podnikov. Tieto iniciatívy sú dôkazom odhodlania EÚ usilovať sa

Pracovník pracujúci na montážnej linke na výrobu elektrobicyklov v továrni špecializujúcej sa na ručnú montáž bicyklov najvyššej triedy, Mühlital (Nemecko) 6. decembra 2024.

o udržateľný rast, inovácie a vedúce postavenie v celosvetovom meradle a zabezpečiť tak, aby členské štáty zostali konkurencieschopné aj počas hospodárskej, environmentálnej a sociálnej transformácie.

Od obnovy k odolnosti

Trendy

V roku 2024 sa obnovil postupný rast hospodárstva EÚ, pričom hrubý domáci produkt sa zvýšil o 0,9 %. Celková inflácia sa znížila na 2,6 %, čo je výrazný pokles zo 6,4 % v roku 2023. Počas nasledujúcich dvoch rokov sa má hospodárska aktivita zrýchliť a inflácia ďalej spomaliť. Trh práce EÚ zostal silný, pričom zamestnanosť sa priebežne zvyšovala a miera nezamestnanosti dosiahla v októbri historické minimum 5,9 %.

V dôsledku stupňujúceho sa geopolitického napätia (pozri kapitoly 1 a 8) a domácej politickej fragmentácie sa však zintenzívnili neistota a riziká. Výzvu pre hospodársku činnosť predstavujú aj zvyšujúca sa frekvencia a závažnosť prírodných nebezpečenstiev (pozri kapitolu 4).

Valdis Dombrovskis, vtedajší výkonný podpredseda Európskej komisie zodpovedný za hospodárstvo, ktoré pracuje v prospech ľudí, a európsky komisár pre obchod (v strede) a Artjoms Uršulskis, parlamentný tajomník lotyšského ministerstva zdravotníctva (druhý sprava) pred novou budovou nemocnice financovanou z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, Riga (Lotyšsko) 27. septembra 2024.

Úspechy Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti

V roku 2021 EÚ vytvorila bezprecedentný plán NextGenerationEU, ktorý uvoľňuje finančné prostriedky na pomoc členským štátom pri zotavovaní sa z ekonomických dôsledkov pandémie COVID-19 a pri zvyšovaní odolnosti. Odvtedy sa v rámci tohto plánu darí riešiť aj sociálno-ekonomické výzvy, ktoré priniesla útočná vojna Ruska proti Ukrajine, ako je napríklad energetická kríza.

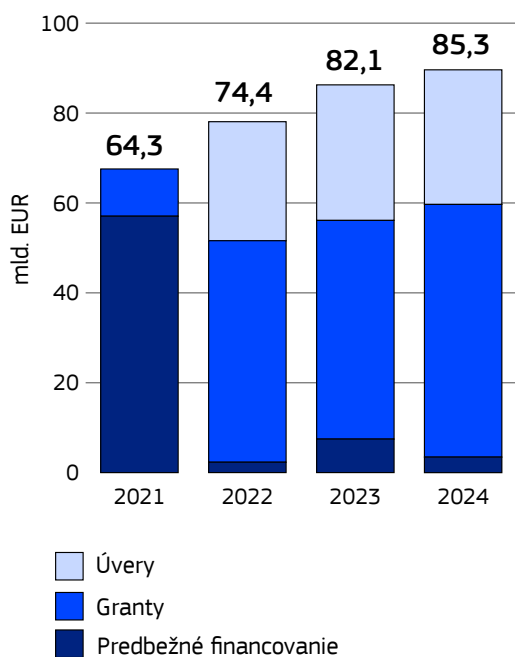
Najväčšia časť týchto finančných prostriedkov z nástroja NextGenerationEU sa členským štátom rozdeľuje prostredníctvom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti je navrhnutý tak, aby podporoval sociálno-ekonomickú obnovu členských štátov a zvyšoval ich konkurencieschopnosť a zároveň im pomáhal pri zelenej a digitálnej transformácii. Finančné prostriedky sa vyplácajú na základe toho, ako sa členským štátom darí vykonávať reformy a investície, ktoré stanovili vo svojich jednotlivých plánoch obnovy a odolnosti.

Rok 2024 bol polčasom vykonávania plánu obnovy, a preto nastal čas vyhodnotiť, ako napreduje. Z hodnotenia vyplynulo, že nástroj NextGenerationEU umožnil hospodárstvu EÚ vrátiť sa na úroveň produkcie pred pandémiou do tretieho štvrtroka 2021, teda oveľa rýchlejšie ako po hospodárskej a finančnej kríze v rokoch 2007 – 2008, keď úplné zotavenie trvalo sedem rokov. Vďaka výdavkom z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti bol hrubý domáci produkt EÚ v roku 2022 takisto o 0,4 % vyšší, než by bol bez týchto výdavkov.

V rámci hodnotenia sa zároveň zistilo, že nástroj NextGenerationEU má potenciál zvýšiť reálny hrubý domáci produkt EÚ v roku 2026 až o 1,4 % v porovnaní so scenárom bez plánu. Do tohto údaja nie sú zahrnuté pozitívne účinky reforiem uskutočňovaných prostredníctvom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ktoré sa postupne prejavujú v najbližších rokoch.

Ďalším meradlom vykonávania Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti je výška vyplatených finančných prostriedkov. Do konca roka 2024 bolo vyplatených 306 miliárd EUR, t. j. 47 % vyčlenených finančných prostriedkov.

Vyplácanie finančných prostriedkov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (2021 – 2024)

EÚ ponúka členským štátom technickú pomoc na vykonávanie týchto reforiem a investícií prostredníctvom Nástroja technickej podpory. V roku 2024 tento nástroj pomohol členským štátom vykonávať právne predpisy a politiky EÚ a umožnil verejným správam poskytovať služby občanom a navrhovať a vykonávať reformy v oblastiach politiky, ako sú zelená a digitálna transformácia, riadenie migrácie a sociálna ochrana. K dnešnému dňu sa z neho priamo alebo nepriamo podporilo viac ako 500 projektov v kontexte Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti.

Vďaka plneniu plánov obnovy a odolnosti členských štátov do novembra 2024 (najnovšie dostupné údaje):

48,3 milióna
ľudí získalo prístup k novým alebo modernizovaným zdravotníckym zariadeniam,

23,2 milióna
ľudí využilo ochranné opatrenia proti povodňam, prírodným požiarom a iným katastrofám súvisiacim s klímou,

3,5 milióna
podnikov dostalo materiálnu podporu,

16,3 milióna
jednotlivcov vrátane 9,5 milióna mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov sa zapojilo do vzdelávania a odbornej prípravy,

33,6 milióna
megawatthodín ročnej primárnej energie – energie zo surovín, ako sú zemný plyn alebo obnoviteľné zdroje energie – sa ušetrilo.

Paolo Gentiloni, vtedajší európsky komisár pre hospodárstvo (desiaty sprava), slávnostne odhalil nástennú maľbu #EuropeStreetArt počas návštevy dvoch projektov podporovaných z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti: jedným je školiace stredisko pre rozvoj talentov v oblasti biotechnológií a zdravotníctva a druhým je technologické centrum v srdci mesta Charleroi, ktoré je domovom ekosystému priemyselných podnikov, mladých startupov, univerzít a výskumných a školiacich stredísk. Charleroi (Belgicko) 8. apríla 2024.

PRÍKLADY PROJEKTOV

- 1 Bulharsko:** Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti prispieva k energeticky efektívnemu a udržateľnému mestskému prostrediu tým, že sa z neho podporuje renovácia najmenej 3,6 milióna štvorcových metrov obytných budov.
- 2 Nemecko:** Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti poskytuje finančné prostriedky na inštaláciu 689 000 súkromných nabíjajúcich staníc v obytných oblastiach, čím sa podporuje zavádzanie potrebnej infraštruktúry pre elektrické vozidlá.
- 3 Francúzsko:** Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti poskytuje 345 miliónov EUR na pomoc priemyselným malým a stredným podnikom (MSP) na zvýšenie ich konkurencieschopnosti prostredníctvom digitálnej modernizácie ich výrobných procesov.
- 4 Lotyšsko:** Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti pomáha investovať do vybavenia a infraštruktúry 10 nemocníc a 40 kliník s cieľom zlepšiť prístup občanov v Rige a iných regiónoch k integrovaným a vysokokvalitným službám zdravotnej starostlivosti.

Nový rámec správy hospodárskych záležitostí

V roku 2024 nadobudla účinnosť najambicióznejšia a najrozsiahlejšia reforma rámca správy hospodárskych záležitostí EÚ od krízy v rokoch 2007 – 2008. Tento rámec obsahuje pravidlá a postupy, ktorými sa riadia makroekonomické politiky v členských štátoch.

Reformovaný rámec, ktorý sa v súčasnosti implementuje, zabezpečuje, aby hospodárstva členských štátov boli stabilné a usilovali sa dosahovať spoločné ciele, ako je predchádzanie nadmernému dlhu a deficitom, a zároveň presadzuje udržateľný a inkluzívny rast prostredníctvom reforiem a investícií. Dosiahnutie zelenej a digitálnej transformácie a zároveň posilnenie odolnosti a konkurencieschopnosti EÚ si vyžadujú značné a trvalé investície, a to aj zo strany subjektov verejného sektora.

Reformou sa riešia nedostatky v starom rámci: nový rámec je jednoduchší, transparentnejší a účinnejší s väčším zapojením členských štátov a lepším presadzovaním. Okrem toho takisto rozlišuje medzi členskými štátmi na základe ich individuálnej situácie a umožňuje pomalšiu fiškálnu úpravu, ak je podložená reformami a investičnými záväzkami, ktoré podporujú rast, fiškálnu udržateľnosť a priority EÚ. Tento prístup zároveň zabraňuje tendencii fiškálnej politiky zosilňovať hospodárske výkyvy a namiesto toho hospodárstvo stabilizuje.

Ústredným prvkom nového rámca sú strednodobé fiškálne štrukturálne plány, ktoré integrujú fiškálne, reformné a investičné ciele do jednotného prístupu. Táto súdržnosť zefektívňuje proces a zosúladzuje vnútroštátne reformné a investičné úsilie s Mechanizmom na podporu obnovy a odolnosti, čím sa zabezpečuje súlad medzi vnútroštátnymi politikami a politikami EÚ. V plánoch sa zdôrazňuje zodpovednosť členských štátov a poskytuje sa im väčšia flexibilita pri vymedzovaní svojich postupov fiškálnych úprav a reformných a investičných záväzkov.

Európsky semester

Európsky semester je každoročný proces, v rámci ktorého EÚ identifikuje najnaliehavejšie hospodárske a sociálne výzvy, ktorým čelia členské štáty, a poskytuje politické usmernenia, ktoré im pomôžu naplno využiť svoj potenciál.

Jarný balík európskeho semestra 2024 bol zameraný na dlhodobú konkurencieschopnosť a prosperitu EÚ a jej členských štátov. Zhodnotilo sa v ňom aj to, ako členské štáty vykonávajú plány obnovy a odolnosti a programy politiky súdržnosti. Na základe tejto analýzy Komisia navrhla odporúčania pre jednotlivé krajiny s cieľom usmerniť členské štáty pri riešení kľúčových výziev.

EÚ okrem toho zintenzívnila svoje úsilie o zníženie sociálnych rozdielov medzi regiónmi a členskými štátmi a o diverzifikáciu dodávok energie. Rámec semestra po prvýkrát obsahoval posilnené posúdenie pokroku dosiahnutého pri vykonávaní zásad Európskeho piliera sociálnych práv spolu s rámcom na identifikáciu rizík pre sociálnu konvergenciu. V tejto analýze, ktorá je súčasťou spoločnej správy o zamestnanosti na rok 2024, sa posudzovalo fungovanie trhu práce spolu so zručnosťami a sociálnymi výzvami vo všetkých členských štátoch s cieľom identifikovať potenciálne riziká pre vzostupnú sociálnu konvergenciu.

Napokon v správe o mechanizme varovania na rok 2024 Komisia posúdila výskyt makroekonomických nerovnováh v 12 členských štátoch vybraných na hĺbkové preskúmanie. Komisia takisto na základe svojej „súhrnnej“ správy navrhla začať postupy pri nadmernom deficite v prípade siedmich členských štátov.

Jesenný balík európskeho semestra 2024 bol zameraný na zabezpečenie zdravých verejných financií a udržateľného a inkluzívneho rastu. Naštartoval vykonávanie nového rámca správy hospodárskych záležitostí s odporúčaniami týkajúcimi sa strednodobých fiškálnych plánov a posúdení rozpočtových plánov eurozóny. Preskúmalo sa v ňom aj dodržiavanie pravidla EÚ týkajúceho sa deficitu hrubého domáceho produktu vo výške 3 %, pričom sa v prípade ôsmich členských štátov vydalo odporúčanie na riešenie nadmerného deficitu a v prípade piatich sa vydali správy o dohľade po skončení programu. Okrem toho sa v balíku načrtli priority hospodárskej a sociálnej politiky na rok 2025 vrátane návrhov týkajúcich sa politik eurozóny, zamestnanosti a hospodárskych varovaní.

Odporúčanie pre eurozónu na rok 2025 obsahuje výzvu pre členské štáty, aby konali tak individuálne (okrem iného plnením svojich plánov obnovy a odolnosti), ako aj kolektívne v rámci Euroskupiny s cieľom zlepšiť konkurencieschopnosť, podporiť hospodársku odolnosť a naďalej zabezpečovať makroekonomickú a finančnú stabilitu.

Rozpočet EÚ: pripravenosť EÚ na súčasné a budúce výzvy

Od prijatia dlhodobého rozpočtu Európskej únie na roky 2021 – 2027 v roku 2020 čelí EÚ mimoriadnym výzvam. Dôsledky útočnej vojny Ruska proti Ukrajine, prudký nárast úrokových sadzieb a migračné tlaky viedli k zvýšeným nárokom na rozpočet. V reakcii na to sa Európsky parlament a Rada Európskej únie dohodli na vôbec prvej strednodobej revízii dlhodobého rozpočtu EÚ (známeho ako viacročný finančný rámec). V dôsledku toho sú k dispozícii dodatočné finančné prostriedky vo výške 64,6 miliardy EUR na riešenie nových výziev a na splnenie právnych záväzkov EÚ, ktoré už nebolo možné dodržať v rámci pôvodných rozpočtových stropov.

↑ Johannes Hahn, vtedajší európsky komisár pre rozpočet a administratívu, počas prejavu na výročnej konferencii o rozpočte EÚ na rok 2024, Brusel (Belgicko) 29. apríla 2024. Podujatie bolo zamerané na úlohu, ktorú rozpočet EÚ plní pri zaistovaní pripravenosti Európy na budúcnosť.

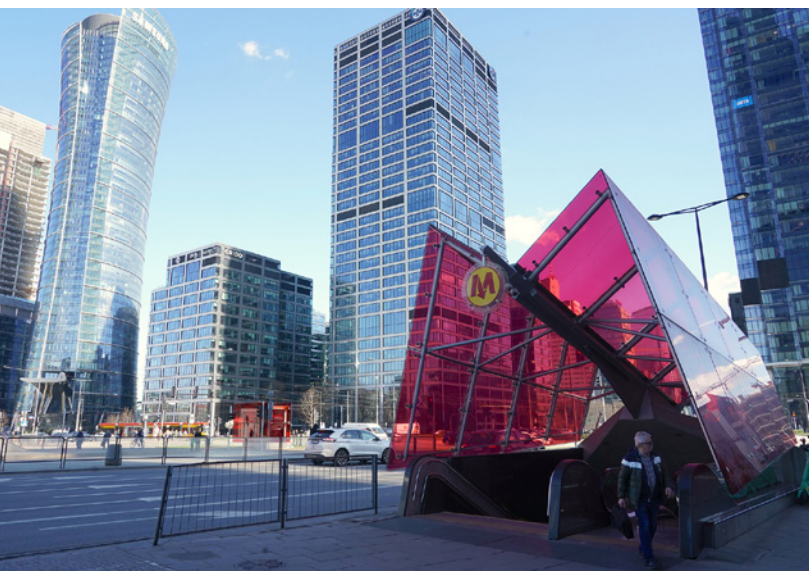
Dodatočné zdroje z revízie dlhodobého rozpočtu EÚ sú určené na financovanie týchto priorít:

- 1 Nástroj pre Ukrajinu**
Program finančnej pomoci, ktorý Ukrajine poskytuje nepretržitú a predvídateľnú podporu.
- 2 Platforma strategických technológií pre Európu**
Platforma, ktorá podporuje suverenitu a dlhodobú konkurencieschopnosť EÚ v oblasti kritických technológií, ako sú hlboké technológie, čisté technológie a biotechnológie (pozri kapitolu 2).
- 3 Migrácia, vonkajšia činnosť a núdzové situácie**
Dodatočné zdroje na riešenie vnútorných a vonkajších výziev migrácie a na zachovanie schopnosti EÚ reagovať na humanitárne krízy a prírodné katastrofy.
- 4 Vyššie náklady na financovanie nástroja NextGenerationEU**
Náklady sa zvýšili v dôsledku bezprecedentného nárastu úrokových sadzieb.

Pokiaľ ide o ročný rozpočet, v novembri bol schválený rozpočet EÚ na rok 2025 vo výške 192,8 miliardy EUR. Doplnia ho úhrady v odhadovanej výške 72 miliárd EUR z nástroja NextGenerationEU. V návrhu ročného rozpočtu na rok 2025 sú finančné prostriedky nasmerované tam, kde môžu mať najväčší význam: podpora zelenej a digitálnej transformácie, vytváranie pracovných miest a posilnenie strategickej autonómie a globálnej úlohy Európy. Budú sa z neho financovať aj kritické technológie prostredníctvom Platformy strategických technológií pre Európu a bude sa poskytovať nepretržitá podpora utečencom, susedným krajinám a Ukrajine.

Súdržná Európska únia

Politika súdržnosti EÚ je investičná politika, ktorá podporuje vytváranie pracovných miest, konkurencieschopnosť, hospodársky rast, lepšiu kvalitu života a udržateľný rozvoj, pričom nevynechá žiadneho občana ani región. Prostredníctvom tejto politiky sa EÚ stará o všetky svoje regióny s osobitným zameraním na menej rozvinuté členské štáty a regióny s cieľom pomôcť im dobehnúť ostatné a znížiť hospodárske, sociálne a územné rozdiely, ktoré v rámci EÚ stále existujú.

Dva príklady Kohézneho fondu v praxi: zmodernizovaná električková trať Dúbravsko-Karloveská radiála v Bratislave (Slovensko) a predĺžená linka metra 2, vďaka ktorej sa skvalitnili služby mestskej dopravy vo Varšave (Poľsko).

Od roku 2014 do roku 2020 európske štrukturálne a investičné fondy:

- podporili viac ako 5 miliónov podnikov,
- poskytli odbornú prípravu v oblasti zamestnanosti, sociálneho začlenenia a zručností 64,5 miliónom ľudí,
- zlepšili zdravotnícke služby pre viac ako 63 miliónov ľudí,
- zvýšili kapacitu výroby energie z obnoviteľných zdrojov o približne 2 400 veterných turbín,
- zvýšili energetickú hospodárnosť vo viac ako 550 000 domácnostiach,
- ochránili 17 miliónov ľudí pred povodňami a 15 miliónov ľudí pred lesnými požiarimi.

Zdroj: Európska komisia, Európske štrukturálne a investičné fondy – súhrnná správa o výročných správach o implementácii programov z roku 2023 vzťahujúca sa na implementáciu v rokoch 2014 – 2020, COM(2024) 6 final z 15. januára 2024.

Deviata správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti ukázala, ako politika súdržnosti pomáha znižovať územné, sociálne a hospodárske rozdiely v celej EÚ. Zaznamenala významný pokrok v novších členských štátoch, v ktorých sa hrubý domáci produkt na osobu zvýšil z 52 % priemeru EÚ v roku 2004 na takmer 80 % v roku 2023.

Politika súdržnosti pomohla zvýšiť konkurencieschopnosť a udržateľnosť hospodárstva EÚ vďaka podpore výskumu a vývoja, inovácií a zelenej a digitálnej transformácie vo všetkých členských štátoch. Zlepšila tiež životy občanov tým, že financovala dokončenie základných infraštruktúrnych projektov, ktoré predtým chýbali, ako sú kritické dopravné spojenia a pripojenia k inžinierskym sieťam. Zmierňovať účinky demografických zmien a úniku mozgov regiónom pomáhajú takisto technická pomoc a iné činnosti v rámci postupne zavádzaného Mechanizmu podpory talentov.

Elisa Ferreirová, vtedajšia európska komisárka pre súdržnosť a reformy (vpravo), navštívila Maďarsko, aby s miestnymi orgánmi diskutovala o podpore politiky súdržnosti a prezrela si projekty financované z Kohézneho fondu. Počas svojej cesty navštívila dedinu Tarnabod, kde si pozrela aktivity spojené s viacerými projektmi v oblasti starostlivosti o deti, vzdelávania a podpory rodín v rómskej komunite, ktoré sú financované z prostriedkov EÚ. 2. mája 2024.

Podpora EÚ pre Cyprus

Program pomoci EÚ pre komunitu tureckých Cyperčanov podporuje sociálno-ekonomický rozvoj komunity tureckých Cyperčanov a financuje opatrenia na budovanie dôvery medzi gréckymi Cyperčanmi a tureckými Cyperčanmi s cieľom podporiť proces riešenia konfliktu na Cypre, ktorý sprostredkúva OSN.

Komisia sleduje nariadenie o demarkačnej línii, ktorým sa upravuje pohyb osôb, tovaru a služieb medzi oboma časťami ostrova. Pomoc EÚ takisto prispela k obmedzeniu výskytu nebezpečných chorôb hospodárskych zvierat, ktoré postihujú kravy, ovce a kozy v komunite tureckých Cyperčanov. Eradikácia týchto chorôb má zásadný význam pre budúci predaj syra Halloumi/Hellim tureckých Cyperčanov cez demarkačnú líniu a na lukratívnom trhu EÚ. Komisia okrem toho schválila 150 štipendií pre tureckých Cyperčanov na štúdium na univerzitách v EÚ, čím sa posilnili väzby s EÚ.

Silný a odolný jednotný trh

Základným kameňom hospodárskej stability a rastu zostáva jednotný trh EÚ, ktorý umožňuje voľný pohyb tovaru, služieb, kapitálu a osôb v členských štátoch a zároveň zvyšuje konkurencieschopnosť priemyselných odvetví EÚ.

Aby jednotný trh zostal odolný, konkurencieschopný a zaujal vedúce postavenie v celosvetovej zelenej a digitálnej transformácii, EÚ spolupracuje s priemyselnými partnermi na vytvorení individuálne prispôbených foriem transformácie pre každý priemyselný ekosystém. Tieto ekosystémy združujú podniky, výskumníkov, tvorcov politik a poskytovateľov služieb s cieľom dosiahnuť spoločné hospodárske ciele alebo riešiť osobitné potreby trhu. Formy transformácie poskytujú každému odvetviu strategické usmernenia o tom, ako prijať inovačné technológie, znížiť ich uhlíkovú stopu a posilniť digitálne spôsobilosti.

Okrem toho, aby jednotný trh fungoval účinne, pravidlá sa musia riadne vykonávať a presadzovať. EÚ sa zameriava na oblasti, ktoré zvýšia investície, urýchlia obnovu a zvýšia konkurencieschopnosť, ako je riešenie oneskorených platieb zo strany verejných orgánov podnikom, najmä malým a stredným podnikom. Prostredníctvom pracovnej skupiny pre presadzovanie jednotného trhu Komisia a členské štáty odstránili prekážky, napríklad uľahčením profesijnej mobility v rámci EÚ a riešením administratívnych prekážok v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov. Komisia takisto zlepšuje transparentnosť a existujúce regulačné nástroje s cieľom zabrániť vzniku nových prekážok.

EÚ chce tiež zabezpečiť podporu pre MSP vo všetkých členských štátoch. Na tento účel analyzovala hospodársku situáciu MSP v celej EÚ a v júli uverejnila výročné preskúmanie výkonnosti MSP.

Jednotný trh je dôležitý nielen pre podniky v EÚ, ale aj pre 450 miliónov spotrebiteľov. EÚ v priebehu roka zaviedla pravidlá na zvýšenie udržateľnosti výrobkov predávaných v EÚ, posilnenie postavenia spotrebiteľov v rámci zelenej transformácie a digitálnej transformácie a na zjednodušenie a zatraktívnenie opráv tovaru. Pravidlami sa zabezpečí, aby spotrebiteľia mali k dispozícii lepšie informácie o výrobkoch, a budú sa riešiť environmentálne klamlivé vyhlásenia a plánované zastarávanie (pozri kapitolu 4).

A napokon, jednotný trh naďalej rastie s postupným pristupovaním kandidátskych krajín. Rozširovanie vytvára významné príležitosti pre podniky EÚ posilnením cezhraničných dodávateľských reťazcov a znižovaním obchodných nákladov. Rozširovanie navyše umožňuje domácnostiam v nových aj súčasných členských štátoch využívať ľahší prístup k tovaru a službám a lepšiu cenovú dostupnosť, čo vedie k vyššej životnej úrovni. Napríklad iniciatíva Zelené jazdné pruhy medzi EÚ a západným Balkánom ušetrí cestujúcim a nákladnej doprave približne 20 rokov čakania ročne. Okrem toho sa integráciou regiónu do Aliancie pre kritické lieky rozšírili hodnotové reťazce EÚ, čím sa podporil rast a efektívnosť.

30 rokov Európskeho hospodárskeho priestoru

V roku 2024 sme si pripomenuli tridsiate výročie Dohody o Európskom hospodárskom priestore, ktorá umožnila bezproblémovú prácu, štúdium a prístup k zdravotnej starostlivosti za hranicami EÚ a zároveň rozšírila jednotný trh.

Rada na základe úspechu dohody nedávno dala zelenú Európskemu hospodárskemu priestoru a nórskeho finančnému mechanizmu na roky 2021 – 2028. Tie boli následne podpísané a predbežne

sa uplatňujú, čím sa ďalej upevňujú tieto dlhodobé spojenectvá a posilňujú hospodárske väzby. Toto rozhodnutie smeruje miliardy eur do znižovania hospodárskych rozdielov v celej EÚ, z čoho majú priamy prospech ľudia v 15 členských štátoch. EÚ tiež podpísala a predbežne uplatňuje dohody s Islandom a Nórskom, ktoré umožňujú určitým rybím výrobkom pochádzajúcim z týchto krajín ľahší prístup na trh EÚ.

Iniciatívy EÚ na ďalšie posilnenie jednotného trhu

- ✓ **Nové pravidlá na zákaz výrobkov vyrobených s využitím nútenej práce**
Tieto pravidlá, ktoré sa týkajú približne 27,6 milióna ľudí na celom svete, sa budú vzťahovať na všetky výrobky vyrobené v EÚ aj v zahraničí bez toho, aby sa zameriaval na konkrétne spoločnosti alebo odvetvia.
- ✓ **Odporúčanie na posilnenie presadzovania práv duševného vlastníctva**
Odporúčané opatrenia podporujú spoluprácu medzi držiteľmi práv, poskytovateľmi služieb a orgánmi presadzovania práva, pričom využívajú moderné technológie na ochranu duševného vlastníctva a boj proti falzifikátom. Odporúčanie obsahuje aj špecializované nástroje pre MSP a vyzýva na väčšie zvyšovanie informovanosti a vzdelávanie v oblasti duševného vlastníctva.
- ✓ **Systém jednotného patentu**
Systém zjednodušil patentové postupy a poskytuje jednotnú ochranu vo všetkých zúčastnených členských štátoch. V prvom roku bolo zaregistrovaných 27 000 jednotných patentov, najmä v oblasti zdravotníckej technológie, stavebného inžinierstva a dopravy.
- ✓ **Nový online systém verejného obstarávania**
Nový systém uľahčuje podnikom, najmä MSP, účasť na verejných súťažiach v celej EÚ.
- ✓ **Elektronická fakturácia**
Desať rokov od nadobudnutia účinnosti smernice EÚ o elektronickej fakturácii sa zjednodušila cezhraničná fakturácia, znížili sa náklady a zvýšila efektívnosť. Všetky členské štáty teraz akceptujú elektronické faktúry pre verejné obstarávanie, z čoho majú prospech podniky aj orgány verejnej správy.
- ✓ **Zníženie administratívnej záťaže vďaka novým pravidlám práva obchodných spoločností**
Nové pravidlá znížia administratívnu záťaž spoločností o viac ako 400 miliónov EUR ročne odstránením formalít, ako sú apostily, a zjednodušením cezhraničných postupov prostredníctvom digitálnych riešení.
- ✓ **Nová smernica o zodpovednosti za výrobky**
Smernicou sa aktualizujú pravidlá zodpovednosti za výrobky s cieľom poskytnúť jasný, predvídateľný a účinný systém na poskytovanie náhrady škody spôsobenej chybnými výrobkami vrátane výrobkov, ktoré využívajú nové technológie, ako je umelá inteligencia. Poskytuje právnu istotu hospodárskym subjektom, ktoré chcú uviesť výrobky na trh.

Únia kapitálových trhov

EÚ tiež pracuje na ďalšom rozvoji svojho jednotného trhu s cieľom umožniť lepší cezhraničný tok kapitálu. Táto iniciatíva je známa ako únia kapitálových trhov. Voľný pohyb kapitálu v EÚ znamená nižšie transakčné náklady, nižšiu regulačnú záťaž a silnejšie trhy, čím sa spoločnostiam z EÚ vrátane MSP poskytuje prístup k väčšiemu počtu zdrojov financovania a zvyšuje sa konkurencieschopnosť EÚ.

V roku 2024 boli prijaté opatrenia, ktoré posilnia úniu kapitálových trhov a prispejú k cieľu EÚ zjednodušiť oznamovacie povinnosti a znížiť administratívnu záťaž (pozri kapitolu 9). Novým aktom o kótovaní sa menia pravidlá týkajúce sa prospektov, zneužívania trhu, finančného výskumu a akciových štruktúr s viacnásobnými hlasovacími právami. Zmiernia sa ním požiadavky, ktoré spoločnosti musia spĺňať v čase kótovania, ako aj po ich kótovaní, pričom sa zachová transparentnosť, ochrana investorov a integrita trhu. Akt sa bude zaoberať aj otázkou fragmentácie vnútroštátnych právnych predpisov, ktorá obmedzuje flexibilitu spoločností vydávať akcie s viacnásobnými hlasovacími právami po prvotnej verejnej ponuke akcií, čo bude obzvlášť prospešné pre inovatívne rozširujúce sa podniky.

Prínosy aktu o kótovaní

Pre investorov a orgány dohľadu

- Kratšie, včasnejšie a ľahšie dostupné podnikové informácie pre investorov.
- Efektívnejší dohľad vďaka jednoduchším a jasnejším pravidlám kótovania.

Pre spoločnosti

Výrazné zníženie nákladov a posilnenie prvotných verejných ponúk akcií v EÚ:

- odhadované úspory vo výške 67 miliónov EUR ročne vyplývajúce z jednoduchších pravidiel týkajúcich sa prospektu,
- zníženie nákladov kótovaných spoločností v EÚ na dodržiavanie predpisov približne o 100 miliónov EUR ročne,
- akcie s viacnásobnými hlasovacími právami by potenciálne mohli zvýšiť počet prvých verejných ponúk akcií v EÚ až o 20 %,
- osobitné prínosy pre MSP: väčšia viditeľnosť pre investorov na finančných trhoch a primeranejší režim sankcií za menej závažné porušenia pravidiel týkajúcich sa zneužívania trhu.

Prezidentka Európskej centrálnej banky Christine Lagardeová (vľavo) a vtedajšia európska komisárka pre finančnú stabilitu, finančné služby a úniu kapitálových trhov Mairead McGuinnessová (vpravo) na konferencii Európska finančná integrácia 2024, Frankfurt nad Mohanom (Nemecko) 18. júna 2024.

V priebehu roka sa dosiahol pokrok aj pri vytváraní správnych podmienok pre poskytovateľov konsolidovaného informačného systému, aby mohli poskytovať konsolidovaný prehľad o obchodovaní v celej EÚ. Európsky orgán pre cenné papiere a trhy 16. decembra uverejnil správu o technických normách pre poskytovateľov konsolidovaného informačného systému. V správe sa načrtli konečné technické normy pre poskytovateľov konsolidovaného informačného systému zamerané na zvýšenie transparentnosti trhu a kvality údajov. Tie podporia úniu kapitálových trhov posilnením integrovanejšieho a efektívnejšieho finančného trhu.

EÚ okrem toho dosiahla pokrok pri riešení prekážok spôsobených rôznymi právnymi predpismi členských štátov v oblasti platobnej neschopnosti. Rôzne právne predpisy vedú k roztrieštenej únii kapitálových trhov. S cieľom odstrániť prekážky a posilniť konkurencieschopnosť Komisia v roku 2022 navrhla harmonizovať hmotné právne predpisy členských štátov v oblasti platobnej neschopnosti. Závery Európskej rady z apríla 2024 vytvorili ďalší impulz a urýchlili rokovania.

Napokon, aby sa zabezpečilo účinné fungovanie únie kapitálových trhov, EÚ zvyšuje atraktivnosť a odolnosť svojich zúčtovacích služieb. Ide o služby, ktoré ponúkajú centrálnu protistranu (CCP), ktoré vstupujú medzi protistrany transakcií s finančnými nástrojmi, čím sa stávajú kupujúcim voči každému predávajúcemu a predávajúcim voči každému kupujúcemu. Keďže centrálna protistrana zaručuje zmluvné záväzky v prípade zlyhania, sú nevyhnutné na zachovanie stability trhu, zmiernenie systémových rizík a zlepšenie dôvery v trh.

Vo februári 2024 sa dosiahla politická dohoda o balíku opatrení, ktoré centrálnym protistranám umožnia rýchlejšie uvádzať na trh EÚ nové produkty. To povzbudí účastníkov trhu, aby zúčtovali a budovali likviditu v centrálnych protistranách z EÚ. Posilní sa tým aj rámec dohľadu EÚ pre centrálnu protistranu, čím sa zvýši bezpečnosť a odolnosť zúčtovacích systémov. Týmto rámcom sa zníži nadmerná závislosť od systémových centrálnych protistrán v krajinách mimo EÚ, keďže sa od všetkých relevantných účastníkov trhu bude vyžadovať, aby mali aktívne účty v centrálnych protistranách z EÚ a zúčtovali reprezentatívnu časť určitých zmlúv o systémových derivátoch v rámci jednotného trhu.

Digitálne financie

V apríli nadobudli účinnosť nové pravidlá na prístupenie okamžitých platieb v eurách všetkým ľuďom a podnikom s bankovým účtom v EÚ a budú sa uplatňovať postupne od januára 2025. Cieľom týchto pravidiel je zaistiť cenovo dostupné a bezpečné okamžité platby v eurách, ktoré sa budú bez prekážok spracúvať v celej EÚ.

Okamžité platby ponúkajú rýchle a pohodlné riešenia pre ľudí v každodenných situáciách, ako je rýchle doručenie finančných prostriedkov (do 10 sekúnd) v naliehavých situáciách, platba za nákup tovaru a služieb online a v obchodoch a okamžité rozdelenie spoločných nákladov v spoločenských situáciách. Takisto zlepšujú riadenie peňažných tokov pre orgány verejnej správy a podniky, najmä MSP, umožňujú charitatívnym a mimovládnym organizáciám rýchly prístup k finančným prostriedkom a povzbudzujú banky a iných poskytovateľov platobných služieb, aby vyvíjali inovatívne finančné služby a produkty.

Okrem toho sa v roku 2024 začalo uplatňovať nariadenie o trhoch s kryptoaktívami, čím sa zaviedli jednotné trhové pravidlá EÚ pre kryptoaktíva. Vďaka tomu sa podporí integrita

trhu a inovácie reguláciou verejných ponúk kryptoaktív a sprostredkovateľov kryptoaktív poskytujúcich služby spotrebiteľom a zabezpečí sa tak lepšia ochrana spotrebiteľov pred súvisiacimi rizikami.

Nástroj technickej podpory EÚ takisto pomáha 37 orgánom finančného dohľadu z 26 členských štátov posilniť svoju schopnosť riadiť riziká spojené s digitálnymi financiami. V roku 2024 Akadémia EÚ pre dohľad nad digitálnymi financiami poskytla prezenčné a online kurzy odbornej prípravy pre viac ako 1 000 orgánov dohľadu v celej EÚ.

Boj proti praniu špinavých peňazí

V roku 2024 bol prijatý legislatívny balík v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (AML/CFT), ktorý obsahuje prvé nariadenie o boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu a šiestu smernicu o boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu. Tieto návrhy budú slúžiť ako základ pre prácu Úradu pre boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

Novými pravidlami sa stanovujú požiadavky na súkromný sektor platné v celej EÚ s cieľom zabezpečiť jednotné uplatňovanie pravidiel na celom jednotnom trhu. Harmonizujú sa nimi aj úlohy a právomoci vnútroštátnych orgánov dohľadu a finančných spravodajských jednotiek s cieľom umožniť účinnú cezhraničnú spoluprácu. Okrem toho sa týmto rámcom posilňujú právomoci registrov konečných užívateľov výhod s cieľom zabezpečiť transparentnosť, pokiaľ ide o osoby, ktoré vlastnia alebo kontrolujú právne subjekty a trusty. Napokon sa ním harmonizujú pravidlá prístupu k týmto informáciám, čo zainteresovaným stranám s oprávneným záujmom vrátane novinárov a občianskej spoločnosti umožňuje prispievať k boju proti finančnej trestnej činnosti.

Čo prinesie nový rámec boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu?

Praktické príklady

ODVETVIE FUTBALU

Investície do profesionálnych futbalových klubov a ich sponzorstvo budú odteraz predmetom kontroly, podobne ako aj prestupy hráčov. Transakcie so sumami podozrivého pôvodu budú ohlásené a ohlásené.

NEHNUTEĽNOSTI

Pri kúpe luxusných nehnuteľností budú odteraz spoločnosti usadené mimo EÚ povinné zverejňovať údaje o konečnom vlastníkovi nehnuteľnosti, čo orgánom EÚ uľahčí zistiť, kto koná za týmito spoločnosťami.

HROMADNÉ FINANCOVANIE

Využívanie kampaní hromadného financovania bude odteraz predmetom kontroly, čo sťaží fiktívnym charitatívnym organizáciám prístup k financovaniu alebo presmerovanie finančných prostriedkov na podporu teroristických činností.

VOZIDLÁ S VYSOKOU HODNOTOU

Obchodníci s luxusnými automobilmi, loďami a lietadlami budú musieť systematicky oznamovať predaj presahujúci určité prahové hodnoty. Úradom to pomôže v relevantných prípadoch odhaliť akékoľvek súvislosti s trestnou činnosťou.

Udržateľné financovanie

V novembri Parlament a Rada prijali nariadenie na zvýšenie transparentnosti ratingovej činnosti v environmentálnej, sociálnej oblasti a v oblasti riadenia, ktorým sa riešia obavy týkajúce sa environmentálne klamlivej reklamy. Ide o súčasť širšieho balíka opatrení na rozvoj základov rámca EÚ pre udržateľné financovanie a na podporu súkromného financovania transformačných projektov a technológií.

Nové pravidlá poskytnú investorom a finančným inštitúciám spoľahlivé údaje o environmentálnej, sociálnej a riadiacej výkonnosti spoločností, čo im pomôže prijímať informovanejšie rozhodnutia o udržateľných investíciách a riadení rizík v súvislosti s týmito faktormi. Ratingy takisto budú obsahovať jasnejšie informácie o činnostiach poskytovateľov ratingov a o tom, či prijali potrebné opatrenia na predchádzanie konfliktom záujmov a ich zmierňovanie.

Parlament a Rada sa takisto dohodli na odložení termínu na prijatie odvetvových európskych štandardov vykazovania informácií

o udržateľnosti z polovice roku 2024 na polovicu roku 2026. Okrem toho, že bude k dispozícii viac času na vypracovanie takýchto noriem, poskytnú sa spoločnostiam viac času na to, aby sa zamerali na vykonávanie prvého súboru horizontálnych noriem prijatých v júli 2023.

Okrem dodržiavania štandardov vykazovania sa od veľkých spoločností, ktoré spĺňajú určité kritériá, bude vyžadovať, aby vykonávali hĺbkovú kontrolu svojich vlastných činností spolu s činnosťami svojich dcérskych spoločností a obchodných partnerov v rámci svojich globálnych reťazcov činností, a to s cieľom zistiť a riešiť skutočné a potenciálne nepriaznivé vplyvy na životné prostredie a ľudské práva. V novej smernici o náležitej starostlivosti podnikov v oblasti udržateľnosti sa od spoločností vyžaduje, aby vykonali potrebné úpravy svojich celkových stratégií a činností vrátane postupov v oblasti nákupu, projektovania a distribúcie. Nedodržiavanie predpisov môže viesť k administratívne presadzovaniu vrátane sankcií a občianskoprávnej zodpovednosti.

Bankovníctvo a poisťovníctvo

Zdravý bankový systém má zásadný význam pre všetkých občanov EÚ a pre stabilitu a prosperitu hospodárstva EÚ. Od finančnej krízy v rokoch 2007 – 2008 sa európski a medzinárodní lídri dohodli na medzinárodných bankových normách – tzv. štandardoch Bazilej III – s cieľom zabezpečiť väčšiu odolnosť bánk a znížiť pravdepodobnosť budúcich finančných kríz.

Konečné znenie najnovšieho bankového balíka (nariadenie o kapitálových požiadavkách a smernica o kapitálových požiadavkách) nadobudlo účinnosť 9. júla 2024 a predstavuje kľúčový krok smerom k dôslednej implementácii štandardov Bazilej III v EÚ. Opätovne potvrdzuje ochotu EÚ splniť svoj medzinárodný záväzok a od 1. januára 2025 zaviesť prudenciálne pravidlá v zmysle predošlého vyhlásenia. Dátum začatia uplatňovania jednej časti štandardov Bazilej III, hlbkového preskúmania obchodnej knihy, bol však odložený na 1. január 2026, aby sa zachovali celosvetovo rovnaké podmienky pre európske banky pôsobiace v medzinárodnom prostredí a aby došlo k zosúladieniu s harmonogramami vykonávania v iných významných jurisdikciách.

V záujme ďalšieho posilnenia bánk Parlament aj Rada prijali svoje pozície a začali rokovania

o reforme rámca krízového riadenia bánk a ochrany vkladov.

Okrem toho bola v decembri 2023 dohodnutá revidovaná smernica Solventnosť II. Nové pravidlá posilňujú regulačný rámec v oblasti poisťovníctva tým, že poskytujú lepšie stimuly pre sektor poisťovníctva a zaistenia (t. j. poistenia pre poisťovne), aby investovali do dlhodobého kapitálu. V nových pravidlách sa lepšie zohľadnia makroekonomické riziká vrátane rizík súvisiacich so zmenou klímy a zabezpečí sa, aby bola finančná situácia poisťovateľov menej citlivá na krátkodobé výkyvy na trhu. Tieto zmeny zabezpečia, aby toto odvetvie zostalo silné aj v ťažkých hospodárskych časoch a aby chránilo záujmy spotrebiteľov.

Zároveň sa dohodla aj nová smernica o ozdravení a riešení krízových situácií poisťovní. Táto smernica zabezpečuje finančnú stabilitu a chráni poisťníkov a daňovníkov v prípade zlyhania poisťovateľa alebo zaistovateľa. Vyžaduje, aby určité poisťovateľia, zaistovateľia a ich orgány pre riešenie krízových situácií vybrali na základe rizika vypracovali preventívne plány ozdravenia a plány riešenia krízových situácií s cieľom zabezpečiť ich pripravenosť na krízy.

Spravodlivé, jednoduché a moderné zdaňovanie a clá

Reforma colnej únie

Reforma colnej únie EÚ, ktorá bola navrhnutá v roku 2023, ráta s popredným svetovým colným systémom založeným na údajoch, ktorý výrazne zjednoduší colné postupy pre podniky a zároveň poskytne orgánom potrebné nástroje na zastavenie dovozu, ktorý predstavuje skutočné riziko pre EÚ, jej občanov a jej hospodárstvo. V roku 2024 sa dosiahol pokrok v súvislosti s návrhom na vytvorenie Európskeho colného orgánu a centralizovaného dátového centra, ktoré sú spolu s elektronickým obchodom troma hlavnými piliermi reformy.

Popri tom sa už postupne zavádza prostredie centrálneho elektronického priečinka EÚ pre colníctvo, ktorého cieľom je harmonizovať

administratívne postupy medzi colnými orgánmi a inými sektormi, ako sú zdravotníctvo a životné prostredie. Vďaka nemu sa zlepší digitálna výmena informácií medzi vládami na hraniciach EÚ a zefektívni sa proces colného odbavenia tovaru.

Okrem toho sa v systéme kontroly dovozu 2 odteraz vyžaduje, aby hospodárske subjekty predkladali údaje o bezpečnosti a ochrane pre všetky druhy dopravy. Vďaka tomuto systému belgické colné orgány v spolupráci s inými členskými štátmi v marci vykonali na letisku Liège historicky najväčšie záchyty drogových prekurzorov (chemikálií používaných na výrobu nelegálnych drog).

VIDEO: Čo je systém kontroly dovozu?

A napokon, v rámci plánu EÚ na boj proti obchodovaniu s drogami a organizovanej trestnej činnosti (pozri kapitolu 7) vznikla Európska aliancia prístavov. Zlepší koordináciu medzi colnými orgánmi a uľahčí spoluprácu s inými orgánmi presadzovania práva a súkromným sektorom.

Vytvorenie rovnakých podmienok v oblasti zdaňovania

V januári 2024 EÚ zaviedla nové pravidlá, ktorými sa stanovuje minimálna efektívna sadzba dane vo výške 15 % pre nadnárodné spoločnosti pôsobiace v rámci jej hraníc. Nadobudnutím účinnosti týchto pravidiel sa formalizuje implementácia rámca druhého piliera zo strany EÚ, ktorý je súčasťou prelomovej medzinárodnej dohody o daňovej reforme. Tú v roku 2021 dosiahla Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj. K týmto pravidlám sa na celom svete hlási takmer 140 jurisdikcií, EÚ je však medzi prvými, kto ich premieta do právneho poriadku. Tieto pravidlá odrádzajú podniky od presunu ziskov do jurisdikcií s nízkym zdanením a obmedzujú prax „pretekov ku dnu“, v ktorých krajiny znižujú sadzby dane z príjmov právnických osôb s cieľom prilákať investície.

Komisia 28. októbra prijala návrh na zmenu smernice o administratívnej spolupráci v oblasti daní. V zmenenej smernici sa stanovujú pravidlá a postupy pre daňové orgány členských štátov na úzku vzájomnú spoluprácu v oblasti priamych daní, čím sa spoločnostiam uľahčí plnenie

povinnosti podávať daňové priznanie podľa smernice o druhom pilieri, ktorou sa zavádza uvedený rámec druhého piliera.

Boj proti daňovým únikom a daňovým podvodom

Centrálny elektronický systém informácií o platbách v súčasnosti poskytuje daňovým správam členských štátov údaje, ktoré im pomáhajú ľahšie odhaľovať podvody v oblasti dane z pridanej hodnoty (DPH), najmä z činností elektronického obchodu. Podľa nových pravidiel musia poskytovatelia platobných služieb ponúkajúci služby v EÚ monitorovať príjemcov cezhraničných platieb. Takisto sa od nich vyžaduje, aby daňovým správam členských štátov zasielali informácie o cezhraničných platbách.

Boj proti daňovým podvodom a zneužívaniu posilnil aj nový právny predpis schválený v decembri. Smernicou o rýchlejšej a bezpečnejšej daňovej úľave pri nadmerných zrážkových daniach sa zavádzajú pravidlá, vďaka ktorým budú postupy zrážkovej dane v EÚ efektívnejšie a bezpečnejšie pre investorov, finančných sprostredkovateľov a vnútroštátne daňové správy. Urýchlí sa tým proces, v ktorom investori získajú úľavu od nadmerných zrážkových daní z cezhraničných dividend a výplat úrokov. Zníži sa tým aj riziko dvojitého zdanenia daňovníkov a uľahčia sa cezhraničné investície, čím sa posilní únia kapitálových trhov.

EÚ okrem toho prijíma digitálnu transformáciu s cieľom pomôcť v boji proti podvodom a podporiť európske podniky. Návrhom týkajúcim sa DPH v digitálnom veku, ktorý bol schválený 5. novembra, sa zníži potreba viacnásobných registrácií pre DPH v rôznych členských štátoch, čím sa rozšíri existujúci model jednotného kontaktného miesta pre DPH. Tento návrh takisto pomôže využívať na boj proti podvodom v oblasti DPH nové digitálne technológie, ako sú elektronická fakturácia a digitálne oznamovanie. Nové pravidlá sú prvým krokom k riešeniu výziev, ktoré prináša rozvoj platformovej ekonomiky. Pomáhajú zabezpečiť rovnaké podmienky medzi online a tradičnou formou krátkodobých ubytovacích a dopravných služieb. Budú prínosom pre verejné financie členských štátov a znížia administratívne náklady a náklady na dodržiavanie predpisov pre obchodníkov z EÚ.

KAPITOLA 4

Prechod na klimaticky neutrálnu Európu

Úvod

Európska zelená dohoda je reakciou Európskej únie na trojitú planetárnu krízu týkajúcu sa zmeny klímy, straty biodiverzity a znečistenia. V záujme ochrany ľudí a planéty sa EÚ zaviazala stať sa do roku 2050 klimaticky neutrálnym hospodárstvom s nulovou bilanciou emisií a bez škodlivého znečistenia, a to najmä znížením emisií, investovaním do ekologických technológií a ochranou prírodného prostredia. Ide o súčasť nového modelu rastu pre Európu založeného na čistom a obehovom hospodárstve, ktorý podporuje prechod na čistú energiu, pričom tento prechod bude hospodársky životaschopný a sociálne spravodlivý. V roku 2024 sa dôraz kládol na vykonávanie právneho rámca

Európskej zelenej dohody s cieľom dosiahnuť cieľ EÚ v oblasti klímy do roku 2030 a pripraviť pôdu pre cieľ, ktorý sa má dosiahnuť do roku 2040 podľa európskeho právneho predpisu v oblasti klímy. V ďalšom roku poznačenom extrémnymi výkyvmi počasia a ich ničivými vplyvmi sa význam posilnenia odolnosti proti zmene klímy zdôraznil zverejnením európskeho posúdenia klimatických rizík, po ktorom nasledovalo oznámenie európskeho plánu adaptácie na zmenu klímy.

↑
[Účastníci na klimatickom pochode, ktorý sa konal 16. novembra 2024 v Ríme \(Taliansko\), manifestujú za klimatickú spravodlivosť.](#)

Riešenie problematiky meniacej sa klímy

V ďalšom rekordnom roku z hľadiska globálnych teplôt Európa naďalej pociťovala drsnú realitu rýchlo sa meniacej klímy. Členské štáty a regióny EÚ čelili viacerým klimatickým extrémom – od pretrvávajúceho sucha v južnej Európe a silných prírodných požiarov v Portugalsku a Stredozemí až po smrteľné záplavy v strednej a východnej Európe a v Španielsku, ktoré si spolu vyžiadali viac ako 250 životov.

Mechanizmus EÚ v oblasti civilnej ochrany zaznamenal výrazný nárast počtu aktivácií v reakcii na extrémne výkyvy počasia. Tieto trendy poukazujú na rastúci vplyv zmeny klímy na kontinent, čím sa koordinovaná reakcia na katastrofy stáva ešte potrebnejšou. S narastajúcimi negatívnymi dôsledkami zmeny klímy európske krajiny zintenzívnili svoju spoluprácu a v čase krízy prejavili solidaritu.

V roku 2024 EÚ podnikla ďalšie kroky na posilnenie svojho mechanizmu v oblasti civilnej ochrany s cieľom lepšie sa pripraviť na katastrofy, predchádzať im a reagovať na ne v celej EÚ aj mimo nej. Nové opatrenia zahŕňali posilnenie hasičskej flotily rescEU a strategické umiestnenie hasičov na kľúčových miestach v Európe s cieľom podporiť miestne hasičské zbory.

Vo výročnej správe o stave klímy v Európe sa zdôraznil alarmujúci trend zvyšovania teplôt, keď sa Európa otepľuje dvojnásobne rýchlejšie ako celosvetový priemer, ako aj potreba, aby sa EÚ stala klimaticky neutrálnou a odolnou voči zmene klímy. Extrémne výkyvy počasia sa stali častejšími a silnejšími, čo viedlo k nárastu úmrtí súvisiacich s teplom, k silným morským horúčavám a narušeniam poľnohospodárstva, dodávok vody a infraštruktúry.

↑
Vo vodnej nádrži Monte Cotugno v Basilicate (Taliansko) možno namiesto vody vidieť len suchú zem a plané rastliny. V jazere sa v lete 2024 nachádzalo už len 300 000 kubických metrov vody, čo znamená, že prakticky vyschlo. 16. októbra 2024.

↑
Bilbao (Španielsko) 11. augusta 2024, v čase, keď krajina čelila počas leta štvrtej vlne horúčav.

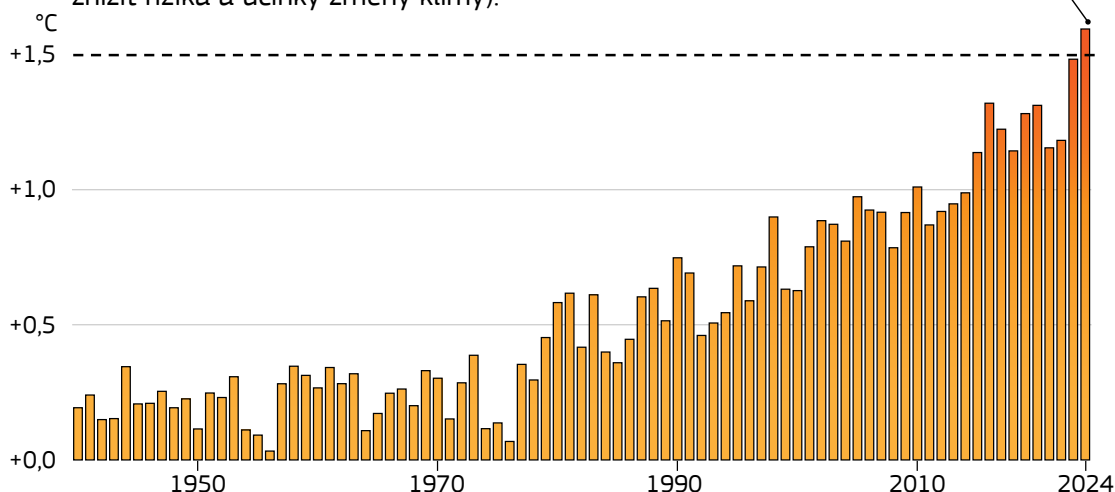
↑
Hasiči bojujú s lesným požiarom v regióne Aveiro (Portugalsko) 18. septembra 2024.

↑
Silný dážď a povodeň zasiahli obec Paiporta vo Valencii (Španielsko) 2. novembra 2024.

Rok 2024 bol historicky **najteplejším rokom**.

Bol to aj prvý kalendárny rok, v ktorom priemerná globálna teplota prekročila svoju predindustriálnu úroveň (1850 – 1900) o viac ako 1,5 °C (prahová hodnota stanovená v Parížskej dohode s cieľom pokúsiť sa výrazne znížiť riziká a účinky zmeny klímy).

Zdroj: služba monitorovania zmeny klímy programu Copernicus, Najvýznamnejšie globálne klimatické udalosti v roku 2024, 2024.

Cesta k väčšej odolnosti proti zmene klímy

Devastácia a skaza spôsobené extrémnymi výkyvmi počasia poukazujú na naliehavú potrebu lepšie predvídať účinky zmeny klímy a reagovať na ne. EÚ musí spolu s opatreniami, ktoré prijíma na zníženie svojich emisií skleníkových plynov a obmedzenie zmeny klímy, budovať aj odolnosť voči tým vplyvom, ktorým sa nedá

vyhnúť. V reakcii na vôbec prvé európske posúdenie klimatických rizík, ktoré uverejnila Európska environmentálna agentúra, Európska komisia stanovila kľúčové iniciatívy na riadenie klimatických rizík a budovanie Európy odolnej proti zmene klímy s cieľom chrániť ľudí a prosperitu.

Politický rámec na posilnenie odolnosti proti zmene klímy

RIADENIE

- Lepšie objasnenie zodpovednosti a toho, ktoré riziká sa riadia na úrovni EÚ a ktoré na úrovni členských štátov.
- V rámci procesov na úrovni EÚ lepšie začlenenie klimatických rizík do plánovania a tvorby politik.
- Členské štáty by mali zaručiť primerané kapacity na riešenie rizík.

ŠTRUKTURÁLNE POLITIKY

- Členské štáty by mali zohľadniť klimatické riziká pri priestorovom plánovaní a opatreniach na ochranu kritickej infraštruktúry.
- Silnejšie únijské mechanizmy solidarity s cieľom lepšie stimulovať predvídanie rizík.

NÁSTROJE

- Zlepšený prístup k údajom, modelom a scenárom, ktoré sú potrebné na informované rozhodnutia, a to od systémov včasného varovania po dlhodobé plánovanie.
- Pokračujúca podpora v oblasti budovania kapacít a poskytovania usmernení, ako aj lepšie využívanie existujúcich nástrojov.

FINANČNÁ ODOLNOSŤ

- Zaistenie odolnosti proti zmene klímy je stredobodom všetkých rozhodnutí EÚ o financovaní.
- Spolupráca verejných a súkromných finančných inštitúcií a priemyslu by mala zlepšiť mobilizáciu súkromných investícií.
- Členské štáty by mali pri verejnom obstarávaní zohľadniť aspekt odolnosti.

Táto práca nadväzuje na vykonávanie stratégie EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy z roku 2021, ktoré už prebieha. Členské štáty začleňujú odolnosť proti zmene klímy do svojich návrhov národných energetických a klimatických plánov a dostali odporúčania Komisie týkajúce sa zlepšenia svojich adaptačných opatrení v súlade s európskym právnym predpisom v oblasti klímy. Špecializovaná misia EÚ „Adaptácia na zmenu klímy“ má za cieľ poskytnúť usmernenia najmenej 150 regiónom a komunitám pri pochopení klimatických rizík, rozvoji spôsobov prípravy a zavádzania inovačných riešení do roku 2030.

Európsky dvor audítorov vo svojej osobitnej správe o adaptácii na zmenu klímy v EÚ uverejnenej v októbri dospel k záveru, že existuje riziko, že politika EÚ v oblasti adaptácie nebude držať krok so zmenou klímy. V rámci správy bolo predložených niekoľko odporúčaní: zlepšiť spôsob, akým členské štáty podávajú správy o adaptácii na zmenu klímy; zlepšiť využívanie nástrojov EÚ súvisiacich s adaptáciou a zabezpečiť nadčasové financovanie adaptácie na zmenu klímy zo strany EÚ. Komisia tieto odporúčania v plnej alebo čiastočnej miere prijala. Jednou z priorit novej Komisie bude navrhnuť európsky plán adaptácie na zmenu klímy s cieľom pomôcť členským štátom a EÚ výrazne posilniť odolnosť proti zmene klímy.

Druhý výročný Deň EÚ na pamiatku obetí globálnej klimatickej krízy sa konal 15. júla. Týmto dňom sa uctila pamiatka osôb postihnutých touto krízou a podporili sa opatrenia na zmiernenie dôsledkov budúcich katastrof. Mnohé členské štáty sa z katastrofických poveternostných javov stále zotavujú. V auguste Komisia navrhla pre Grécko, Francúzsko, Taliansko, Rakúsko a Slovinsko pomoc vo výške viac ako 1 miliardy EUR z Fondu solidarity EÚ na riešenie následkov povodní v roku 2023. V reakcii na ničivé povodne a prírodné požiare, ktoré zasiahli strednú, východnú a južnú Európu na jeseň 2024, Komisia navrhla uľahčiť využívanie prostriedkov z Kohézneho fondu na pomoc členským štátom postihnutým katastrofami súvisiacimi s klímou. V novembri bol schválený balík pomoci vo výške 116 miliárd EUR z Fondu solidarity EÚ na podporu Nemecka a Talianska po ničivých jarných prírodných katastrofách.

Zmena klímy a zdravie

Takmer 500 výskumných pracovníkov, tvorcov politik a zástupcov financujúcich organizácií z celého sveta sa vo februári zišlo na konferencii na vysokej úrovni v Bruseli v Belgicku, aby sa venovali otázkam súvisiacim s potrebami výskumu v oblasti zmeny klímy a zdravia. Účastníci konferencie diskutovali o najdôležitejších výzvach a prioritách v tejto oblasti a začali prípravu na ambiciózný, na budúcnosť orientovaný a inkluzívny európsky výskumný a inovačný program s globálnym zameraním.

↑
Panelová diskusia počas otváracieho zasadnutia na vysokej úrovni na konferencii EÚ o klíme a zdraví v Bruseli (Belgicko) 19. februára 2024.

Účinky zmeny klímy viedli v Európe k zvýšenej prítomnosti komárov, ktoré môžu prenášať závažné choroby. EÚ v reakcii na to povolila vôbec prvú vakcínu proti vírusu chikungunya. Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb vo svojej správe potvrdilo prítomnosť komára druhu *Aedes albopictus*, ktorý prenáša vírus chikungunya, v 13 európskych krajinách. Komár druhu *Aedes aegypti*, ktorý sa nedávno usídlil na Cypre, môže takisto prispieť k šíreniu vírusu chikungunya, ako aj vírusu zika, horúčky dengue a žltej zimnice. Členské štáty povolenie jednomyselne schválili po prísnom posúdení Európskou agentúrou pre lieky.

S cieľom ďalej obmedziť riziko šírenia chorôb prenášaných komármi v Európe Komisia oznámila vyčlenenie finančných prostriedkov vo výške 500 000 EUR z programu EU4Health na pilotný projekt, ktorého cieľom je pomôcť pri eradikácii komárov druhu *Aedes aegypti* na Cypre.

Na webovej lokalite Európskeho strediska pre monitorovanie klímy a zdravia sú dostupné informácie o tom, ako Európa buduje odolnosť voči zdravotným rizikám spojeným so zmenou klímy.

Prechod na emisnú neutralitu

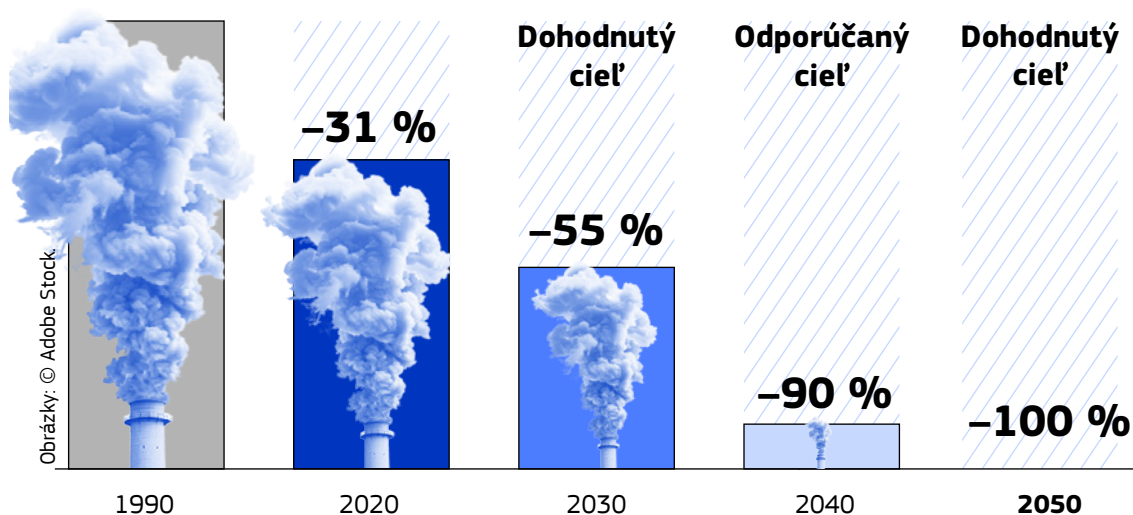
Európska zelená dohoda prináša zmeny potrebné na dosiahnutie klimatickej neutrality do roku 2050. Právne predpisy, ktorými sa má dosiahnuť a dokonca prekročiť strednodobý cieľ EÚ znížiť emisie skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 %, sú už v súčasnosti zavedené.

Prijatím európskeho právneho predpisu v oblasti klímy a právnych predpisov týkajúcich sa Európskej zelenej dohody má EÚ teraz právne záväzné ciele v oblasti klímy, ktoré pokrývajú všetky kľúčové odvetvia hospodárstva. EÚ je tak na dobrej ceste k dosiahnutiu svojich cieľov do roku 2030 spravodlivým, nákladovo efektívnym a konkurencieschopným spôsobom. S cieľom zabezpečiť rovnaké podmienky pre európske spoločnosti nový mechanizmus zabezpečí, aby sa

za dovážaný tovar v cieľových odvetviach platila ekvivalentná cena uhlíka. Okrem toho sa v najviac postihnutých regiónoch pracovníkom poskytne podpora na rozvoj nových zručností a zraniteľným občanom a podnikom sociálna podpora.

Ako ďalší krok na ceste ku klimatickej neutralite Komisia predložila svoje posúdenie cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2040. Toto posúdenie odporúča znížiť čisté emisie do roku 2040 o 90 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990, čo je v súlade s nedávnymi vedeckými odporúčaniami a záväzkami EÚ vyplývajúcimi z Parížskej dohody. Posúdenie bude podkladom pre novú Komisiu pri príprave jej legislatívneho návrhu týkajúceho sa cieľa do roku 2040 podľa európskeho právneho predpisu v oblasti klímy.

Ciele zníženia emisií skleníkových plynov

Okrem výrazného a trvalého znižovania emisií si dosiahnutie odporúčaného 90 % zníženia bude vyžadovať opatrenia na odstránenie oxidu uhličitého z atmosféry. To znamená, že EÚ bude potrebovať technológie, ktoré dokážu zachytávať oxid uhličitý alebo ho odstraňovať priamo z atmosféry a potom ho ukladať alebo využiť. V stratégii na priemyselné riadenie uhlíka, ktorá bola predložená v marci, sa stanovuje súbor iniciatív, ktoré sa majú prijať na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni s cieľom umožniť zavádzanie týchto technológií a potrebnú infraštruktúru na vytvorenie jednotného trhu s oxidom uhličitým v Európe v nasledujúcich desaťročiach. V novembri bolo prijaté nariadenie, ktorým sa vytvoril prvý celoeurópsky dobrovoľný rámec na certifikáciu odstraňovania uhlíka, uhlíkového poľnohospodárstva a ukladania uhlíka do výrobkov v celej Európe. Uľahčí sa tým investovanie do inovačných technológií na odstraňovanie uhlíka a udržateľných riešení uhlíkového poľnohospodárstva.

Pomôcť priemyslu EÚ dosiahnuť nulovú bilanciu emisií

Aktom o emisne neutrálnom priemysle, ktorý nadobudol účinnosť v júni, sa vytvára regulačný rámec na posilnenie konkurencieschopnosti priemyslu a technológií, ktorý pomôže EÚ dosiahnuť jej ciele v oblasti klímy. Nasmeruje EÚ na cestu k posilneniu domácej výroby kľúčových čistých technológií. Vytvorením jednotného a predvídateľného podnikateľského prostredia pre odvetvie výroby čistých technológií sa zvýši istota plánovania a investícií a podporí sa vytváranie kvalitných pracovných miest a príprava kvalifikovanej pracovnej sily (pozri aj kapitolu 2).

VIDEO: Priemyselné riadenie uhlíka – kľúč k dekarbonizácii.

Globálny trh pre emisne neutrálne technológie sa má do roku 2030 stonásobiť na ročnú hodnotu približne **600 miliárd EUR**.

Emisne neutrálne technológie

- > **SLNEČNÉ FOTOVOLTICKÉ SYSTÉMY A SLNEČNÉ TEPELNÉ SYSTÉMY**
- > **ELEKTROLYZÉRY A PALIVOVÉ ČLÁNKY**
- > **OBNOVITEĽNÁ VETERNÁ ENERGIA NA PEVNINE A OBNOVITEĽNÉ ZDROJE ENERGIE NA MORI**
- > **UDRŽATEĽNÝ BIOPLYN/BIOMETÁN**
- > **BATÉRIE A USKLADŇOVANIE**
- > **ZACHYTÁVANIE A UKLADANIE OXIDU UHLIČITÉHO**
- > **TEPELNÉ ČERPADLÁ A GEOTERMÁLNA ENERGIA**
- > **TECHNOLÓGIE SIETÍ**

Na jeseň začala EÚ prijímať žiadosti na projekty výroby čistých technológií, ktoré sa majú podľa aktu o emisne neutrálnom priemysle určiť za „strategické projekty v oblasti emisnej neutralnosti“. Schválené projekty posilnia odvetvie čistých technológií EÚ a konkurencieschopnosť a opatrenia v oblasti klímy, pričom budú profitovať z rýchlejšieho povoľovania, prioritného zaobchádzania na vnútroštátnej úrovni a usmernení týkajúcich sa financovania.

Spustenie Európskej akadémie pre solárnu energiu v júni bude zohrávať kľúčovú úlohu v tom, aby pracovníci získali zručnosti potrebné pre odvetvie slnečnej energie, ktoré má zásadný význam pre dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov. Ide o prvú zo série akadémii EÚ, ktoré boli vytvorené na základe tohto aktu.

Urýchlenie prechodu na čistú energiu

V reakcii na narušenie globálneho trhu s energiami a ťažkosti spôsobené nevypovokovanou a neodôvodnenou inváziou Ruska na Ukrajinu v roku 2022 spustila EÚ plán REPowerEU na urýchlenie prechodu na čistú energiu a rýchle zníženie jej závislosti od ruských fosílnych palív. Za posledné dva roky plán REPowerEU pomohol EÚ šetriť energiu, diverzifikovať jej dodávky, vyrábať čistú energiu a inteligentne kombinovať investície a reformy.

Úspora energie a zlepšenie energetickej účinnosti pomohli znížiť spotrebu. Významný pokrok bol tiež dosiahnutý v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov. V prvom polroku 2024 sa 50 % elektriny v EÚ vyrobilo z obnoviteľných zdrojov. Nórsko nahradilo Rusko ako hlavného dodávateľa plynu do EÚ. Došlo tiež k významnému posunu v oblasti dovozu skvapalneného zemného plynu a hlavným dodávateľom EÚ sú v súčasnosti Spojené štáty. Rozhodujúce je, že sa EÚ podarilo čeliť kritickým rizikám ohrozujúcim bezpečnosť jej dodávok energie, znovu získať kontrolu nad trhom s energiami a cenami energií a urýchliť prechod ku klimatickej neutralite.

V roku 2024 veterná energia po prvýkrát prekonala výrobu plynu a stala sa druhým najväčším zdrojom elektriny v EÚ po jadrovej energii.

Dovoz ruského plynu (potrubného a skvapalneného zemného plynu) klesol zo 45 % podielu na celkovom dovoze do EÚ v roku 2021 na iba 19 % v roku 2024.

EÚ dosiahla 18 % zníženie dopytu po plyne v období od augusta 2022 do novembra 2024. To viedlo k úsporám v objeme približne 165 miliárd kubických metrov plynu.

Opatrenia na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni sa vyplatili, pričom ceny elektriny a plynu sú v súčasnosti oveľa nižšie a stabilnejšie ako v čase vrcholu energetickej krízy.

Zároveň sa v EÚ znížili emisie skleníkových plynov v porovnaní s rokom 1990 o 37 %, kým hospodárstvo zaznamenalo v rovnakom období rast o 68 %.

Reforma trhu s elektrinou

Trhy s energiami sa vrátili do stabilnejších podmienok, pričom ceny boli nižšie ako v rokoch 2022 a 2023. Vďaka prijatiu nových právnych predpisov, ako sú nové nariadenie a smernica o reforme trhu s elektrinou, by maloobchodné ceny mali byť nezávislejšie od krátkodobých trhových cien. V prípade budúcej krízy cien plynu môžu členské štáty zaviesť opatrenia na ochranu spotrebiteľov a zabezpečenie prístupu k cenovo dostupnej energii a základným sociálnym službám. Reforma trhu s elektrinou takisto poskytuje spotrebiteľom širší výber zmlúv a jasnejšie informácie pred ich podpisom. Trhy s energiami odolné voči budúcim zmenám budú stimulovať aj investície do čistej energie a uľahčia dosiahnutie nižších a stabilnejších cien, čo je kľúčom k zvýšeniu globálnej konkurencieschopnosti priemyslu EÚ.

Reforma trhu EÚ s elektrinou:

- zvýši investície do energie z obnoviteľných zdrojov,
- bude lepšie chrániť a posilňovať postavenie spotrebiteľov v EÚ,
- posilní konkurencieschopnosť priemyslu EÚ.

← Kadri Simsonová, vtedajšia európska komisárka pre energetiku, na tlačovej konferencii venovanej „správe o stave energetickej únie v roku 2024“, Brusel (Belgicko) 11. septembra 2024. Správa obsahuje prehľad pokroku EÚ pri zaistovaní bezpečnej, konkurencieschopnej a cenovo dostupnej energie pre všetkých.

Zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov

Stavebníctvo má zásadný význam pre dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti energetiky a klímy. Revidovaná smernica o energetickej hospodárnosti budov, ktorá nadobudla účinnosť v máji, pomôže zvýšiť mieru obnovy v EÚ, najmä v prípade budov s najhoršou energetickou hospodárnosťou. V nových právnych predpisoch sa stanovuje rámec pre členské štáty na zníženie emisií a spotreby energie v budovách, od obytných budov až po obchodné priestory a verejné budovy, čo pomôže zlepšiť zdravie a kvalitu života ľudí a znížiť účty za energie.

Približne 40 % energie spotrebovanej v EÚ sa využíva v budovách.

Viac ako tretina emisií skleníkových plynov súvisiacich s energetikou v EÚ pochádza z budov.

Približne 80 % energie využíwanej v domácnostiach EÚ je určených na vykurovanie, chladenie a teplú vodu.

Posilnenie európskeho trhu s vodíkom

Dekarbonizácia plynárenského odvetvia EÚ a vytvorenie trhu s vodíkom budú kľúčovým príspevkom k dosiahnutiu klimateckej neutrality do roku 2050. Nové pravidlá týkajúce sa vodíka a nízkouhlíkového plynu, ktoré EÚ prijala v máji, vrátane Európskej siete prevádzkovateľov sietí pre vodík a pilotného mechanizmu, ktorý má pomôcť prepojiť kupujúcich a dodávateľov, posilnia trh s vodíkom. Očakáva sa, že nové stimuly pre obnoviteľný vodík, ako je prvá aukcia v rámci Európskej vodíkovej banky a schválenie štyroch dôležitých projektov spoločného európskeho záujmu v oblasti vodíka, prinesú viac investícií. EÚ sa zaviazala, že do roku 2030 zriadi najmenej 50 vodíkových údolí, v ktorých sa bude čistý vodík vyrábať lokálne a používať v domácnostiach, doprave a priemysle.

↑
VIDEO: Európska vodíková banka – podpora európskej a celosvetovej výroby obnoviteľného vodíka.

Pravidlá štátnej pomoci, ako sú usmernenia o pomoci v oblasti klímy, energetiky a životného prostredia, pomáhajú členským štátom dosiahnuť ciele Európskej zelenej dohody. Usmernenia podporujú zavádzanie energie z obnoviteľných zdrojov tým, že členským štátom umožňujú poskytovať verejné financovanie spoločnostiam, ktoré uskutočňujú potrebné investície pri najnižších možných nákladoch pre daňovníkov a bez neprimeraného narušenia hospodárskej súťaže.

Pokrok v akčnom pláne nulového znečistenia

Znečistenie predstavuje viaceré riziká pre zdravie ľudí, zvierat a ekosystémov. V záujme dosiahnutia cieľa nulového znečistenia prijíma EÚ opatrenia, aby bolo možné lepšie monitorovať znečistenie

ovzdušia, vody, pôdy a chemické znečistenie a podávať o ňom správy, predchádzať mu a napravovať ho.

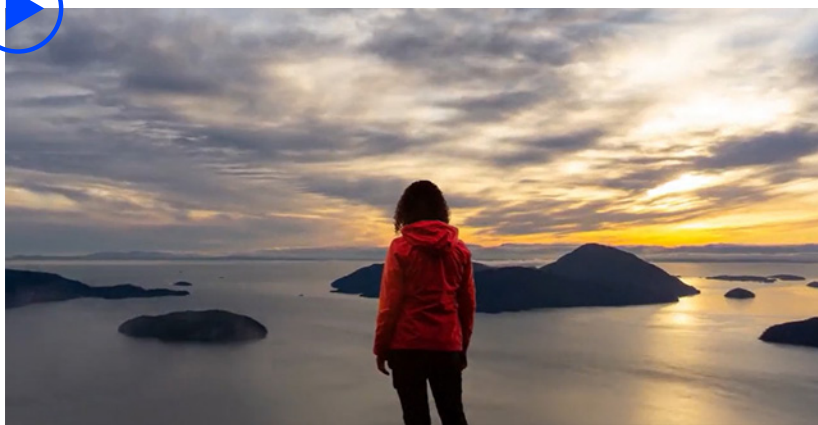
VODA

V roku 2024 bolo prijatých niekoľko nových opatrení na zabezpečenie kvality pitnej vody pre všetkých obyvateľov EÚ. Cieľom nových noriem a postupov pre materiály a výrobky, ktoré prichádzajú do kontaktu s pitnou vodou, je zabrániť mikrobiálnemu rastu a znížiť riziko vyplavovania škodlivých látok z materiálov do pitnej vody. Bola prijatá aj nová metóda na meranie mikroplastov a boli vypracované technické usmernenia na monitorovanie perzistentných chemikálií.

Komunálne odpadové vody, pokiaľ sa nezbierajú a nečistia v súlade s právnymi predpismi EÚ, predstavujú jeden z hlavných zdrojov znečistenia vody. Dosiahla sa dohoda o nových pravidlách na ďalšie znižovanie znečistenia z mestských zdrojov a na boj proti novým znečisťujúcim látkam vrátane mikroplastov a mikropolutantov. V súlade so zásadou „znečisťovateľ platí“ sa zaviedla rozšírená zodpovednosť výrobcu. To znamená, že znečisťovatelia musia pokryť náklady na čistenie s cieľom odstrániť mikropolutanty. Pre orgány v členských štátoch boli vydané nové usmernenia s cieľom zabezpečiť, aby bolo opätovné využívanie vyčistenej odpadovej vody v poľnohospodárstve bezpečné.

Výročná správa EÚ o stave pláží a miest určených na kúpanie ukázala, že voda na kúpanie v Európe je naďalej bezpečná, pričom viac ako 85 % spĺňa „výbornú“ normu kvality vody.

EÚ prijala štyri nové právne predpisy, ktoré jej poskytnú nové nástroje na podporu čistej a modernej lodnej dopravy. Cieľom pravidiel je tiež pomôcť predchádzať nezákonnému vypúšťaniu nečistôt a zachovať morské ekosystémy.

↑
VIDEO: #WaterWiseEU – meníme spôsob myslenia o vode v Európe.

VZDUCH

V decembri nadobudol účinnosť nový právny predpis na posilnenie noriem kvality ovzdušia EÚ do roku 2030 s cieľom lepšie chrániť zdravie ľudí a životné prostredie. Revidovanými pravidlami sa znížila ročná limitná hodnota pre hlavnú znečisťujúcu

látku – jemné tuhé častice – o viac ako polovicu. Ľudia trpiaci zdravotnými ťažkosťami spôsobenými znečistením ovzdušia budú mať takisto právo na odškodnenie v prípade porušenia pravidiel EÚ v oblasti kvality ovzdušia.

PRIEMYSELNÉ EMISIE

Veľká časť znečistenia v EÚ pochádza z priemyselných výrobných procesov vrátane emisií látok znečisťujúcich ovzdušie, vypúšťania odpadových vôd a vzniku odpadu. Vďaka novým pravidlám sa ďalej znížia emisie kľúčových látok znečisťujúcich ovzdušie, vodu a pôdu tým, že pravidlá sa budú vzťahovať na ďalšie zdroje emisií a zjednodušia sa nimi ustanovenia o udeľovaní prevádzkových povolení príslušným priemyselným

zariadeniam a poľnohospodárskym podnikom. Zavádzajú sa nimi povinnosti a opatrenia, ktoré zlepšia verejne dostupné informácie o emisiách a využívaní zdrojov najväčšími priemyselnými zariadeniami v EÚ. Cieľom Inovačného centra pre priemyselnú transformáciu a emisie, ktoré bolo zriadené v júli, je urýchliť vývoj a zavádzanie inovačných riešení na kontrolu znečisťovania.

PÔDA

EÚ sa v rámci svojho úsilia o zlepšenie zdravia pôdy v Európe snaží do roku 2030 zriadiť 100 živých laboratórií a modelových lokalít (lokality na demonštráciu príkladných riešení). V rámci iniciatívy EÚ Misia pôda bolo vybraných a spustených prvých 25 živých laboratórií, v ktorých spolupracuje viacero partnerov, aby spoločne vytvárali

a testovali riešenia a obchodné modely v reálnych podmienkach. Okrem toho sa v 10 projektoch iniciatívy Misia pôda osobitne vyvíjajú sanačné stratégie, modely a riešenia na monitorovanie a elimináciu znečistenia a dekontaminácie pôdy a vody v mestských, vidieckych a pobrežných oblastiach.

Soil is home to over half
of all living creatures

VIDEO: Biodiverzita pôdy.

CHEMIKÁLIE

EÚ stanovila hlavné zásady na určenie toho, čo predstavujú „nevyhnutné použitia“ najškodlivejších chemikálií pre spoločnosť. Cieľom je dosiahnuť rýchlejšie postupné ukončenie spôsobov použitia najškodlivejších látok, ktoré nie sú nevyhnutné, a zároveň poskytnúť viac času na postupné ukončenie spôsobov používania, ktoré sú nevyhnutné pre spoločnosť a pre ktoré ešte neexistujú alternatívy.

Nové pravidlá, ktorými sa zakážu posledné zostávajúce spôsoby zámerného použitia ortuti, sa začali uplatňovať v celej EÚ v roku 2024. Novými pravidlami sa zakazuje používanie a vývoz zubného amalgámu od 1. januára 2025. Členským štátom, ktoré potrebujú viac času na prispôbenie svojich vnútroštátnych systémov zdravotnej starostlivosti, sa môže udeliť obmedzená a dočasná výnimka na používanie, výrobu

a dovoz zubného amalgámu (do 30. júna 2026). Dentálne výplňové materiály teda nebudú obsahovať ortuť, s výnimkou osobitných liečebných potrieb a ak to lekár považuje za nevyhnutné.

EÚ tiež prijala nové opatrenia na obmedzenie určitých škodlivých perzistentných chemikálií vo výrobkoch, ako sú textílie, kozmetika a obaly, s cieľom chrániť ľudské zdravie a životné prostredie.

Revidované právne predpisy o klasifikácii, označovaní a balení chemikálií nadobudli účinnosť v decembri. Týmto novými pravidlami sa EÚ usiluje chrániť pracovníkov, spotrebiteľov a životné prostredie pred nebezpečnými chemikáliami lepšou komunikáciou o rizikách, ktoré existujú v rámci dodávateľských reťazcov.

Prechod na obehové hospodárstvo

EÚ v roku 2024 pokračovala v plnení svojich cieľov v oblasti obehového hospodárstva s cieľom znížiť tlak na prírodné zdroje, znížiť množstvo odpadu a vytvoriť udržateľný rast a pracovné

miesta. Novoprijaté právne predpisy pomôžu zvýšiť produktivitu zdrojov a posilniť dlhodobú konkurencieschopnosť a odolnosť hospodárstva EÚ.

78 %

Ľudí v EÚ sa domnieva, že životné prostredie má priamy vplyv na ich každodenný život a zdravie. Za najúčinnější spôsob riešenia environmentálnych problémov považujú:

17 %

podporu obehového hospodárstva znižovaním množstva odpadu a opätovným použitím alebo recykláciou výrobkov

14 %

zabezpečenie dodržiavania právnych predpisov v oblasti životného prostredia

15 %

obnovu prírody

14 %

zabezpečenie toho, aby výrobky predávané na trhu EÚ neprispievali k poškodzovaniu životného prostredia

Zdroj: Európska komisia, osobitný prieskum Eurobarometra 550, máj 2024.

Udržateľné výrobky ako štandard

Výrobky a spôsob, akým ich používame, môžu mať významný vplyv na životné prostredie, ale vďaka novým pravidlám EÚ sa udržateľné výrobky postupne stanú normou. Nadväzuje to na nadobudnutie účinnosti nových pravidiel, ktorými sa zabezpečí, aby tovar každodennej spotreby a priemyselné výrobky vydržali dlhšie, efektívnejšie využívali energiu a zdroje, dali sa ľahšie opravovať a recyklovať a zahŕňali viac recyklovaného obsahu. Nakupujúci budú môcť prijímať udržateľnejšie rozhodnutia aj vďaka digitálnym pasom výrobkov – skenovateľným štítkom na výrobkoch, ktoré poskytujú jednoduchý prístup k informáciám o udržateľnosti. Ničenie nepredaného odevu a obuvi bude podľa nových pravidiel zakázané.

VIDEO: Zoznámte sa s novým nariadením o ekodizajne udržateľných výrobkov.

V marci nadobudli účinnosť nové pravidlá EÚ na posilnenie postavenia spotrebiteľov v rámci zelenej transformácie. To znamená, že pred kúpou výrobku dostanú spotrebiteľia lepšie informácie o jeho trvanlivosti a opraviteľnosti a o svojich zákonných záručných právach. Spoločnosti už nebudú môcť vyhlásiť, že výrobky sú „zelené“, ak nedokážu preukázať uznávané vynikajúce environmentálne vlastnosti. Okrem toho budú zakázané nekalé obchodné praktiky, ako sú napr. praktiky spojené s predčasným zastarávaním alebo s nepravdivými tvrdeniami o udržateľnosti výrobku. Nové pravidlá sa začnú uplatňovať od septembra 2026.

Podpora opravy tovaru prispieva k udržateľnej spotrebe. V júli nadobudli účinnosť nové pravidlá, ktorými sa stanovujú opatrenia na zvýšenie množstva tovaru, ktorý možno opraviť v rámci zákonnej záruky a mimo nej. Výrobcovia výrobkov, na ktoré sa vzťahujú požiadavky na opraviteľnosť podľa právnych predpisov EÚ (napr. chladničky a smartfóny), budú musieť výrobky opraviť v primeranej lehote a za primeranú cenu. V rámci zákonnej záruky sa od predajcov bude vyžadovať, aby ponúkli opravu, s výnimkou prípadov, keď je oprava drahšia ako výmena. Okrem zákonnej záruky budú mať spotrebiteľia k dispozícii nový súbor práv a nástrojov, aby bola oprava jednoduchou a dostupnou možnosťou. Spotrebiteľia budú mať takisto právo na ďalší rok zákonnej záruky, ak sa rozhodnú výrobok opraviť namiesto toho, aby ho nahradili. Nové pravidlá sa budú uplatňovať od júla 2026.

Recyklácia nielenže šetrí energiu a peniaze, ale môže byť aj dobrým zdrojom kritických surovín. Spoľahlivý a neobmedzený prístup k určitým surovinám je čoraz väčším problémom. V akte o kritických surovinách, ktorý nadobudol účinnosť v máji, sa stanovuje kritérium, aby sa aspoň 25 % ročnej spotreby takýchto materiálov v EÚ získavalo z recyklácie. Zahŕňa aj pravidlá na zlepšenie udržateľnosti a obehovosti kritických surovín na trhu EÚ.

Obyvatelia EÚ produkujú každý deň v priemere približne pol kilogramu odpadu z obalov. Novými pravidlami prijatými v decembri sa zvýši udržateľnosť obalov, a to znížením zbytočných obalov, obmedzením nadmerného používania obalov a zvýšením počtu systémov zálohovania plastových fliaš a kovových plechoviek. Každá osoba by mohla ušetriť až 100 EUR ročne, ak by podniky premietli svoje úspory do cien.

Vývoz odpadu z EÚ do krajín mimo EÚ sa od roku 2004 zvýšil o 88 % a v roku 2023 dosiahol 35 miliónov ton. V máji nadobudli účinnosť nové pravidlá, ktorými sa má zabezpečiť, aby EÚ za svoj odpad niesla väčšiu zodpovednosť. Cieľom nového nariadenia je zabezpečiť, aby EÚ nevyvážala svoj odpad do krajín mimo EÚ a aby prispievala k nakladaniu s odpadmi environmentálne vhodným spôsobom.

Počas aprílového festivalu Nového európskeho Bauhausu boli návštevníci pozvaní na osobitný deň venovaný udržateľnej móde, ktorého súčasťou bola aj módna prehliadka zameraná na inkluzívnu a obehovú módu, na ktorej 16 medzinárodných dizajnérov z ôsmich krajín prezentovalo svoje módne kreácie šetrné k životnému prostrediu. Toto podujatie zdôraznilo nielen estetickú príťažlivosť udržateľnej módy, ale aj jej úlohu pri propagácii životného štýlu v súlade s naším životným prostredím.

Nový európsky festival Bauhaus, Brusel (Belgicko)
11. apríla 2024.

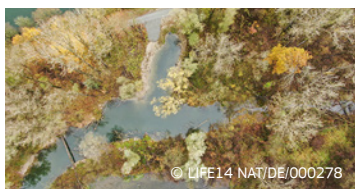

Životné prostredie a príroda

Preskúmanie ôsmeho environmentálneho akčného programu v polovici trvania, ktorým sa bude riadiť európska environmentálna politika do roku 2030, potvrdilo, že ciele EÚ v rámci Európskej zelenej dohody sú dosiahnuteľné, ak sa budú všetky plánované opatrenia vykonávať v plnej miere. V súvisiacej správe sa zdôrazňuje aj pozitívny hospodársky a sociálny vplyv plnenia cieľov v oblasti klímy a životného prostredia, a to aj pokiaľ ide o blahobyt, zdravie, odolnosť, konkurencieschopnosť a zaistenie bezpečnosti dodávok všetkých materiálov.

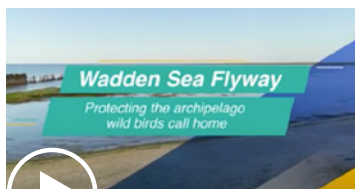
V auguste nadobudol účinnosť prelomový právny predpis EÚ o obnove prírody, ktorého cieľom je zvrátiť vážny pokles biodiverzity a prispieť k boju proti zmene klímy. Vychádza zo stratégie EÚ v oblasti biodiverzity a stanovuje ciele na obnovu

degradovaných ekosystémov, najmä tých, ktoré majú najväčší potenciál zachytávať a ukladať uhlík a predchádzať vplyvom prírodných katastrof a obmedzovať ho. Novým právnym predpisom sa zavádzajú opatrenia na obnovu aspoň 20 % pevninských a morských oblastí EÚ do roku 2030. Do roku 2050 by sa opatrenia mali zaviesť v prípade všetkých ekosystémov, ktoré potrebujú obnovu. Členské štáty majú do polovice roku 2026 predložiť národné plány obnovy prírody, v ktorých sa uvedie, ako dosiahnu svoje ciele. Právny predpis o obnove prírody, ktorý je prvým svojho druhu na svete, takisto pomôže EÚ a jej členským štátom splniť ich medzinárodné záväzky v oblasti biodiverzity v rámci globálneho rámca pre biodiverzitu z Kchun-mingu a Montrealu.

Projekt na obnovu rieky Isar v Nemecku a jej záplavových oblastí prostredníctvom jedinečnej spolupráce medzi bavorskými vodohospodárskymi orgánmi a orgánmi ochrany prírody získal cenu LIFE 2024 za prírodu. Takmer desať rokov po začatí projektu rieka opäť voľne tečie a ohrozené druhy sa vrátili.

↑
Rieka Isar (Nemecko).

Projekt financovaný EÚ pomáha Dánsku, Nemecku a Holandsku monitorovať a chrániť sťahovavé vodné vtáky na migračnej trase pozdĺž východného Atlantiku.

↑
VIDEO: Monitorovanie pohybu vodných vtákov pozdĺž východoatlantickej letovej trasy.

Sústava chránených území Natura 2000 je už 30 rokov základom politiky EÚ v oblasti ochrany prírody. V roku 2024 sa v rámci cien Natura 2000 upriamila pozornosť na širokú škálu nových iniciatív – od ochrany a riadenia populácie bociana čierneho v Poľsku až po ochranu portugalských podmorských „modrých lesov“.

↑
Ceny Natura 2000.

Poskytovanie podpory na posilnenie existujúcich iniciatív pokračovalo aj v roku 2024, napríklad bola uverejnená nová príručka na koncipovanie lepších politík využívania pôdy. To by malo pomôcť všetkým príslušným zainteresovaným stranám lepšie sa oboznámiť s právnymi predpismi týkajúcimi sa využívania pôdy, zmien vo využívaní pôdy a lesného hospodárstva a s osvedčenými postupmi. Toto odvetvie má zásadný význam pre zachovanie prírody a boj proti zmene klímy tým, že vo veľkom rozsahu odstraňuje uhlík. Pred marcovým Medzinárodným dňom lesov Komisia usporiadala konferenciu s cieľom zvýšiť úsilie o vysadenie 3 miliárd stromov do roku 2030 v záujme väčšej odolnosti proti klimatickým a environmentálnym hrozbám.

Trestné činy proti životnému prostrediu vyvolávajú čoraz väčšie obavy a spôsobujú značné škody na životnom prostredí, zdraví občanov a hospodárstve v rámci EÚ aj mimo nej. Revidovaný právny predpis, ktorý nadobudol účinnosť v máji, sa bude zaoberať najzávažnejšími porušeniami environmentálnych záväzkov EÚ. Zaviedlo sa niekoľko nových kategórií trestných činov, ako je nezákonná recyklácia lodí a odber vody. Tieto nové pravidlá posilnia reťazec presadzovania práva a podporia ochrancov životného prostredia a odborníkov z praxe v boji proti trestným činom proti životnému prostrediu. Členské štáty musia svoje vnútroštátne právne predpisy prispôbiť do dvoch rokov.

Trestné činy proti životnému prostrediu:

sú **štvrtou najväčšou** organizovanou trestnou činnosťou na svete,

predstavujú ročnú globálnu stratu **80 – 230 miliárd EUR**.

každoročne sa zaznamenáva ich nárast o **5 – 7 %**,

Zdroj: Program OSN pre životné prostredie, The Rise of Environmental Crime – A growing threat to natural resources, Peace, development and security (Nárast trestnej činnosti proti životnému prostrediu – rastúca hrozba pre prírodné zdroje, mier, rozvoj a bezpečnosť), 2016.

Udržateľné poľnohospodárstvo a potravinová bezpečnosť

Podpora európskych poľnohospodárov

Za posledných niekoľko rokov boli európski poľnohospodári vystavení výnimočnému spektru výziev a neistôt – od pandémie a prudkého zvýšenia cien energií, ktoré ešte zhoršila neodôvodnená útočná vojna Ruska proti Ukrajine,

až po čoraz častejšie extrémne výkyvy počasia. V roku 2024 EÚ naďalej prijímala opatrenia na ich podporu a takisto im pomáhala riešiť výzvy, ktoré vznikli po spustení reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky.

Podpora pre poľnohospodárov z EÚ

- > **Aspoň o 50 %** menej návštev vnútroštátnych správnych orgánov súvisiacich so spoločnou poľnohospodárskou politikou, uskutočnených priamo v poľnohospodárskych podnikoch.
- > **98 miliárd EUR** pridelených na dobrovoľné opatrenia v prospech životného prostredia, klímy a dobrých životných podmienok zvierat.
- > Poľnohospodárske podniky s rozlohou menej ako **10 hektárov** oslobodené od kontrol a sankcií súvisiacich s požiadavkami podmienenosti.

Zdroj: Európska komisia, Opatrenia EÚ na riešenie obáv poľnohospodárov, 2024.

V marci Komisia navrhla zmeny určitých ustanovení spoločnej poľnohospodárskej politiky, pričom si zachovala svoju úlohu pri podpore prechodu európskeho poľnohospodárstva na udržateľné poľnohospodárstvo. Túto iniciatívu sprevádzali ďalšie opatrenia na zníženie administratívnej záťaže poľnohospodárov v rámci širšej politiky na racionalizáciu oznamovacích povinností, ktorá bola spustená v roku 2023. Názory poľnohospodárov z EÚ na administratívnu záťaž súvisiacu so spoločnou poľnohospodárskou politikou vrátane oznamovacích povinností boli vyžiadané aj v rámci online konzultácie, v rámci ktorej bolo doručených 27 000 odpovedí.

Komisia okrem toho navrhla opatrenia na zlepšenie odmeňovania poľnohospodárov. V júli

bolo zriadené Stredisko EÚ pre monitorovanie agropotravinového reťazca s cieľom preskúmať výrobné náklady, marže a obchodné praktiky. Cieľom je posilňovať transparentnosť a dôveru medzi zainteresovanými stranami zverejňovaním údajov a výmenou informácií. Predstavili sa aj možnosti nových pravidiel na nápravu nerovnováh v potravinovom dodávateľskom reťazci. Okrem toho Komisia v apríli predložila správu o vykonávaní smernice o nekalých obchodných praktikách v potravinovom dodávateľskom reťazci, ktorá bude podkladom pre prebiehajúce hodnotenie právnych predpisov. V decembri Komisia navrhla nové opatrenia na posilnenie postavenia poľnohospodárov v agropotravinovom dodávateľskom reťazci a zlepšenie cezhraničného presadzovania práva v boji proti nekalým obchodným praktikám.

V roku 2024 sa poľnohospodárom postihnutým prírodnými katastrofami a extrémnymi výkyvmi počasia poskytla podpora vo výške 233 miliónov EUR v Bulharsku, Česku, Nemecku, Estónsku, Grécku, Taliansku, Rakúsku, Poľsku, Rumunsku a Slovinsku. Zaviedli sa aj podporné opatrenia na riešenie narušenia trhu v sektore vinohradníctva a vinárstva v Portugalsku spolu s negatívnym vplyvom vtácej chrípky na trhy s hydinou a vajcami v Taliansku.

↑ Janusz Wojciechowski, vtedajší európsky komisár pre poľnohospodárstvo (uprostred vpravo), s delegátmi zastupujúcimi mladých poľnohospodárov na stretnutí ministrov poľnohospodárstva G7 v Syrakúzach (Taliansko) 27. septembra 2024.

V januári sa začal strategický dialóg o budúcnosti poľnohospodárstva EÚ, na ktorom sa zúčastnilo 29 kľúčových zainteresovaných strán z agropotravinárskeho sektora s cieľom vypracovať spoločnú víziu, pokiaľ ide o budúcnosť poľnohospodárskeho a potravinového systému EÚ.

V septembri bola predložená záverečná správa o dialógu. Správa s názvom Spoločné vyhliadky pre poľnohospodárstvo a potraviny v Európe obsahuje hodnotenie výziev a príležitostí, spolu so 14 odporúčaniami. Tieto návrhy budú slúžiť ako usmernenie pre prácu Komisie pri formovaní vízie pre poľnohospodárstvo a potraviny, ktorú má Komisia predložiť počas prvých 100 dní nového politického mandátu (pozri kapitolu 0).

V roku 2024 EÚ rokovala o odstránení obchodných prekážok vývozu írskeho a francúzskeho hovädzieho mäsa do Južnej Kórey, čím umožnila výrobcům z týchto členských štátov prístup na jeden z najväčších dovozných trhov s hovädzím mäsom na svete.

V máji nadobudlo účinnosť nové nariadenie o zemepisných označeniach vína, liehovín a poľnohospodárskych výrobkov. Vytvára sa ním jednotný súbor pravidiel a postupov ochrany pre všetky poľnohospodárske zemepisné označenia. Posilňuje sa tým aj ich ochrana, najmä online a v súvislosti s internetovými doménovými menami.

Final Report of the Strategic Dialogue on the future of EU agriculture

4 September 2024

Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (vpravo) a predseda strategického dialógu o budúcnosti poľnohospodárstva EÚ Peter Strohschneider (vľavo) na tlačovej konferencii k zverejneniu záverečnej správy strategického dialógu o budúcnosti poľnohospodárstva EÚ, Brusel (Belgicko) 4. septembra 2024.

Udržateľné rybárstvo a akvakultúra

Zmena klímy, strata biodiverzity a znečistenie oceánov a sladkých vôd ohrozujú udržateľnosť rybolovných a akvakultúrnych zdrojov. V rámci balíka opatrení v oblasti rybárstva a oceánov z roku 2023 Komisia predložila súbor opatrení na riešenie týchto výziev v rámci vykonávania spoločnej rybárskej politiky. Začala sa konzultácia s cieľom vyhodnotiť nariadenie o spoločnej rybárskej politike, pričom správa sa očakáva do konca roka 2025.

Pravidlá kontroly majú zásadný význam pre vykonávanie spoločnej rybárskej politiky, najmä pokiaľ ide o monitorovanie využívania rybolovných kvót a zabezpečenie, aby sa nechcené úlovky nezákonne nevyhadzovali do mora. V januári nadobudli účinnosť nové pravidlá na modernizáciu spôsobu kontroly rybolovných činností pre plavidlá EÚ aj plavidlá z tretích krajín loviace vo vodách EÚ. Pomôžu predchádzať nadmernému rybolovu, vytvoria účinnejší a harmonizovanejší systém kontroly rybolovu a zabezpečia rovnaké podmienky pre rôzne morské oblasti a flotily. Vďaka novým pravidlám sa takisto zmierni administratívna záťaž prostredníctvom digitalizácie a podporí sa využívanie technológií.

V decembri dosiahli ministri rybárstva členských krajín EÚ dohodu o rybolovných možnostiach na rok 2025. Dohoda obsahuje 12 opatrení v oblasti udržateľnosti, ktoré v prípade uplatnenia poskytnú významný počet dodatočných rybolovných dní.

Komisia reagovala aj na výzvy na zníženie administratívnej záťaže súvisiacej so zriaďovaním a prevádzkovaním akvakultúrnych lokalít v EÚ. Začala poskytovať podporu členským štátom pri vykonávaní strategických usmernení s cieľom zvýšiť udržateľnosť a konkurencieschopnosť akvakultúry.

Smerom k udržateľnému oceánu

EÚ opätovne potvrdila svoj záväzok, pokiaľ ide o medzinárodnú správu oceánov, a to oznámením 40 záväzkov týkajúcich sa opatrení na rok 2024 na konferencii Náš oceán v Grécku, na ktoré sa prispelo sumou 3,5 miliardy EUR z finančných prostriedkov EÚ. Záväzky sa zameriavajú na oblasti, ako sú udržateľné rybárstvo, chránené morské oblasti, oceány a zmena klímy, udržateľné modré hospodárstvo a znečistenie morí.

↑
Virginijus Sinkevičius, vtedajší európsky komisár pre životné prostredie, oceány a rybárstvo, počas hlavného prejavu na konferencii Náš oceán v Aténach (Grécko) 16. apríla 2024.

Nezákonný, nenahlasený a neregulovaný rybolov je jednou z najväčších hrozieb pre udržateľné využívanie živých vodných zdrojov a ohrozuje globálne úsilie o podporu lepšej správy oceánov, ako aj spoločnú rybársku politiku EÚ. V máji vydala EÚ pre Senegal „žltú kartu“ – oznámenie o potrebe zintenzívniť opatrenia v boji proti takémuto rybolovu. Celková hodnota nezákonného, nenahlaseného a neregulovaného rybolovu sa odhaduje na 10 až 20 miliárd EUR ročne. Každoročne sa nezákonne uloví 11 až 26 miliónov ton rýb, čo zodpovedá prinajmenšom 15 % svetového výlovu.

Dôležité rozhodnutia vrátane rozhodnutí o riadení plávajúcich zariadení používaných na lov tuniakov a iných rýb prispievajú k zvýšeniu udržateľnosti rybolovu v Indickom oceáne. Na základe návrhu EÚ sa v máji na 28. výročnom zasadnutí Komisie pre tuniaky z Indického oceánu prijalo uznesenie o postupnom zavedení úplnej biologickej odbúrateľnosti unášaných zariadení na zhlukovanie rýb do roku 2030. Zlepšil sa aj regulačný rámec pre takéto zariadenia s cieľom zvýšiť ich vysledovateľnosť a súlad s predpismi.

EÚ je pripravená ratifikovať Dohodu o šírom mori známu aj ako Dohoda o morskej biodiverzite v oblastiach mimo vnútroštátnej právomoci. Urobí tak spoločne s niekoľkými členskými štátmi pred treťou konferenciou OSN o oceánoch, ktorá sa bude konať v júni 2025. Cieľom dohody je chrániť oceány, podporovať rovnosť a spravodlivosť, bojovať proti zhoršovaniu životného prostredia a proti zmene klímy a predchádzať strate biodiverzity na šírom mori. Dohoda nadobudne platnosť po jej ratifikácii 60 zmluvnými stranami. EÚ sa aktívne pripravuje na jej vykonávanie a podporuje ostatné krajiny v ich úsilí o ratifikáciu a vykonávanie dohody.

Udržateľná mobilita

Doprava sa podieľa takmer na štvrtine emisií skleníkových plynov v EÚ. V rámci Európskej zelenej dohody sa EÚ zameriava na zníženie emisií súvisiacich s dopravou o 90 % do roku 2050. Stratégia pre udržateľnú a inteligentnú

mobilitu poskytuje plán na dosiahnutie tohto ambiciózneho zníženia emisií. Za posledných päť rokov sa dosiahol značný pokrok pri zvyšovaní udržateľnosti odvetvia dopravy EÚ.

Viac ako 90 % z 82 iniciatív v rámci stratégie pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu už bolo dokončených alebo sú v štádiu realizácie.

V rámci Nástroja na prepájanie Európy na roky 2021 – 2027 bolo pridelených **viac ako 21,2 miliardy EUR** na 630 projektov dopravnej infraštruktúry v celej EÚ.

Členské štáty v rámci svojich národných plánov obnovy prideliť na dopravu **takmer 100 miliárd EUR**.

Do výskumu a inovácií v oblasti dopravy sa investovali **4 miliardy EUR**.

Nariadením o iniciatíve ReFuelEU Aviation sa podporuje využívanie udržateľných leteckých palív a zaistiť sa, aby sa do roku 2050 dosiahlo podstatné zníženie emisií oxidu uhličitého o viac ako 60 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Nariadenie nadobudlo účinnosť v januári 2024.

Dobrovoľný systém označovania na výpočet emisií z letov vytvorený na základe nariadenia umožní cestujúcim prijímať informované rozhodnutia pri porovnávaní rôznych možností letu.

Opatrenia stanovené v nariadení FuelEU Maritime pomôžu znížiť emisie z lodnej dopravy tým, že sa vďaka nim podporí využívanie palív z obnoviteľných zdrojov, nízkouhlíkových palív a technológií čistej energie pre lode. Uplatňuje sa od januára 2025.

Nariadením o infraštruktúre pre alternatívne palivá sa zvýši počet elektrických nabíjajúcich staníc a vodíkových čerpacích staníc. Nariadenie sa začalo uplatňovať v apríli.

V priebehu roka bolo vybraných štyridsaťdva nových projektov, ktoré získali viac ako 424 miliónov EUR z finančných prostriedkov EÚ na zavedenie infraštruktúry pre alternatívne palivá (inštalácia elektrických nabíjajúcich bodov a vodíkových čerpacích staníc, elektrifikácia pozemnej prevádzky na letiskách).

ZNÍŽOVANIE EMISIÍ Z DOPRAVY

Plnením revidovaných cieľov zníženia emisií oxidu uhličitého pre ťažké úžitkové vozidlá (nákladné automobily, autobusy a autokary), ktoré nadobudli účinnosť v júli, sa emisie znížia o 45 % do roku 2030, o 65 % do roku 2035 a o 90 % do roku 2040.

Na základe nových pravidiel, ktorými sa stanovujú emisné limity pre cestné vozidlá a požiadavky na životnosť batérií, sa budú regulovať častice pochádzajúce z brzd a pneumatík pre všetky vozidlá, a znížia sa tak emisie a mikroplasty.

Vnútrozemská vodná doprava je energeticky efektívna a takmer bez preťaženia. Novým návrhom na zlepšenie riadenia dopravy na riekach a kanáloch EÚ sa zvýši efektívnosť a spoľahlivosť vnútrozemskej plavby a nové opatrenia prispievajú k cieľu EÚ presunúť viac nákladu do európskych riek a kanálov.

EÚ tiež dosiahla významný pokrok v znižovaní emisií z dopravy prijatím Európskeho vyhlásenia o cyklistickej doprave, v ktorom sa cyklistická doprava oficiálne uznáva za udržateľný, prístupný a cenovo dostupný spôsob dopravy.

Členovia Aliancie pre letectvo s nulovými emisiami predstavili ambiciózný cieľ prevádzkovať do roku 2050 36 % až 68 % letov v rámci EÚ s použitím lietadiel na vodíkový a elektrický pohon. Tým by sa emisie oxidu uhličitého na týchto trasách mohli znížiť o 12 % až 31 %. EÚ spustila alianciu ako dobrovoľnú iniciatívu, ktorej cieľom je umožniť súkromným a verejným partnerom spolupracovať na tom, aby sa nové formy udržateľnej dopravy stali pre cestujúcich v Európe realitou.

Udržateľná a odolná dopravná sieť

EÚ investuje rekordných 7 miliárd EUR do udržateľnej, bezpečnej a inteligentnej dopravnej infraštruktúry v záujme zlepšenia dopravných spojení v celej Európe. Viac ako 80 % finančných prostriedkov sa použije na podporu projektov, ktoré plnia ciele EÚ v oblasti klímy, zlepšujú a modernizujú sieť železníc, vnútrozemských vodných ciest a námorných trás EÚ. Finančné prostriedky budú určené na veľké projekty zamerané na zlepšenie cezhraničných železničných spojení. Patria sem okrem iného projekt Rail Baltica, ktorý spojí pobaltské štáty Estónsko, Lotyšsko a Litvu, a projekt tunela Fehmarnbelt, ktorý spojí Nemecko s Dánskom.

Vďaka novým pravidlám, ktorými sa stanovujú ambiciózne ciele pre európsku dopravnú infraštruktúru, budú vlaky v dohľadnom čase jazdiť vyššou rýchlosťou. Do roku 2040 musia železničné trate osobnej dopravy na hlavných železničných spojeniach osobnej dopravy v EÚ podporovať vlaky, ktoré cestujú rýchlosťou 160 kilometrov za hodinu alebo rýchlejšie.

Zvýšenie bezpečnosti na našich cestách

Bezpečnosť cestnej premávky v EÚ sa v posledných desaťročiach výrazne zlepšila, pričom počet úmrtí na cestách EÚ klesol z približne 50 000 pred dvadsiatimi rokmi na súčasných približne 20 400. Na dosiahnutie cieľa EÚ, ktorým je nulová úmrtnosť do roku 2050, sú však potrebné ďalšie opatrenia na úrovni EÚ, ako aj na vnútroštátnej a miestnej úrovni.

Všetky motorové vozidlá predávané v EÚ musia byť v súlade s novými pravidlami na zlepšenie všeobecnej bezpečnosti vozidiel. V nových pravidlách sa stanovuje celý rad nových technológií a pokročilých asistenčných systémov pre vodičov vo všetkých nových vozidlách. Od začiatku ich uplatňovania na nové modely vozidiel v roku 2022 boli opatrenia prínosné pri zlepšovaní ochrany cestujúcich, chodcov a cyklistov v celej EÚ. Očakáva sa, že vďaka novým pravidlám sa do roku 2038 zachráni viac ako 25 000 životov a predídze sa najmenej 140 000 vážnym zraneniam.

Kooperatívna, prepojená a automatizovaná mobilita je nevyhnutná na to, aby sa doprava v Európe stala ekologickejšou, bezpečnejšou a konkurencieschopnejšou. EÚ v spolupráci so súkromnými partnermi investuje 500 miliónov EUR prostredníctvom programu Horizont Európa na podporu výskumu zameraného na túto technológiu.

Konáme globálne pre planétu

V roku 2024 pokračovala spolupráca EÚ s kľúčovými medzinárodnými partnermi s cieľom čeliť trojitej kríze v oblasti zmeny klímy, straty biodiverzity a znečistenia. Uskutočnili sa tri

hlavné mnohostranné rokovania – konferencia OSN o zmene klímy v Azerbajdžane, konferencia OSN o biodiverzite v Kolumbii a konferencia OSN o dezertifikácii v Saudskej Arábii.

Konferencia Organizácie Spojených národov o zmene klímy

V poradí 29. konferencia OSN o zmene klímy (COP 29) sa konala 11. až 24. novembra v azerbajdžanskom Baku. Zmluvné strany sa na samite stretli s cieľom urýchliť opatrenia

na dosiahnutie cieľa Parížskej dohody, ktorým je obmedzenie zvýšenia globálnej priemernej teploty na 1,5 °C v porovnaní s predindustriálnou úrovňou.

Konferencia sa zamerala na zabezpečenie významných finančných investícií potrebných na zníženie emisií a ochranu zraniteľných skupín obyvateľstva. EÚ zohrávala klúčovú úlohu pri dosahovaní dohody o novom ciele financovania opatrení v oblasti zmeny klímy na podporu opatrení rozvojových krajín v oblasti klímy.

EÚ okrem toho zohrala dôležitú úlohu pri finalizácii súboru pravidiel Parížskej dohody pre trhy s uhlíkom. Dohoda, ktorá sa pripravovala deväť rokov, umožní sprevádzkovanie medzinárodných trhov s uhlíkom a zabezpečí pevný rámec pre transparentnosť, zodpovednosť a väčšiu environmentálnu integritu. Ďalším dôležitým úspechom bolo úspešné rozšírenie posilneného pracovného programu z Limy v oblasti rodovej rovnosti, v ktorom sa zdôrazňuje význam rodovo responzívnych opatrení v oblasti klímy medzi zúčastnenými stranami.

Počas konferencie COP 29 EÚ uverejnila svoju vôbec prvú dvojročnú správu o transparentnosti ešte pred koncoročným termínom na jej predloženie. Ide o významný míľnik vo vykonávaní Parížskej dohody, ktorý predstavuje začiatok novej éry zodpovednosti a spolupráce v celosvetovom boji proti zmene klímy.

Zmluvné strany si stanovili ambiciózný nový kolektívny kvantifikovaný cieľ zvýšiť do roku 2035 všetky zdroje financovania opatrení v oblasti zmeny klímy na 1,3 bilióna USD ročne. V rámci tohto širšieho cieľa sa vyspelé krajiny zaviazali prevziať vedúcu úlohu pri mobilizácii najmenej 300 miliárd USD ročne do roku 2035. Vďaka tomuto cieľu sa takisto úspešne rozšírila globálna základňa prispievajúcich krajín a k prispievaniu bolo vyzvaných viac krajín vzhľadom na ich rastúce emisie a ich hospodársky význam. V rámci plnenia tohto cieľa sa takisto zdôraznila transformačná úloha multilaterálnych bánk pri rozširovaní opatrení v oblasti klímy.

→ Wopke Hoekstra, vtedajší európsky komisár pre oblasť klímy a úradujúci komisár pre dopravu (vľavo), s 12-ročným Ferrom Van Steenbergom, ktorý bol najmladším členom belgickej delegácie na konferencii COP29 v Baku (Azerbajdžan) 19. novembra 2024.

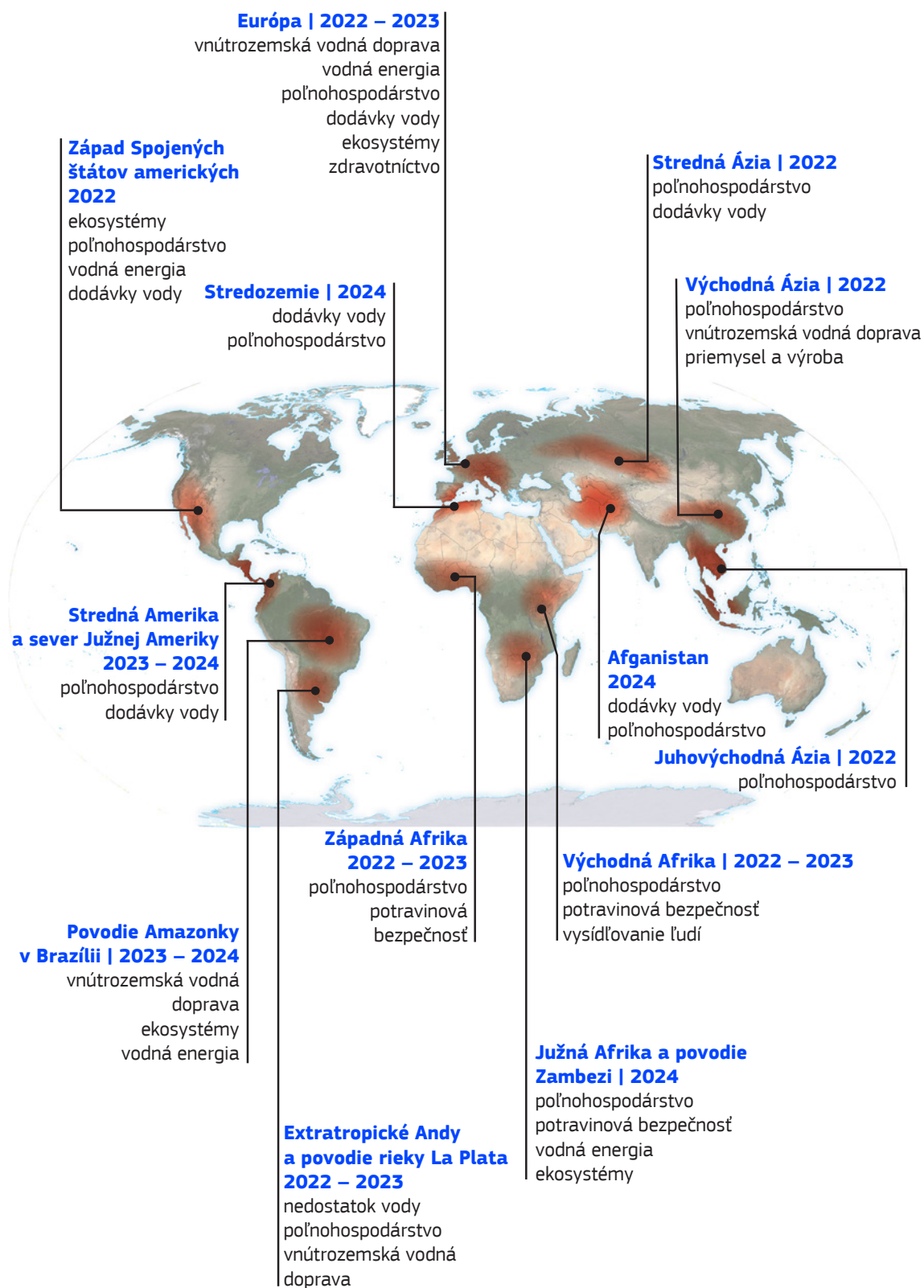
Konferencia Organizácie Spojených národov o biodiverzite

16. Konferencia zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite, ktorá sa konala v októbri v Kali v Kolumbii, preukázala povzbudivý impulz na vykonávanie globálneho rámca pre biodiverzitu s cieľom zastaviť a zvrátiť stratu biodiverzity do roku 2030. V rámci konferencie zmluvných strán sa prijalo niekoľko dôležitých rozhodnutí vrátane dohody o rozšírení úlohy pôvodného obyvateľstva a miestnych komunít pri záchrane biodiverzity a prelomovej dohody o tom, ako zdieľať prínosy digitálnych genetických informácií. EÚ predstavila balík nových iniciatív v hodnote takmer 160 miliónov EUR na podporu partnerských krajín a ochranu biodiverzity na celom svete, čím preukázala jasný záväzok splniť globálne finančné ciele na ochranu prírody.

Konferencia Organizácie Spojených národov o dezertifikácii

EÚ na 16. Konferencii zmluvných strán Dohovoru OSN o boji proti dezertifikácii úzko spolupracovala s medzinárodnými partnermi na plnení globálnych záväzkov v oblasti boja proti dezertifikácii, degradácii pôdy a suchu. Na konferencii bol predstavený prvý svetový atlas sucha, ktorý vypracovalo Spoločné výskumné centrum Komisie v spolupráci so zmluvnými stranami dohovoru. Cieľom atlasu je znázorniť všetky rozmery sucha a jeho rastúce globálne riziká. Okrem vymedzenia výziev ponúka aj reakcie na to, aby tvorcovia politik mohli prijať opatrenia na posilnenie odolnosti voči suchu.

Veľké suchá a príklady postihnutých systémov (2022 – 2024)

KAPITOLA 5

Európa pripravená na digitálny vek

Úvod

Za posledných niekoľko rokov sa Európa prispôbila rýchlo sa meniacemu digitálnemu prostrediu a usilovala sa o to, aby spoločnosť mala prospech z technológií, aby inovácie posilnili konkurencieschopnosť a technologickú suverenitu Európskej únie a zároveň minimalizovali riziko pre občanov. Miliardy eur sa investovali do rozšírenia optických vlákien a 5G s cieľom zlepšiť pripojiteľnosť v celej EÚ a pracovníci získavajú zručnosti, ktoré potrebujú pre digitálnu budúcnosť. Prelomové akty, ako sú akt o digitálnych službách a akt o digitálnych trhoch, už zvyšujú bezpečnosť a spravodlivosť digitálneho priestoru

pre všetkých a zabezpečujú, aby technologickí giganti prevzali zodpovednosť za svoj významný vplyv na spoločnosť a hospodárstvo. EÚ takisto zohráva vedúcu úlohu pri zvyšovaní bezpečnosti a dôveryhodnosti umelej inteligencie a zároveň pri riešení rizík spojených s jej zneužívaním. S cieľom podporiť inovácie sa posilnila spolupráca medzi výskumnými organizáciami a univerzitami a výrazne sa zvýšili investície do špičkových technológií, ako sú superpočítače, polovodiče, kvantová výpočtová technika a vesmírne technológie.

V decembri 2024 bola vo vedeckom centre v Mechelene (Belgicko) otvorená výstava o umelej inteligencii, ktorá propaguje prístupnú vedu a technológie. 17. januára 2025.

Pokrok v oblasti digitálneho desaťročia

Takmer v polovici európskeho digitálneho desaťročia EÚ vyhodnotila pokrok pri dosahovaní cieľov, ktorými sa riadi digitálna transformácia EÚ. Na základe spoločného plánu a jasne vymedzených cieľov, ktoré sa majú dosiahnuť do roku 2030, sa majú technológie začleniť do všetkých oblastí spoločnosti, od škôl a nemocníc až po veľké a malé podniky, a majú poskytnúť ľuďom v EÚ nástroje, ktoré im umožnia čo najlepšie využiť všetko, čo internet ponúka.

Správa o pokroku v oblasti digitálneho desaťročia za rok 2024 ukazuje, do akej miery EÚ v plnení týchto cieľov uspela, a súčasne upozorňuje na oblasti, v ktorých je potrebné zlepšenie. Vyzýva všetky členské štáty, aby naďalej podporovali miestne startupy, posilňovali digitálnu gramotnosť vo svojich komunitách a zlepšili zavádzanie umelej inteligencie a analýzy údajov v podnikoch a pri výrobe polovodičov. EÚ takisto aktualizovala svoje odporúčania pre každý členský štát s prihliadnutím na rôzne silné stránky a výzvy v rámci EÚ.

Napredovanie v digitálnej ekonomike

Umelá inteligencia, virtuálne svety a superpočítače

Umelá inteligencia sa stáva transformačnou silou pre európsku spoločnosť a hospodárstvo. Mení základné procesy a obchodné modely vo všetkých odvetviach, od výroby až po zdravotnú starostlivosť a vzdelávanie, a sľubuje väčšiu efektívnosť a rast. Prináša však aj výzvy v oblasti etiky, základných práv a kybernetickej bezpečnosti. Na využitie plného potenciálu technológie a na riešenie súvisiacich problémov je potrebné starostlivo vyvážiť jednotlivé politiky.

EÚ chce zohrávať vedúcu úlohu v oblasti umelej inteligencie, nie však za každú cenu. Zasadzuje sa za zodpovednú umelú inteligenciu, ktorá kladie ľudí na prvé miesto. V akte EÚ o umelej inteligencii, ktorý nadobudol účinnosť v auguste a je prvým skutočným pokusom na svete regulovať túto technológiu, sa stanovujú jasné pravidlá a usmernenia, ako ju možno používať a ako by sa mala vyvíjať. Zabezpečí sa tým, aby systémy umelej inteligencie boli spoľahlivé, spravodlivé a objektívne a aby chránili základné práva ľudí. Harmonizovaný súbor pravidiel uľahčí prácu spoločností vyvíjajúcich umelú inteligenciu, keďže zníži byrokráciu a podporí inovácie. Vďaka pravidlám budú zároveň spoločnosti vedieť, čo môžu očakávať.

VIDEO: Umelá inteligencia je všade a každý o nej hovorí, ale kto zaisťuje, aby bola bezpečná?

Akt o umelej inteligencii v praxi

Akt EÚ o umelej inteligencii nadobudol účinnosť v roku 2024 a položil základy pre tieto ďalšie kroky.

EURÓPSKA RADA PRE UMELÚ INTELENCIU

Bol vytvorený poradný orgán zložený z expertov zo všetkých členských štátov, ktorý má pomôcť pri zavádzaní pravidiel umelej inteligencie do praxe.

KÓDEX POSTUPOV PRE UMELÚ INTELENCIU

Bola vyhlásená výzva pre spoločnosti, expertov a organizácie v oblasti umelej inteligencie, aby sa zapojili do vypracovania pravidiel pre všeobecné modely umelej inteligencie (dokončenie sa očakáva v roku 2025).

VEDECKÁ SKUPINA

Bola získaná spätná väzba k návrhu na zriadenie a fungovanie novej skupiny nezávislých expertov v oblasti umelej inteligencie. Táto skupina bude poskytovať poradenstvo v technických otázkach a varovať pred rizikami spojenými s umelou inteligenciou.

USMERNENIA

Bol uverejnený súbor usmernení o zodpovednom používaní generatívnej umelej inteligencie vo výskume.

Nový Európsky úrad pre umelú inteligenciu, ktorý bol zriadený v máji, vytvorí jasné usmernenia pre spoločnosti a vývojárov pracujúcich s umelou inteligenciou a zabezpečí jednotné uplatňovanie nových pravidiel v celej EÚ. Ako centrum odborných znalostí v oblasti umelej inteligencie pre EÚ bude mať vplyv aj na to, ktoré modely umelej inteligencie sa schvália, a môže dokonca blokovať používanie umelej inteligencie, ktorá sa považuje za neobjektívnu alebo nebezpečnú. V septembri EÚ vydala pakt o umelej inteligencii s cieľom povzbudiť organizácie, aby plánovali dopredu a začali plniť požiadavky paktu ešte pred uplynutím zákonnej lehoty.

Príklad: udržiavanie umelej inteligencie pod kontrolou v Holandsku

EÚ podporovala holandské orgány pri monitorovaní systémov umelej inteligencie s cieľom zabezpečiť, aby boli v súlade s právom EÚ vrátane aktu o umelej inteligencii. Prostredníctvom Nástroja technickej podpory tento projekt:

- skúmal, ako vykonávajú dohľad nad umelou inteligenciou,
- posúdil výzvy spojené so zaistením bezpečnosti a spravodlivosti systémov umelej inteligencie,
- poskytol odporúčania s cieľom pomôcť uvedeným orgánom využívať umelú inteligenciu zodpovedne a v súlade s právnymi predpismi.

Inovačný balík na podporu startupov a malých a stredných podnikov v oblasti umelej inteligencie

Tento balík opatrení, ktoré sa začali uskutočňovať v januári 2024, podporí startupy a malé a stredné podniky v EÚ pri vývoji dôveryhodnej umelej inteligencie.

V rámci nových „tovární umelej inteligencie“ budú mať startupy s inovačnými nápadmi v oblasti umelej inteligencie prístup k surovej výpočtovej kapacite najvýkonnejších superpočítačov Európy a k odborným znalostiam, ktoré potrebujú na vývoj a testovanie svojich modelov umelej inteligencie.

Startupy v oblasti umelej inteligencie získajú finančnú podporu z programu Horizont Európa a programu Digitálna Európa, prostredníctvom ktorých EÚ finančne podporuje výskum a digitálne inovácie.

Rýchlejšie zavádzanie systémov zdieľania údajov, tzv. spoločných európskych dátových priestorov, umožní výskumným pracovníkom a vývojárom prístup k obrovskému súboru údajov, ktoré môžu použiť na výcvik a zdokonaľovanie svojich modelov umelej inteligencie.

Prostredníctvom vzdelávacích programov bude vytvorený rezervoár talentov EÚ v oblasti umelej inteligencie.

INOVAČNÝ BALÍK V OBLASTI UMELEJ INTELIGENCIE

Iniciatíva GenAI4EU podporí nové, kreatívne používanie umelej inteligencie a priláka ďalšiu generáciu expertov v oblasti umelej inteligencie.

Zriadia sa dve nové konzorciá pre európsku digitálnu infraštruktúru (EDIC).

→ konzorcium Aliancia pre jazykové technológie

- Toto konzorcium vytvára európske jazykové databázy, z ktorých sa umelá inteligencia môže učiť.
- Umelá inteligencia sa zlepšuje v porozumení európskym jazykom a v ich používaní.
- Prekladateľské aplikácie alebo hlasoví asistenti fungujú v týchto jazykoch lepšie.

→ konzorcium CitiVERSE EDIC

- CitiVERSE pomôže s hladkým fungovaním miest, napríklad predvídaním dopravných zápch alebo so zlepšením zberu odpadu.

Spojením výskumu a regulácie EÚ pre seba vytvára miesto v globálnom technologickom prostredí. V akte o umelej inteligencii sa nastavuje celosvetový štandard a EÚ sa stavia do role priekopníka. V septembri EÚ podpísala Rámcový dohovor Rady Európy o umelej inteligencii, prvú právne záväznú medzinárodnú dohodu o umelej inteligencii, ktorá je v plnom súlade s aktom o umelej inteligencii.

EÚ je takisto zaviazaná myšlienke otvorených a prístupných trhov, najmä pokiaľ ide o virtuálne svety a generatívnu umelú inteligenciu, aby sa vytvorili rovnaké podmienky a zabránilo sa monopolom v potláčaní inovácie. Cieľom je vytvoriť prostredie, v ktorom môžu menšie spoločnosti a startupy konkurovať technologickým gigantom.

Zatiaľ čo umelá inteligencia a virtuálne svety posúvajú hranice digitálnych inovácií, výpočtová kapacita potrebná na rozvoj týchto technológií vo veľkej miere závisí od výkonných počítačov. V septembri 2024 EÚ vydala výzvu na predkladanie návrhov na modernizáciu existujúcich superpočítačov a nákup niekoľkých nových superpočítačov so schopnosťami v oblasti umelej inteligencie, čím sa ešte viac rozšíri najväčšia verejná sieť superpočítačov na svete. Tieto počítače riešia niektoré z najväčších výziev ľudstva, napríklad tým, že urýchľujú objavovanie liekov alebo zlepšujú klimatické modely.

↑ Margrethe Vestagerová, vtedajšia výkonná podpredsedníčka Európskej komisie zodpovedná za Európu pripravenú na digitálny vek, na podujatí pri príležitosti spustenia platformy DestinE, Kajaani (Fínsko) 10. júna 2024.

VIDEO: Čo je Destinácia Zem?

Hlavná iniciatíva EÚ Destinácia Zem (DestinE), ktorej cieľom je vyvinúť vysoko presné digitálne dvojča Zeme, bude zohrávať dôležitú úlohu pri adaptácii Európy na zmenu klímy. Po jej spustení v júni začali európske vysokovýkonné počítače pracovať na simulácii účinkov zmeny klímy a extrémnych poveternostných javov. Vďaka tejto iniciatíve bude Európa lepšie pripravená reagovať na závažné živelné pohromy a posúdiť sociálno-ekonomické a politické vplyvy takýchto udalostí.

Projekt využíva fínsky superpočítač LUMI spolu s ďalšími superpočítačmi EÚ na vytvorenie vysoko presného dvojčata Zeme. Ide o názorný príklad superpočítačov EÚ v praxi, ktoré využívajú umelú inteligenciu a pokročilé modelovanie na simuláciu zmeny klímy a extrémnych účinkov počasia.

EÚ hľadá aj za horizont exaflopovej výpočtovej techniky a predstavuje si budúcnosť, v ktorej by vďaka ďalšej generácii kvantových počítačov vedecké objavy mohli prichádzať bezprecedentným tempom. Keďže by však kvantové počítače mohli prelomiť aj dnešné šifrovacie systémy, EÚ v máji vydala odporúčanie, v ktorom vyzvala členské štáty, aby zlepšili metódy šifrovania na ochranu kritických údajov.

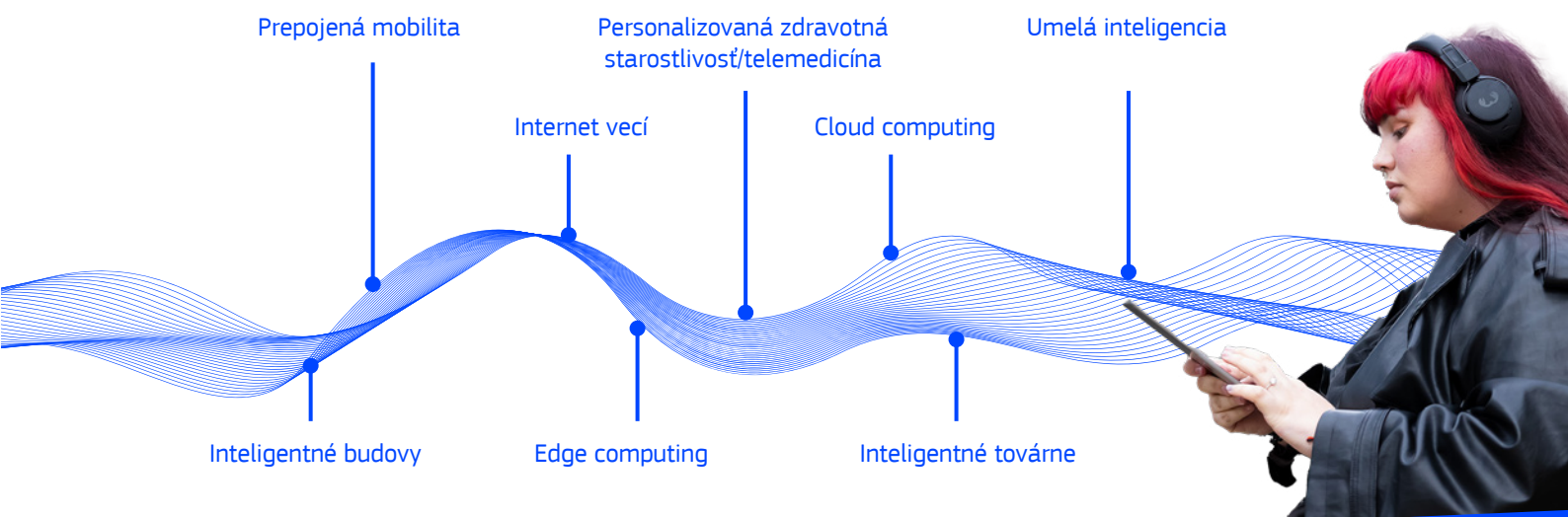
V roku 2024 EÚ investovala viac ako 65 miliónov EUR do umelej inteligencie a 47 miliónov EUR do kvantových technológií.

Pripojiteľnosť

EÚ v roku 2024 naďalej investovala do digitálnej infraštruktúry. Poskytla 420 miliónov EUR z Nástroja na prepájanie Európy (NPE – Digitalizácia), programu financovania EÚ, ktorý podporuje zavádzanie digitálnych služieb. Prostredníctvom nového pracovného programu NPE – Digitalizácia sa v rokoch 2024 až 2027

poskytne ďalších 865 miliónov EUR tak na podporu zavádzania sietí 5G v komunitách a pozdĺž hlavných dopravných trás, ako aj na polozenie podmorských káblov na posilnenie chrbticových sietí EÚ – vysokokapacitných dátových liniek, ktoré tvoria jadro jej internetovej infraštruktúry.

Rýchle a spoľahlivé siete poháňajú technológie zajtrajška

NA PODPORU ÚSPEŠNEJ DIGITÁLNEJ TRANSFORMÁCIE SI EÚ STANOVILA KONKRÉTNE CIELE, KTORÉ SA MAJÚ DOSIAHNUŤ DO ROKU 2030:

- 1** gigabitové pripojenie pre všetkých;
- 2** vysokorýchlostné pripojenie (aspoň 5G) všade;
- 3** 10 000 cloudových okrajových uzlov (serverov umiestnených bližšie k používateľom, ktoré zabezpečujú rýchlejšie spracovanie údajov a kratší čas odozvy);
- 4** kvantová výpočtová technika EÚ do roku 2025;
- 5** 20 % svetovej výroby čipov v EÚ.

EÚ vo februári vydala odporúčanie o ochrane podmorských káblov, pričom ich uznala za kritickú infraštruktúru. Tieto podmorské káble prenášajú väčšinu svetových údajov, sú však zraniteľné voči poškodeniu a sabotáži, a preto je ich ochrana nevyhnutná pre globálnu komunikáciu a hospodársku bezpečnosť.

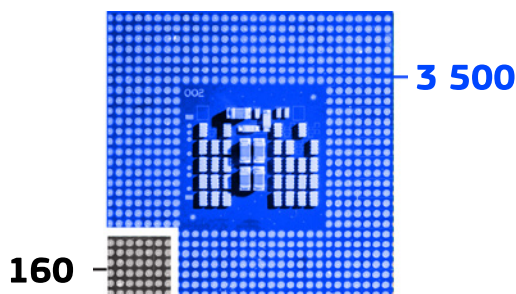
Cieľom aktu o gigabitovej infraštruktúre prijatého v roku 2024 je urýchliť a uľahčiť zavádzanie vysokokapacitných sietí, ako sú optické vlákna a 5G, pre podniky. Odstraňuje ťažkopádnu administratívu, schválenia a predpisy, ktoré doteraz spomaľovali zavádzanie sietí, a zabezpečuje rýchlejší internet, lepšiu pripojiteľnosť a lepšie služby pre všetkých. Odporúčanie o gigabitovom pripojení, ktoré bolo prijaté zároveň s aktom, podporuje hospodársku súťaž medzi poskytovateľmi a ponúka spotrebiteľom viac možností a lepšie ceny. Dosiahla sa aj dohoda o pravidlách týkajúcich sa hovorov a textových správ z jedného členského štátu do druhého, čím sa zabezpečí pokračujúca ochrana zraniteľných spotrebiteľov pred potenciálne vysokými nákladmi na takéto služby do roku 2032.

↑
VIDEO: Pripojenie 5G pozdvihuje potenciál vidieka.

Odvetvie polovodičov v EÚ

Polovodiče – bežne označované ako čipy – poháňajú zariadenia, ktoré definujú moderný život, od smartfónov v našich vreckách až po autá, ktoré šoférujeme. Investovaním do výskumu, výrobných zariadení a infraštruktúry sa EÚ usiluje o väčšiu sebestačnosť pri výrobe polovodičov.

Mobilný telefón obsahuje približne 160 rôznych čipov.

Hybridné elektrické vozidlo obsahuje až 3 500 čipov.

2024: rok pokroku v európskom odvetí čipov

FEBRUÁR

Boli vyhlásené výzvy na predkladanie návrhov v hodnote 216 miliónov EUR týkajúce sa polovodičov, mikroelektroniky a fotoniky.

APRÍL

Boli vybrané organizácie na zriadenie štyroch polovodičových pilotných liniek na testovanie výrobných metód, na ktoré EÚ a členské štáty poskytli finančné prostriedky vo výške 3,7 miliardy EUR.

MÁJ

Bola schválená štátna pomoc vo výške 2 miliárd EUR s cieľom pomôcť veľkému globálnemu výrobcovi čipov vybudovať továreň na výrobu čipov z karbidu kremíka.

→ *Tieto čipy sú odolnejšie voči vyšším teplotám než bežné čipy a sú ideálne pre elektrické vozidlá a systémy energie z obnoviteľných zdrojov.*

JÚL

Boli vyhlásené výzvy v hodnote 330 miliónov EUR na podporu:

- fotoniky,
- kompetenčných centier,
- navrhovania polovodičov za pomoci cloudu.

AUGUST

Boli vyhlásené dve nové výzvy týkajúce sa technológií kvantových čipov.

Bola schválená štátna pomoc vo výške 5 miliárd EUR na vybudovanie továrne na výrobu vysokovýkonných mikročipov.

DECEMBER

Európske fórum pre elektronické komponenty a systémy zdôraznilo potrebu podporovať inovácie polovodičov a ich výrobu v EÚ.

Podnikanie na digitálny spôsob

Spoločnosti expandujúce do iných členských štátov musia často orgánom v týchto krajinách preukázať, že sú spoločnosťou z EÚ, a opätovne predložiť informácie, ako sú údaje o ich sídle alebo mená ich právnych zástupcov, aj keď sú tieto údaje už dostupné v obchodnom registri ich členského štátu. Nové pravidlá EÚ týkajúce sa spoločností, ktoré boli prijaté v decembri, zavedú digitálne nástroje na zníženie tejto administratívnej záťaže. Spoločnosti už nebudú musieť opätovne predkladať dokumenty pri zakladaní dcérskych spoločností alebo pobočiek v iných členských štátoch, keďže tieto informácie si budú obchodné registre vymieňať priamo v súlade so zásadou zásady „jedenkrát a dost“. Navyše, vďaka viacjazyčnému osvedčeniu spoločnosti EÚ, ktoré je v podstate preukazom totožnosti spoločnosti z EÚ, budú môcť spoločnosti jednoducho preukázať, že sú v EÚ zapísané v obchodnom registri, zatiaľ čo plná moc EÚ umožní zástupcom cezhranične riadiť právne a obchodné záležitosti.

EÚ takisto zlepšuje prepojenie medzi orgánmi verejnej správy, napríklad prepojením svojho systému prepojenia obchodných registrov, ktorý prepája obchodné registre v celej EÚ, s registrami konečných užívateľov výhod a so systémami insolvenčných registrov. Tým sa uľahčí aj prístup k informáciám o spoločnostiach na vnútornom trhu.

Digitálna transformácia má zásadný význam pre to, aby si podniky v dnešnom rýchlo sa meniacom svete zachovali konkurencieschopnosť, a EÚ im v tom aktívne pomáha. Jedným z prostriedkov, ktoré pri tom využíva, sú európske centrá digitálnych inovácií, ktoré podporujú podniky pri zavádzaní digitálnych technológií vrátane umelej inteligencie. Také centrum môže napríklad pomôcť malému maloobchodnému podniku vytvoriť chatboty pre zákaznícke služby využívajúce umelú inteligenciu alebo mu poskytnúť nástroje na analýzu údajov o predaji na účely lepšieho riadenia zásob. V roku 2024 sieť európskych centier digitálnych inovácií rozšírila svoj dosah na viac krajín a vyvinula nový digitálny nástroj na sebahodnotenie určený pre malé a stredné podniky, pomocou ktorého si môžu zmerať svoju technologickú vyspelosť.

VIDEO: Objavte silu digitálnej transformácie so sieťou európskych centier digitálnych inovácií.

Príklad úspešnej intervencie európskeho centra digitálnych inovácií

Malý startup v oblasti výroby bioplynu Gas Grün GmbH v Nemecku mal problémy s optimalizáciou energetických výnosov svojich zariadení na výrobu bioplynu. S pomocou centra digitálnych inovácií vyvinul kontrolný systém využívajúci umelú inteligenciu, ktorý maximalizoval výrobu energie a minimalizoval odpad. To mu pomohlo rozvinúť svoje podnikanie a prezentovať svoju prácu na rôznych podujatiach.

Komisia a členské štáty tiež vyvíjajú jednotný digitálny portál pre vyhlásenia s cieľom znížiť administratívne zaťaženie spoločností (vrátane malých a stredných podnikov), ktoré vysielajú pracovníkov do iného členského štátu. Nový online systém pomôže spoločnostiam dodržiavať vnútroštátne pravidlá upravujúce nahlasovanie pri vysielaní pracovníkov do iných členských štátov. Bude k dispozícii vo všetkých úradných jazykoch EÚ, bude jednoduchý a používateľom umožní opätovne používať informácie z predchádzajúcich hlásení.

Digitálna doprava a mobilita

EÚ podniká kroky na zlepšenie spôsobu, akým sa pohybujeme po našich mestách. Projekt na výmenu údajov DeployEMDS je základným kameňom úsilia EÚ o vytvorenie spoločného dátového priestoru pre mobilitu. Jeho cieľom je vytvoriť systém, ktorý mestám umožní vymieňať si informácie o premávke a verejnej doprave v reálnom čase. Táto inteligentná sieť, ktorá sa už testuje v deviatich mestách a regiónoch, pomôže identifikovať a riešiť problémy mestskej mobility v celej EÚ.

Vzhľadom na rýchly vývoj technológií dronov si táto oblasť vyžaduje jasné predpisy. EÚ prijala nové opatrenia na riešenie jedinečných bezpečnostných výziev v súvislosti so vznikajúcimi službami leteckej mobility. Ich cieľ je dvojaký: zefektívniť regulačné procesy a zároveň zachovať prísne bezpečnostné normy a harmonizovať predpisy vo všetkých členských štátoch. Tieto harmonizované pravidlá uľahčia vývojárom a používateľom dronov život. Jasné a konzistentné predpisy takisto vzbudia u spoločností dôveru v investície do nových technológií dronov, ktoré budú stimulovať inovácie v celej EÚ.

Budovanie bezpečnej a inkluzívnej digitálnej spoločnosti

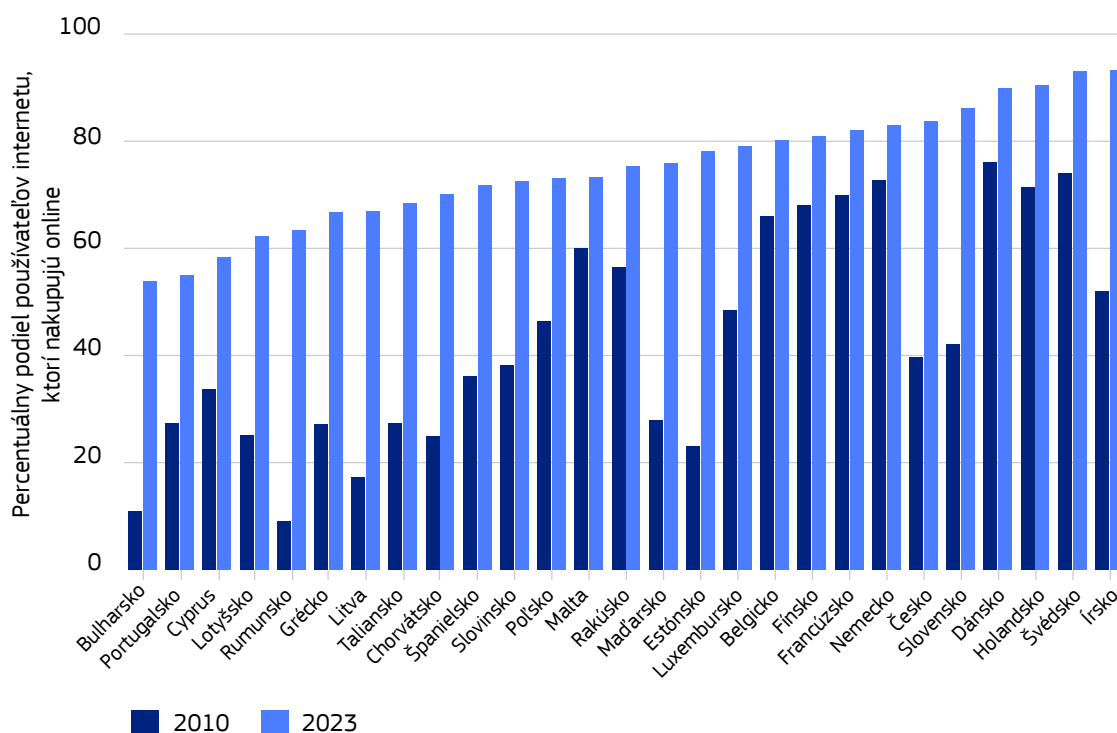
Bezpečnejšie online služby

Internet má síce neoceniteľné výhody, no prináša aj výzvy, ako sú misinformácie, nezákonné nenávisťné prejavy a iné formy nezákonného obsahu a praktík. V snahe regulovať tieto praktiky a zvýšiť bezpečnosť v online priestore prijala EÚ dva právne predpisy: akt o digitálnych službách a akt o digitálnych trhoch.

V akte o digitálnych službách sa vyžaduje, aby online platformy boli proaktívnejšie pri odstraňovaní nezákonného obsahu, zvýšili transparentnosť svojich algoritmov a zakázali určité druhy cielenej reklamy. Týmto aktom, ktorý sa začal uplatňovať v celej EÚ vo februári 2024, sa zaviedli nové pravidlá pre online platformy, sociálne médiá a internetové stránky elektronických obchodov. Väčšie platformy, známe ako veľmi veľké online platformy, musia vzhľadom na svoj väčší vplyv dodržiavať prísnejšie pravidlá.

300 miliónov ľudí nakupuje v EÚ online.

V rokoch 2010 až 2023 došlo k **nárastu** online nákupov o **24 percentuálnych bodov**.

Zdroje: Eurostat, Internetové nákupy jednotlivcov (2002 – 2019), 16. júna 2024; Eurostat, Internetové nákupy jednotlivcov (od roku 2020), 17. decembra 2024.

Kľúčové zmeny zavedené aktom o digitálnych službách, ktoré majú vplyv na elektronický obchod

✓ ZVÝŠENÁ TRANSPARENTNOSŤ

Predajcovia musia odteraz poskytovať jasnejšie informácie o výrobkoch a službách.

✓ VÄČŠIA OCHRANA SPOTREBITEĽA

Robustnejšie ustanovenia na ochranu spotrebiteľov pred škodlivým obsahom a podvodmi.

✓ PRÍSNEJŠIE PREDPISY V OBLASTI REKLAMY

Pri cielenej reklame sa vyžaduje väčšia transparentnosť a používateľom sa musí poskytnúť väčšia kontrola.

✓ ZODPOVEDNOSŤ PLATFORIEM

Trhoviská musia urýchlene zasahovať proti nezákonným výrobkom.

Ako EÚ presadzovala akt o digitálnych službách v roku 2024?

ZOZNAM SLEDOVANÝCH PLATFORIEM

Boli doplnené tri nové veľmi veľké online platformy:

- > Shein,
- > Temu,
- > XNXX.

PREBIEHAJÚCE VYŠETROVANIA

Začali sa zisťovacie konania a konania o možných porušeníach aktu o digitálnych službách proti týmto spoločnostiam:

- > AliExpress,
- > TikTok,
- > Meta,
- > X,
- > Temu.

Členské štáty vybrali spomedzi svojich národných regulačných orgánov koordinátorov digitálnych služieb.

Pri presadzovaní aktu o digitálnych službách sa hlavný dôraz kládol na ochranu detí, čo viedlo k prijatiu opatrení proti trom hlavným platformám za nedostatočné overovanie veku a vystavenie maloletých škodlivému obsahu. Učitelia sa zároveň zaškolojú, aby pôsobili ako strážcovia aktu o digitálnych službách na školách a pomáhali žiakom čeliť online výzvam, ako sú kybernetické šikanovanie a misinformácie, čo prispieva k budovaniu bezpečnejšieho digitálneho priestoru pre mladých ľudí. V roku 2024 sme si pripomenuli aj druhé výročie stratégie Lepší internet pre deti a pri tejto príležitosti bol zverejnený nástroj na sebahodnotenie, ktorý má platformám pomôcť lepšie chrániť deti v online priestore.

Akt o digitálnych službách pomáha chrániť integritu volieb pred online hrozbami vrátane

obsahu vytvoreného umelou inteligenciou, a to záťažovým testovaním pripravenosti platforiem a vydávaním usmernení o zmierňovaní rizík a jasnom označovaní obsahu vytvoreného umelou inteligenciou. Dopĺňajúce pravidlá prijaté v marci obmedzia používanie osobných údajov v politickej reklame, a to online aj offline. Vyžaduje sa v nich, aby politická reklama obsahovala značky transparentnosti, jej cieľenie musí byť podmienené výslovným súhlasom a profilovanie na základe citlivých osobných údajov je zakázané. Európsky register poskytne podrobné informácie o všetkých politických reklamách a metódach ich zacielenia, čím sa zníži riziko manipulácie a zahraničného zasahovania. Reklama v mene subjektov z krajín mimo EÚ je zakázaná počas troch mesiacov pred voľbami.

Ako chráni akt o digitálnych službách maloletých v online prostredí?

✓
Mechanizmy
nahlasovania
nezákonného
alebo nevhodného
obsahu
zohľadňujúce
potreby detí.

✓
Lepšia ochrana
osobných údajov
a súkromia.

✓
Jasné a stručné
podmienky.

✓
Zákaz reklamy
zacielennej na deti
a mladých ľudí.

Bol predložený návrh revízie pravidiel boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí s cieľom riešiť nové hrozby v oblasti sexuálneho zneužívania detí online, ako sú vysoko falošný obsah (deepfake) a fóra pre pedofilov. Novými pravidlami sa takisto posilní prevencia a podpora obetí a stanovia sa minimálne normy pre trestné stíhanie v EÚ. Dočasné právne opatrenie na boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí online bolo predĺžené do roku 2026, aby bolo možné vďaka prebiehajúcim dobrovoľným opatreniam aj naďalej odhaľovať a odstraňovať zneužívajúci obsah. Toto úsilie pomáha chrániť deti na internete, kým EÚ prijme trvalejšie právne predpisy, ktoré zabezpečia účinné riešenie týchto problémov.

Narastajúca vlna neznášanlivosti na internete je nielen v rozpore so základnými zásadami EÚ, ale predstavuje aj vážnu hrozbu pre obeť a ohrozuje slobodu prejavu a demokratickú diskusiu. Platformy sociálnych médií teraz čelia prísnejšiemu dohľadu, keďže EÚ spolupracuje s regulačnými orgánmi s cieľom chrániť maloleté osoby, zvýšiť transparentnosť platforiem, bojovať proti nezákonnému obsahu a systémovým

dezinformáciám a zlepšiť presadzovanie pravidiel prostredníctvom spoločnej odbornej prípravy, diskusií a výskumu.

Zatiaľ čo akt o digitálnych službách sa zameriava na ochranu používateľov a boj proti nezákonnému obsahu, akt o digitálnych trhoch zabezpečuje, aby náš digitálny trh zostal spravodlivý a konkurencieschopný. Akt o digitálnych trhoch je jedným z prvých nástrojov na reguláciu vplyvu veľkých digitálnych spoločností. Pôsobí v súčinnosti s pravidlami EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, ktoré sa stále uplatňujú v plnom rozsahu. V akte sa stanovujú jasné kritériá na označovanie strážcov prístupu – veľkých digitálnych platforiem, ako sú vyhľadávače, obchody s aplikáciami a služby zasielania správ. Od marca 2024 musia strážcovia prístupu (ktorých je v súčasnosti sedem) dodržiavať všetky povinnosti a zákazy stanovené v akte o digitálnych trhoch, ktoré im zabraňujú v potláčaní hospodárskej súťaže. Tým sa zabezpečí, aby aj menšie spoločnosti mohli súťažiť za spravodlivých podmienok a aby spotrebitelia mali väčší výber a prínos zo spravodlivejších cien.

Ako EÚ presadzovala akt o digitálnych trhoch v roku 2024?

Noví strážcovia prístupu

→ Booking.

Celkový počet strážcov prístupu: 7.

Nové základné platformové služby

(služby, ktoré ponúkajú strážcovia prístupu a ktoré majú významný vplyv na digitálny trh)

→ iPadOS spoločnosti Apple.

Celkový počet základných platformových služieb: 24.

Väčšia kontrola pre používateľov

→ Regulačné dialógy so strážcami prístupu s cieľom zabezpečiť, aby dodržiavali akt o digitálnych trhoch.

Používatelia majú teraz možnosť:

- vybrať si prehliadače a vyhľadávače, ktoré uprednostňujú, bez toho, aby boli nútení používať nastavenie predvolené strážcom prístupu,
- používať zariadenia bez toho, aby boli naviazané na iné služby toho istého strážcu prístupu,
- jednoduchšie prenášať údaje do alternatívnych služieb.

Prešetrovania a predbežné zistenia

→ Začalo sa šesť vyšetrení vo veci nedodržiavania pravidiel (formálne prešetrovania porušovania pravidiel).

→ Začali sa dve konania týkajúce sa špecifikácií (postupy na objasnenie právnych záväzkov) a boli zaslané predbežné zistenia.

→ Predbežné zistenia o možných porušeníach pravidiel boli zaslané týmto spoločnostiam:

- **Apple**, a to za to, že obmedzuje vývojárov aplikácií v tom, aby používatel'ov informovali o lacnejších platobných možnostiach mimo jej obchodu s aplikáciami App Store,
- **Meta**, v súvislosti s tým, či jej model „platba alebo súhlas“ skutočne umožňuje používateľom spravodlivý výber, ak odmietnu zber údajov.

V roku 2024 boli zavedené dva nástroje pre oznamovateľov nekalých praktík. Tie jednotlivcom umožňujú poskytovať informácie, ktoré pomáhajú identifikovať a odhaľovať škodlivé praktiky platforiem, a zároveň ich chránia pred odvetnými opatreniami. Transparentnosť má zásadný význam pre zvýšenie dôvery spotrebiteľov v digitálny trh, najmä pokiaľ ide o online influencerov a maloobchodné platformy.

Pri zbežnej kontrole príspevkov na sociálnych médiách sa zistilo, že online influenceri zriedka označujú komerčný charakter obsahu, ktorý vytvárajú.

97 %

influencerov uverejnilo komerčný obsah, ale

iba 1 z 5

ho dôsledne označoval ako reklamu.

Online trhoviská sú čoraz viac obľúbené, ale zistilo sa, že uvádzajú spotrebiteľov do omylu, pokiaľ ide o ceny a podmienky. V nadväznosti na spoločnú akciu vnútroštátnych orgánov na ochranu spotrebiteľov a EÚ sa niekoľko online platforiem zaviazalo zlepšiť svoje obchodné praktiky.

Problematické marketingové postupy poukazujú na to, že potrebujeme lepšie právne predpisy na ochranu spotrebiteľov online. V októbri sa pri prieskume zistili nedostatky v pravidlách EÚ na ochranu spotrebiteľa, ako sú nejasné právne predpisy, odlišné uplatňovanie pravidiel v rôznych krajinách a nedostatočné presadzovanie. Konkrétne oblasti, ktoré treba zlepšiť, sa podrobne preskúmajú v roku 2025.

Spoločnosť **Viagogo**, ktorá pôsobí ako online trhovisko na sekundárny predaj vstupeniek na podujatia, sa zaviazala, že:

- bude lepšie informovať spotrebiteľov o podmienkach ďalšieho predaja vstupeniek,
- prestane vyvíjať tlak na spotrebiteľov pomocou časovačov s odpočítavaním, ktoré ich nútia urýchliť nákup.

Spoločnosť **Vinted**, ktorá pôsobí ako online trhovisko na predaj použitého tovaru, vykonala zmeny s cieľom zabezpečiť, aby spotrebiteľia:

- mali jasnejšie informácie o celkovej cene tovaru pred tým, než sfinalizujú svoj nákup,
- vedeli, ako požiadať o vrátenie peňazí, ak ich objednávka nebola doručená alebo ak išlo o falšovaný tovar.

Online trhovisko **Temu** bolo upozornené na praktiky, ktoré uplatňuje na svojej platforme a, ktorými porušuje spotrebiteľské právo EÚ vrátane falošných zliav, nátlakového predaja, falošných recenzií, zavádzajúcich informácií a nútenej gamifikácie. Bolo požiadané, aby svoje praktiky uviedlo do súladu s pravidlami EÚ, s tým, že aj naďalej zostáva predmetom vyšetrovania.

Kybernetická bezpečnosť

Len málo udalostí dokáže ohroziť dôveru spotrebiteľov, stabilitu trhov a dôveryhodnosť inštitúcií tak ako porušenie ochrany údajov alebo odstavenie online služieb. Kybernetická bezpečnosť si preto vyžaduje náležitú pozornosť zo strany všetkých.

V októbri sa začala uplatňovať právna úprava zavádzajúca opatrenia na dosiahnutie vysokej úrovne spoločnej kybernetickej bezpečnosti vo

všetkých členských štátoch (známa ako smernica NIS 2). Obsahuje právne opatrenia na zvýšenie celkovej úrovne kybernetickej bezpečnosti v EÚ a rozširuje rozsah pôsobnosti pravidiel kybernetickej bezpečnosti na ďalšie kritické odvetvia a subjekty. Ide o odvetvia ako verejné elektronické komunikácie, digitálne služby, odpadové vody a odpadové hospodárstvo, vesmír, poštové služby a verejná správa.

71 %

spoločností z EÚ považuje kybernetickú bezpečnosť za vysokú prioritu.

57 %

spoločností z EÚ má aspoň jedného zamestnanca, ktorý vykonáva úlohy priamo súvisiace s kybernetickou bezpečnosťou.

KTORÉ ZRUČNOSTI V OBLASTI KYBERNETICKEJ BEZPEČNOSTI SÚ PRE SPOLOČNOSTI Z EÚ NAJDÔLEŽITEJŠIE?

25 %

spoločností považuje za najdôležitejšie vykonávanie postupov týkajúcich sa ochrany údajov a súkromia v pracovnom živote.

20 %

spoločností považuje za najdôležitejšie identifikovanie a riešenie problémov súvisiacich s kybernetickou bezpečnosťou.

21 %

spoločností považuje za najdôležitejšie analyzovanie, posudzovanie a preskúmavanie bezpečnosti softvéru alebo hardvéru.

19 %

spoločností považuje za najdôležitejšie uplatňovanie postupov riadenia rizík v oblasti kybernetickej bezpečnosti a zabezpečenie súladu s predpismi a normami.

Zdroj: Európska komisia, rýchly prieskum Eurobarometra 547, máj 2024.

EÚ zároveň dosiahla politickú dohodu o pravidlách na zlepšenie spolupráce medzi členskými štátmi a posilnenie ich schopnosti odhaľovať kybernetické hrozby, pripraviť sa a reagovať na ne (akt o kybernetickej solidarite). Tieto pravidlá prinesú prelomovú zmenu v odhaľovaní kybernetických hrozieb, pripravenosti na ne a v reakcii na incidenty v celej EÚ, pričom predbežná dohoda zahŕňa plány na systém varovania pred kybernetickými hrozbami, mechanizmus reakcie na núdzové situácie a certifikáciu riadených bezpečnostných služieb.

V januári 2024 nadobudli účinnosť nové pravidlá na posilnenie kybernetickej bezpečnosti inštitúcií EÚ. Stanovujú sa v nich jasné usmernenia pre inštitúcie týkajúce sa zavedenia interných rámcov riadenia, správy a kontroly kybernetických rizík. Tieto opatrenia pomôžu predchádzať porušovaniu ochrany údajov a kybernetickým útokom, ktoré by mohli ovplyvniť verejné služby, osobné údaje a celkovú dôveru v digitálne systémy.

Bezpečnosť sa musí zabudovať aj do každého digitálneho produktu, ktorý ľudia používajú. Akt o kybernetickej odolnosti, ktorý bol prijatý v októbri

(a začne sa uplatňovať koncom roka 2027), dosiahne tento cieľ zaistením bezpečnejšieho hardvéru a softvéru. Od výrobcov sa vyžaduje, aby zaviedli bezpečnostné opatrenia vo všetkých produktoch s digitálnymi komponentmi, od smartfónov až po kávovary. V pravidlách sa zdôrazňuje potreba posúdení bezpečnosti, riešenia zraniteľnosti a aktualizácií softvéru počas celého životného cyklu produktov.

Cvičením v oblasti kybernetickej bezpečnosti, ktoré sa uskutočnilo v júni, sa otestovala pripravenosť EÚ na rozsiahly kybernetický útok tým, že sa simuloval útok na odvetvie energetiky. Nasledovali správy a odporúčania týkajúce sa kybernetickej bezpečnosti v telekomunikačných, elektrických a komunikačných sieťach. EÚ prijala prvý systém certifikácie kybernetickej bezpečnosti, v ktorom sa stanovujú celoeurópske pravidlá certifikácie produktov IKT počas ich celého životného cyklu. EÚ takisto investuje viac ako 210 miliónov EUR do posilnenia kybernetickej obrany a digitálnych spôsobilostí v celej Európe.

Správa a ochrana údajov v EÚ

Dáta poháňajú moderné hospodárstvo a každé odvetvie sa spolieha na voľný tok informácií. Konektivita sprístupňuje podnikom všetkých veľkostí globálne trhy, ale prináša aj výzvy, pokiaľ ide o bezpečné a spravodlivé zaobchádzanie s dátami a ich zdieľanie.

V januári nadobudli účinnosť nové právne predpisy, ktoré majú v EÚ vniešť viac transparentnosti do zdieľania údajov a zlepšiť prístup k nim. Akt o údajoch určuje, kto a za akých podmienok môže používať údaje, a podnikom poskytuje bezpečný prístup k základným údajom. Lepší prístup k priemyselným údajom podporuje hospodársku súťaž a inovácie, najmä v prípade menších spoločností. To im umožní vyvíjať nové výrobky a služby a konkurovať väčším spoločnostiam. V máji boli iniciované aj právne kroky proti 18 členským štátom, ktoré nezriadili náležité orgány na dohľad nad aktom o správe údajov, v ktorom sa stanovujú pravidlá výmeny údajov v celej EÚ.

Vďaka novým pravidlám, ktoré sa začali uplatňovať v júni, bude teraz k dispozícii na opakované použitie viac verejných súborov údajov. Tieto pravidlá sa vzťahujú na súbory údajov s vysokou hodnotou, ktoré obsahujú údaje o šiestich tematických oblastiach vrátane geopriestorových údajov, pozorovania Zeme a mobility a budú podnecovať inovácie v oblastiach, ako je umelá inteligencia. Vďaka vytvoreniu európskeho priestoru pre údaje týkajúce sa zdravia získajú občania plnú kontrolu nad svojimi zdravotnými údajmi, ktoré bude stále možné používať na výskum a verejné zdravie za prísnych podmienok.

Rastový potenciál hospodárstva založeného na zdravotných údajoch

5,5 miliardy EUR

v úsporách pre EÚ počas 10 rokov vďaka lepšiemu prístupu k zdravotným údajom a ich výmene v odvetví zdravotnej starostlivosti

20 – 30 %

nárast trhu v oblasti elektronického zdravotníctva

5,4 miliardy EUR

v úsporách pre EÚ počas 10 rokov vďaka lepšiemu využitiu zdravotných údajov na účely výskumu, inovácií a tvorby politik

Aj právny predpis EÚ o ochrane údajov, všeobecné nariadenie o ochrane údajov (GDPR), zabezpečuje, aby vo svete, ktorý charakterizuje rastúca miera zdieľania údajov, pokrok nebol na úkor súkromia. GDPR je naďalej základným kameňom všetkých digitálnych politík EÚ, ktoré sa týkajú osobných údajov. Poskytuje ľuďom kontrolu nad ich osobnými údajmi a tým, kto k nim môže získať prístup. GDPR naďalej pre celý svet predstavuje exemplárny rámec ochrany údajov. Správa o uplatňovaní všeobecného nariadenia o ochrane údajov z roku 2024 zároveň odhalila niektoré oblasti, v ktorých je potrebné zlepšenie, vrátane riešenia cezhraničných prípadov. To sa už riešilo v navrhovanom nariadení o procesných pravidlách všeobecného nariadenia o ochrane údajov, ktorého cieľom je zefektívniť spoluprácu medzi orgánmi pre ochranu osobných údajov pri presadzovaní všeobecného nariadenia o ochrane údajov v cezhraničných prípadoch.

Význam GDPR presahuje aj hranice EÚ. Keďže spoločnosti čoraz viac využívajú cezhraničné toky údajov, GDPR poskytuje nástroje na ochranu osobných údajov, a to aj keď údaje opúšťajú územie EÚ, a môže dokonca obmedziť prenos údajov do krajín s menej prísnyimi normami. Jedným z mechanizmov na zabezpečenie rovnakej úrovne ochrany údajov mimo EÚ sú rozhodnutia o primeranosti. Týmto rozhodnutiami sa uznávajú tie krajiny mimo EÚ, ktoré údaje primerane chránia. Doposiaľ bolo prijatých 16 rozhodnutí o primeranosti, ktoré sa pravidelne preskúmajú. Po preskúmaní v januári 2024 EÚ potvrdila, že údaje môžu naďalej voľne prúdiť do 11 partnerských krajín a území.

Na základe nového rozhodnutia o primeranosti týkajúceho sa rámca pre ochranu osobných údajov medzi EÚ a USA sa môžu osobné údaje bezpečne prenášať z EÚ americkým spoločnostiam bez toho, aby bolo potrebné zavádzať dodatočné záruky ochrany údajov. Rozhodnutie takisto dáva ľuďom v EÚ právo namietajú proti aktivitám spravodajských služieb USA na novom súde zriadenom na riešenie sťažností EÚ. V hodnotiacej správe týkajúcej sa uvedeného rámca z októbra 2024 sa potvrdilo, že orgány USA zaviedli potrebné štruktúry a postupy na zabezpečenie jeho účinného fungovania. Tieto záruky chránia údaje pri všetkých transatlantických prenosoch vrátane tých, ktoré sa uskutočňujú na základe podnikových dohôd alebo vnútorných politík.

Digitálne verejné služby

Verejné a súkromné služby nadobúdajú čoraz väčší digitálny charakter, ale súkromie a bezpečnosť na internete nie sú vždy na požadovanej úrovni, kvôli čomu jednotlivcom hrozí krádež totožnosti a neželané profilovanie. V máji nadobudli účinnosť nové pravidlá, vďaka ktorým budú mať všetci občania a osoby s pobytom v EÚ do roku 2026 osobnú európsku peňaženku digitálnej identity. Každodenné činnosti budú vďaka tomu jednoduchšie a bezpečnejšie. Používatelia budú môcť bezpečne preukazovať svoju totožnosť, vymieňať si digitálne dokumenty, ako sú lekárske predpisy, a uskutočňovať platby, a to všetko prostredníctvom jednej aplikácie. Nad svojimi údajmi budú mať aj naďalej úplnú kontrolu.

EÚ v súčasnosti vypracúva právne usmernenia s cieľom zabezpečiť, aby peňaženky spĺňali najprísnejšie bezpečnostné normy a hladko fungovali v celej EÚ. V novembri bolo prijatých päť vykonávacích nariadení, v ktorých sa

↑
VIDEO: Predstavujeme európsku peňaženku digitálnej identity.

stanovujú pravidlá pre základné funkcie a certifikáciu peňaženiek.

Súčasný právny systém EÚ založený na papierových dokumentoch sťažuje spracúvanie cezhraničných záležitostí a spôsobuje zbytočné náklady. Na vyriešenie tohto problému sa vo všetkých členských štátoch zavedie online systém správy právnych záležitostí. Či už ide o otázky dedičstva alebo obchodné zmluvy, ľudia a podniky budú môcť odovzdávať dokumenty, komunikovať so súdmi, zúčastňovať sa na pojednávaníach a platiť poplatky, a to všetko elektronicky.

Vďaka celoeurópskemu systému zdieľania údajov je teraz pre občanov jednoduchšie študovať, pohybovať sa, pracovať, odísť do dôchodku či podnikáť v celej EÚ. Orgány v rôznych členských štátoch si môžu na žiadosť občana vymieňať medzi sebou dokumenty, takže občania už nemusia poskytovať rovnaké informácie viackrát. Tento systém bude súčasťou jednotnej digitálnej brány, ktorá prepája vnútroštátne portály s cieľom poskytovať informácie, online služby a podporu občanom a podnikom vo všetkých členských štátoch. V roku 2024 dostali členské štáty možnosť poskytovať aktuálne a spoľahlivé informácie o vnútroštátnych postupoch schvaľovania emisne neutrálnych priemyselných projektov na portáli Vaša Európa, aby tak pomohli podnikom ušetriť čas pri podávaní žiadostí o povolenia.

Digitálne zručnosti

Na to, aby ľudia v EÚ mohli využívať elektronické verejné služby, študovať, pracovať, komunikovať a vyhľadávať spoľahlivé informácie online, musia byť digitálne gramotní. Len 56 % ľudí v EÚ vo veku od 16 do 74 rokov má aspoň základné digitálne zručnosti.

EÚ si v snahe zlepšiť túto situáciu stanovila ciele, aby do roku 2030 bolo 80 % dospelých schopných využívať technológie na každodenné úlohy a aby v technologických odboroch 20 miliónov ľudí, pričom sa usiluje prilákať do tejto oblasti viac žien. Kľúčom k úspechu v tomto úsilí je nová iniciatíva Women TechEU. Ženám vo vedúcich pozíciách v technologických startupoch ponúka mentorstvo, koučing a finančnú podporu, aby mohli rozvíjať svoje podniky.

Ako EÚ podporovala rozvoj zručností v roku 2024?

OCENENIA

→ Európske ocenenia v oblasti digitálnych zručností za rok 2024

získali projekty, ktoré pomáhajú ľuďom nadobúdať digitálne zručnosti v týchto kategóriách:

- vzdelávanie,
- zvyšovanie úrovne zručností na pracovisku,
- inklúzia,
- ženy v oblasti technológií,
- kybernetická bezpečnosť.

VZDELÁVANIE

→ Bolo uverejnené preskúmanie akčného plánu digitálneho vzdelávania na roky 2021 – 2027 v polovici trvania. Tento akčný plán predstavuje stratégiu EÚ pre vysokokvalitné, inkluzívne a prístupné digitálne vzdelávanie.

→ Európsky týždeň programovania zahŕňal semináre a podujatia, vďaka ktorým je programovanie prístupné a zábavné.

→ V digitálnych odboroch boli zavedené bakalárske, magisterské a doktorandské tituly.

→ Akadémia zručností v oblasti kybernetickej bezpečnosti bola zmodernizovaná, aby bola pre používateľov komplexným a aktuálnym zdrojom.

→ V záujme podpory členských štátov v oblasti digitálnych zručností sa vyčlenili finančné prostriedky na platformu pre digitálne zručnosti a pracovné miesta.

→ Vďaka projektu Girls Go Circular pod vedením Európskeho inovačného a technologického inštitútu získalo 40 000 dievčat digitálne a podnikateľské zručnosti, a to dokonca tri roky pred termínom.

NÁSTROJE

→ Rámec digitálnych kompetencií pre občanov je nástroj, ktorý identifikuje kľúčové digitálne zručnosti v piatich oblastiach týkajúcich sa 21 konkrétnych kompetencií.

→ Selfie je bezplatný online nástroj, ktorý podporuje začleňovanie digitálnych technológií do škôl odborného vzdelávania a prípravy a podnikov.

→ Nástroj technickej podpory je program EÚ, ktorý pomáha v členských štátoch urýchliť digitálnu transformáciu, najmä v oblasti zdravotnej starostlivosti a vzdelávania. V roku 2024 tento nástroj umožnil Estónsku, Španielsku, Taliansku a Rumunsku vypracovať programy a stratégie odbornej prípravy na zlepšenie digitálnych zručností v týchto kľúčových odvetviach so zameraním na projekty, ako napríklad:

- zavádzanie elektronických zdravotných záznamov,
- zlepšovanie digitálnych zručností učiteľov aj študentov.

→ Women4Cyber je sieť, ktorej cieľom je prilákať viac žien do odvetvia kybernetickej bezpečnosti.

Spoločný európsky dátový priestor pre zručnosti, ktorý bol spustený v roku 2024, umožní výmenu údajov súvisiacich so zručnosťami a prístup k nim. Tieto údaje sa môžu použiť na rôzne účely, ako je analýza trendov, navrhovanie stratégií a vývoj nových aplikácií s prioritným zameraním na etiku, rozmanitosť a ochranu údajov.

Žiaci si osvojujú digitálne zručnosti v mimovládnej organizácii na podporu detí so zdravotným postihnutím v Bologni (Taliansko) 23. októbra 2024.

Vesmír

Politika v oblasti kozmického priestoru stimuluje inovácie, zvyšuje bezpečnosť a podnecuje hospodársky rast vo viacerých odvetviach. EÚ uznáva tieto ďalekosiahle prínosy, a preto v roku 2024 rozšírila existujúce programy a zaviedla nové.

Kľúčový význam pre tieto činnosti malo zriadenie strediska EÚ pre výmenu a analýzu informácií o vesmíre, ktoré združuje odborníkov z vládnych orgánov a priemyslu, aby mohli spolupracovať v otázkach bezpečnosti kozmického priestoru (pozri aj kapitolu 7). Zároveň bola uverejnená podrobná stratégia pre spoločnosti leteckého a kozmického priemyslu, v ktorej sa načrtli kroky na dosiahnutie ekologickejšieho a technologicky vyspelejšieho priemyslu.

Hoci satelity obiehajú po obežnej dráhe vysoko nad Zemou, ich vplyv pociťujeme bližšie, ako si myslíme. Tieto obiehajúce zariadenia nám pomáhajú spájať svet a napredovať, čoho dôkazom sú výtvarné, ktoré siahajú od smartfónov v našich vreckách až po lietadlá na oblohe.

Európsky systém satelitnej navigácie Galileo sa v roku 2024 rozšíril o štyri nové družice. Zlepšila sa tak presnosť pre odvetvia závislé od satelitných údajov, ktoré dnes tvoria 10 % hospodárstva EÚ.

↑
VIDEO: Čo je Galileo?

Družice Sentinel-1C a Sentinel-2C, najnovšie prírastky programu Copernicus, zaujali svoje hliadkové posty a sú pripravené upozorňovať úrady na katastrofy a environmentálne hrozby, čo umožní rýchlejšiu a presnejšiu reakciu na núdzové situácie.

↑
VIDEO: O družici Sentinel-2C systému Copernicus – najnovšom prírastku do rodiny družíc EÚ.

IRIS² (družicová infraštruktúra pre odolnosť, prepojenie a bezpečnosť), ktorá predstavuje zabezpečenú družicovú sieť EÚ, poskytuje zabezpečené spojenie na vykonávanie úloh, ako je kontrola hraníc a krízové riadenie, a zároveň zabezpečuje vysokorýchlostný internet vo vzdialených oblastiach a zvyšuje digitálnu bezpečnosť Európy.

KAPITOLA 6

Budovanie spravodlivej a sociálnej Európy

Úvod

V posledných rokoch Európska únia vzhľadom na globálne výzvy, ako je pandémia COVID-19, kríza spôsobená nárastom životných nákladov, zmena klímy a digitalizácia, zdvojnásobila svoje úsilie o ochranu a posilnenie postavenia ľudí a komunít. V roku 2024 napredovala vo svojej práci na zlepšovaní životných a pracovných podmienok pre všetkých. V nadväznosti na úspešný Európsky rok zručností Európska komisia predstavila nový akčný plán na riešenie nedostatku pracovnej sily a zručností, ktorým sa podporuje udržateľný a inkluzívny rast EÚ a zabezpečuje jej

konkurencieschopnosť. EÚ naďalej podporovala nové opatrenia, aby pracovníci mohli využívať svoje sociálne práva. Napríklad sa zaviedli nové pravidlá, aby sa zabezpečila ochrana pracovníkov vo forme primeraných minimálnych miezd, a podmienky pracovníkov v gig ekonomike sa zlepšila na základe nových práv a ochrannými mechanizmami. EÚ okrem toho schválila prelomový zákon na boj proti násiliu páchanému na ženách a zaviedla nové preukazy, ktoré osobám so zdravotným postihnutím uľahčia cestovanie.

Spravodlivé a konkurencieschopné hospodárstvo pre zelenú a digitálnu transformáciu

EÚ je na ambicióznej ceste smerom k spravodlivej a inkluzívnej Európe, ktorá chráni svojich občanov a vytvára príležitosti. Jej politiky sú zamerané na zlepšenie životných a pracovných podmienok pre všetkých v EÚ, a to prostredníctvom podpory vytvárania väčšieho počtu a kvalitnejších pracovných miest, zručností, rovnosti a sociálnej ochrany a začlenenia.

20 zásad Európskeho piliera sociálnych práv – a Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv, vďaka ktorému sa tieto zásady premenia na konkrétne opatrenia, – a usmernia politiky EÚ a vnútroštátne politiky v týchto kľúčových oblastiach. Na aprílovej konferencii na vysokej úrovni v La Hulpe (Belgicko) EÚ, jej sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti obnovili svoj záväzok k silnejšej sociálnej Európe podpísaním vyhlásenia, v ktorom sa tento pilier opätovne potvrdzuje ako usmerňujúci rámec pre sociálne politiky EÚ. Vo vyhlásení z La Hulpe o budúcnosti Európskeho piliera sociálnych práv sa takisto víta nadchádzajúce preskúmanie súvisiaceho akčného plánu v roku 2025. Toto preskúmanie bude slúžiť aj ako základ pre ďalšie opatrenia na dosiahnutie hlavných cieľových hodnôt EÚ a národných cieľových hodnôt do roku 2030 v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby.

Pokrok pri dosahovaní cieľových hodnôt na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni sa podrobne monitoruje vo výročnej „spoločnej správe o zamestnanosti“. Z najnovšej správy vyplýva, že EÚ je na dobrej ceste k dosiahnutiu svojej cieľovej hodnoty v oblasti zamestnanosti po oživení hospodárstva sprevádzaného tvorbou veľkého počtu pracovných miest. Stále je však potrebné dosiahnuť významný pokrok pri dosahovaní cieľových hodnôt v oblasti znižovania chudoby, ktorý sa aj napriek rôznym krízam v posledných rokoch, a najmä vysokej inflácii, mierne zlepšil. Ďalší pokrok je potrebný aj v oblasti vzdelávania dospelých, pretože účinky politického úsilia EÚ v tejto oblasti sa vo väčšine členských štátov ešte neprejavili.

Tri cieľové hodnoty pre celú EÚ

Do roku 2030 by malo byť zamestnaných aspoň 78 % obyvateľstva vo veku 20 až 64 rokov.

Do roku 2030 by sa na odbornej príprave každoročne malo zúčastňovať aspoň 60 % všetkých dospelých.

Počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením by sa mal do roku 2030 znížiť aspoň o 15 miliónov.

Bezdomovecťo, jedna z najextrémnejších foriem sociálneho vylúčenia, predstavuje problém vo všetkých členských štátoch. Vo februári sa na neformálnej ministerskej konferencii stretli zástupcovia členských štátov a Európskeho parlamentu spolu s odborníkmi a združeniami, ktoré aktívne bojujú proti bezdomovecťu. Delegáti vyjadrili podporu európskej platforme na boj proti bezdomovecťu a uvítali doterajšiu prácu. Zdôraznili potrebu zvýšiť úsilie, politický záväzok a zdroje na boj proti bezdomovecťu s cieľom dosiahnuť cieľ Lisabonskej deklarácie, ktorým je pracovať na odstránení bezdomovecťu do roku 2030. Závery konferencie boli zohľadnené vo vyhlásení z La Hulpe.

V roku 2024 sa začali viaceré projekty, ktoré dopĺňajú prácu európskej platformy na boj proti bezdomovecťu a ktoré EÚ podporuje, vrátane Európskeho sčítania bezdomovcov, súboru nástrojov OECD na boj proti bezdomovecťu a štyroch pilotných projektov na boj proti bezdomovecťu.

Nicolas Schmit, vtedajší európsky komisár pre pracovné miesta a sociálne práva (v popredí štvrtý sprava), s ministrami a delegátmi na konferencii Smerom k nulovej miere bezdomovecťu, Egmontov palác, Brusel (Belgicko) 9. februára 2024.

Prechod k dlhovekej spoločnosti

Keďže Európania majú dlhší a zdravší život, politiky EÚ a vnútroštátne politiky sa musia orientovať na budúcnosť s cieľom posilniť postavenie ľudí všetkých vekových kategórií a zabezpečiť blahobyt budúcich generácií. To znamená navrhnuť politiky, ktoré podporujú aktívne a zdravé starnutie a majú pozitívny vplyv na to, ako Európania starnú.

V nadväznosti na zistenia správy o starnutí z roku 2024 a správy o primeranosti dôchodkov z roku 2024 sa stretli experti a zainteresované strany s cieľom zamyslieť sa nad kľúčovými výzvami dlhovekosti v Európe. Účastníci poznamenali, že na zabezpečenie primeranej a udržateľnej ochrany v starobe a na riešenie sociálno-ekonomických a rodových nerovností v starobe budú potrebné ďalšie reformy. Súčasťou riešenia budú investície do aktívneho a zdravého starnutia, predĺženie pracovného života a podpora prispôbovaných a flexibilných foriem organizácie práce spolu s efektívnymi a účinnými dôchodkovými systémami a systémami dlhodobej starostlivosti.

Dubravka Šuicová, vtedajšia podpredsedníčka Európskej komisie zodpovedná za demokraciu a demografiu, prednáša hlavný prejav na konferencii na vysokej úrovni s názvom *Razenie cesty do budúcnosti: výzvy a príležitosti dlhovekosti v Európe*, Brusel (Belgicko) 27. júna 2024.

Riešenie nedostatku pracovnej sily a zručností

Všetky členské štáty už takmer desať rokov bojujú s čoraz väčším nedostatkom pracovnej sily a zručností. Je to spôsobené najmä demografickými zmenami a rastúcim dopytom po zručnostiach v rámci zelenej a digitálnej transformácie, ako aj zlými pracovnými podmienkami v určitých povolaniach a odvetviach. Komisia identifikovala viac ako 40 povolání v rôznych odvetviach, v ktorých existuje tento nedostatok v celej EÚ, pričom medzi jednotlivými členskými štátmi existujú určité rozdiely. Riešenie tohto nedostatku je kľúčom k zvýšeniu inovačnej kapacity EÚ, uvoľneniu jej rastového potenciálu, posilneniu jej konkurencieschopnosti, podpore tvorby kvalitných pracovných miest a zvýšeniu hospodárskej a sociálnej odolnosti.

Očakáva sa, že do roku 2030 vznikne 3,5 milióna pracovných miest v odvetviach energie z obnoviteľných zdrojov.

Takmer dve tretiny (63 %) malých a stredných podnikov nevedia nájsť talenty, ktoré potrebujú.

V celej EÚ je tento nedostatok zaznamenaný v prípade štyridsiatich dvoch povolaní.

S cieľom riešiť túto výzvu Komisia v marci predložila akčný plán vypracovaný v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi, ktorí vzhľadom na to, že sú najbližšie k trhu práce, zohrávajú kľúčovú podpornú úlohu pri realizácii riešení týchto výziev. Plán poskytuje komplexný rámec na riešenie nedostatku v piatich hlavných oblastiach politiky na úrovni EÚ, vnútroštátnej úrovni a na úrovni sociálnych partnerov.

Akčný plán na riešenie nedostatku pracovnej sily a zručností v EÚ

- 1 Podpora nedostatočne zastúpených skupín, aby sa stali aktívnejšími na trhu práce.
- 2 Poskytovanie podpory v oblasti rozvoja zručností, odbornej prípravy a vzdelávania.
- 3 Zlepšovanie pracovných podmienok.
- 4 Zlepšovanie spravodlivej mobility pracovníkov a vzdelávajúcich sa osôb v celej EÚ.
- 5 Prilákavanie talentov z krajín mimo EÚ.

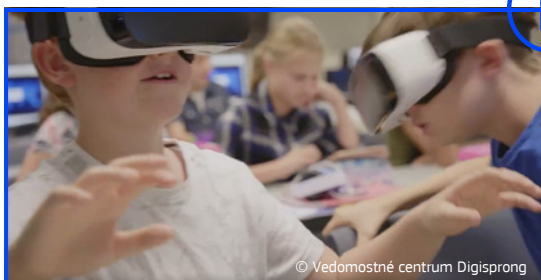
Vykonávanie akčného plánu bude mať zásadný význam pre dosiahnutie hlavných cieľových hodnôt EÚ v oblasti zamestnanosti a zručností do roku 2030. Plán vychádza z mnohých politických a finančných opatrení, ktoré už boli zavedené na úrovni EÚ, ako je Pakt o zručnostiach. Partnerstvá v oblasti zručností sa zaviazali, že do roku 2030 ponúknu príležitosti na rekvalifikáciu a zvyšovanie úrovne zručností viac ako 25 miliónom ľudí v produktívnom veku v celej EÚ. Okrem toho členovia Paktu o zručnostiach od jeho spustenia v roku 2020 spoločne investovali viac ako 150 miliónov EUR do činností zameraných na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu. Navyše EÚ investuje do programov v oblasti zručností približne 65 miliárd EUR, a to najmä prostredníctvom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (pozri kapitolu 3) a Európskeho sociálneho fondu plus.

Európsky rok zručností, ktorý trval od 9. mája 2023 do 8. mája 2024, poskytol nový impulz na celoživotné vzdelávanie svojím zameraním na zručnosti a tiež pomocou pri zosúladovaní ambícií ľudí a ich súboru zručností s príležitosťami na trhu práce. Miestne komunikačné úsilie oslovilo milióny ľudí, čo prispelo k výraznému zvýšeniu informovanosti o politikách EÚ v oblasti zručností.

↑
VIDEO: Európsky rok zručností – príprava podmienok na zaistenie kvalifikovanejšej pracovnej sily.

V apríli bola spustená akadémia Nového európskeho Bauhausu, ktorej cieľom je posilniť zručnosti v oblasti udržateľnosti v stavebníctve. Akadémia bude spájať hodnoty udržateľnosti, estetiky a inkluzívnosti a podporovať vykonávanie Európskej zelenej dohody. V priebehu nasledujúcich dvoch rokov združí odborníkov v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy a spojí päť miestnych a regionálnych centier v celej Európe.

Podpora pre členské štáty

Nástroj technickej podpory EÚ pomáha 12 členským štátom pri ich reformách v oblasti zručností. Poskytovaná podpora siaha od pomoci pri navrhovaní učebných osnov založených na kompetenciách a rozvoji mikrocertifikátov (ktoré osvedčujú výsledky krátkodobých vzdelávacích skúseností) až po integráciu detí utečencov do vzdelávacieho systému.

Príklad projektu

Z tohto nástroja sa v Belgicku podporil dvojročný projekt na pomoc školám pri účinnom využívaní IKT na vzdelávanie a výučbu. Cieľom bolo umožniť školám rozvíjať tímové prístupy ku koordinácii IKT a digitálnemu vzdelávaniu.

↑
VIDEO: Digitálna transformácia vo flámskom vzdelávacom systéme.

Európsky rok zručností v číslach

2 000+
podujatí v celej Európe

1,37 milióna
návštevníkov 54 podujatí
v 23 členských štátoch

69 miliónov
ľudí oslovených prostredníctvom
sociálnych médií

190
iniciatív pod vedením EÚ
v oblasti zručností

90 miliónov
zobrazení videí na YouTube
a Twitch

41 miliónov
televíznych divákov v piatich
cieľových krajinách

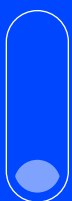
Európsky rok zručností – zmena myslenia

**LEPŠIA
INFORMOVANOSŤ
O POLITIKÁCH
EÚ V OBLASTI
ZRUČNOSTÍ**

26 %
február 2023

**VÄČŠIA OCHOTA
ABSOLVOVAŤ
KURZ ODBORNEJ
PRÍPRAVY**

19 %
nevšimol (-a)
som si iniciatívy
Európskeho roka
zručností

**VPLYV EURÓPSKEHO
ROKA ZRUČNOSTÍ
NA OSOBNÚ
SITUÁCIU**

35 %
nemali iniciatívy
Európskeho roka
zručností vplyv
na ich osobnú
situáciu

53 %
december 2023

64 %
všimol (-a) som
si iniciatívy
Európskeho roka
zručností

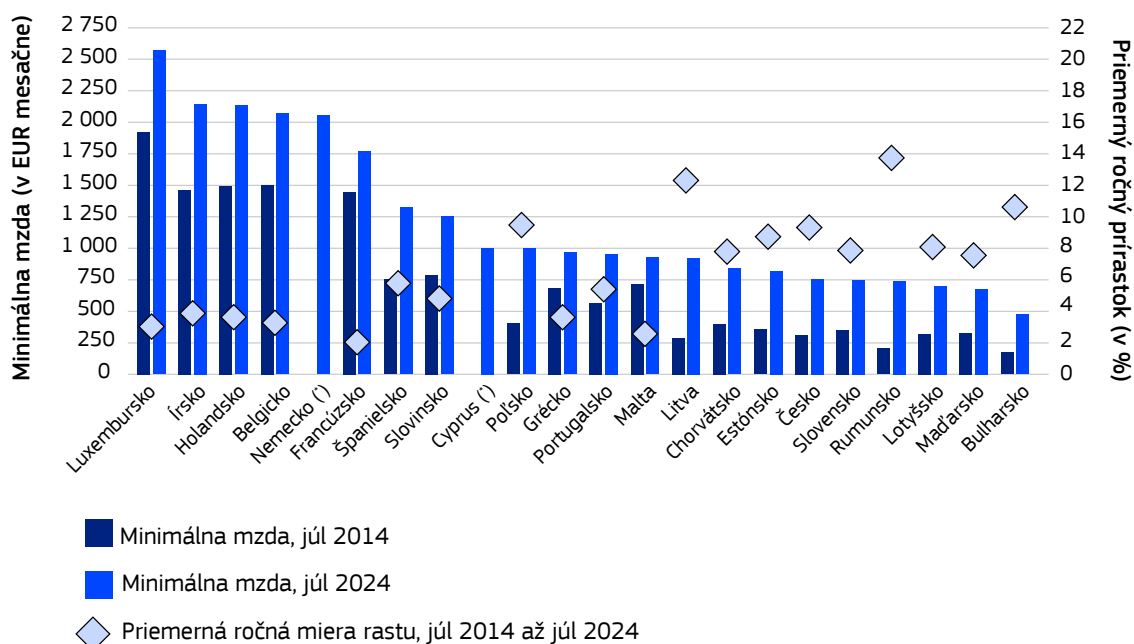
72 %
mali iniciatívy
Európskeho roka
zručností vplyv
na ich osobnú
situáciu

Podpora pracovníkov

Nové pravidlá, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby zákonné minimálne mzdy zaručovali pracovníkom dôstojný život, sa mali začleniť do vnútroštátneho práva do 15. novembra. Väčšina členských štátov oznámila Komisii, že tak urobili. Vykonávanie smernice o primeraných minimálnych mzdách prispieje k lepším životným a pracovným podmienkam tým, že sa zlepší primeranosť zákonných minimálnych miezd a podporí sa kolektívne vyjednávanie o mzdách. Zlepší sa aj

prístup pracovníkov k ochrane formou minimálnej mzdy prostredníctvom lepších mechanizmov presadzovania, informovania a nápravy. Smernica už začala prinášať pozitívne účinky a podnietila diskusie na vnútroštátnej úrovni o primeranosti minimálnych miezd. V dôsledku toho sa zákonné minimálne mzdy za posledné dva roky vo väčšine členských štátov výrazne zvýšili, čo pomohlo kompenzovať vplyv vysokej inflácie na kúpnu silu zamestnancov s nízkou mzdou.

Minimálna mzda v EÚ (2014 – 2024)

Poznámka: V Dánsku, Taliansku, Rakúsku, vo Fínsku a v Švédsku neexistuje zákonom stanovená minimálna mzda.
(*) Údaje za rok 2014 a údaje o priemernej ročnej miere zmeny nie sú k dispozícii.

V júli 2024 sa minimálna mzda v členských štátoch EÚ pohybovala v rozmedzí od 477 EUR mesačne v Bulharsku do 2 571 EUR mesačne v Luxembursku.

Zdroj: Eurostat, Štatistika minimálnych miezd, júl 2024.

EÚ v roku 2024 stanovila nové pravidlá na zlepšenie pracovných podmienok 28 miliónov pracovníkov platforiem v EÚ. Smernicou o práci pre platformy sa zabezpečí správna klasifikácia postavenia v zamestnaní osôb pracujúcich prostredníctvom digitálnych pracovných platforiem. Po reklasifikácii budú mať pracovníci platforiem možnosť využívať práva pracovníkov a sociálne dávky, na ktoré majú nárok. Novými pravidlami sa takisto podporuje väčšia transparentnosť a zodpovednosť, pokiaľ ide o automatizované systémy, ktoré podporujú alebo nahrádzajú riadiace funkcie v práci vrátane práva napadnúť rozhodnutia založené na algoritmoch. Členské štáty majú začleniť nové pravidlá do svojich vnútroštátnych právnych predpisov do dvoch rokov.

Okrem toho sa v roku 2024 pokročilo v úsilí o posilnenie orgánov, ktoré zastupujú európskych pracovníkov v nadnárodných spoločnostiach. Cieľom nového návrhu na revíziu súčasných pravidiel je posilniť úlohu európskych zamestnaneckých rád, ktoré uskutočňujú porady s pracovníkmi a informujú ich o rozhodnutiach, ktoré by mohli ovplyvniť ich podmienky zamestnania alebo pracovné podmienky. Cieľom je uľahčiť zriaďovanie týchto orgánov, zlepšiť ich rodovú rovnováhu a zabezpečiť, aby sa pred prijatím rozhodnutí uskutočnili porady s pracovníkmi.

Telepráca sa značne rozšírila – najmä od pandémie COVID-19. Z výberového zisťovania pracovných síl EÚ vyplýva, že celkový podiel zamestnancov pracujúcich z domu v EÚ sa v posledných rokoch viac než zdvojnásobil, a to z 11,1 % v roku 2019 na 22,4 % v roku 2023. Zároveň sa venuje väčšia pozornosť vplyvu kultúry neustálej dostupnosti na duševné zdravie pracovníkov. V marci sa začala dvojfázová porada so sociálnymi partnermi o spravodlivej telepráci a práve odpojiť sa.

Odhaduje sa, že v EÚ je približne **3,1 milióna** stážistov. Kvalitné stáže môžu mladým ľuďom pomôcť získať praktické pracovné skúsenosti a nové zručnosti a zároveň zamestnávateľom umožniť prilákať, odborne pripraviť a udržať si zamestnancov. V marci Komisia predložila iniciatívu na zlepšenie pracovných podmienok stážistov v EÚ vrátane odmeňovania, inkluzívnosti a kvality stáží. Okrem revízie existujúceho rámca kvality pre stáže s cieľom riešiť otázky, ako je spravodlivá mzda a prístup k sociálnej ochrane, Komisia navrhuje aj legislatívne opatrenia na zlepšenie pracovných podmienok stážistov a boj proti vydávaniu pracovných miest za stáže.

Na ďalšiu podporu trhu práce EÚ zaviedla nové financovanie v hodnote 23 miliónov EUR prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu plus na inovačné projekty zamerané na zníženie dlhodobej nezamestnanosti a pomoc ľuďom pri hľadaní práce. Okrem toho Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii na pomoc nadbytočným pracovníkom, poskytol podporu takmer 1 600 pracovníkom prepusteným v Belgicku, Dánsku a Nemecku.

88 %

ľudí v EÚ sa domnieva, že sociálna Európa je pre nich osobne dôležitá.

60 %

vie o aspoň jednej nedávnej kľúčovej iniciatíve EÚ na posilnenie sociálnej Európy.

49 % o smernici o minimálnej mzde

38 % o smernici o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom

37 % o Európskom sociálnom fonde plus

33 % o Európskej záruke pre deti

30 % o smernici o práci pre platformy

29 % o programe EÚ v oblasti zručností

Zdroj: Európska komisia, Osobitný prieskum Eurobarometra č. 546, apríl 2024.

Posilnenie sociálneho dialógu

Sociálni partneri – organizácie zastupujúce záujmy pracovníkov a zamestnávateľov v EÚ – zohrávajú dôležitú úlohu pri zlepšovaní pracovných podmienok a produktivity, posilňovaní konkurencieschopnosti podnikov EÚ a zvyšovaní prosperity a odolnosti EÚ. To je obzvlášť dôležité vzhľadom na zmeny, ktoré prinášajú nové technológie, a potrebu spravodlivého prechodu na klimatickú neutralitu. Na januárovom zasadnutí vo Val Duchesse v Bruseli (Belgicko) sa EÚ a jej sociálni partneri dohodli, že obnovia svoj záväzok posilniť sociálny dialóg na úrovni EÚ a spojiť sily pri riešení kľúčových výziev v hospodárstvach a na trhoch práce EÚ. Sociálni partneri rokovali aj o výzvach na trhu práce na tripartitnom sociálnom samite v marci.

Vtedajší belgický predseda vlády Alexander De Croo (v popredí vľavo) a predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (v popredí vpravo) pri podpise tripartitnej deklarácie za prosperujúci európsky sociálny dialóg, Val Duchesse, Brusel (Belgicko) 31. januára 2024.

Vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie

Európsky vzdelávací priestor

Európsky vzdelávací priestor je hlavnou politickou stratégiou EÚ v oblasti vzdelávania, ktorej cieľom je pomôcť členským štátom spolupracovať na budovaní inkluzívnejších a odolnejších systémov vzdelávania a odbornej prípravy. Jeho cieľom je odstrániť prekážky vzdelávania a zlepšiť prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu pre všetkých. V rámci tejto vízie EÚ spustila iniciatívu na vytvorenie aliancií medzi zariadeniami vysokoškolského vzdelávania z celej Európy.

Za posledných päť rokov význam iniciatívy Európske univerzity, ktorá je financovaná z programu Erasmus+, neustále rastie. Vďaka tomu, že k 50 iniciatívam, ktoré boli vybrané ešte skôr, pribudlo 14 nových aliancií, táto iniciatíva dosiahla cieľ, a to mať do polovice roku 2024 aspoň 60 aliancií európskych univerzít s účasťou viac ako 500 univerzít. Vďaka spolupráci a združovaniu zdrojov môžu zariadenia vysokoškolského vzdelávania ponúkať inovačné programy a špičkové zručnosti potrebné na zelenú transformáciu a digitalizáciu v celej EÚ. Univerzity budú môcť ponúkať atraktívne a konkurencieschopné programy so spoločným diplomom a prilákať a udržať si talenty z celého sveta.

↑
VIDEO: Iniciatíva Európske univerzity.

Komisia na základe kampane, ktorú viedol sektor vysokoškolského vzdelávania vrátane mnohých aliancií európskych univerzít, v prospech zvýšenia počtu spoločných programov navrhla konkrétnu cestu spolupráce medzi členskými štátmi a týmto sektorom smerom k vytvoreniu európskeho diplomu. Koncepcia nového typu programu realizovaná na národnej, regionálnej alebo inštitucionálnej úrovni vychádza zo šiestich projektov zahŕňajúcich viac ako 140 zariadení vysokoškolského vzdelávania z celej EÚ. Vízia toho, ako dosiahnuť, aby sa európsky diplom stal skutočnosťou, bola predložená spolu s dvoma návrhmi odporúčaní Rady na podporu sektora vysokoškolského vzdelávania. Cieľom prvého je zlepšiť procesy zabezpečenia kvality a automatické uznávanie kvalifikácií vo vysokoškolskom vzdelávaní, zatiaľ čo v druhom ide o to, aby sa akademické kariéry stali atraktívnejšie a udržateľnejšie.

↑
Iliana Ivanova, vtedajšia európska komisárka pre inováciu, výskum, kultúru, vzdelávanie a mládež, počas prejavu na tlačovej konferencii o balíku opatrení v oblasti vysokoškolského vzdelávania, Brusel (Belgicko) 27. marca 2024.

Vzdelávacia mobilita

Čas strávený štúdiom, odbornou prípravou alebo prácou v zahraničí prináša mnoho výhod, napríklad posilnenie komunikačných a medzikultúrnych zručností. Aby sa zlepšili vzdelávacie možnosti v zahraničí pre všetkých, na úrovni EÚ sa stanovili nové cieľové hodnoty.

Nové cieľové hodnoty v oblasti vzdelávacej mobility

- > Do roku 2030 by malo mať skúsenosti so vzdelávaním v zahraničí aspoň **23 %** absolventov vysokoškolského vzdelávania.
- > Do roku 2030 by malo získať skúsenosti so vzdelávaním v zahraničí aspoň **12 %** učiacich sa v odbornom vzdelávaní a príprave.
- > Do roku 2027 by aspoň **20 %** všetkých študentov, ktorí využívajú vzdelávaciu mobilitu v zahraničí, mali tvoriť osoby s nedostatkom príležitostí.

Pobyt v inom členskom štáte je okrem toho príležitosťou zlepšiť si existujúce jazykové zručnosti alebo naučiť sa nový jazyk. Jazyková rozmanitosť sa podporuje prostredníctvom projektov financovaných z programov Erasmus+ a Kreatívna Európa. Z prieskumu z roku 2024 vyplynulo, že ľudia v Európe majú k viacjazyčnosti a učeniu sa cudzích jazykov celkovo pozitívny postoj.

Európania a ich jazyky

86 % občanov EÚ si myslí, že všetci ľudia žijúci v EÚ by mali ovládať aspoň jeden ďalší jazyk.

Podľa **76 %** občanov by zlepšenie jazykových zručností malo byť politickou prioritou.

84 % si myslí, že by sa mali chrániť regionálne a menšinové jazyky.

Traja z piatich sa dokážu dorozumieť aspoň v jednom ďalšom jazyku (v prípade mladých ľudí sú to dokonca štyria z piatich).

Zdroj: Európska komisia, Osobitný prieskum Eurobarometra č. 540, máj 2024.

EÚ okrem toho spolupracuje s vládami na tom, aby sa vysokoškolské vzdelávanie v Európe stalo inkluzívnejšie a prístupnejšie, a to v rámci bolonského procesu, na ktorom sa zúčastňujú krajiny patriace do európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania a Komisia. V máji 47 zástupcov ministerstiev vysokoškolského vzdelávania a EÚ opätovne potvrdilo svoj záväzok podporovať mobilitu študentov a zamestnancov. V Tiranskom komuniké zhodnotili spoluprácu v oblasti vysokoškolského vzdelávania a stanovili smerovanie na roky 2025 – 2027. Dohodli sa aj na aktualizovaných záväzkoch týkajúcich sa odstránenia prekážok vzdelávacej mobility, internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania a vysokokvalitného vzdelávania, čím sa zabezpečí silné prepojenie s hlavnými iniciatívami EÚ, ako je iniciatíva Európske univerzity a koncepcia európskeho diplomu.

Erasmus+

Program EÚ pre vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport

- **37 rokov programu Erasmus+.**
- **Viac ako 16 miliónov účastníkov projektov vzdelávacej mobility.**
- **Od roku 2014 sa na ňom zúčastnilo viac ako 900 000 organizácií.**
- **Rozpočet 2024: 4,65 miliardy EUR.**

V roku 2024 sa oslavovalo 20. výročie existencie programu Erasmus Mundus, iniciatívy pre európsku spoluprácu financovanej z programu Erasmus+, ktorou sa podporuje vytvorenie medzinárodných spoločných študijných programov druhého stupňa vysokoškolského štúdia. Od jeho spustenia sa na programoch Erasmus Mundus druhého stupňa vysokoškolského štúdia zúčastnilo takmer 50 000 študentov zo 179 krajín. Štipendium z EÚ dostalo viac ako 34 000 študentov. Úspechy programu a jeho príspevok k rozvoju medzinárodného rozmeru programu Erasmus+ boli uznané na májovej konferencii.

Podpora výskumu a inovácií

V roku 2024 uplynulo 40 rokov od spustenia prvého programu financovania EÚ zameraného na výskum a inovácie. EÚ od roku 1984 investovala viac ako 280 miliárd EUR do vedy, výskumu a inovácií, pričom poskytla viac ako 120 000 grantov približne 75 000 prijímateľom. Vďaka tomuto financovaniu vznikli kvalitné pracovné miesta, podporili sa inovatívne spoločnosti a posilnila sa konkurencieschopnosť a vedúce postavenie EÚ v oblasti technológií. Za posledné štyri desaťročia EÚ zvýšila svoje investície do výskumu a inovácií a rozšírila svoje zameranie na riešenie globálnych výziev, využitie potenciálu technológií a uspokojenie meniacich sa potrieb spoločnosti. Výsledky tejto práce boli uznané aj udelením viac ako 30 Nobelových cien výskumným pracovníkom financovaným z prostriedkov EÚ.

VIDEO: Oslavujeme 40 rokov výskumu a inovácií.

David Baker, jeden z laureátov Nobelovej ceny za rok 2024.

„Podpora z rámcových výskumných programov EÚ bola pre mňa veľmi dôležitá počas celej mojej kariéry, a to už od mojich začiatkov vo Švédsku. Umožnila mi vytvoriť výskumnú skupinu, kúpiť potrebné laboratórne vybavenie a skúmať inovatívne nápady.“
Profesorka Anne L'Huillierová, laureátka Nobelovej ceny za fyziku za rok 2023.

© Ian C. Haydon, Washingtonská univerzita

David Baker, ktorý dostal finančné prostriedky v rámci programu akcií EÚ Marie Curie Skłodowskej, získal Nobelovu cenu za rok 2024 v oblasti chémie „za počítačový návrh proteínov“ spolu s Demisom Hassabisom a Johnom M. Jumperom „za predpovedanie štruktúry proteínov“. Zaraduje sa do slávneho zoznamu 18 kolegov, vedcov a supervízorov z programu, ktorí získali Nobelovu cenu od roku 2010.

Horizont 2020

Zo záverečnej hodnotiacej správy týkajúcej sa programu Horizont 2020 – rámcového programu EÚ pre výskum a inováciu, ktorý prebiehal v rokoch 2014 až 2020, vyplýva, že investovanie do výskumu a inovácií sa vypláca. V správe sa konštatovalo, že program Horizont 2020 významne prispel k budovaniu spoločnosti a hospodárstva EÚ založeného na znalostiach a inováciách a bol prínosom pre ľudí v Európe ďaleko nad rámec toho, čo by sa mohlo dosiahnuť na národnej alebo regionálnej úrovni. Z programu sa financovali konkrétne riešenia – od novej dopravy poháňanej vodíkom a mRNA vakcín až po mikroelektroniku a nanoelektroniku – a rozhodujúcim spôsobom sa prispelo k vede o klíme. Každé euro nákladov spojených s programom v konečnom dôsledku prinesie občanom EÚ do roku 2040 prínos vo výške piatich eur, čo dokazuje vysokú úroveň pomeru medzi kvalitou a cenou, ktorú investície do výskumu a inovácií pre európsku spoločnosť predstavujú.

Horizont 2020 v číslach

ROZPOČET

**80 miliárd
EUR**

FINANCOVANÉ PROJEKTY

35 000

Príspevok k zvýšeniu rastu zamestnanosti v celej EÚ o 20 %.

Horizont Európa

Novým prvkom súčasného rámcového programu pre výskum a inovácie na roky 2021 – 2027, Horizont Európa, je zavedenie strategických plánov vypracovaných Komisiou v spolupráci s členskými štátmi, pridruženými krajinami a Parlamentom za účasti zainteresovaných strán a občanov. V druhom strategickom pláne programu Horizont Európa, ktorý bol uverejnený

v marci, sa stanovuje zameranie posledných troch rokov programu (2025 – 2027). Financovanie výskumu a inovácií sa nasmeruje v rámci Európy aj mimo nej s cieľom riešiť kľúčové globálne výzvy, ako sú zmena klímy, znečistenie a strata biodiverzity, digitalizácia a starnutie obyvateľstva. Týmto novým strategickým plánom EÚ zvyšuje ambíciu programu v oblasti biodiverzity tým, že prijala záväzok vyčleniť 10 % celkového rozpočtu programu Horizont Európa na roky 2025 – 2027 na témy súvisiace s biodiverzitou. Dopĺňajú sa tým existujúce ciele pre výdavky v oblasti klímy (35 % počas trvania programu Horizont Európa) a hlavné digitálne činnosti (13 miliárd EUR za rovnaké obdobie).

Strategickým plánom sa zavádza aj Nový európsky Bauhaus, nový nástroj financovania na oživenie štvrtí v EÚ aj mimo nej. Od roku 2025 do roku 2027 sa na projekty Nového európskeho Bauhausu v oblasti výskumu a inovácií prostredníctvom programu Horizont Európa poskytne 120 miliónov EUR ročne, pričom v súvislosti s podporou ich zavádzania sa očakáva podobná úroveň financovania z iných programov EÚ. Priekopnícka iniciatíva Nový európsky Bauhaus spája občanov, subjekty verejného sektora, expertov, podniky, univerzity a inštitúcie s cieľom pretvoriť predstavy o udržateľnom a inkluzívnom živote a spoločne ho podporovať.

Európska rada pre výskum v rámci programu Horizont Európa pomáha prostredníctvom svojich prestížnych grantových programov posúvať hranice vedomostí vo všetkých oblastiach vedy a poznania. Granty v celkovej hodnote 2,3 miliardy EUR boli v roku 2024 udelené na projekty vybrané na základe ich vedeckej excelentnosti.

V priebehu roka bolo oznámené financovanie vo výške 1,25 miliardy EUR na podporu výskumu v rámci akcií Marie Curie Skłodowskej, hlavného programu EÚ pre doktorandské a postdoktorandské vzdelávanie. Finančné prostriedky umožnia podporiť približne 10 000 talentovaných výskumných pracovníkov z celého sveta vo všetkých fázach ich kariéry a zabezpečiť im pracovné miesta.

S cieľom zlepšiť podmienky pre kariérny rast a prilákať a udržať výskumných pracovníkov v Európe bola v júni spustená platforma pre talenty v európskom výskumnom priestore. Bude fungovať ako hlavné centrum, ktoré bude výskumným pracovníkom poskytovať jednoduchý prístup ku kariérnemu rastu, financovaniu a nástrojom medzinárodnej spolupráce a podporí ich mobilitu a kariérny rozvoj v celej Európe.

Zintenzívnenie opatrení na vytvorenie Únie rovnosti

Rovnosť a nediskriminácia sú základnými hodnotami EÚ a patria medzi naše základné práva. S cieľom zabezpečiť otvorenú a inkluzívnu spoločnosť EÚ zaviedla celý rad špecializovaných stratégií v celej EÚ s konkrétnymi opatreniami a dostupnými finančnými prostriedkami, aby zmenili životy ľudí v celej EÚ.

Preukazy osôb so zdravotným postihnutím a parkovacie preukazy platné v celej EÚ

V októbri boli schválené nové pravidlá o európskom preukaze osoby so zdravotným postihnutím a európskom parkovacom preukaze pre osoby so zdravotným postihnutím. Preukazy budú platiť pre občanov EÚ a rodinných príslušníkov s uznaným zdravotným postihnutím a pre občanov krajín mimo EÚ s uznaným zdravotným postihnutím, ktorí žijú v EÚ.

Pri cestovaní v iných členských štátoch bude európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím poskytovať rovnaký prístup k osobitným podmienkam a preferenčnému zaobchádzaniu v prípade širokej škály služieb. Mohlo by ísť napríklad o prednostný alebo bezplatný prístup, osobnú asistenciu na rôznych miestach podujatí, sprievodcov s Braillovým písmom alebo zvukových sprievodcov a bezplatné alebo znížené cestovné. Držitelia európskeho parkovacieho preukazu budú môcť využívať parkovacie politiky a parkovacie miesta pre osoby so zdravotným postihnutím v iných členských štátoch. Nové pravidlá sa budú uplatňovať na krátkodobé pobyty do troch mesiacov alebo v niektorých prípadoch na dlhšie obdobia, napríklad v prípade držiteľov kariet, ktorí sa zúčastňujú na programoch mobility EÚ (ako sú projekty Erasmus+ a Európsky zbor solidarity). Členské štáty môžu smernicu uplatňovať na dlhšie obdobia aj v prípade ostatných držiteľov preukazov.

Európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím bude doplnkom vnútroštátnych preukazov alebo potvrdení o zdravotnom postihnutí a nový parkovací preukaz nahradí súčasný parkovací preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím. Očakáva sa, že oba preukazy sa začnú používať v celej EÚ v roku 2028.

© Cédric Puisney, Európske fórum zdravotného postihnutia

↑ Helena Dalliová, vtedajšia európska komisárka pre rovnosť (druhá sprava), spoločne so zástupcami Európskeho fóra zdravotného postihnutia predstavila nový preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím, Brusel (Belgicko) 6. septembra 2023.

Zlepšenie prístupnosti našich miest

Prístupné priestory sú kľúčovým prvým krokom k dosiahnutiu rovnosti. V roku 2024 uplynulo 15 rokov od udelenia ceny Access City, prestížnej ceny, ktorá sa udeľuje za mimoriadnu snahu miest EÚ o to, aby sa prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím stala prioritou.

V novembri získala cenu Access City za rok 2025 Viedeň (Rakúsko) za to, že bola vynikajúcim príkladom, ako môžu veľké hlavné mestá úspešne začleniť prístupnosť do všetkých aspektov mestského života. Pri príležitosti olympijských a paralympijských hier 2024 získal Norimberg (Nemecko) špeciálnu cenu za prístupnú športovú infraštruktúru, pokiaľ ide o investovanie do inkluzívnych športových centier s prispôsobeným vybavením a do odbornej prípravy pre trénerov v oblasti adaptívneho športu a inkluzívneho plávania.

Pri príležitosti 15. výročia udelenia ceny Access City sa stretli zástupcovia predchádzajúcich víťazných miest, organizácií zastupujúcich osoby so zdravotným postihnutím a združení zainteresovaných strán, aby si vymenili najlepšie postupy. Okrem toho zozbierali spätnú väzbu k druhej fáze európskej stratégie v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030.

VIDEO: San Cristóbal de La Laguna (Španielsko) – víťaz ceny Access City za rok 2024.

Účastníci diskusie za okrúhlym stolom zorganizovanej pri príležitosti 15. výročia udelenia ceny Access City, Brusel (Belgicko) 29. mája 2024.

Rodová rovnosť

EÚ dosiahla v posledných rokoch významný pokrok v presadzovaní rodovej rovnosti. Medzi kľúčové kroky patria nové pravidlá týkajúce sa transparentnosti odmeňovania na posilnenie uplatňovania zásady rovnakej odmeny za rovnakú prácu, nové práva na zlepšenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a cieľové hodnoty na zlepšenie rodovej rovnováhy vo vrcholových orgánoch spoločností.

Napriek značnému pokroku máme však na dosiahnutie rodovej rovnosti pred sebou ešte dlhý kus cesty. Podľa správy o rodovej rovnosti v EÚ z roku 2024 na trhu práce a na rozhodovacích pozíciách vrátane politického zastúpenia stále existujú výrazné rodové rozdiely a rodové stereotypy o úlohe žien v spoločnosti stále predstavujú výzvu. Okrem toho sú ženy a dievčatá naďalej obzvlášť zraniteľné voči dôsledkom vojny a konfliktov. V správe sa takisto poukazuje na väčšie prekážky slobody prejavu, najmä online, a na čoraz intenzívnejší odmietavý postoj k právam žien v rôznych častiach sveta.

V roku 2024 bol prijatý prelomový právny predpis EÚ na boj proti násiliu na ženách a domácnému násiliu. Podľa nového právneho predpisu sú určité formy násilia páchaného na ženách špecifickým trestným činom, najmä mrzačenie ženských pohlavných orgánov, nútené manželstvá a najrozšírenejšie formy kybernetického násilia (napr. zdieľanie intímneho alebo upraveného materiálu bez súhlasu, kybernetické prenasledovanie a kybernetické obťažovanie), ako aj rodovo motivované kybernetické podnecovanie k násiliu alebo nenávisti.

Fyzické násilie, sexuálne násilie alebo hrozby zažila **každá tretia žena** v EÚ.

Takýto incident polícii nahlásila len **každá ôsma žena**, ktorá zažila násilie.

O pomoc u poskytovateľa zdravotnej starostlivosti alebo sociálnych služieb požiadala len **každá piata žena**.

Zdroje: Eurostat; Európsky inštitút pre rodovú rovnosť; Agentúra Európskej únie pre základné práva.

Smernicou sa posilňuje prístup obetí k spravodlivosti, ochrane a podpore a od členských štátov sa vyžaduje, aby zaviedli komplexné preventívne opatrenia a presadzovali ústrednú úlohu súhlasu vo vzťahoch. Členské štáty majú zapracovať nové pravidlá do svojich vnútroštátnych právnych predpisov do 14. júna 2027.

Významnou výzvou zostáva aj naďalej násilie páchané na deťoch, a to v rámci EÚ aj mimo nej. Komisia v apríli vydala odporúčania na podporu členských štátov pri posilňovaní ich systémov ochrany detí. Odporúčania odzrkadľujú názory viac než 1 000 detí získané prostredníctvom novej platformy EÚ pre participáciu detí.

Podpora rodovej rovnosti vo verejnej politike a v rozpočtových postupoch

Na podporu svojho záväzku presadzovať rodovú rovnosť poskytla EÚ v roku 2024 dvanástim správnyim orgánom v deviatich členských štátoch (Nemecko, Írsko, Grécko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Cyprus, Portugalsko a Rumunsko) prispôsobené technické odborné znalosti. Cieľom je pomôcť im zaviesť politiky a rozpočty, ktoré riešia a podporujú rodové potreby.

Vďaka zmenám v rozpočtových pravidlách EÚ sa teraz vo finančných programoch EÚ zohľadní rodová rovnosť. Zmeny zahŕňajú zlepšené monitorovanie, v ktorom sa teraz budú rozlišovať informácie podľa rodu. Okrem toho sa pri činnostiach podporovaných z fondov EÚ budú musieť vždy, keď to bude možné, počnúc ďalším rozpočtovým obdobím (po roku 2027) zohľadniť osobitné potreby a priority žien a dievčat.

Nové normy pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie

Vnútroštátne subjekty pre rovnaké zaobchádzanie zohrávajú dôležitú úlohu pri zabezpečovaní toho, aby sa právne predpisy EÚ v oblasti nediskriminácie vykonávali v praxi. Podporujú rovnaké zaobchádzanie poskytovaním nezávislej pomoci obetiam diskriminácie, vykonávaním nezávislých prieskumov, uverejňovaním nezávislých správ a vydávaním odporúčaní o otázkach týkajúcich sa diskriminácie. Napriek svojej cennej práci však subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v súčasnosti čelia viacerým výzvam a stále majú nevyužitý potenciál na predchádzanie diskriminácii a boj proti nej.

Nové právne predpisy, ktoré EÚ prijala v roku 2024, poskytnú subjektom pre rovnaké zaobchádzanie väčšiu nezávislosť, zdroje a právomoci, čo pomôže posilniť presadzovanie práva EÚ v oblasti nediskriminácie. Členské štáty musia svoje vnútroštátne právne predpisy prispôbiť do 19. júna 2026.

Nové pravidlá budú znamenať, že členské štáty musia zabezpečiť, aby všetky subjekty pre rovnaké zaobchádzanie mohli:

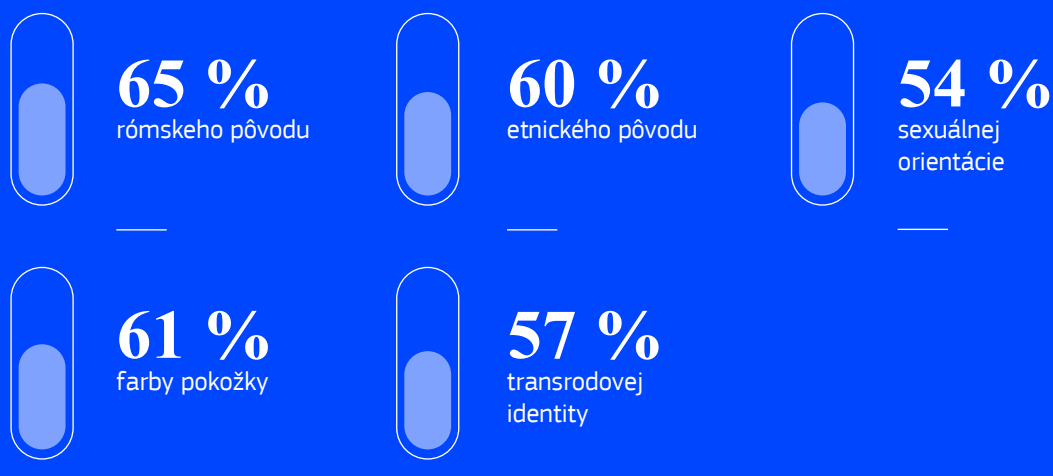
poskytovať bezplatné a prístupné služby všetkým obetiam na rovnakom základe,

zapojiť sa do prevencie, podpory a zvyšovania informovanosti,

vystupovať v súdnych konaniach v prípadoch diskriminácie s cieľom poskytnúť obetiam spoľahlivú podporu.

Ľudia v EÚ sa domnievajú, že v ich krajinách je vysoká miera diskriminácie.

DISKRIMINÁCIA NA ZÁKLADE:

Zdroj: Európska komisia, Osobitný prieskum Eurobarometra č. 535, december 2023.

Posilnenie rovnosti LGBTIQ osôb v Európe

Z výsledkov tretieho prieskumu týkajúceho sa LGBTIQ osôb, ktorý v máji uverejnila Agentúra Európskej únie pre základné práva, vyplýva, že lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové, intersexuálne a queer osoby (LGBTIQ) sú vo svojom sociálnom prostredí otvorenejšie, pokiaľ ide o ich sexuálnu orientáciu, rodovú identitu alebo pohlavné charakteristiky, než v minulosti. Čelia však väčšiemu obťažovaniu a násiliu. Nenahlásené prípady diskriminácie, násilia a obťažovania sú zároveň naďalej vysoké.

Zo správy o vykonávaní stratégie pre rovnosť LGBTIQ osôb vyplýva, že stratégia mala na situáciu LGBTIQ osôb v EÚ pozitívny vplyv. Dvanásť členských štátov má zavedené stratégie alebo akčné plány pre rovnosť LGBTIQ osôb, ktoré dopĺňajú stratégiu EÚ, zatiaľ čo iné v súčasnosti pripravujú svoje prvé špecializované národné stratégie alebo akčné plány. Spolupráca s členskými štátmi sa posilní prostredníctvom výmeny osvedčených postupov pri vypracúvaní a vykonávaní národných akčných plánov.

Jedna z dvoch LGBTIQ osôb teraz otvorene hovorí o tom, kto je.

Jedna z troch LGBTIQ osôb zažíva diskrimináciu.

Jedna z dvoch LGBTIQ osôb je obeťou obťažovania.

Dve z troch LGBTIQ osôb zažili v škole šikanu.

Jedna zo siedmich LGBTIQ osôb zažíva násilie.

Zdroj: Agentúra Európskej únie pre základné práva, LGBTIQ Equality at a Crossroads – Progress and challenges (Rovnosť LGBTI osôb na križovatke – pokrok a výzvy), 2024.

Boj proti rasizmu vo všetkých jeho formách

Zo správy o vykonávaní akčného plánu EÚ proti rasizmu na roky 2020 – 2025 vyplýva, že hoci väčšina opatrení sa realizovala, je potrebná účinnejšia ochrana pred rasovou diskrimináciou spolu so systematickým predchádzaním rasizmu. Správa takisto ukazuje, že opatrenia a iniciatívy proti rasizmu sa vyvíjajú vo všetkých oblastiach politiky EÚ – od vzdelávania a zamestnanosti až po vonkajšiu činnosť. Správa však ilustruje, že rasizmus je rozšírený v štruktúrach spoločnosti, ako je zamestnanosť, vzdelávanie a prístup k bývaniu, a že kľúčovú úlohu v boji proti tomuto javu zohrávajú členské štáty. Po roku 2025 bude EÚ naďalej bojovať proti rasizmu vo všetkých jeho formách a vypracuje komplexnú stratégiu boja proti rasizmu.

V roku 2024 bola uverejnená Prvá správa o pokroku v súvislosti so stratégiou EÚ na boj proti antisemitizmu a podporu židovského života na roky 2021 – 2030. Vyplýva z nej, že od útokov Hamasu na Izrael 7. októbra 2023 a vojny, ktorá vypukla v Gaze, bola v Európe zaznamenaná najvyššia miera nenávisťných incidentov a násilia voči Židom od založenia EÚ. Podľa prieskumu Agentúry Európskej únie pre základné práva z roku 2023 bola úroveň antisemitizmu vysoká už pred útokmi Hamasu, ktorú ešte zhoršila pandémia COVID-19 a útočná vojna Ruska proti Ukrajine. V správe sa uvádza, ako EÚ a jej členské štáty pracujú v boji proti antisemitizmu a aké opatrenia prijali na posilnenie bezpečnosti židovských komunít. Predstavuje pokrok pri budovaní udržateľných štruktúr EÚ a národných štruktúr na predchádzanie antisemitizmu a boj proti nemu. Na základe stratégie EÚ prijalo 23 členských štátov národnú stratégiu boja proti antisemitizmu a 20 členských štátov vymenovalo národného koordinátora pre antisemitizmus.

96 % Židov v Európe sa stretlo s antisemitizmom online alebo offline.

80 % uvádza, že antisemitizmus sa v posledných rokoch zvýšil.

76 % nenosí alebo neukazuje na verejnosti predmety, podľa ktorých vidieť, že sú Židia.

Zdroj: Agentúra Európskej únie pre základné práva, Jewish People's Experiences and Perceptions of Antisemitism – EU Survey of Jewish People (Skúsenosti židovského obyvateľstva a vnímanie antisemitizmu – prieskum EÚ medzi židovským obyvateľstvom), 2024.

Podľa správy Being Muslim in the EU – Experiences of Muslims (Život moslimov v EÚ – skúsenosti moslimov), ktorú v októbri uverejnila Agentúra Európskej únie pre základné práva, takmer každý druhý moslim v EÚ sa stretáva s rasizmom a diskrimináciou v každodennom živote, pričom od roku 2016 došlo k prudkému nárastu. Online aj offline útoky sú namierené na moslimské ženy, mužov a deti nielen z dôvodu ich náboženstva, ale aj z dôvodu farby pleti a etnického alebo prisťahovaleckého pôvodu. Údaje použité v správe boli zozbierané pred útokom Hamasu 7. októbra 2023 a vojnou, ktorá vypukla v Gaze, po ktorých sa zintenzívnila nenávisť voči moslimom.

V správe o vykonávaní národných strategických rámcov pre Rómov sa zdôrazňuje pokrok, ktorý dosiahli členské štáty a krajiny zapojené do procesu rozširovania pri vytváraní potrebných štruktúr, procesov a programov na účinné vykonávanie ich vnútroštátnych rámcov pre Rómov. Aj keď toto úsilie predstavuje dôležitý krok vpred, stále existuje priestor na zvýšenie ambícií, aby sa úplne dosiahli cieľové hodnoty EÚ do roku 2030, prostredníctvom ktorých sa monitoruje, do akej miery sa dosiahli ciele strategického rámca EÚ pre Rómov v oblasti rovnosti, sociálno-ekonomického začlenenia a zmysluplnej účasti Rómov. EÚ je naďalej odhodlaná podporovať členské štáty prostredníctvom usmernení a monitorovania vykonávania ich vnútroštátnych rámcov pre Rómov.

Oslava inkluzívnych spoločností

Európsky mesiac rozmanitosti organizovaný v máji predstavuje dlhodobý záväzok EÚ dosiahnuť rozmanité a inkluzívne pracoviská a spoločnosti. V roku 2024 sa v celej EÚ uskutočnilo viac ako 50 podujatí. Jedným z hlavných bodov bol tretí ročník každoročného udeľovania ceny Európske hlavné mestá inklúzie

a rozmanitosti ako ocenenia práce, ktorú veľkomestá, mestá alebo regióny EÚ vykonali pri podpore začleňovania a vytváraní spoločností bez diskriminácie. Tento rok bola zahrnutá špeciálna kategória ceny pre orgány, ktoré vytvárajú bezpečné mestá, mestá a regióny tým, že riešia násilie páchané na ženách.

Výhercovia ceny Európske hlavné mestá inklúzie a rozmanitosti za rok 2024

MIESTNE ORGÁNY V KOMÚNACH, KTORÉ MAJÚ VIAC AKO 50 000 OBYVATEĽOV

Záhreb, Chorvátsko

komúna Växjö, Švédsko

La Laguna, Španielsko

MIESTNE ORGÁNY V KOMÚNACH, KTORÉ MAJÚ MENEJ AKO 50 000 OBYVATEĽOV

Corbetta, Taliansko

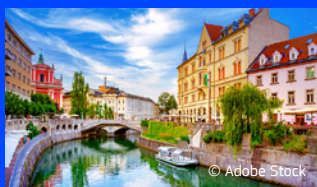

Miranda de Ebro,
Španielsko

Casares, Španielsko

ŠPECIÁLNA CENA

Ljubljana, Slovinsko

Miranda de Ebro,
Španielsko

komúna Växjö, Švédsko

KAPITOLA 7

Ochrana ľudí a slobôd

Úvod

V roku 2024 Európska únia podnikla komplexné kroky na ochranu svojich občanov pred hrozbami v rámci svojich hraníc aj mimo nich a začala pracovať na tom, aby Európa bola lepšie pripravená reagovať na veľké krízy. EÚ pokračovala v posilňovaní opatrení na podporu európskej bezpečnosti a obrany a zaviedla nové opatrenia na boj proti obchodovaniu s ľuďmi, obchodovaniu s drogami a organizovanej trestnej činnosti. Rok 2024 predstavoval aj začiatok novej éry riadenia migrácie. Vďaka zavedeniu paktu o migrácii a azyle má EÚ k dispozícii nástroje na riadne riadenie migrácie založené na zásadách solidarity a spravodlivého rozdelenia zodpovednosti. Národné implementačné plány vypracované jednotlivými členskými štátmi znamenali začiatok dôležitej práce na

príprave reforiem. Ďalší míľnik sa dosiahol po decembrovom rozhodnutí zrušiť od 1. januára 2025 kontroly na vnútorných pozemných hraniciach s Bulharskom a Rumunskom a medzi nimi. EÚ sa naďalej zaoberala aj ochranou zdravia občanov a pokračovala v reformách právnych predpisov o liekoch. Boli zavedené nové iniciatívy vrátane dôležitých opatrení na zlepšenie duševného zdravia a duševnej pohody, najmä u detí a mladých ľudí.

Migrantky pracujúce v ovocnom sade v rámci programu sociálno-profesijnej integrácie v meste Culleredo (Španielsko) 19. júna 2024. Táto iniciatíva financovaná z prostriedkov EÚ podporuje migrantov v zraniteľnej situácii tým, že podporuje rozvoj zručností a začlenenie na trh práce a presadzuje rodovú rovnosť.

Ochrana občanov

Ukázalo sa, že veľké krízy v posledných rokoch, ako sú globálna pandémia, útočná vojna Ruska proti Ukrajine a katastrofické poveternostné javy spôsobené zmenou klímy, nie sú ojedinelými ani prechodnými udalosťami. Poukazujú na skutočnosť, že Európa musí byť stále pripravená a schopná reagovať na akúkoľvek krízu.

Posilnenie pripravenosti Európy na budúce krízy má zásadný význam pre zabezpečenie ochrany občanov a hladkého fungovania hospodárstiev a spoločností EÚ.

Sauliho Niinistö vo svojej správe Spoločne vo väčšom bezpečí uverejnenej v októbri skúma zložité výzvy, ktorým EÚ čelí, a uvádza, ako

môžeme posilniť civilnú a vojenskú pohotovosť a pripravenosť na budúce krízy. Správa obsahuje približne 80 odporúčaní na krátkodobé a strednodobé až dlhodobé opatrenia, ktoré majú pomôcť pri rozvoji komplexnej pripravenosti. Na základe týchto návrhov Európska komisia a vysoká predstaviteľka Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku vypracúvajú stratégiu Únie pripravenosti, ktorá bude zahŕňať mobilizáciu aktérov na všetkých úrovniach verejnej správy (od miestnej úrovne po úroveň EÚ a od civilných orgánov až po ozbrojené sily) a zapojenie všetkých zložiek spoločnosti (súkromný sektor, občianska spoločnosť a občania).

58 %

ľudí v EÚ sa necíti byť dobre pripravených na katastrofy.

37 %

osôb osobne zažilo katastrofu (inú ako COVID-19) za posledných 10 rokov.

46 %

ľudí by vedelo, čo robiť v prípade katastrofy.

82 %

ľudí sa domnieva, že EÚ by mala vyvíjať väčšie úsilie o zvýšenie pripravenosti na budúce krízy.

Zdroje: Európska komisia, rýchly prieskum Eurobarometra č. 546, jún 2024;
Európska komisia, osobitný prieskum Eurobarometra č. 547, september 2024.

Rozvoj obranných spôsobilostí

Krajiny EÚ už spolupracujú na riešení bezpečnostných hrozieb a výziev prostredníctvom spoločnej strategickej vízie pre bezpečnosť a obranu EÚ na nasledujúce roky.

Útočná vojna Ruska proti Ukrajine podnietila EÚ k tomu, aby posilnila európsky obranný priemysel a zlepšila jeho pohotovosť a inovatívnosť. Cieľom prvej stratégie európskeho obranného priemyslu, ktorá bola predložená v marci, je zabezpečiť, aby boli obranné systémy a vybavenie EÚ v prípade potreby pripravené na použitie. To bude prínosom nielen pre EÚ, ale aj pre našich kľúčových spojencov vrátane NATO a Ukrajiny. Stratégia je podporená programom financovania s finančným krytím vo výške 1,5 miliardy EUR na roky 2025 – 2027, ktorého cieľom je zabezpečiť pripravenosť európskeho obranného priemyslu.

Stratégia európskeho obranného priemyslu – ciele do roku 2030

- **Najmenej 40 %**
obrného vybavenia sa má nadobudnúť prostredníctvom spoločných nákupov.
- **Najmenej 50 %**
rozpočtu na verejné obstarávanie v oblasti obrany sa má vynaložiť na výroby a služby z Európy.
- **Najmenej 35 %**
obchodovania s tovarom obranného priemyslu sa má uskutočňovať medzi členskými krajinami EÚ (namiesto s inými krajinami).

Členské štáty sa okrem neustáleho zvyšovania svojich výdavkov na obranu vyzývajú, aby obstarávali výrobky obranného priemyslu spoločne a zamerali sa pri tom na podporu európskeho obranného priemyslu. V novembri bolo vybraných päť cezhraničných projektov na financovanie v rámci nového programu EÚ, ktorého cieľom je podnietiť spoluprácu pri

zadávaní verejných zákaziek v oblasti obrany. Tieto projekty spolu predstavujú kombinované obstarávanie výrobkov obranného priemyslu pre ozbrojené sily členských štátov v hodnote viac ako 11 miliárd EUR. Do vybraných projektov je zapojených 20 členských štátov, pričom väčšina týchto projektov zahŕňa obstarávanie výrobkov obranného priemyslu určených pre Ukrajinu.

Okrem toho zavedenie prvého opatrenia na zvýšenie kapacity na výrobu munície už prináša ovocie. Pridelených bolo viac ako 500 miliónov EUR vo forme grantov a kapacita výroby európskej delostreleckej munície sa zvýšila na milión naplnených hlavíc ročne.

Z Európskeho obranného fondu sa počas troch rokov od jeho vzniku vyčlenili už 4 miliardy EUR na podporu 160 kolaboratívnych projektov v oblasti obrany, ktoré zahŕňajú širokú škálu technológií a spôsobilostí a podporujú konkurencieschopnosť európskeho obranného priemyslu. Cieľom zavedenia nového kapitálového nástroja EÚ v oblasti obrany je zlepšiť prístup sektora obrany k financovaniu a podporiť prosperujúci systém startupov a malých podnikov v oblasti obrany.

V súlade s akčným plánom v oblasti vojenskej mobility EÚ financuje 38 nových projektov, ktoré zlepšia prepravu jednotiek a vybavenia prostredníctvom transeurópskej dopravnej siete. Tieto projekty, ktoré disponujú rozpočtom vo výške 807 miliónov EUR, zmodernizujú kľúčovú dopravnú infraštruktúru v EÚ pre civilnú aj vojenskú dopravu. V roku 2024 bol prijatý nový záväzok v oblasti vojenskej mobility s cieľom riešiť zostávajúce nedostatky vo vojenskej mobilite.

Riešenie bezpečnostných hrozieb

Zo správy o pokroku v rámci Stratégie EÚ pre bezpečnostnú úniu uverejnenej v máji vyplýva, že EÚ je lepšie pripravená čeliť bezpečnostným výzvam vďaka množstvu legislatívnych a operačných opatrení zavedených od prijatia stratégie. Neustále sa meniaci panoráma hrozieb však znamená, že treba využiť každú príležitosť na riešenie potenciálnych zraniteľností.

Hybridné hrozby sú jednou z najzložitejších výziev, ktorým EÚ a jej členské štáty čelia. Navyše ide o výzvy, ktoré sa neustále vyvíjajú. Môžu zahŕňať napríklad bránenie v demokratických rozhodovacích procesoch dezinformačnými kampaňami a využívanie sociálnych médií na kontrolu politického naratívu. EÚ už zaviedla širokú škálu opatrení na boj proti takýmto hrozbám vrátane súboru nástrojov na boj proti hybridným hrozbám, ktorý bol aktivovaný v reakcii na intenzívnejšiu hybridnú kampaň Ruska proti EÚ a jej členským štátom a je v súčasnosti funkčný. V októbri EÚ prijala nový sankčný režim v reakcii na hybridné činnosti Ruska. Členské štáty dokončili zriadenie tímov rýchlej reakcie na hybridné hrozby, ktoré budú jedným z kľúčových nástrojov na podporu členských štátov, partnerských krajín a misií EÚ v boji proti takýmto hrozbám a kampaniam.

Najmä kybernetický priestor sa stal oblasťou strategickú hospodársku súťaž. V roku 2024 sa dosiahol pokrok pri vykonávaní politiky EÚ v oblasti kybernetickej obrany, pričom sa začali prípravné práce na Koordinačnom centre kybernetickej obrany EÚ, ktoré pomôže zvýšiť situačné povedomie obrannej komunity. S cieľom sledovať vykonávanie tejto politiky bol v októbri uverejnený prvý kybernetický prehľad EÚ a druhý práve prebieha.

Vzhľadom na bezprecedentnú geopolitickú transformáciu vesmírneho priestoru a kľúčovú úlohu EÚ v nej sa kladie väčší dôraz na celkové bezpečnostné aspekty vesmíru a na vykonávanie stratégie EÚ v oblasti kozmického priestoru pre bezpečnosť a obranu. Iniciatívy sa zamerali najmä na zlepšenie spoločného chápania vesmírnych hrozieb a reakcie na ne. V apríli Komisia spolu s Agentúrou Európskej únie pre vesmírny program zriadila stredisko EÚ pre výmenu a analýzu

informácií o vesmíre. Cieľom tejto kolaboratívnej iniciatívy zameranej na spoločnosti pôsobiace vo vesmírnom sektore EÚ je podporovať výmenu osvedčených postupov v snahe posilniť bezpečnosť vesmírnych systémov EÚ.

Na mori EÚ posilnila svoju úlohu aktéra, ktorý zaisťuje námornú bezpečnosť, a svoje vzťahy s vonkajšími partnermi v tejto oblasti. Kľúčovým úspechom revidovanej stratégie námornej bezpečnosti bolo prvé cvičenie v oblasti námornej bezpečnosti, do ktorého boli zapojené členské štáty, inštitúcie EÚ a špecializované agentúry a ktoré sa uskutočnilo v máji. Cvičenie bolo zamerané na ochranu kritickej podmorskej infraštruktúry a boj proti nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu vo vodách EÚ. V rámci cvičenia bola úspešne otestovaná nová iniciatíva na výmenu informácií spustená v júli, ktorá umožňuje bezpečnú výmenu informácií medzi námornými úradmi EÚ v reálnom čase. Komisia podpísala dohody o grante v hodnote 142 miliónov EUR na 21 projektov zameraných na modernizáciu alebo zavedenie nových chrbticových káblov v záujme pripojiteľnosti vrátane podmorských káblov.

Boj proti obchodovaniu s ľuďmi

Každý rok sa tisíce ľudí stanú obeťami obchodovania s ľuďmi v EÚ, pričom ide tak o občanov EÚ, ako aj o ľudí z tretích krajín. EÚ a jej členské štáty zintenzívňujú svoje úsilie v boji proti tejto závažnej trestnej činnosti. Vďaka tomuto úsiliu bolo len v roku 2023 zatknutých viac ako 450 osôb a zaistených 4,1 milióna EUR. V revidovanej smernici EÚ o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorá nadobudla účinnosť v júli, sa zavádzajú prísnejšie pravidlá boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Obsahuje posilnené nástroje na pomoc orgánom verejnej moci pri vyšetrovaní a stíhaní trestných činov obchodovania s ľuďmi, boli do nej doplnené nové formy vykorisťovania nad rámec tých, na ktoré sa už vzťahujú právne predpisy EÚ v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi, a sexuálne vykorisťovanie páchané na internete sa považuje za priťažujúcu okolnosť. Zabezpečuje aj lepšiu podporu obetiam. Členské štáty musia svoje vnútroštátne právne predpisy prispôsobiť do dvoch rokov.

41 % obetí obchodovania s ľuďmi je nútených k pracovnému vykorisťovaniu.

41 % obetí obchodovania s ľuďmi je nútených k sexuálnemu vykorisťovaniu.

↑
VIDEO: Kampaň EÚ s názvom „Skončujeme s obchodovaním s ľuďmi. Pretrhnite neviditeľnú reťaz“ pomáha zvyšovať povedomie verejnosti o tomto druhu trestnej činnosti, ktorá zbavuje ľudí ich základných práv.

V júni sa stretla pracovná skupina prokurátorov špecializujúcich sa na boj proti obchodovaniu s ľuďmi, aby si vymenili názory, skúsenosti a najlepšie postupy pri vyšetřovaní a stíhaní zložitých prípadov obchodovania s ľuďmi. Cieľom zasadnutia skupiny organizovaných koordinátorom EÚ pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a Agentúrou Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach je posilniť justičnú spoluprácu v prípadoch cezhraničného obchodovania s ľuďmi a zlepšiť trestnoprávnu reakciu vďaka lepšiemu porozumeniu tejto trestnej činnosti.

Zintenzívnenie boja proti obchodovaniu s drogami a organizovanej trestnej činnosti

Obchodovanie s drogami je jednou z kľúčových hrozieb pre vnútornú bezpečnosť EÚ, pričom takmer 40 % zločineckých organizácií v EÚ údajne pôsobí výlučne v oblasti obchodovania s nelegálnymi drogami. S cieľom pomôcť riešiť vyvíjajúce sa hrozby súvisiace s drogami EÚ zriadila v júli Agentúru Európskej únie pre drogy. Nová agentúra, ktorá stavia na úspechoch Európskeho monitorovacieho centra pre drogy a drogovú závislosť, má pri riešení súčasných a budúcich výziev, ktoré predstavujú drogy v EÚ, väčšie právomoci ako jej predchodca. Jej práca prispeje k včasnému odhaľovaniu nebezpečných látok. Agentúra okrem toho vytvorí sieť forenzných laboratórií, ktoré zlepšia reakciu Európy na nové drogové epidémie. Bude riešiť aj zložité výzvy spojené s trestnou činnosťou súvisiacou s drogami, vplyvy na zdravie a sociálne náklady zdôraznené v Európskej správe o drogách za rok 2024: trendy a vývoj.

↑
Ylva Johanssonová, vtedajšia európska komisárka pre vnútorné záležitosti, pred novým sídlom Agentúry Európskej únie pre drogy, Lisabon (Portugalsko) 3. júla 2024.

Vykonávanie plánu EÚ na boj proti obchodovaniu s drogami a organizovanej trestnej činnosti viedlo k niekoľkým iniciatívam, ktoré pomáhajú narúšať zločinecké siete. Napríklad v januári vzniklo verejno-súkromné partnerstvo Európskej aliancie prístavov s cieľom chrániť prístavy pred obchodovaním s drogami a infiltráciou trestnej činnosti zlepšením riadenia rizík, presadzovania práva a spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom.

Okrem toho bola vytvorená Európska justičná sieť pre organizovanú trestnú činnosť, ktorú podporuje Agentúra Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach. Jej cieľom je zlepšiť výmenu informácií a osvedčených postupov medzi prokurátormi.

Orgány presadzovania práva v celej EÚ spolupracujú v boji proti obchodovaniu s drogami a organizovanej trestnej činnosti prostredníctvom Európskej multidisciplinárnej platformy proti hrozbám trestnej činnosti. V roku 2023 členské štáty s podporou iniciatívy Komisie a agentúr EÚ zatkli viac ako 13 800 osôb a zaistili majetok v hodnote takmer 800 miliónov EUR vrátane 197 ton drog.

↑
VIDEO: Výsledky Európskej multidisciplinárnej platformy proti hrozbám trestnej činnosti za rok 2023.

Opatrenia na vymáhanie majetku umožňujú orgánom presadzovania práva odhaľovať a rozkladať siete zločineckých organizácií v EÚ aj mimo nej. Cieľom nového právneho predpisu prijatého v roku 2024 je zabezpečiť, aby si zločinci nemohli ponechať nezákonné zisky. Komplexný súbor pravidiel upravuje proces vymáhania majetku od začiatku až po koniec – od vyhľadávania, identifikácie, zmrazenia a správy majetku až po jeho konfiškáciu a konečné naloženie s ním. V júli nadobudli účinnosť nové pravidlá, ktoré orgánom presadzovania práva poskytnú rýchlejší prístup

k finančným informáciám. Pomôžu orgánom viesť finančné vyšetrovania tým, že im umožnia zistiť, či má podozrivá osoba bankové účty v iných členských štátoch.

Z dôvodu nárastu cezhraničnej trestnej činnosti v EÚ dochádza čoraz častejšie k situáciám, keď má viacero členských štátov právomoc viesť trestné stíhanie v tej istej veci. S cieľom riešiť výzvy súvisiace s viacnásobnou právomocou viesť trestné stíhanie boli v roku 2024 v rámci stratégie EÚ na boj proti organizovanej trestnej činnosti prijaté nové pravidlá, ktorými sa stanovuje právny rámec pre odovzdávanie trestného konania z jedného členského štátu do druhého.

Opatrenia na boj proti terorizmu

Radikalizácia vedúca k násilnému extrémizmu a terorizmu predstavuje problém v členských štátoch aj mimo nich. V júni Komisia spustila znalostné centrum EÚ pre prevenciu radikalizácie, ktoré slúži ako platforma na nadväzovanie kontaktov pre cezhraničnú spoluprácu, politické odporúčania a preventívne nástroje.

Predchádzanie radikalizácii zahŕňa odstraňovanie teroristického obsahu na internete. Zo správy o vykonávaní nariadenia o teroristickom obsahu online vyplýva, že bolo účinné pri odstraňovaní extrémistického obsahu. Od nadobudnutia účinnosti nariadenia v júni 2022 bolo vydaných viac ako 1 200 príkazov na odstránenie takéhoto obsahu. Nariadenie ukladá poskytovateľom služieb povinnosť odstrániť teroristický obsah čo najskôr a v každom prípade do jednej hodiny od prijatia príkazu na odstránenie obsahu od príslušného vnútroštátneho orgánu.

V roku 2024 boli prijaté nové pravidlá stanovujúce minimálnu hĺbku označovania strelných zbraní. Zlepší sa tým výsledovateľnosť strelných zbraní v celej EÚ, čo pomôže pri vyšetrovaniach a podporí bezpečný obchod. Európsky parlament a Rada Európskej únie sa v marci dohodli na nových a prísnejších pravidlách dovozu, vývozu a tranzitu civilných strelných zbraní. Touto iniciatívou sa zavádzajú harmonizované postupy a udeľovanie digitálnych licencií, čím sa zlepšuje výsledovateľnosť a zabraňuje organizovanej trestnej činnosti.

Nový prístup k riadeniu migrácie a azylu

V máji 2024 EÚ formálne prijala desať právnych predpisov, ktoré spolu tvoria pakt o migrácii a azyle. Tento súbor nových pravidiel vychádza z predchádzajúcich reformných návrhov a mení ich, pričom ponúka komplexný prístup, ktorého cieľom je posilniť a integrovať kľúčové politiky EÚ v oblasti migrácie, azylu, riadenia hraníc a integrácie.

EÚ bude mať po prvýkrát trvalý povinný mechanizmus solidarity, čo znamená, že žiadny členský štát, ktorý čelí náhlemu migračnému tlaku, nebude musieť riadiť situáciu sám. Migrácia je neoddeliteľnou súčasťou prehľujúcich sa vzťahov EÚ s partnermi na celom svete, keďže s nimi spolupracuje s cieľom riešiť základné príčiny neoprávnenej migrácie, bojovať proti prevádzkačstvu migrantov a obchodovaniu s ľuďmi a podporovať legálne cesty do EÚ.

Po nadobudnutí účinnosti nových pravidiel v júni musia členské štáty zaviesť nový rámec do polovice roka 2026. S cieľom podporiť členské štáty pri vykonávaní paktu Komisia predložila spoločný implementačný plán, v ktorom sa zmapujú míľniky pre opatrenia EÚ a vnútroštátne opatrenia na realizáciu paktu v nasledujúcich dvoch rokoch. Na základe toho členské štáty vypracovali národné implementačné plány, ktoré mali byť predložené do 12. decembra.

Deviatim členským štátom bolo poskytnuté individualizované technické poradenstvo s cieľom pomôcť im pri vypracúvaní ich národných implementačných plánov na realizáciu paktu o migrácii a azyle. Prostredníctvom Nástroja technickej podpory, ktorý pomáha členským štátom navrhovať a vykonávať reformy, sa poskytovala podpora a usmernenia v kľúčových oblastiach súvisiacich s novými právnymi predpismi, ako sú operačné procesy, politické možnosti a strategické využívanie finančných prostriedkov EÚ. Hlavný projekt bude aj v roku 2025 slúžiť na podporu členských štátov.

Hoci úplný súbor reforiem v oblasti migrácie a azylu poskytuje udržateľné dlhodobé riešenie, v praxi sa zaviedli aj konkrétne operačné opatrenia na riešenie bezprostredných a pretrvávajúcich výziev. EÚ začala vykonávať štyri akčné plány zamerané na konkrétne migračné trasy, konkrétne východné Stredozemie, západné Stredozemie a Atlantický oceán, západný Balkán a centrálné Stredozemie, spolu s desaťbodovým plánom pre taliansky ostrov Lampedusa. Týmto iniciatívami sa zaviedli konkrétne opatrenia vrátane finančnej podpory pre členské štáty a opatrení na posilnenie riadenia hraníc.

we have witnessed the movement of people within,

VIDEO: Nový pakt o migrácii a azyle sa stáva skutočnosťou.

Od roku 2022 sa prostredníctvom dobrovoľného mechanizmu solidarity slúžiaceho na podporu členských štátov, ktoré sú najviac vystavené migračným tlakom, premiestnilo viac ako 5 000 žiadateľov o azyl do iných európskych krajín. Tento mechanizmus je medzistupňom na ceste k trvalému mechanizmu núdzového premiestnenia medzi členskými štátmi. Od polovice roka 2026 bude premiestnenie jedným druhom solidárnych opatrení, z ktorých si môžu prispievajúce členské štáty vybrať v medziach nového rámca solidarity. Členské štáty by sa takisto mohli rozhodnúť pre finančné príspevky alebo alternatívne solidárne opatrenia (t. j. personálnu a nepeňažnú podporu).

Boj proti neoprávnenej migrácii

Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva odhaduje, že viac ako 90 % neoprávnených migrantov prichádza do EÚ s pomocou prevádzračov. Prevádzračské siete sú úzko prepojené s inými formami závažnej a organizovanej trestnej činnosti vrátane terorizmu, obchodovania s ľuďmi a prania špinavých peňazí, čo zdôrazňuje naliehavú potrebu opatrení a spolupráce s medzinárodnými partnermi.

Prebiehajú rokovania o súbore iniciatív, ktoré boli navrhnuté v roku 2023 s cieľom aktualizovať 20-ročný právny rámec EÚ na boj proti prevádzračstvu a posilniť pravidlá policajnej spolupráce v záujme harmonizácie sankcií pre prevádzračov, zvýšenia zdrojov a zlepšenia zberu údajov. Okrem toho Globálna aliancia na boj proti prevádzračstvu, ktorá vznikla v roku 2023, posilňuje spoluprácu s partnerskými krajinami v oblasti prevencie, reakcie, ochrany a alternatív neoprávnenej migrácie.

EÚ začala niekoľko iniciatív na boj proti prevádzračstvu vrátane spoločných projektov

operačného partnerstva, ktoré spájajú orgány presadzovania práva a justičné orgány, zvyšujú informovanosť o rizikách neoprávnenej migrácie a ponúkajú informácie o alternatívach v rámci legálnej migrácie. Európska kontaktná skupina pre pátranie a záchranu v Taliansku spustila pilotný projekt v centrálnom Stredozemí na zlepšenie informovanosti.

V posledných rokoch sa ukázalo, že bezvízový režim pre vstup do EÚ môže spôsobiť značné výzvy z hľadiska neoprávnenej migrácie a bezpečnosti. Jedným z príkladov takýchto výziev sú systémy udeľovania občianstva investorom, ktoré prevádzkujú krajiny mimo EÚ oslobodené od vízovej povinnosti a ktorých cieľom je prilákať investície výmenou za udelenie občianstva alebo práva na pobyt investorom v dotknutej krajine. V máji Komisia navrhla trvalé opätovné zavedenie vízovej povinnosti pre občanov Vanuatu po tom, čo zistila, že systémy udeľovania občianstva investorom v tejto krajine predstavujú riziko pre bezpečnosť EÚ a jej členských štátov.

Riadenie návratu neoprávnených migrantov

Fungujúci migračný systém musí zabezpečiť účinný návrat osôb, ktoré nemajú zákonné právo na pobyt v EÚ. Vďaka návratovému plánu a podpore koordinátora pre návrat sa podnikajú opatrenia na pomoc členským štátom urýchliť tento proces a uľahčiť reintegráciu navrátilcov. Častejšie využívanie režimu vzájomného uznávania rozhodnutí o návrate spolu so zvýšenou podporou Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž pomôže urýchliť tento proces. V rámci Fondu pre azyl, migráciu a integráciu boli členským štátom sprístupnené finančné prostriedky vo výške 25 miliónov EUR na pomoc pri realizácii ich programov dobrovoľného návratu.

Bezpečné a legálne možnosti migrácie do Európy

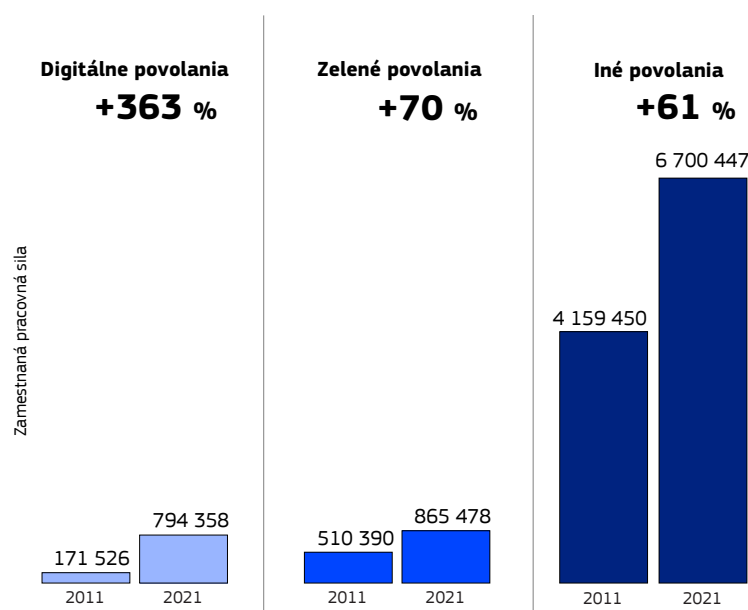
Nariadením o rámci Únie pre presídlenie a humanitárne prijatie, ktoré nadobudlo účinnosť v júni ako súčasť paktu o migrácii a azyle, sa zavádza trvalý rámec na posilnenie bezpečných a legálnych možností migrácie do EÚ pre osoby, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu. Tým sa zabezpečí jednotný postup pre operácie presídlenia a humanitárneho prijatia osôb na základe dvojročného plánu, v ktorom sa stanoví počet utečencov, ktorí majú byť prijatí do EÚ. Novovytvorený Výbor na vysokej úrovni pre presídlenie a humanitárne prijatie bude Komisii podporovať pri zaisťovaní fungovania nového systému.

Od roku 2015 pomohli systémy presídľovania sponzorované z prostriedkov EÚ, do ktorých je zapojený veľký počet členských štátov, najstť útočisko v EÚ viac ako 128 000 najzraniteľnejším osobám, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu. Štrnásť členských štátov prisľúbilo v rámci tohto systému viac ako 61 000 miest pre utečencov na roky 2024 – 2025.

Okrem politik na pomoc osobám, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, dobre riadené migračné politiky, ktoré ľuďom poskytujú legálne alternatívy na vstup do EÚ, podporujú hospodárstvo a posilňujú spoluprácu s medzinárodnými partnermi. Každý rok prichádza do EÚ legálne 3 až 3,5 milióna štátnych príslušníkov tretích krajín, a to najmä za prácou. Pomáhajú naplňať potreby na trhu práce EÚ, ktoré nie sú plne uspokojené pracovníkmi EÚ. Štátni príslušníci tretích krajín zamestnaní v EÚ čoraz viac obsadzujú voľné pracovné miesta v povolaniach, ktoré trpia pretrvávajúcim nedostatkom pracovníkov.

Viac ako 27 miliónov ľudí žijúcich v EÚ sú občania tretích krajín, čo predstavuje približne 6 % celkového obyvateľstva.

Štátni príslušníci tretích krajín zamestnaní v EÚ (2011 – 2021)

Zdroj: Európska komisia, výberové zisťovanie pracovných síl Eurostatu 2011 – 2021, ktoré vypracovalo Spoločné výskumné centrum, 12. júna 2024.

V akčnom pláne Komisie na riešenie nedostatku pracovnej sily a zručností v EÚ (pozri kapitolu 6) sa opätovne potvrdil význam opatrení zameraných na prilákanie talentov a stanovili sa priority v tejto oblasti. V rámci úsilia o prilákanie zručností a talentov bola v apríli prijatá revízia smernice o jednotnom povolení. V smernici sa stanovuje zjednodušený postup podávania žiadostí a jednotné povolenie na prácu a pobyt v EÚ pre štátnych príslušníkov tretích krajín. Nové pravidlá zaručujú pracovníkom z tretích krajín ochranu a spravodlivé a rovnaké zaobchádzanie. Povolenie nebude viazané len na jedného zamestnávateľa. Znamená to, že pracovníci z tretích krajín budú môcť meniť pracovné

miesta, čo im počas obdobia platnosti povolenia zabezpečí väčšiu flexibilitu, pokiaľ ide o prácu a život v EÚ.

EÚ pokračovala vo svojej práci na realizácii už vytvorených partnerstiev zameraných na talenty s Egyptom, Marokom a Tuniskom. Okrem toho spustila nové programy s Bangladéšom a Pakistanom v rámci širšej spolupráce s týmito krajinami v oblasti riadenia migrácie. Iniciatíva posilňuje legálne možnosti migrácie do EÚ podporou medzinárodnej mobility pracovnej sily pre kvalifikovaných pracovníkov prostredníctvom lepšieho zosúladovania ponuky a dopytu na trhu práce.

Schengenský priestor

Schengenský priestor sa stal najväčším priestorom voľného pohybu na svete. Po pristúpení Bulharska a Rumunska v roku 2024 sa rozrástol a teraz pokrýva oblasť 4,5 milióna kilometrov štvorcových a 458 miliónov obyvateľov. Vzhľadom na prínos oboch týchto členských štátov k fungovaniu schengenského priestoru boli 31. marca zrušené kontroly na vzdušných a námorných hraniciach. V decembri sa členské štáty jednomyselne dohodli na zrušení kontrol na vnútorných pozemných hraniciach s týmito dvomi krajinami od 1. januára 2025, čím bol završený ich vstup do schengenského priestoru.

Účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ je kľúčovým prvkom schengenského priestoru bez kontrol na vnútorných hraniciach. Bulharsko a Rumunsko posilnili spoluprácu v oblasti riadenia hraníc s cieľom podporiť ich pristúpenie k schengenskému priestoru. Tieto dva členské štáty budú ďalej prispievať k spoločnému európskemu úsiliu o zaistenie bezpečnosti EÚ na vonkajších hraniciach a riešenie migračných výziev prostredníctvom individuálnych rámcov spolupráce.

V roku 2024 EÚ zrevidovala Kódex schengenských hraníc s cieľom posilniť správu schengenského priestoru a lepšie pripraviť členské štáty na riešenie výziev na vonkajších hraniciach EÚ

a cezhraničných zdravotných a bezpečnostných hrozieb. Na základe revidovaných pravidiel sa kontroly na vnútorných hraniciach považujú za krajné opatrenie, uprednostňujú sa alternatívne opatrenia a v prípade neoprávnených pohybov sa zavádza mechanizmus odovzdávania osôb. Tieto pravidlá riešia zneužívanie migrantov na vonkajších hraniciach EÚ tým, že členským štátom ponúkajú možnosť obmedziť počet hraničných priechodov alebo skrátiť ich otváracie hodiny. Takisto umožňujú posilniť opatrenia hraničného dozoru. Komisia zároveň posilnila podporu členským štátom v boji proti hybridným hrozbám vyplývajúcim z účelového zneužívania migrácie Ruskom a Bieloruskom a pri posilňovaní bezpečnosti na vonkajších hraniciach EÚ.

Najnovšia správa o stave Schengenu obsahuje posúdenie vývoja za predchádzajúci rok a kľúčové priority na roky 2024 a 2025. Zo správy vyplynulo, že v roku 2023 bolo vydaných viac ako 10 miliónov schengenských víz a že schengenský priestor navštívilo viac ako pol miliardy cestujúcich, čím návštevnosť dosiahla 92 % návštevnosti v roku 2019 (pred pandémiou COVID-19). To významne prispelo k hospodárstvu EÚ, keďže cestovný ruch predstavuje takmer 10 % hrubého domáceho produktu EÚ a zamestnáva približne 22,6 milióna ľudí.

Silná podpora schengenského priestoru zo strany občanov a podnikov

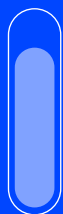
63 %

ľudí v EÚ považuje posilnenie spolupráce v rámci schengenského priestoru za hlavnú prioritu EÚ do roku 2030.

33 %

podnikov uviedlo, že schengenský priestor znižuje náklady v dôsledku absencie kontrol na vnútorných hraniciach.

83 %

spoločností súhlasí s tým, že schengenský priestor je prospešný pre podnikanie, a 81 % ho považuje za jeden z najväčších úspechov EÚ.

Zdroje: Európska komisia, osobitný prieskum Eurobarometra č. 549, október 2024; Európska komisia, rýchly prieskum Eurobarometra č. 542, október 2024.

Nové postupy pri cestovaní do Európy

Systém vstup/výstup je automatizovaný informačný systém, ktorý slúži na registráciu štátnych príslušníkov tretích krajín cestujúcich na krátkodobý pobyt pri každom prekročení vonkajších hraníc ktoréhokoľvek zo štátov EÚ alebo krajín pridružených k schengenskému priestoru. Nahradí manuálne pečiatkovanie pasov digitálnou registráciou. Pomôže odhaľovať osoby, ktoré prekročili dĺžku oprávneného pobytu, zabezpečí výmenu informácií v reálnom čase a zlepši bezpečnosť tým, že bude predchádzať podvodom s osobnými údajmi. Zároveň sa vďaka nemu zabezpečí automatizácia kontrol hraníc, postupne urýchlia kontroly na vonkajších hraniciach, uľahčí cestovanie a celkovo spríjemní cestovateľský zážitok. Tento systém je kľúčovým krokom k dosiahnutiu digitalizovanej európskej kontroly hraníc, ktorým sa ďalej posilní prístup EÚ k integrovanému riadeniu hraníc. V decembri Komisia predložila návrh na postupné uvedenie systému vstup/výstup do prevádzky. Po jeho schválení a stanovení dňa začatia budú mať členské štáty na zavedenie systému šesť mesiacov.

Tento nový systém takisto pripraví pôdu pre Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia (ETIAS), ktorý čoskoro zjednoduší cestovanie pre milióny návštevníkov z krajín mimo EÚ. Po jeho uvedení do prevádzky budú musieť cestujúci, ktorí nepotrebujú víza na vstup do 30 európskych krajín, požiadať o cestovné povolenie prostredníctvom tohto systému. Toto povolenie je prepojené s cestovným pasom cestujúceho a bude platiť až tri roky alebo do uplynutia platnosti cestovného pasu, podľa toho, čo nastane skôr.

Cieľom novej iniciatívy na digitalizáciu cestovných pasov a preukazov totožnosti je urýchliť a zjednodušiť cestovanie v celej EÚ pre občanov EÚ, ako aj občanov tretích krajín. V októbri Komisia predložila návrhy spoločného rámca pre používanie digitálnych cestovných identifikátorov a novej digitálnej cestovnej aplikácie EÚ, na ktorej sa budú uchovávať.

Lepšie zdravie

Posledných päť rokov sa nieslo v znamení série bezprecedentných výziev, ktoré mali a naďalej majú výrazný vplyv na zdravie ľudí v EÚ aj mimo nej. Tieto udalosti ukázali, že politika EÚ v oblasti zdravia už nemôže byť obmedzená hranicami spred pandémie a že pre spoločenský blahobyt Európy majú zásadný význam spoločné opatrenia na úrovni EÚ. Dnes spolupracujú všetky členské

štáty v rámci silnejšej európskej zdravotnej únie v oblastiach, v ktorých sú potrebné spoločné európske opatrenia, aby boli pripravené na zdravotné krízy a vedeli na ne reagovať. Zabezpečujú tiež dostupnosť a cenovú dostupnosť zdravotníckeho materiálu a zlepšujú prevenciu a liečbu ochorení, ako je rakovina, ako aj následnú starostlivosť spojenú s týmito ochoreniami.

Európsky plán na boj proti rakovine

Pred tromi rokmi bol prijatý Európsky plán na boj proti rakovine, ktorého pozitívny vplyv na životy mnohých ľudí je už badateľný. Vytvára cestu k lepšej prevencii, včasnému odhaleniu,

liečbe a starostlivosti. Okrem toho prispieva k zlepšovaniu kvality života onkologických pacientov a osôb, ktoré rakovinu prežili.

Aké zmeny prináša európsky plán na boj proti rakovine?

- ✓ Vďaka výskumu a inováciám pomáha lepšie pochopiť rakovinu.
- ✓ Vďaka skoršiemu odhaleniu prináša lepšiu prognózu a viac možností liečby.
- ✓ Vďaka prevencii možno rakovinu zastaviť ešte predtým, ako vypukne.
- ✓ Prispieva k lepšej starostlivosti o onkologických pacientov a zníženiu nerovností, pretože každý má právo na kvalitnú a cenovo dostupnú preventívnu a liečebnú zdravotnú starostlivosť.

Jedna z hlavných iniciatív EÚ v oblasti onkologických chorôb sa zameriava na boj proti typom rakoviny, ktorým možno predchádzať očkovaním. Ide najmä o tie, ktoré sú spôsobené ľudskými papilomavírusmi (HPV) a vírusom hepatitídy B (HBV). Európsky plán na boj proti rakovine vyzýva najmä k očkovaniu aspoň 90 % cieľovej populácie dievčat v EÚ a k výraznému zvýšeniu miery zaočkovania chlapcov. Okrem toho by sa mal v záujme prevencie rakoviny

pečene vďaka opatreniam zlepšiť prístup k očkovaniu proti HBV a zvýšiť jeho mieru. Miera zaočkovania sa však v rámci EÚ výrazne líši. Zaočkovanosť dievčat proti HPV je v súčasnosti v mnohých členských štátoch výrazne pod úrovňou 50 %, pričom o chlapcoch a mladých dospelých sú k dispozícii len obmedzené údaje. Podobne sa značný nedostatok údajov eviduje aj v súvislosti so zaočkovanosťou proti HBV.

Ľudské papilomavírusy

- Najbežnejšia vírusová infekcia reprodukčného systému spôsobujúca rôzne ochorenia u žien i u mužov vrátane prekancerózných lézií, ktoré môžu viesť k vzniku rakoviny.
- **Podľa odhadov približne 28 600 prípadov rakoviny krčka maternice a 13 700 úmrtí** ročne v členských štátoch EÚ/krajinách Európskeho hospodárskeho priestoru.
- **Tri vakcíny** povolené v EÚ.
- Odporúčané pre dievčatá a chlapcov v adolescentnom a predadolescentnom veku.
- Cieľom je plne zaočkovať **aspoň 90 % cieľovej populácie dievčat v EÚ** a výrazne zvýšiť mieru očkovania chlapcov do roku 2030, aby sa v konečnom dôsledku eliminovala rakovina krčka maternice a iné druhy rakoviny spôsobené HPV.

Vírus hepatitídy B

- Chronická infekcia vírusom je hlavnou príčinou chronického ochorenia pečene, cirhózy a rakoviny pečene.
- **Podľa odhadov približne 64 000 úmrtí** ročne v dôsledku chorôb spôsobených HBV a vírusom hepatitídy C v celej EÚ/v Európskom hospodárskom priestore a v Spojenom kráľovstve.
- **Dvanásť vakcín** povolených v EÚ.
- V prípade dojčiat, dospelých s vysokým rizikom a niekedy v znevýhodnených situáciách a pre zdravotníckych pracovníkov.
- Cieľom je posilniť očkovanie v súlade s cieľom Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), t. j. do roku 2030 eliminovať vírusovú hepatitídu ako ohrozenie verejného zdravia v európskom regióne WHO.

Členskými štátom sa odporúča zvýšiť zaočkovanosť proti týmto chorobám, zlepšiť monitorovanie zaočkovania a bojovať proti mylným informáciám a dezinformáciám. Členské štáty sa takisto vyzývajú, aby zabezpečili bezplatné a ľahko dostupné vakcíny a aby zintenzívnili úsilie o dosiahnutie cieľov WHO pre Európu do roku 2030.

Tabak je hlavným rizikovým faktorom rakoviny – viac ako štvrtinu úmrtí na rakovinu v EÚ, na Islande a v Nórsku možno pripísať fajčeniu. V roku 2024 prijala EÚ opatrenia na lepšiu ochranu ľudí, najmä detí, pred sekundárnym tabakovým dymom a aerosólmi a na dosiahnutie cieľa európskeho plánu na boj proti rakovine, ktorým je vytvoriť do roku 2040 „generáciu bez tabaku“, v ktorej by fajčiari predstavovali menej ako 5 % obyvateľstva. Cieľom revidovaného odporúčania pre členské štáty prijatého v decembri je rozšíriť politiky týkajúce sa prostredia bez dymu na kľúčové vonkajšie priestory, ako sú verejné ihriská, verejné budovy, zastávky verejnej dopravy a vonkajšie priestory zdravotníckych a vzdelávacích zariadení.

Napriek tomu, že paliatívna starostlivosť zohráva kľúčovú úlohu pri zvyšovaní kvality života, často je obklopená stigmatizáciou a nedorozumením. Cieľom konferencie o inovatívnej paliatívnej starostlivosti pre ľudí trpiacich onkologickými ochoreniami, ktorá sa konala v októbri, bolo riešiť tieto otázky formou informovania občanov a tvorcov politik o potrebe náležitej paliatívnej starostlivosti v celej Európe.

➔ Stella Kyriakidesová, vtedajšia európska komisárka pre zdravie a bezpečnosť potravín, na pochode Pink Silhouette Walk, ktorý usporiadala organizácia Europa Donna Cyprus v rámci mesiaca povedomia o rakovine prsníka. Nikózia (Cyprus) 5. októbra 2024.

Duševné zdravie

V zložitom svete plnom zmien je duševná pohoda ľudí pod značným tlakom. V júni 2023 bol zavedený komplexný prístup k duševnému zdraviu, v ktorom sa stanovuje súbor 20 hlavných iniciatív a možností financovania na úrovni EÚ v hodnote 1,23 miliardy EUR. Jeho cieľom je spojiť všetkých partnerov pri riešení tohto narastajúceho

problému. Od zavedenia komplexného prístupu sa dosiahol významný pokrok pri realizácii spoločných opatrení v oblasti duševného zdravia vo všetkých členských štátoch zameraných na podporu dobrého duševného zdravia a pomoc najzraniteľnejším skupinám.

Podpora dobrého duševného zdravia, prevencia a včasná intervencia

Projekt Spoločne za duševné zdravie:

spolupráca medzi členskými štátmi s cieľom rozvíjať a implementovať komplexný prístup k duševnému zdraviu.

Vytvorenie **súboru preventívnych nástrojov pre deti** zameraných na kľúčové zdravotné faktory a prepojenia medzi duševným a fyzickým zdravím (v spolupráci s UNICEF).

Register najlepších a sľubných postupov

na podporu, prevenciu, včasné odhaľovanie a intervenciu na portáli EÚ s najlepšími postupmi v oblasti verejného zdravia.

Kampaň „**Zdravé pracoviská**“ Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci o vplyve nových digitálnych technológií.

Projekt Európskej aliancie proti depresii, ktorým sa zavádzajú najlepšie postupy na prevenciu samovrážd.

Pomoc ľuďom v núdzi vrátane zraniteľných skupín a detí

Projekt financovaný EÚ spolu s Medzinárodnou federáciou spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca v oblasti poskytovania **psychologickej prvej pomoci osobám vysídleným z Ukrajiny a zasiahnutým konfliktom**.

Odporúčanie Komisie o integrovaných systémoch ochrany detí a revidovaná smernica o právach obetí.

14,5 milióna EUR na projekty vykonávané zainteresovanými stranami vrátane štyroch projektov zameraných na ukrajinských utečencov (projekty Well-U, Peace of Mind, MESUR a U-Rise), jedného projektu zameraného na ochranu detí v Portugalsku (projekt Let's Talk about Children) a jedného projektu pre zraniteľné deti vo Fínsku (projekt Icehearts).

Platforma na podporu duševného zdravia mladých ľudí, ktorí prežili rakovinu.

Bezpečnejšie digitálne a online priestory vďaka aktu o digitálnych službách a stratégii vytvárania lepšieho internetu pre deti.

Duševné zdravie detí a mladých ľudí predstavuje v Európe čoraz väčšiu výzvu. Pokles úrovne duševnej pohody u detí a dospievajúcich, ktorý sa pripisuje rôznym faktorom vrátane tlaku v školách a tlaku sociálnych médií, podčiarkuje naliehavú potrebu celosystémového celoškolského prístupu k duševnému zdraviu. Pre tvorcov politik a pedagógov bol vypracovaný súbor usmernení, ktorý zahŕňa 11 odporúčaní a príkladov osvedčených postupov. Táto iniciatíva je súčasťou úsilia o podporu systémovej zmeny, ktorej cieľom je riešiť duševné zdravie a duševnú pohodu v školách a budovať pozitívne vzdelávacie prostredie. Usmernenia dopĺňa séria informačných prehľadov s praktickými tipmi a odkazmi na zdroje.

Jedna pätina (20 %) školopovinných detí zažíva v škole problémy spojené s duševným zdravím.

Každé piate dieťa uviedlo, že je nešťastné a má strach z budúcnosti v dôsledku šikanovania, vysokých očakávaní spojených so školskými nárokmi a zo samoty.

Takmer štvrtina (24 %) učiteľov v Európe uvádza, že ich práca má negatívny vplyv na ich duševné zdravie.

Odhadované ročné náklady na duševné poruchy mladých ľudí (vo veku 0 – 19 rokov) v západnej Európe predstavujú 50 miliárd EUR.

Zdroj: Európska komisia, Wellbeing a duševné zdravie v škole – Usmernenia pre tvorcov politik v oblasti vzdelávania, 2024.

Cieľom projektu Child & Youth Wellbeing and Mental Health First, je zlepšiť poskytovanie pomoci v oblasti duševného zdravia a duševnej pohody a psychosociálnej podpory deťom a mladým ľuďom v Španielsku, Taliansku, na Cypre a v Slovinsku. Projekt podporí štyri členské štáty pri uskutočňovaní reforiem, ktoré zlepšujú prístup detí a mladých ľudí k zdravotnej starostlivosti a službám v oblasti duševného zdravia. S podporou Nástroja technickej podpory EÚ projekt poskytuje vnútroštátnym orgánom technické odborné znalosti. Vďaka tomuto nástroju bola poskytnutá pomoc aj 13 členským štátom pri reformách zameraných na duševné zdravie a duševnú pohodu mladých ľudí, ktoré boli v rámci Európskeho roka mládeže v roku 2022 stanovené ako priorita. Patria sem projekty na podporu duševnej pohody, najmä v školách, a predchádzanie závislostiam vrátane užívania látok, online hier a hazardných hier.

Európsky program výmeny, vytvárania sietí a získavania odborných znalostí v oblasti duševného zdravia v oblasti duševného zdravia s rozpočtom 9 miliónov EUR, ktorý sa začal v roku 2024, ponúkne multidisciplinárnu odbornú prípravu v oblasti duševného zdravia pre zdravotníckych pracovníkov a iných odborníkov, ako sú učitelia a sociálni pracovníci, ako aj pracovníci vo väzniciach a v nápravno-výchovných ústavoch pre mladistvých. Približne 120 odborníkov z 30 krajín vrátane Ukrajiny absolvuje odbornú prípravu zameranú na podporu komplexného prístupu k duševnému zdraviu. EÚ sprístupňuje aj ďalších 10 miliónov EUR na podporu duševného zdravia zraniteľných skupín, ako sú deti a utečenci.

Smerom k modernému systému liekov

Cieľom reformy farmaceutických právnych predpisov EÚ, ktorá bola navrhnutá v roku 2023, je zabezpečiť rovnaký prístup k liekom pre všetkých pacientov a konkurencieschopný farmaceutický regulačný rámec priaznivý pre inovácie. V roku 2024 pokročili rokovania o kľúčových legislatívnych návrhoch, ktoré budú základom pre najväčšiu revíziu farmaceutických právnych predpisov EÚ za 20 rokov.

Aliancia pre kritické lieky, ktorej činnosť sa začala v apríli 2024, spája verejných a súkromných aktérov z európskeho sektoru zdravotníctva a jej cieľom je navrhnúť odporúčania na posilnenie bezpečnosti dodávok a upevnenie globálnych dodávateľských reťazcov kritických liekov. Aliancia sa zameria na spôsoby, akými možno zmierniť štrukturálne riziká a posilniť dodávky tým, že sa podporí diverzifikácia a v prípade potreby zmodernizuje a posilní výrobná kapacita na úrovni EÚ. Jej práca bude podkladom aj pre budúcu legislatívnu iniciatívu týkajúcu sa aktu EÚ o kritických liekoch.

Cieľom navrhovanej revízie súčasných pravidiel, ktorými sa stanovujú postupy zmien povolení na uvedenie liekov na trh, je zefektívniť riadenie životného cyklu liekov. Revízia uľahčí rýchlejšie spracovanie zmien, z čoho budú mať prospech tak držiteľia povolení na uvedenie na trh, ako aj regulačné orgány.

V máji boli zavedené nové opatrenia na zlepšenie dostupnosti diagnostických zdravotníckych pomôcok – počnúc tehotenskými testami a testami na COVID-19 až po krvné testy na zistenie hladiny cukru v krvi pre diabetikov. Opatrenia poskytujú spoločnostiam viac času na prechod na nové pravidlá, ktoré sa týkajú diagnostických pomôcok. Okrem toho sa novými predpismi pre výrobcov všetkých zdravotníckych pomôcok zaviedla aj povinnosť informovať vnútroštátne orgány a sektor zdravotníctva v prípade prerušenia dodávok určitých pomôcok a umožniť postupné zavádzanie Európskej databázy zdravotníckych pomôcok.

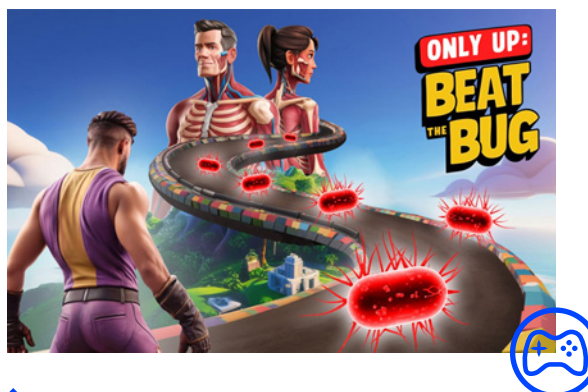
Prevenia infekcií a chorôb

Antimikrobiálna rezistencia, ku ktorej dochádza, keď sa baktérie a vírusy stanú rezistentnými voči liekom používaným na boj proti nim, je v EÚ zodpovedná za viac ako 35 000 úmrtí ročne a systémy zdravotnej starostlivosti EÚ stojí 11,7 miliardy EUR. Antimikrobiálna rezistencia je zároveň jednou z najväčších hrozieb pre globálne zdravie, ktorým dnes svet čelí: trvale narastajúca rezistencia by do roku 2050 mohla viesť k približne 10 miliónom úmrtí na celom svete.

EÚ prijíma pozitívne kroky na riešenie tejto naliehavej výzvy a spolupracuje s miestnymi komunitami a globálnymi organizáciami naprieč odvetvami a hranicami s cieľom zabezpečiť zodpovedné používanie antibiotík u ľudí aj zvierat.

Vo februári bol spustený historicky najrozsiahlejší projekt v oblasti antimikrobiálnej rezistencie financovaný z prostriedkov EÚ, do ktorého sa zapojilo 120 partnerov v 30 európskych krajinách s cieľom bojovať proti tomuto spoločnému problému. Jednotná akcia v oblasti antimikrobiálnej rezistencie a infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou financovaná sumou vo výške 50 miliónov EUR z programu EU4Health bude zameraná na oblasti ako prevencia infekcií a kontrola, dohľad a monitorovanie, obozretné používanie antimikrobiálnych látok, zvyšovanie informovanosti a inovácie.

S cieľom zvýšiť informovanosť o tejto obrovskej hrozbe, ktorú pre verejné zdravie predstavuje antimikrobiálna rezistencia, spustila Komisia bezplatnú online hru *Beat the Bug* vytvorenú na platforme *Fortnite*, v ktorej aktéri preberajú úlohu superhrdinov, aby zachránili svet pred multirezistentnými baktériami. Hra je súčasťou kampane pre mladých ľudí, rodičov a učiteľov v celej EÚ. S cieľom podporiť preventívne opatrenia a zodpovedné používanie antibiotík boli vypracované aj vzdelávacie materiály, ktoré majú pomôcť rodičom a pedagógom.

VIDEOHRA: Zahrajte si hru na zneškodňovanie bacilov – *Beat the Bug*.

Komisia a Európska investičná banka v decembri podpísali dohodu s dánskou medicínsko-technologickou spoločnosťou v hodnote 20 miliónov EUR na vývoj nových vysokoselektívnych antibakteriálnych liekov na infekcie, ktoré sa ťažko liečia z dôvodu antimikrobiálnej rezistencie.

HERA Invest je nástroj, ktorým sa navyšujú prostriedky na program InvestEU o sumu 100 miliónov EUR. Jeho práca je zameraná na ochranu ľudí v EÚ pred tromi najvyššími zdravotnými hrozbami, ktoré si vyžadujú koordináciu opatrení na úrovni EÚ: patogény s pandemickým alebo epidemickým potenciálom, antimikrobiálna rezistencia a chemické, biologické, rádiologické a jadrové riziká. V októbri podpísala Komisia a Európska investičná banka prvú dohodu v rámci nástroja HERA Invest v hodnote 20 miliónov EUR s francúzskou biofarmaceutickou spoločnosťou. Tým sa podporí vývoj a nasadenie širokospektrálnych terapeutík spoločnosti na boj proti biologickým hrozbám pre verejné zdravie.

Aviárna influenza je vírusové ochorenie, ktoré sa vyskytuje predovšetkým u vtáctva. Zatiaľ čo hrozba, ktorú aviárna influenza predstavuje pre bežnú populáciu, je stále nízka, medzi osoby s vyšším rizikom patria hydínári a poľnohospodárski pracovníci, ako aj veterinárni lekári. V júni Komisia členským štátom zabezpečila prístup k nákupu 665 000 dávok upravenej vakcíny proti zoonotickej chrípke a k rezervácii ďalších 40 miliónov dávok na nasledujúce štyri roky.

Oslava 50 rokov celosvetového očkovania

Kľúčovým momentom v histórii verejného zdravia bolo spustenie rozšíreného programu imunizácie, ku ktorému pred 50 rokmi pristúpilo WHO. Očkovanie zachránilo milióny životov na celom svete. V roku 1974 bolo len 5 % detí na svete zaočkovaných proti záškrtu, tetanu a čiernemu kašľu. Dnes sa tento počet zvýšil na takmer 85 % detí na celom svete a 94 % v európskom regióne WHO.

© WHO / Blink Media – Etinosa Yvonne

Vaccines now give us hope of eliminating cervical cancer.

VIDEO: Rozšírený imunizačný program Svetovej zdravotníckej organizácie – každoročne zabráni viac než 4 miliónom úmrtí.

Vakcíny majú zásadný význam pri zvládaní šírenia infekčných chorôb a investície do výskumu a vývoja sú nevyhnutné pre zdravotnú bezpečnosť a pripravenosť na pandémie, ako ukázal rýchly vývoj vakcín proti ochoreniu COVID-19. EÚ investuje viac ako 100 miliónov EUR do rozvoja európskeho centra pre vakcíny, ktorého cieľom je zabezpečiť rýchly prístup k pandemickým vakcínam prostredníctvom konzorcia popredných európskych inštitúcií.

V marci bola rozbehnutá nová iniciatíva na zlepšenie prístupu k diagnostike, informáciám a starostlivosti pre občanov trpiacich zriedkavými chorobami, ktoré postihujú až 36 miliónov ľudí v EÚ. Jednotná akcia zameraná na integráciu európskych referenčných sietí do vnútroštátnych systémov zdravotnej starostlivosti financovaná sumou vo výške viac ako 18 miliónov EUR spája všetky členské štáty spolu s Nórskom a Ukrajinou s cieľom pomôcť pripraviť pôdu pre účinnejšiu, efektívnejšiu a udržateľnejšiu spoluprácu v budúcnosti.

Globálne zdravie

Svetové zdravotnícke zhromaždenie, na ktorom sa zúčastnilo viac ako 190 krajín vrátane všetkých členských štátov, prijalo v júni po dvoch rokoch rokovaní ambiciózny balík zmien Medzinárodných zdravotných predpisov.

Cieľom posilnených pravidiel je zlepšiť riadenie v prípadoch núdzového stavu verejného zdravia medzinárodného dosahu a poskytnúť občanom lepšiu ochranu pred závažnými cezhraničnými ohrozeniami zdravia, čo je kľúčovou prioritou stratégie EÚ v oblasti globálneho zdravia. Dosiahla sa aj dohoda o tom, že sa bude pokračovať v rokovaní o pandemickej zmluve s cieľom dosiahnuť konsenzus na najbližšom zasadnutí zhromaždenia v máji 2025.

V marci rozbehlo svoju činnosť nové globálne konzorcium na podporu dohľadu nad odpadovými vodami a environmentálneho dohľadu v rámci systémov verejného zdravotníctva a na vytvorenie globálneho systému včasného odhaľovania vypuknutia epidémií. Táto iniciatíva zahŕňa viac ako 300 globálnych spolupracovníkov vrátane EÚ, WHO, Nadácie Billa a Melindy Gatesovcov, Centier USA pre kontrolu a prevenciu chorôb a afrických centier pre kontrolu a prevenciu chorôb.

V reakcii na vyhlásenie WHO o vypuknutí opičích kiahní ako núdzovom stave verejného zdravia medzinárodného dosahu v auguste prijala EÚ a jej členské štáty (Team Europe) okamžité a komplexné opatrenia na pomoc partnerom pri zvládaní tejto choroby a pri reakcii na ňu. V rámci týchto opatrení sa darovalo viac ako pol milióna dávok vakcín, pričom EÚ ich ako prvá reálne dodala Konžskej demokratickej republike, ktorá bola epidémiou najviac postihnutá.

→ Prvé zásielky vakcín proti opičím kiahňam prichádzajú na letisko v Kinshase (Konžská demokratická republika) 5. septembra 2024. Táto iniciatíva patrí do komplexného súboru opatrení EÚ v rámci stratégie EÚ v oblasti globálneho zdravia, ktorá je kľúčovou súčasťou iniciatívy Global Gateway na podporu partnerov vo zvyšku sveta.

KAPITOLA 8

Silnejšia Európa vo svete

Úvod

Konflikty, humanitárne krízy a prírodné katastrofy boli v roku 2024 pre svet aj naďalej výzvou. Európska únia zohrávala aktívnu úlohu a opätovne potvrdila svoj záväzok k mieru, bezpečnosti a ľudskej dôstojnosti. V treťom roku ruskej agresie voči Ukrajine EÚ naďalej posilňovala svoju obranu a bezpečnosť. Spolupracovala aj s kandidátskymi krajinami vrátane Ukrajiny na ich potrebných reformách a s potenciálnymi kandidátskymi krajinami na príprave na budúce prístupenie. EÚ poskytuje humanitárnu pomoc a je naďalej odhodlaná nachádzať riešenia rôznych kríz na Blízkom východe vrátane Gazy a Sýrie. Počas roka EÚ

Takmer polovicu z 1,9 milióna vysídlených osôb v Gaze tvoria deti. Vďaka prostriedkom EÚ poskytol UNICEF základné zimné oblečenie viac ako 120 000 vysídleným deťom. 28. januára 2024.

posilňovala svoje medzinárodné partnerstvá, pomáhala ľuďom v núdzi a reagovala na katastrofy na celom svete. Tým, že prispôsobila svoju činnosť súvisiacu s pomocou novým rizikám a budovala silnejšie partnerstvá, upevnila EÚ svoju vedúcu pozíciu v globálnej pomoci. Tento jednotný prístup preukázal odolnosť EÚ a jej víziu otvoreného a prosperujúceho kontinentu, a to aj v časoch globálnych výziev.

Európska susedská politika a rokovania o rozšírení

Rozšírenie

Súčasný geopolitický napätie, najmä útočná vojna Ruska proti Ukrajine, vyzdvihlo význam politiky rozširovania. Rozširovanie je investíciou do dlhodobého mieru, bezpečnosti a stability nášho

kontinentu. Každý nový členský štát posilňuje hospodárstvo EÚ, prináša rast a vytvára pracovné miesta.

V roku 2024 sme si pripomenuli 20. výročie rozšírenia EÚ v roku 2004, ktoré je najväčším rozšírením v histórii EÚ. Pred dvadsiatimi rokmi EÚ privítala 10 nových členských štátov a stala sa jedným z najväčších jednotných trhov na svete. Odvtedy mali milióny ľudí možnosť využiť nové príležitosti, pracovné miesta a programy po celej EÚ.

Viac ako 2,7 milióna

mladých ľudí z 10 členských štátov, ktoré pristúpili v roku 2004, sa od roku 2004 zúčastnilo na programe Erasmus+.

26 miliónov

nových pracovných miest bolo od roku 2004 vytvorených po celej EÚ.

79 %

občanov v týchto členských štátoch sa domnieva, že členstvo ich krajiny v EÚ je výhodné.

VIDEO: Prečo je oslava rozšírenia EÚ v roku 2004 taká dôležitá?

Dvere k členstvu zostávajú otvorené pre európske krajiny, ktoré uznávajú hodnoty EÚ a spĺňajú kľúčové kritériá. Ašpirujúci členovia musia okrem iného preukázať silné demokratické postupy, dodržiavať zásady právneho štátu, udržiavať stabilitu svojich hospodárstiev a zlepšovať svoju správu vecí verejných (pozri aj kapitolu 9).

EÚ pravidelne hodnotí pokrok všetkých krajín zapojených do procesu rozširovania. V októbri EÚ uverejnila svoj každoročný balík týkajúci sa rozširovania, v ktorom sa hodnotí pokrok, ktorý dosiahli kandidátske krajiny (Albánsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Gruzínsko, Moldavsko, Severné Macedónsko, Srbsko, Turecko a Ukrajina) a potenciálna kandidátska krajina Kosovo (týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN

č. 1244/1999 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova). Výročné správy sa zameriavajú na kľúčové reformy, ako je právny štát, verejná správa, demokratické inštitúcie a splnenie hospodárskych kritérií na vstup do EÚ.

Prístupové rokovania sa po ich začatí konajú na medzivládnych konferenciách medzi ministrami a veľvyslancami členských štátov a kandidátskou krajinou rokujúcou o pristúpení. Prvá takáto konferencia s Moldavskom a Ukrajinou sa konala v júni 2024, čím sa formálne začali ich prístupové rokovania. Proces preverovania sa začal v júli a bude pokračovať aj v roku 2025, počas ktorého musia Moldavsko a Ukrajina preukázať, ako plánujú prijímať a vykonávať pravidlá a politiky EÚ, a načrtnúť plány na ďalšie zosúladenie.

↑
Okrúhly stôl medzivládnej konferencie EÚ – Ukrajina,
Luxemburg (Luxembursko) 25. júna 2024.

Pokrok, ktorý západný Balkán dosiahol v roku 2024 na ceste k členstvu v EÚ

Albánsko a Severné Macedónsko

zavíšili proces preverovania, ktorý je prvým krokom k pristúpeniu k EÚ.

- > Bola predložená správa o preverovaní týkajúca sa prvého zo šiestich blokov pravidiel, v prípade ktorých musia tieto dve krajiny splniť osobitné požiadavky (referenčné hodnoty), ako sú reformy ich súdneho systému, verejnej správy, správy vecí verejných atď.
- > Otvorenie prvého bloku s Albánskom sa uskutočnilo na medzivládnej konferencii v októbri.
- > Prvý blok so Severným Macedónskom sa otvorí, keď Severné Macedónsko splní požadované podmienky.

Bosna a Hercegovina

začala rokovania o pristúpení k EÚ v marci. Na fóre na vysokej úrovni sa potom diskutovalo o reformách potrebných na začatie ďalších krokov.

Čierna Hora pokročila vo svojom procese pristúpenia k EÚ, keď v júni splnila kľúčové požiadavky týkajúce sa právneho štátu a základných práv, ako to potvrdila aj správa o tejto krajine. EÚ odvtedy začala predbežne uzatvárať rokovacie kapitoly po splnení príslušných podmienok, počnúc tromi kapitolami v decembri.

Kosovo získalo v januári bezvízový styk s EÚ, čo znamená, že jeho občania môžu teraz vstupovať do EÚ na účely krátkodobých pobytov bez toho, aby potrebovali víza.

Srbsko dosiahlo pokrok v oblasti reforiem súdnictva a boja proti korupcii, ale stále musí v plnom rozsahu zaviesť zákony o médiách, lepšie sa zosúladiť so zahraničnou politikou EÚ, podporovať občiansku spoločnosť a médiá a splniť svoj záväzok normalizovať vzťahy s Kosovom.

Gruzínsko sa vo svojej snahe vstúpiť do EÚ v roku 2024 pohlo o krok späť, keď bol prijatý kontroverzný zákon zameraný na organizácie financované zo zahraničia, čo vyvolalo obavy týkajúce sa úmyselného potláčania nezávislých hlasov a obmedzovania demokratických slobôd. V dôsledku tohto a ďalšieho negatívneho vývoja v napredovaní Gruzínska smerom k pristúpeniu k EÚ sa prístupový proces prakticky zastavil.

Prístupové rokovania s Tureckom sú od roku 2018 pozastavené pre pretrvávajúce obavy týkajúce

sa demokracie, právneho štátu, nezávislosti súdnictva a dodržiavania základných práv.

Prípadné rozšírenie EÚ o ďalšie krajiny bude mať vplyv na spôsob fungovania EÚ. V tejto súvislosti bolo v marci prijaté oznámenie o reformách pred rozšírením a o preskúmaní politík, v ktorom sa skúmajú dôsledky väčšej EÚ v oblastiach hodnôt, politík, rozpočtu a riadenia. Cieľom tohto proaktívneho prístupu je zabezpečiť, aby bola EÚ pripravená na budúce rozšírenie.

Podpora reformovania, rastu a integrácie krajín zapojených do procesu rozširovania

Zmenšovanie hospodárskych rozdielov medzi EÚ a jej budúcimi členmi pomáha pripraviť ju na plynulejší prechod. EÚ aktívne podporuje rozvoj budúcich členov prostredníctvom nových nástrojov financovania, ako je Nástroj pre Ukrajinu (pozri kapitolu 1), Plán rastu pre Moldavsko a Plán rastu pre západný Balkán, a poskytuje odborné znalosti zo súčasných členských štátov na urýchlenie reforiem.

Od roku 2021 poskytla EÚ Moldavsku finančnú pomoc vo výške 2,2 miliardy EUR na podporu energetickej nezávislosti, reforiem súdnictva a silnejších väzieb s EÚ. Nový plán rastu navrhnutý v októbri podporí Moldavsko na jeho ceste k členstvu v EÚ, pričom sa v rámci neho v rokoch 2025 až 2027 poskytne suma 1,8 miliardy EUR na rast hospodárstva Moldavska a na napredovanie v reformách v rámci pristupovania k EÚ.

V dôsledku úpadku demokracie v Gruzínsku obmedzila EÚ politické kontakty s touto krajinou a pozastavila poskytovanie 30 miliónov EUR v rámci Európskeho mierového nástroja a 121 miliónov EUR priamej pomoci pre jeho verejnú správu. To však nemalo vplyv na podporu občianskej spoločnosti a nezávislých médií zo strany EÚ, pretože sú nevyhnutné na podporu demokracie. Dňa 20. decembra 2024 EÚ takisto navrhla, aby gruzínski diplomati a úradníci spolu s rodinnými príslušníkmi, ktorí sú držiteľmi diplomatických alebo úradných pasov, museli získať víza na cestovanie do EÚ na krátkodobé pobyty.

Napriek pokroku v rámci pristupovania k EÚ dosahujú krajiny západného Balkánu hrubý domáci produkt na osobu, ktorý predstavuje štvrtinu až polovicu priemeru EÚ. Na odstránenie tohto rozdielu prijala EÚ Plán rastu pre západný Balkán, ktorého cieľom je posilniť hospodárske väzby s EÚ, ako aj v rámci regiónu a v priebehu desiatich rokov potenciálne zdvojnásobiť veľkosť hospodárstiev západného Balkánu. Vykonávanie daného plánu rastu sa už začalo a v máji nadobudol účinnosť Nástroj na podporu reforiem a rastu s rozpočtom vo výške šiestich miliárd

eur. Päť zo šiestich partnerov na západnom Balkáne odvtedy predložilo ambiciózne programy reforiem, v ktorých sa podrobne uvádzajú kľúčové zlepšenia, ktoré sa majú dosiahnuť v oblastiach, ako je právny štát, správa vecí verejných, ľudský kapitál, energetická a digitálna transformácia a súkromný sektor, spolu s orientačným zoznamom investičných projektov. Tieto programy reforiem boli schválené v októbri.

Nový investičný balík pre západný Balkán v rámci hospodárskeho a investičného plánu

- 1,2 miliardy EUR na investície do ôsmich oblastí týkajúcich sa železničnej dopravy, zásobovania vodou a súkromného sektora.
- Plán teraz zahŕňa 68 hlavných projektov v oblastiach, ako je doprava, digitalizácia, energetická transformácia, životné prostredie, vzdelávanie a rast súkromného sektora.
- EÚ už poskytla 5,4 miliardy EUR vo forme grantov, od ktorých sa očakáva, že prinesú ďalšie investície v hodnote 17,5 miliardy EUR, ktoré pokryjú viac ako polovicu celkových 30 miliárd EUR určených pre tento plán.

↑ Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (piata zľava) a Olivér Várhelyi, vtedajší európsky komisár pre susedstvo a rozširovanie (vľavo), boli hostiteľmi pracovného obeda s lídrami šiestich západobalkánskych partnerov, Brusel (Belgicko) 19. septembra 2024.

Vedúci predstavitelia zo západného Balkánu zorganizovali počas roka niekoľko ministerských zasadnutí o pláne rastu, aby rokovali o činnostiach v oblasti integrácie (v Severnom Macedónsku v januári, v Albánsku vo februári a v Čiernej Hore v máji). Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová na jeseň navštívila šesť partnerov zo západného Balkánu a 18. decembra sa konal samit EÚ – západný Balkán.

Na samite v rámci berlínskeho procesu v roku 2024 bol prijatý nový akčný plán pre spoločný regionálny trh na posilnenie regionálnej hospodárskej integrácie, ktorý je takisto hlavným cieľom plánu rastu.

Po napätí v súvislosti s nezákonnými vrtnými prácami vo východnom Stredozemí EÚ postupne obnovuje väzby s Tureckom prostredníctvom návštev na vysokej úrovni a dialógov o zdraví, výskume, inováciách a obchode. EÚ okrem toho v roku 2024 prisľúbila značné finančné zdroje na podporu tejto krajiny v rôznych oblastiach.

Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (prvá sprava v prvom rade), Roberta Metsolová, predsedníčka Európskeho parlamentu (prvá sprava v druhom rade) a António Costa, predseda Európskej rady (piaty sprava v prvom rade) spolu s vedúcimi predstaviteľmi EÚ a západného Balkánu na samite EÚ – západný Balkán, Brusel (Belgicko) 19. septembra 2024.

VIDEO: S podporou EÚ sa rozvíjajú tisíce projektov, ktoré oslavujú živé a jedinečné kultúrne dedičstvo západného Balkánu a podporujú tvorivosť a spoluprácu.

Finančné prostriedky EÚ pre Turecko

Investičná platforma pre Turecko: až **3 mld. EUR** na investície do roku 2027

Krajiny Východného partnerstva

EÚ tiež pomáha posilňovať hospodárstva vo svojom východnom susedstve a užšie ich prepojiť s Európskou úniou.

V apríli bol na zasadnutí na vysokej úrovni medzi EÚ, USA a Arménskom oznámený plán odolnosti a rastu pre Arménsko s rozpočtom vo výške 270 miliónov EUR. Cieľom tejto iniciatívy je posilniť hospodárstvo Arménska a podporiť vysídlené osoby. Cieľom rokovaní o programe partnerstva medzi EÚ a Arménskom je tiež posilniť spoluprácu prostredníctvom odvážnejšieho plánu partnerstva.

Azerbajdžan zostáva cenným energetickým partnerom, ktorý diverzifikuje zdroje plynu EÚ, aby nepochádzali z Ruska. Prebiehajúca podpora EÚ pre azerbajdžanské odvetvie energie z obnoviteľných zdrojov v kontexte 29. konferencie OSN o zmene klímy (COP 29) v Baku prináša užšiu spoluprácu v oblasti zelenej transformácie.

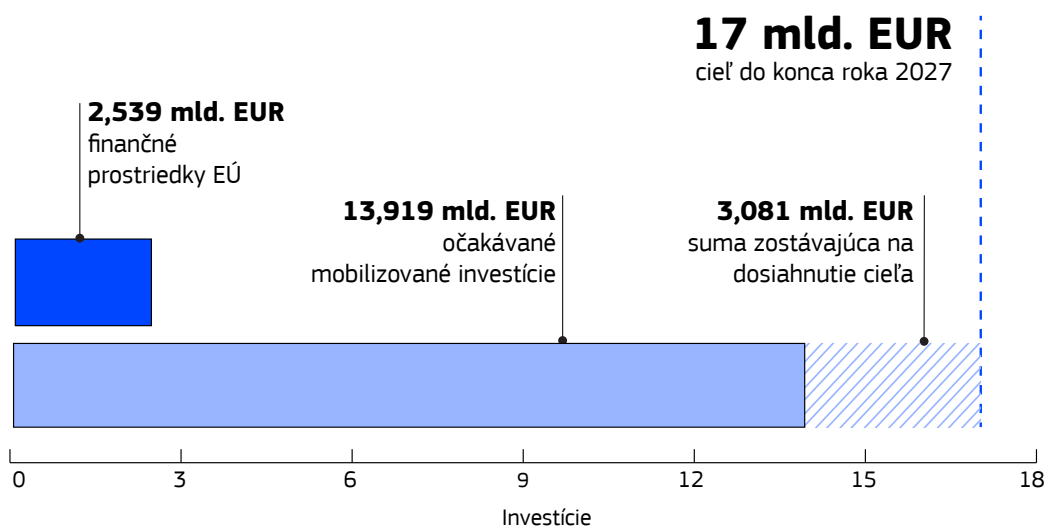

Študenti v azerbajdžanskom Baku sa s podporou EÚ zapojili do súťaže EU4Climate a hľadali spôsoby, ako zlepšiť životné prostredie a zachrániť jazero Masazir. Iniciatíva EU4Climate pomáha krajinám Východného partnerstva vytvárať a implementovať politiky v oblasti klímy, čím sa podporuje nízkoemisný rozvoj odolný voči zmene klímy. 5. júna 2024.

EÚ je naďalej odhodlaná podporovať mierové rokovania medzi Arménskom a Azerbajdžanom a prostredníctvom hospodárskeho a investičného plánu financuje mierové úsilie vrátane podpory mierových dividend. Cieľom je vytvoriť konkrétne hospodárske a sociálne výhody, ktoré podporia trvalý mier v regióne.

Úzke hospodárske väzby medzi Bieloruskom a Ruskom umožnili Rusku obchádzať niektoré sankcie, ktoré naň boli uvalené. V reakcii na zapojenie Lukašenkova režimu do vojny proti Ukrajine boli v júni 2024 voči Bielorusku zavedené ďalšie sankcie. Tieto nové opatrenia voči Bielorusku odrážajú mnohé z opatrení, ktoré už boli uložené voči Rusku, a ešte viac zefektívňujú sankcie EÚ voči Rusku (pozri kapitolu 1).

Investície EÚ do Východného partnerstva od roku 2021

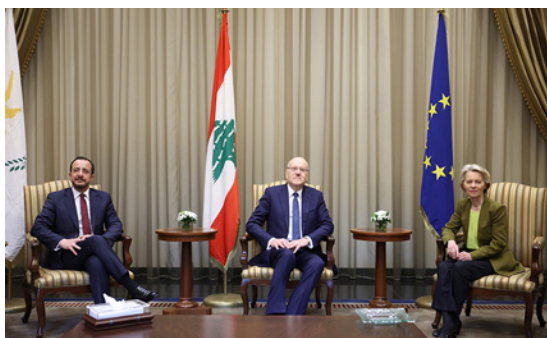
Južné susedstvo

Väčší dôraz sa kládol na komplexné partnerstvá s južnými susedmi s cieľom zlepšiť ich životnú úroveň a posilniť ich makroekonomickú stabilitu. Tieto prispôsobené partnerstvá zvyšujú bezpečnosť regiónu tým, že riešia základné príčiny migrácie a otvorene sa venujú zložitým otázkam, ako je napríklad bezpečnosť.

V marci nadviazali EÚ a Egypt komplexné partnerstvo zahŕňajúce politické vzťahy, migráciu, hospodársku stabilitu, udržateľné investície a obchod. V júni zorganizovali konferenciu medzi EÚ a Egyptom o investíciách, ktorá prilákala nové investície v hodnote 49 miliárd EUR.

Podpísanie dôležitého komplexného partnerstva s Tuniskom v roku 2023 viedlo v júni k významnej konferencii medzi EÚ a Tuniskom o investíciách, na ktorej sa dohodlo memorandum o porozumení (formálny rámec spolupráce) zamerané na energetiku vrátane energie z obnoviteľných zdrojov.

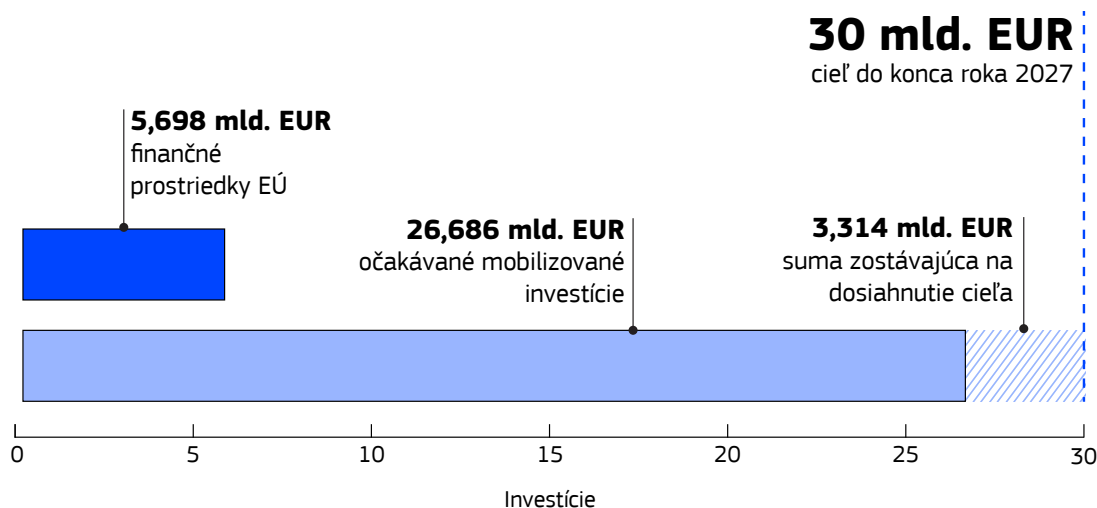
Nedávne udalosti na Blízkom východe zvýšili neistotu, pokiaľ ide o jeho politickú, sociálnu a hospodársku stabilitu. EÚ a Palestínska samospráva sa dohodli na krátkodobom balíku núdzovej finančnej podpory vo výške 400 miliónov EUR pre Palestínsku samosprávu s cieľom splniť jej najnaliehavejšie finančné potreby a podporiť reformy. Táto krátkodobá finančná podpora pripraví pôdu pre viacročný program, ktorého cieľom bude zabezpečiť dlhodobú finančnú stabilitu Palestínskej samosprávy a vykonávanie jej programu reforiem.

Predsedníčka von der Leyenová počas svojej májovej návštevy Libanonu prisľúbila tejto krajine jednu miliardu eur. Prvá časť, 500 miliónov EUR, schválená v auguste, podporí Libanon v rokoch 2024 a 2025. Tieto finančné prostriedky budú zamerané na základné služby, ako je zdravotníctvo, vzdelávanie a sociálna ochrana, ako aj na vodu, sanitáciu a hygienu pre zraniteľné skupiny vrátane sýrskych utečencov a zraniteľných Libanončanov. Podporia aj kľúčové reformy, sektor bezpečnosti, riadenie hraníc (vrátane boja proti obchodovaniu s ľuďmi a prevádzacstvu), hospodársku odolnosť a zelenú transformáciu. EÚ okrem toho pokračovala vo svojom záväzku podporovať sýrskych utečencov prostredníctvom prebiehajúcej humanitárnej a rozvojovej pomoci (pozri oddiel „Humanitárna pomoc a civilná ochrana“).

↑
Zľava doprava: cyperský prezident Nikos Christodoulidis, libanonský predseda vlády Najib Mikati a predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová, Bejrút (Libanon) 2. mája 2024.

Investície EÚ do južného susedstva od roku 2021

Medzinárodné dohody a partnerstvá

Západoeurópski partneri

V roku 2024 bol vzťah medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom naďalej kľúčovým bodom záujmu, a to na základe úplného, dôsledného a včasného vykonávania dohody o vystúpení vrátane Windsorského rámca a dohody o obchode a spolupráci. Toto úsilie chráni práva miliónov občanov EÚ a štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva žijúcich v zahraničí, podporuje hospodársku stabilitu a uľahčuje obchod. Pokračovali aj rokovania o finalizácii dohody

medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom, pokiaľ ide o Gibraltár.

EÚ začala a zavíjala rokovania so Švajčiarskom o širokom balíku dohôd, ktorých cieľom je prehĺbiť a rozšíriť bilaterálne vzťahy. Dosiahla tiež pokrok smerom k podpísaniu dohody o pridružení s Andorrou a so San Marínom.

Viac informácií o obchodných a technologických dohodách možno nájsť v kapitole 2.

Stratégia Global Gateway

Prostredníctvom svojej globálnej investičnej stratégie Global Gateway EÚ v roku 2024 naďalej vytvárala partnerstvá po celom svete. EÚ, jej členské štáty, rozvojové banky a európske finančné inštitúcie chcú do roku 2027 spoločne poskytnúť investície vo výške 300 miliárd EUR s cieľom znížiť globálny nedostatok investícií a podporiť zelenú a digitálnu transformáciu na celom svete.

Stratégia Global Gateway podporuje projekty v záujme zlepšenia digitálnej pripojiteľnosti, zvýšenia prístupu k udržateľnej energii, rozvoja dopravných trás a posilnenia zdravia, vzdelávania a výskumu. Cieľom je trvalá prosperita jednak pre partnerské krajiny, jednak pre EÚ.

Investície vo výške

300 miliárd EUR

v rokoch 2021 až 2027.

EÚ spolu s členskými štátmi zostávajú vedúcimi poskytovateľmi oficiálnej rozvojovej pomoci na celom svete, pričom v roku 2023 (posledný rok, za ktorý sú údaje k dispozícii) bola poskytnutá pomoc vo výške **95,9 miliardy EUR**, čo predstavuje **42 %** celkovej sumy. EÚ je tiež najväčším prispievateľom na iniciatívu Svetovej obchodnej organizácie na pomoc obchodu.

Doteraz bolo spustených viac ako

200

 hlavných projektov po celom svete.

Na projekty v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov v Afrike bolo vyčlenených

3,2 miliardy EUR

Subsaharská Afrika

V roku 2024 dosiahla EÚ významný pokrok vo svojich partnerstvách s Afrikou, pričom sa zamerala na udržateľný rozvoj, zdravie a hospodársky rast. EÚ dosiahla pokrok pri zavádzaní investičného balíka Global Gateway Afrika – Európa vo výške 150 miliárd EUR zameraného na oblasti, ako je čistá energia, digitálna infraštruktúra, doprava, zdravotníctvo a vzdelávanie.

Na podujatí Global Gateway na vysokej úrovni o vzdelávaní boli podpísané dohody o programoch v celkovej výške 245 miliónov EUR, ktoré sa týkali:

- ✓ výskumnej a vzdelávacej mobility v Nigérii,
- ✓ podpory vzdelávania dievčat v Zambii,
- ✓ novej iniciatívy Tímu Európa v oblasti odborného vzdelávania a prípravy v Afrike,
- ✓ spustenia africko-európskej akadémie mládeže,
- ✓ 15 nových projektov akademickej mobility po celej Afrike.

Tieto iniciatívy odrážajú trvalý záväzok EÚ v oblasti inkluzívneho a kvalitného vzdelávania v rámci stratégie Global Gateway.

Mladá podnikateľka z Ugandy Medina Manenová absolvovala odbornú prípravu v rámci programu rozvoja zručností podporovaného EÚ a Belgickom a teraz hrdo vedie svoj krajčírsky podnik. Cieľom investície vo výške 50 miliónov eur je pomôcť mnohým ďalším mladým ľuďom a ženám ako Medina získať pracovné príležitosti a vybudovať si udržateľné živobytie. Adjumani (Uganda) 9. novembra 2023.

Iniciatívy v subsaharskej Afrike v roku 2024

- > Na Kapverdoch bol spustený významný program na podporu odvetví energie z obnoviteľných zdrojov a digitálneho a modrého hospodárstva/strategického koridoru (Praia – Dakar – Abidžan).
- > Na podporu Mauritánie bol prisľúbený balík vo výške 210 miliónov EUR a v marci sa začalo nové partnerstvo medzi EÚ a Mauritániou v oblasti migrácie.
- > Ďalších 40 miliónov EUR bolo poskytnutých na podporu iniciatív na posilnenie kapacít Rwandy v oblasti výskumu a výroby vakcín a prístupu k zdravotníckym výrobkom prostredníctvom lepšieho vzdelávania, infraštruktúry a riadenia dodávateľského reťazca.
- > Pokrok sa dosiahol pri obnove priehrady Kariba, ktorá má zásadný význam pre potreby Zambie a Zimbabwe v oblasti čistej energie.
- > Boli spustené nové iniciatívy v oblasti cezhraničného hospodárenia s vodami v Afrike.

Na treťom podnikateľskom fóre medzi Ugandou a EÚ, ktoré sa konalo 6. a 7. marca, bolo spustených osem nových projektov v hodnote viac ako 200 miliónov EUR. Tieto projekty sú zamerané na podporu malých podnikov, mladých podnikateliek, poľnohospodárskych podnikov a digitálnej infraštruktúry. Na fóre sa zišlo 12 členských štátov, osem finančných inštitúcií vrátane Európskej investičnej banky a 193 európskych spoločností.

© Enabel Uganda

EÚ počas roka pomohla posilniť africké poľnohospodárstvo tým, že chránila miestne potravinové výrobky so zemepisnými označeniami – značkami kvality, ktoré preukazujú pôvod výrobku a ponúkajú prístup na európsky trh. Partnerstvo pre potravinovú a výživovú bezpečnosť a udržateľné poľnohospodárstvo pracovalo na vytvorení výskumného konzorcia pre zmenu klímy, biodiverzitu a rodovú rovnosť v poľnohospodárstve so zameraním na praktické poľnohospodárske riešenia a výmenu poznatkov.

Komisia a Južná Afrika spolu s medzinárodnou propagačnou skupinou Global Citizen spustili jednoročnú darcovskú kampaň „Rozšírenie obnoviteľných zdrojov energie v Afrike“. Tá zmobilizuje verejné a súkromné investície na urýchlenie projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov na celom kontinente s cieľom poskytnúť obyvateľom Afriky prístup k cenovo dostupnej energii a pomôcť znížiť globálne emisie v súlade so záväzkami oznámenými na konferencii OSN o zmene klímy v roku 2023 (COP 28).

Ázia a Tichomorie

EÚ v rámci iniciatívy Global Gateway pracuje aj na transformácii transkaspického dopravného koridoru na rýchlu a modernú trasu spájajúcu Európu a Áziu. EÚ takisto posilnila svoje vzťahy s krajinami v tomto regióne podpísaním novej dohody o partnerstve s Kirgizskom a memoranda o porozumení a akčného plánu pre kritické suroviny s Uzbekistanom.

EÚ tiež prehĺbila svoje partnerstvo s juhovýchodnou Áziou, a to aj prostredníctvom užšej spolupráce so Združením národov juhovýchodnej Ázie, podporou rôznych projektov, ako je napríklad odborná príprava v oblasti zručností a pracovných miest v Kambodži; udržateľné poľnohospodárstvo a obnova štátnej cesty v Laose a balík opatrení v oblasti digitálneho hospodárstva na Filipínach.

EÚ okrem toho naďalej rozširovala svoju spoluprácu v Ázii. V apríli sa v Tokiu uskutočnil dôležitý politický dialóg s Japonskom o vzdelávaní, kultúre a športe, zatiaľ čo Južná Kórea bola zahrnutá do výskumného a inovačného programu EÚ Horizont Európa.

Spustením tichomorského regionálneho protokolu, ktorý je regionálnou dohodou v rámci Samojskej dohody (20-ročný rámec partnerstva EÚ s africkými, karibskými a tichomorskými krajinami, podpísaný v roku 2023), sa posilnilo partnerstvo medzi EÚ a Tichomorím. EÚ naďalej podporovala tichomorské ostrovné krajiny v súvislosti s odolnosťou proti zmene klímy, modrým hospodárstvom a udržateľným poľnohospodárstvom.

Amerika a Karibik

V roku 2024 EÚ pokročila vo svojom investičnom programe Global Gateway v Latinskej Amerike a Karibiku spustením iniciatívy na podporu spravodlivých a inkluzívnych spoločností. EÚ tiež spustila program EL PACCTO 2.0 na boj proti nadnárodnej organizovanej trestnej činnosti. Program podporuje presadzovanie práva a justičné systémy pri riešení výziev, ako je obchodovanie s drogami a ľuďmi a počítačová kriminalita. Spoločne s projektmi v oblasti protidrogových politík (Program spolupráce medzi Latinskou Amerikou, Karibikom a Európskou úniou v rámci protidrogových politík) a riadenia hraníc (Eurofront) prináša toto úsilie bezpečnejšie komunity a silnejšie partnerstvá v tomto regióne.

Jutta Urpilainenová, vtedajšia európska komisárka pre medzinárodné partnerstvá, sa zúčastnila na slávnostnej výsadbe stromov na základnej škole v Pnom Pénh Thmey (Kambodža) 13. marca 2024. Komisárka Urpilainenová počas návštevy v Kambodži predstavila opatrenia na podporu ekologických pracovných miest a udržateľného rastu a prezrela si úpravňu vody v Bakhengu, ktorá vznikla vďaka iniciatíve Global Gateway a poskytuje čistú vodu viac než dvom miliónom ľudí.

Zámorské krajiny a územia

EÚ podpísala päť nových dohôd o spolupráci so zámorskými krajinami a územiami so zameraním na digitalizáciu, vodu a sanitáciu, ochranu morských ekosystémov, udržateľný cestovný ruch

a medziregionálnu spoluprácu. V rámci stratégie EÚ pre Arktídu bol v Nuuku (Grónsko) zriadený nový úrad EÚ s cieľom posilniť partnerstvo medzi EÚ a týmto územím.

Medzinárodné samity

Na samitoch skupín G7 a G20 sa stretávajú hlavy štátov a predsedovia vlád najdôležitejších svetových hospodárstiev, aby riešili globálne výzvy, koordinovali politické opatrenia a prijímali dôležité záväzky v globálnych otázkach.

Júnový samit skupiny G7 vo Fasane v talianskej Apúlii potvrdil silnú podporu skupiny G7 pre Ukrajinu. Lídri sa dohodli, že Ukrajine poskytnú dodatočný úver vo výške 45 miliárd EUR s využitím mimoriadnych príjmov z imobilizovaných ruských štátnych aktív. Lídri skupiny G7 takisto spustili iniciatívy na posilnenie hospodárskej bezpečnosti, zintenzívnenie spolupráce v odvetví energetiky (najmä s Afrikou), zlepšenie potravinovej bezpečnosti i na boj proti prevádzkačstvu.

Skupina G7 sa takisto zaviazala podporovať bezpečnú, chránenú a dôveryhodnú umelú inteligenciu. Plánuje spustiť akčný plán používania umelej inteligencie na pracovisku a vyvinúť značku na podporu medzinárodného kódexu správania pre organizácie vyvíjajúce pokročilé systémy umelej inteligencie. Vďaka aktu EÚ o umelej inteligencii (pozri kapitolu 5) a podpisaniu Rámcového dohovoru Rady Európy o umelej inteligencii sa stanovujú rámce na zabezpečenie toho, aby umelá inteligencia rešpektovala ľudské práva a demokratické hodnoty.

Na novembrovom samite skupiny G20 v brazílskom Riu de Janeiro sa lídri zamerali na nerovnosť, reformu globálnej správy vecí verejných a zmenu klímy a vytvorili Globálnu alianciu proti hladu a chudobe. EÚ sa k aliancii pripojila ako zakladajúci člen spolu s 82 krajinami, Africkou úniou, 24 medzinárodnými organizáciami, deviatimi medzinárodnými

↑
Spredu zľava, v smere hodinových ručičiek: vtedajší predseda Európskej rady Charles Michel, nemecký spolkový kancelár Olaf Scholz, kanadský predseda vlády Justin Trudeau, francúzsky prezident Emmanuel Macron, talianska predsedníčka vlády Giorgia Meloniová, vtedajší prezident Spojených štátov Joe Biden, vtedajší japonský predseda vlády Fumio Kišida, vtedajší predseda vlády Spojeného kráľovstva Rishi Sunak a predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová na samite G7, Fasano, Apúlia (Taliansko) 13. a 14. júna 2024.

finančnými inštitúciami a 31 filantropickými organizáciami a mimovládnymi organizáciami. Predsedníčka von der Leyenová na samite oznámila začatie celoročnej darcovskej kampane o obnoviteľných zdrojoch energie v Afrike. S cieľom udržať rozsiahlejší pokrok pri dosahovaní cieľov dohodnutých na konferencii COP 28 predsedníčka von der Leyenová vyzvala lídrov skupiny G20 a ostatných lídrov, aby spojili svoje sily v novom globálnom fóre pre energetickú transformáciu. Tým sa v snahe o posilnenie implementačného úsilia zjednotia vlády, medzinárodné organizácie a finanční aktéri.

Vzťahy EÚ s Radou pre spoluprácu v Perzskom zálive

Rada pre spoluprácu v Perzskom zálive združuje šesť arabských štátov Perzského zálivu v záujme ďalšej politickej a hospodárskej integrácie. V Perzskom zálive sa nachádza takmer tretina svetových zásob ropy.

EÚ a jej členské štáty usporiadali v októbri svoj prvý samit s Radou pre spoluprácu v Perzskom zálive, na ktorom rokovali o otázkach Blízkeho východu a skúmali, ako by mohli spolupracovať v nových oblastiach, ako napríklad:

- ✓ **energia z obnoviteľných zdrojov,**
- ✓ **prepojenosť,**
- ✓ **energetická bezpečnosť,**
- ✓ **zelená transformácia.**

Bezpečnostné a obranné partnerstvo

Na základe ideálov mieru a spolupráce EÚ v súčinnosti so svojimi spojencami naďalej pracovala na riešení hlavných globálnych výziev s cieľom udržať mier, posilniť obranu a chrániť svojich obyvateľov. V tomto duchu sa v roku 2024 obnovil význam partnerstva medzi EÚ a NATO, ktoré pomáha zachovať stabilitu na oboch stranách Atlantiku a poskytuje podporu Ukrajine. EÚ a NATO pracovali na lepšej koordinácii civilných a vojenských činností, zvyšovaní odolnosti životne dôležitej infraštruktúry a zlepšovaní svojho chápania kríz a katastrof a reakcií na ne. Nové štruktúrované dialógy sa teraz zaoberajú aj otázkami, ako sú kybernetické hrozby, vesmírne činnosti, disruptívne technológie, účinky zmeny klímy a obranný priemysel.

↑
Predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (vpravo) a generálny tajomník NATO Mark Rutte (vľavo), Brusel (Belgicko) 29. októbra 2024.

OSN je ďalším dôležitým partnerom EÚ v boji za mier, bezpečnosť a stabilitu. Spoločne pracujú na predchádzaní konfliktom, podpore mierových misií a uľahčovaní obnovy po skončení konfliktu po celom svete. Počas roka napredovalo aj strategické partnerstvo EÚ a OSN v oblasti mierových operácií a krízového riadenia na roky 2022 – 2024.

Partnerstvo EÚ a OSN v oblasti mierových operácií a krízového riadenia

- 1** Existuje jedinečné a dlhodobé partnerstvo medzi EÚ a OSN v oblasti krízového riadenia a udržiavania mieru civilnými, policajnými a vojenskými zložkami, ktoré je založené na spoločných hodnotách a záväzkoch.
- 2** Uskutočňujú sa pravidelné dialógy na vysokej úrovni, napríklad v rámci radiaceho výboru EÚ – OSN pre krízové riadenie, a medzi misiami a operáciami prebieha nepretržitá interakcia na operatívnej úrovni, ako aj úzka spolupráca medzi ústrediami.
- 3** EÚ v súčasnosti vykonáva 21 misií a operácií spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky, z ktorých dvanásť je civilných, osem vojenských a jedna civilno-vojenská. Jedenásť z 21 misií a operácií je nasadených súbežne s misiami OSN, napríklad v Stredoafrickej republike, Iraku, Izraeli/Palestíne (toto označenie nemožno vykladať ako uznanie Palestínskeho štátu a nie sú ním dotknuté pozície jednotlivých členských štátov k tejto otázke), Kosove, Líbyi a Somálsku.
- 4** Príspevok členských štátov predstavuje štvrtinu rozpočtu OSN na udržiavanie mieru.

Bezpečnostná a obranná spolupráca: prehľad za rok 2024

Uskutočnili sa dialógy o bezpečnosti a obrane s partnermi vo východnom a južnom susedstve EÚ, v Afrike, indicko-tichomorskom regióne, Latinskej a Severnej Amerike.

- > EÚ spolupracovala s regionálnymi organizáciami, ako sú Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, Africká únia a Združenie národov juhovýchodnej Ázie.
- > S Radou pre spoluprácu v Perzskom zálive sa začal regionálny dialóg o bezpečnosti.

Boli uzavreté partnerstvá v oblasti bezpečnosti a obrany s Albánskom, Japonskom, Južnou Kóreou, Moldavskom, Nórskom a so Severným Macedónskom.

Európsky mierový nástroj.

- > Bola poskytnutá podpora vojenským a obranným kapacitám partnerov.
- > Doteraz bola poskytnutá pomoc dvadsiatim šiestim príjemcom vo viacerých regiónoch:
 - v Afrike,
 - vo východnom a južnom susedstve,
 - na západnom Balkáne.
- > Bola rozšírená sieť vojenských poradcov v delegáciách EÚ.

V belgickom Bruseli sa konal druhý ročník Schumanovho fóra o bezpečnosti a obrane.

EÚ uznáva, že na zachovanie mieru a stability, najmä v čase krízy, sú nevyhnutné rozhodné opatrenia. Podujatia za hranicami EÚ môžu mať priamy vplyv na bezpečnosť jej obyvateľov. Spoločná bezpečnostná a obranná politika umožňuje EÚ reagovať na bezpečnostné výzvy nasadením misií a operácií v zahraničí. EÚ tým pomáha predchádzať konfliktom, zlepšuje schopnosť partnerských krajín riešiť bezpečnostné otázky a minimalizuje hrozby, ktoré by sa mohli dostať do Európy.

Ako súčasť tejto politiky spustila EÚ v roku 2024 bezpečnostnú a obrannú iniciatívu na podporu západoafrických krajín pozdĺž pobrežia Guinejského zálivu a na pomoc týmto krajinám pri riešení bezpečnostných problémov, ktoré sa šíria z regiónu Sahel, ako sú napríklad terorizmus a nezákonné činnosti.

V Benine sa 90 príslušníkov piatich jednotiek republikovej polície zúčastnilo školenia o zaobchádzaní s prostriedkami na boj proti improvizovaným výbušným zariadeniam. Školenia, ktoré sú súčasťou Bezpečnostnej a obrannej iniciatívy v Guinejskom zálive, sa konali v mestách Kandi, Parakou, Dasse a Cotonou. Dassa (Benin) 2. mája 2024.

Angažovanosť EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany na celom svete

5

prebiehajúcich vojenských misií/operácií

12

prebiehajúcich civilných misií

3

prebiehajúce vojenské námorné operácie

1

civilno-vojenská iniciatíva

Integrovaný prístup

V záujme dosiahnutia strategického vplyvu sa bezpečnostné a obranné opatrenia EÚ nasadzujú a vykonávajú v súlade s ostatnými nástrojmi a prostriedkami EÚ.

Ciele

Udržiavanie mieru, predchádzanie konfliktom, posilňovanie medzinárodnej bezpečnosti, podpora právneho štátu, predchádzanie obchodovaniu s ľuďmi a pirátstvu, prispievanie k námornej bezpečnosti a poskytovanie vojenského vybavenia a bezpečnostnej infraštruktúry partnerom EÚ.

EÚ vo februári 2024 takisto spustila námornú operáciu Eunavfor Aspides s cieľom chrániť lode cestujúce cez Červené more pred útokmi húthiovských povstalcov – ozbrojenej skupiny z Jemenu. Táto operácia pomáha zaisťovať bezpečný pohyb lodí a posilňuje bezpečnosť v Červenom mori a v neďalekej oblasti Perzského zálivu.

V dňoch 6. až 8. júla 2024 bol Josep Borrell, vtedajší vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a podpredseda Európskej komisie zodpovedný za silnejšiu Európu vo svete (vpravo) na návšteve v Džibutsku s cieľom posilniť vzťahy s týmto kľúčovým regionálnym partnerom a posúdiť vplyv námorných operácií EÚ. Prezrel si taliansku fregatu *Virginia Fasan*, ktorá operuje v rámci vojenskej misie EÚ s názvom Eunavfor Aspides, ktorej úlohou je chrániť námornú bezpečnosť a slobodu plavby v Červenom mori, Indickom oceáne, Perzskom zálive a ďalších blízkych oblastiach.

Humanitárna pomoc a civilná ochrana

Kríza na Blízkom východe

Humanitárna situácia v pásme Gazy sa od októbra 2023 dramaticky zhoršila, keď existujúcu krízu prehĺbil brutálny teroristický útok Hamasu na Izrael, následná eskalácia nepriateľských akcií medzi tamojšími stranami a rozsiahle izraelské vojenské operácie.

V roku 2024 EÚ neprestajne vyzývala na okamžité prímerie v Gaze, bezpodmienečné prepustenie všetkých rukojemníkov, naliehavé zvýšenie humanitárnej pomoci do Gazy i na trvalé ukončenie násilností. Takisto opakovane vyzývala všetky strany vrátane Izraela, aby dodržiavali medzinárodné právo a medzinárodné humanitárne právo, najmä Ženevské dohovory, a aby urobili všetko pre to, aby chránili nevinných civilistov a neubližovali im. EÚ neúnavne pracuje na tom, aby zabránila ďalšiemu presahovaniu konfliktu do širšieho regiónu. Je aj naďalej odhodlaná dosiahnuť trvalý a udržateľný mier založený na riešení spočívajúcom v existencii dvoch štátov a na príslušných rezolúciách Bezpečnostnej rady OSN prostredníctvom oživenia mierového procesu na Blízkom východe.

Zasiahnutých bolo viac ako 2,2 milióna ľudí, pričom státisíce ľudí čelia vážnemu nedostatku základných potrieb, ako sú potraviny, voda a prístrešie. Poškodenie školskej a nemocničnej infraštruktúry ešte viac ovplyvnilo prístup k životne dôležitým službám. Najviac zasiahnuté sú deti, pričom mnohé z nich musia čeliť fyzickej i psychickej traume. Situácia sa zhoršuje aj na Západnom brehu Jordánu, keďže rozšírené násilie zo strany osadníkov zintenzívňuje humanitárne potreby palestínskych komunit.

Daň krízy v Gaze na ľudských životoch (k septembru 2024)

40 000
mŕtvych

88 000
zranených

1,9 milióna
vysídlených ľudí

Uprostred týchto výziev je EÚ naďalej odhodlaná plniť svoju humanitárnu misiu, pričom poskytuje „záchranné lano“ prostredníctvom priamej pomoci a značnej finančnej podpory. Táto rozsiahla pomoc poskytuje základné služby – od potravín a čistej vody až po zdravotnú starostlivosť, prístrešie, vzdelávanie a ochranu – pre tých, ktorí to najviac potrebujú v postihnutých oblastiach. Okrem toho bol v roku 2024 desaťkrát aktivovaný systém reakcie EÚ na núdzové situácie – mechanizmus EÚ v oblasti civilnej ochrany – s cieľom poskytnúť pomoc Gaze, koordinovať evakuácie a podporovať susedné krajiny postihnuté krízou.

Zdravotnícka infraštruktúra v pásme Gazy utrpela v dôsledku prebiehajúcich vojenských operácií v roku 2024 vážne škody. Operácie humanitárnej pomoci EÚ pomáhajú financovať Svetovú zdravotnícku organizáciu a umožňujú jej zásobovať nemocnice v celom pásme Gazy dôležitým vybavením a liekmi. 6. apríla 2024.

Napriek značným bezpečnostným rizikám EÚ naďalej poskytuje pomoc v rámci uvedeného mechanizmu, a to aj prostredníctvom cyperského námorného koridoru, ktorý je kľúčovou námornou trasou, cez ktorú Nemecko, Cyprus, Rumunsko a Slovensko poskytujú potraviny a potreby na

budovanie prístreší. Deväť členských štátov podporuje egyptské ministerstvo zdravotníctva vecnou pomocou. Mechanizmus tiež podporuje svojich partnerov vysielaním odborníkov a koordináciou zdravotníckeho odsunu vážne chorých palestínskych pacientov do Európy.

Viac ako 20 rokov podpory EÚ pre Palestínčanov

EÚ je najväčším medzinárodným darcom pomoci palestínskemu obyvateľstvu.

ROZVOJOVÁ PODPORA

✓ **2014 – 2020**
pridelených

**2,2 miliardy
EUR**

✓ **2021 – 2024**
pridelených

**1,36 miliardy
EUR**
(z toho bolo schválených viac ako
920 miliónov EUR)

HUMANITÁRNA PODPORA

✓ **od roku 2000**
viac ako

**1,1 miliardy
EUR**

✓ **v roku 2024**
vyčlenená humanitárna
pomoc vo výške

**238 miliónov
EUR (*)**

Viac ako

4 000 ton
humanitárnych zásob pre
Palestínčanov v núdzi v Gaze.

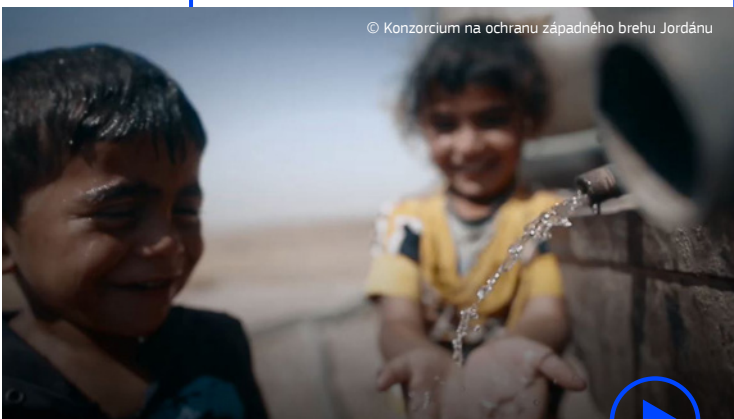
(*) Vráťane dodatočného navýšenia vo výške 45 miliónov EUR, ktoré oznámila predsedníčka von der Leyenová v septembri.

VIDEO: Pomoc v Gaze – lekárska podpora pre Palestínčanov v núdzi.

Na Západnom brehu Jordánu spolupracuje EÚ a viaceré členské štáty s humanitárnymi partnermi v teréne s cieľom chrániť komunity, ktorým hrozí nútené vysídľovanie a násilie zo strany osadníkov.

© Konzorcium na ochranu západného brehu Jordánu

VIDEO: Čistá voda pre Palestínčanov na západnom brehu Jordánu – EÚ sa spojila s 13 krajinami s cieľom vybudovať vodovodné siete, ako napríklad v Masafer Yatta, a umožniť tak tisícom Palestínčanov prístup k čistej a cenovo dostupnej vode.

Humanitárna pomoc

Keď nastanú prírodné katastrofy alebo vypuknú konflikty, milióny ľudí sa ocitnú v nebezpečenstve. Humanitárna pomoc sa potom stáva záchranným kolesom a zabezpečuje potraviny, prístrešie a zdravotnú starostlivosť pre tie najzraniteľnejšie osoby.

EÚ zohráva v poskytovaní pomoci vedúcu úlohu a je jedným z hlavných svetových darcov humanitárnej pomoci. V závislosti od potrieb poskytuje pomoc ľuďom postihnutým krízami spôsobenými ľudskou činnosťou a prírodnými katastrofami po celom svete. V roku 2024 pridelila EÚ 2,49 miliardy EUR na pomoc viac ako 300 miliónom ľudí v núdzi.

Komisia začína novú operáciu humanitárneho leteckého mosta pre tých, ktorí to najviac potrebujú v Sýrii, s cieľom poskytnúť núdzovú zdravotnú starostlivosť a iné základné potreby, a zvyšuje svoje humanitárne financovanie.

Humanitárna pomoc EÚ vo svete v roku 2024

2,5 mld. EUR

celkový rozpočet

665 mil. EUR

Blízky východ a severná Afrika

214 mil. EURUkrajina, západný Balkán
a Kaukaz**956 mil. EUR**

Subsaharská Afrika

447 mil. EURÁzia, Latinská Amerika,
Tichomorje a Karibik**205 mil. EUR** geograficky
neviazané prostriedky

Na **americkom kontinente** EÚ pomohla:

- pri riešení humanitárnej krízy vo **Venezuele**,
- obetiam konfliktu v **Kolumbii**,
- ľuďom postihnutým násilím a trestnou činnosťou v **Strednej Amerike** a inde,
- vysídleným osobám v celom regióne,
- zorganizovať vôbec prvý **humanitárny letecký most na Haiti** v roku 2024 v reakcii na rastúce násilie zo strany gangov.

EÚ poskytla v **regióne Sahel** zdevastovanom konfliktmi, klimatickými krízami a epidémiami životne dôležitú pomoc v snahe bojovať proti podvýžive a vysídľovaniu a podporiť zdravotníctvo a vzdelávanie.

Podporu poskytla aj obetiam konfliktov a katastrof v celej **Ázii**.

EÚ podporovala ľudí postihnutých dlhotrvajúcimi konfliktmi a extrémnymi poveternosťnými javmi vo východnej a v **južnej Afrike**.

V **Afganistane**, kde viac ako polovica obyvateľstva potrebuje humanitárnu pomoc v dôsledku konfliktov, chudoby a zmeny klímy, EÚ poskytla kritickú pomoc na zaistenie potravinovej bezpečnosti, zdravotnej starostlivosti a ochrany nielen samotnej krajiny, ale aj susedným krajinám.

V súvislosti so stupňujúcim sa konfliktom v **Mjanmarsku/Barme** EÚ pomohla uspokojiť rastúce potreby miestneho obyvateľstva a podporiť rohinských utečencov v Bangladéši.

Európska kapacita humanitárnej reakcie v roku 2024

16 kríz riešených v 17 krajinách (Afganistan, Burkina Faso, Čad, Haiti, Jemen, Konžská demokratická republika, Kuba, Laos, Libanon, Mali, Niger, Palestína, Rwanda, Svätý Vincent a Grenadíny, Somálsko, Sudán a Sýria).

Európska kapacita humanitárnej reakcie podporovala iniciatívy Tímu Európa v **piatich krízach**, pričom na spoločných operáciách spolupracovala s ôsmimi členskými štátmi.

93 charterových letov.

5 402 metrických ton prepravenej pomoci (leteckou, námornou, pozemnou dopravou).

16 683 cestujúcich prepravených prostredníctvom letov humanitárnej pomoci EÚ.

3 otvorené sklady.

817 ton mobilizovaných zásob.

13 nasadených expertov.

EÚ v priebehu roku 2024 zorganizovala aj rôzne podujatia na vysokej úrovni s cieľom maximalizovať humanitárny vplyv. V marci sa v Bruseli (Belgicko) konalo tretie Európske humanitárne fórum, na ktorom EÚ oznámila, že v roku 2024 prideli viac ako 7,7 miliardy EUR na globálne krízy.

Nasledujúci mesiac EÚ, Nemecko a Francúzsko spoluorganizovali medzinárodnú konferenciu

o Sudáne. V apríli 2023 vypukla v krajine občianska vojna, čo viedlo k rozsiahlemu vysídľovaniu a vážnej humanitárnej kríze. V reakcii na výzvu OSN vo februári 2024 prisľúbili medzinárodní darcovia na konferencii viac ako dve miliardy EUR. Časť týchto prostriedkov tvorí aj takmer 900 miliónov EUR od EÚ a jej členských štátov na podporu civilného obyvateľstva v Sudáne a utečencov v susedných krajinách.

Mesto Farchana v Čade sužuje humanitárna kríza spôsobená prílevom sudánskych vojnových utečencov a následkami opakujúcich sa prírodných katastrof. Viac ako 800 000 ľudí v súčasnosti čelí akútnej potravinovej neistote a naliehavo potrebuje humanitárnu pomoc. 28. a 29. apríla 2024.

© MYOP za EÚ

© MYOP za EÚ

EÚ pokračovala vo svojom záväzku riešiť globálne humanitárne výzvy a v máji predsedala ministerskej časti na vysokej úrovni ôsmej bruselskej konferencie o podpore budúcnosti Sýrie a okolitého regiónu. Účastníci zdôraznili potrebu mierového politického riešenia sýrskeho konfliktu a pokračujúcej finančnej podpory pre zasiahnuté skupiny obyvateľov. EÚ a jej členské štáty prisľúbili 3,8 miliardy EUR vo forme grantov a zostávajú najväčším darcom pomoci Sýrii. Tieto finančné prostriedky sú vyčlenené na naliehavé potreby Sýrčanov v Sýrii, utečencov v susedných krajinách a ich hostiteľských komunitách.

V náročnom prostredí sýrskeho vidieka prinášajú iniciatívy podporované EÚ vzdelávanie komunitám, ktoré boli dlho vylúčené z formálneho vzdelávania. Deti, z ktorých mnohé sú vysídlené v dôsledku konfliktu, sa tu zúčastňujú na vzdelávacích aktivitách, ktoré im ponúkajú cestu k lepšej budúcnosti. 27. januára 2024.

Sýria sa v súčasnosti nachádza v 13. roku krízy a musí sa vysporiadať s humanitárnymi potrebami v bezprecedentnom rozsahu. Približne 7,2 milióna Sýrčanov je naďalej vysídlených v rámci krajiny a potreba humanitárnej pomoci je na historicky najvyššej úrovni. Ženy a deti, ktoré tvoria viac ako dve tretiny vysídleného obyvateľstva, sú z dôvodu pretrvávajúceho konfliktu vo veľkej miere odrezané od formálneho vzdelávania.

© GOAL

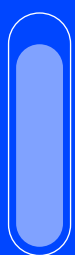

© WeWorld-GVC

Pomoc ostatným pri predchádzaní katastrofám a pripravenosti a reakcii na ne

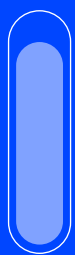
Závazok EÚ formovať budúcnosť globálneho krízového riadenia bol jasne vyjadrený v júni na fóre civilnej ochrany a na konferencii o krízovom riadení. Tento záväzok silno rezonuje v rámci verejnej mienky, ktorá podporuje jednotnú reakciu na katastrofy.

EÚ podnikla v roku 2024 ďalšie kroky na posilnenie svojho mechanizmu v oblasti civilnej ochrany s cieľom lepšie sa pripraviť na katastrofy, predchádzať im a reagovať na ne v celej EÚ aj mimo nej (pozri kapitoly 4 a 7).

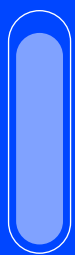
94 %

ľudí v EÚ si myslí, že členské štáty by mali poskytovať pomoc ostatným členským štátom postihnutým katastrofou.

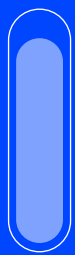
91 %

si myslí, že členské štáty by mali poskytovať pomoc štátom, ktoré nie sú členom EÚ a ktoré boli postihnuté katastrofou.

90 %

si myslí, že je dôležité, aby EÚ pomáhala koordinovať reakciu na katastrofy kdekoľvek na svete.

90 %

súhlasí s tým, že koordinovaná činnosť EÚ v tejto oblasti by sa mala v budúcnosti zintenzívniť.

Zdroj: Európska komisia, osobitný prieskum Eurobarometra 541, február 2024.

↑
Janez Lenarčič, vtedajší európsky komisár pre krízové riadenie (tretí zľava), na ôsmom Európskom fóre civilnej ochrany v Bruseli (Belgicko) 5. júna 2024.

KAPITOLA 9

Posilňovanie demokracie

Úvod

V roku 2024 inštitúcie a orgány Európskej únie úzko spolupracovali v oblasti spoločných záujmov EÚ a pri dosahovaní výsledkov pre jej občanov. Pokračovalo úsilie o zlepšenie procesu tvorby právnych predpisov EÚ a o reformu administratívnych orgánov, aby boli lepšie pripravené na príležitosti a výzvy meniaceho sa sveta. Dosiahol sa pokrok aj pri budovaní odolnejších demokracií v celej EÚ vďaka podpore slobodných a spravodlivých volieb, posilneniu slobody médií a boju proti dezinformáciám. Dosiahnuť lepšie výsledky pre občanov EÚ vďaka zdokonaleniu únijných pravidiel je spoločným cieľom a povinnosťou všetkých inštitúcií a členských štátov EÚ. To zahŕňa aj posilnenie postavenia občanov, aby sa mohli aktívne zúčastňovať na demokratickom procese.

Poslanci Európskeho parlamentu hlasujú počas plenárneho zasadnutia Parlamentu o novom právnom predpise EÚ o slobode médií, ktorého cieľom je chrániť novinárov pred politickým zasahovaním a zvýšiť transparentnosť vlastníctva médií, Štrasburg (Francúzsko) 13. marca 2024.

Spolupráca v záujme lepšej budúcnosti

Silné inštitúcie

Inštitucionálna štruktúra EÚ je jedinečná a jej systém rozhodovania sa neustále vyvíja. Európska komisia v zásade navrhuje nové právne predpisy v súlade s politickými usmerneniami Európskej rady a Európsky parlament a Rada Európskej únie ich ako spoluzákonnodarcovia prijímajú. Členské štáty potom tieto právne predpisy vykonávajú a Komisia zabezpečuje, že sa riadne uplatňujú. Prácu uvedených inštitúcií dopĺňajú ďalšie inštitúcie a orgány.

Predsedníctvo Rady rotuje medzi členskými štátmi každých šesť mesiacov. V roku 2024 vykonávalo predsedníctvo najprv Belgicko a potom Maďarsko.

Panelová diskusia o slobode médií organizovaná počas belgického predsedníctva Rady pri príležitosti Svetového dňa slobody tlače s odborníčkou na médiá Katrien Thienpontovou (vpravo), ukrajinskou novinárkou Olenou Abramovičovou (druhá zľava) a belgickým karikaturistom Philippom Geluckom (druhý sprava), Brusel (Belgicko) 3. mája 2024.

Európska rada zložená z hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov EÚ, predseda Európskej rady António Costa (v prvom rade piatej sprava), predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová (v prvom rade tretej sprava), Brusel (Belgicko) 19. decembra 2024. V decembri uplynulo 50 rokov od vzniku Európskej rady.

Maďarské predsedníctvo Rady usporiadalo v rámci Európskeho dialógu s mládežou Konferenciu EÚ s mládežou, ktorá ponúka mladým ľuďom v Európe príležitosť na osobnú výmenu názorov s tvorcami politik o otázkach a výzvach, ktoré sa ich týkajú. Budapešť (Maďarsko) 9. septembra 2024.

Inštitucionálny cyklus EÚ sa obnovuje každých päť rokov voľbami do parlamentu. Tieto voľby a následné vymenovanie novej Komisie sú zásadnými súčasťami demokratického procesu EÚ, ako sa stanovuje v zmluvách. V poslednom roku cyklu 2019 – 2024 inštitúcie EÚ úspešne splnili svoje ambiciózne ciele stanovené na toto obdobie a pripravili pôdu pre hladký začiatok nového politického cyklu 2024 – 2029 (pozri kapitolu O).

Riadne fungovanie medziinštitucionálnych procesov EÚ vrátane zapojenia národných parlamentov členských štátov, poradných výborov a decentralizovaných agentúr EÚ je kľúčom k úspešnej tvorbe politík EÚ. V roku 2024 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor a Európsky výbor regiónov zamerali na posilnenie svojej spolupráce s aktérmi občianskej spoločnosti a miestnymi a regionálnymi orgánmi v kandidátskych krajinách EÚ s cieľom pripraviť sa na možné budúce rozšírenie EÚ. Inštitúcie EÚ zároveň pokračovali v úvahách o nutných reformách, ktoré EÚ pomôžu pripraviť sa na budúcnosť, pokiaľ ide o ďalšie rozširovanie a potrebu reagovať na čoraz zložitejšie globálne výzvy.

V júni bola vytvorená nová decentralizovaná agentúra s cieľom lepšie chrániť občanov EÚ a finančný systém EÚ pred praním špinavých peňazí a bojovať proti financovaniu terorizmu. Úrad pre boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu je jednou z viacerých agentúr v EÚ, ktoré prispievajú k vykonávaniu politík EÚ.

PODCAST: Podcast o Úrade pre boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

VIDEO: V roku 2024 uplynulo 30 rokov od založenia Európskeho výboru regiónov.

Strategický výhľad

Strategický výhľad podporuje tvorbu politík a strategické plánovanie EÚ zamerané na budúcnosť tým, že skúma budúce trendy, ktoré pravdepodobne budú mať na EÚ významný vplyv. Pomáha predvídať riziká aj príležitosti, ktoré budú utvárať budúcnosť Európy. Správa o globálnych trendoch za rok 2024 – spoločný projekt deviatich inštitúcií a orgánov EÚ v rámci Európskeho systému strategických a politických analýz – obsahuje kľúčové strednodobé a dlhodobé trendy a poskytuje vedúcim predstaviteľom EÚ poznatky o hlavných strategických rozhodnutiach na nadchádzajúce roky (pozri kapitolu 0).

Vďaka celounijnej sieti pre strategický výhľad inštitúcie EÚ počas roka posilnili svoju spoluprácu s členskými štátmi na strategických diskusiách na úrovni EÚ. S tým súvisí úsilie o modernizáciu orgánov verejnej správy v celej Európe, ktoré pokračovalo v roku 2024 v rámci iniciatívy ComPact. Okrem pomoci členským štátom pri riešení medzier v zručnostiach a splnení cieľa do roku 2030 sprístupniť 100 % hlavných verejných služieb online sa iniciatíva zameriava aj na to, aby boli orgány verejnej správy menej byrokratické, rýchlejšie pri poskytovaní služieb, transparentnejšie a bližšie k ľuďom. V roku 2024 iniciatíva podporila celoštátne a regionálne správne orgány (napr. v Taliansku, Litve a na Malte) aj pri budovaní prognostických kapacít a používaní prognostických techník na rozvoj nových politických prístupov v oblastiach, ako je zdravotníctvo, sociálna politika a vzdelávanie.

Inštitúcie a orgány EÚ naďalej investovali do svojich prognostických kapacít. Napríklad Európsky hospodársky a sociálny výbor vytvoril svoj interný rámec strategického výhľadu a Európsky výbor regiónov posilnil prognostickú spoluprácu so zainteresovanými regiónmi. Vďaka predvídaniu nových výziev a príležitostí toto úsilie zabezpečuje, aby politiky boli nadčasové a naďalej zlepšovali kvalitu života súčasných a budúcich generácií občanov.

Dobrá správa

Transparentnosť, integrita a zodpovednosť sú kľúčovými charakteristikami demokracie založenej na zásadách právneho štátu. Podporujú dobrú správu vecí verejných a budujú dôveru v proces tvorby politík.

Prepracovaná databáza DORIE (dokumentácia a výskum európskych inštitucionálnych otázok) teraz umožňuje používateľom vyhľadávať dokumenty o inštitucionálnych záležitostiach EÚ vo všetkých úradných jazykoch EÚ.

S cieľom posilniť dôveru verejnosti v inštitúcie a orgány EÚ a vytvoriť spoločnú kultúru etiky podpísalo osem z nich dohodu o zriadení mediiinštitucionálneho orgánu pre etiku povereného vypracovať spoločné normy etického správania členov a zaviesť formálny mechanizmus koordinácie etických požiadaviek.

↑
Zľava doprava: Roman Schremser, riaditeľ Európskej centrálnej banky pre dodržiavanie súladu s predpismi a riadenie, Alessandro Chiochetti, generálny tajomník Európskeho parlamentu, Willem Van de Voorde, veľvyslanec a stály predstaviteľ Belgicka pri EÚ v čase úradujúceho predsedníctva, Věra Jourová, vtedajšia podpredsedníčka Európskej komisie zodpovedná za hodnoty a transparentnosť, Koen Lenaerts, predseda Súdneho dvora Európskej únie, Tony Murphy, predseda Európskeho dvora audítorov, Oliver Röpké, predseda Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, a Luca Menesini, podpredseda Európskeho výboru regiónov, pri slávnostnom podpísaní zmluvy o vytvorení mediiinštitucionálneho etického orgánu, Brusel (Belgicko) 15. mája 2024.

Európsky ombudsman je orgán zodpovedný za vyšetrowanie sťažností týkajúcich sa nesprávneho úradného postupu inštitúcií EÚ. V roku 2024 boli prípady, v ktorých sa zistil nesprávny úradný postup, veľmi zriedkavé (približne 5 %) a úspešne boli vykonané približne tri štvrtiny odporúčaní ombudsmanky.

EÚ prostredníctvom svojho programu lepšej právnej regulácie pokračovala aj v práci na zabezpečení efektívnych a účinných právnych predpisov a znížení administratívneho zaťaženia bez toho, aby sa oslabili politické ciele. Prístup „jeden za jeden“ zabezpečuje, aby sa akékoľvek novozavedené zaťaženie kompenzovalo odstránením rovnakého zaťaženia v tej istej oblasti politiky. Týmto prístupom sa dopĺňa Program regulačnej vhodnosti a efektívnosti, ktorého účelom je pri každej revízii a každom hodnotení právnych predpisov EÚ systematicky identifikovať a odstraňovať byrokráciu a zbytočné náklady.

Pokračovalo sa aj v úsilí o zlepšenie environmentálneho správania inštitúcií EÚ, úsporu energie a optimalizáciu využívania zdrojov.

Zabezpečovanie uplatňovania pravidiel EÚ

Prelomové právne predpisy prijaté počas cyklu 2019 – 2024, napríklad tie, ktoré pomáhajú zelenej a digitálnej transformácii našich spoločností, dosiahnu svoje zamýšľané účinky a prínosy len vtedy, ak sa budú v plnej miere vykonávať a riadne uplatňovať. Úlohou Komisie je zabezpečiť, aby to zaistili všetky členské štáty, a to v prvom rade prostredníctvom preventívnych opatrení a v prípade potreby začatím konaní o nesplnení povinnosti. Účelom konania o nesplnení povinnosti je zabezpečiť, aby členské štáty správne uplatňovali právo EÚ. Osobitný dôraz sa kladie na porušenia práva, ktoré sa týkajú mnohých ľudí alebo podnikov. Ak zistené porušenia nemožno napraviť, Komisia môže postúpiť prípady Súdnemu dvoru Európskej únie, ktorý môže dotknutému členskému štátu uložiť finančné sankcie.

**INICIATÍVY NA
ZJEDNODUŠENIE/
RACIONALIZÁCIU V ROKU 2024**

**OČAKÁVANÉ ÚSPORY/
PRÍNOSY**

<u>Zjednodušujúce opatrenia pre poľnohospodárov</u>	→	Zníženie administratívnych nákladov o 165 miliónov EUR
<u>Jednotný portál na nahlasovanie vyslaných pracovníkov</u>	→	Zníženie administratívnej záťaže o 259 miliónov EUR
<u>Zjednodušený postup uznávania vďaka aktu o pitnej vode</u>	→	Úspory vo výške 530 miliónov EUR ročne
<u>Zavedenie centrálneho registra pre nízke sumy pomoci (de minimis) s cieľom zredukovať oznamovacie povinnosti spoločností</u>	→	Úspory vo výške 120 miliónov EUR ročne
<u>Podpora vykazovania informácií o udržateľnosti a náležitej starostlivosti</u>	→	Predchádzanie účinku presahovania na malé a stredné podniky a nadmernému dodržiavaniu predpisov

V roku 2024 sa začalo 568 nových konaní o nesplnení povinnosti.

Súdnemu dvoru bolo postúpených 52 prípadov týkajúcich sa 19 členských štátov.

V 10 prípadoch sa požadovali finančné sankcie.

Uzavrelo sa 542 konaní o nesplnení povinnosti.

93 % z nich v počiatočných fázach postupu, čím sa ľudom a podnikom ušetril čas.

Tieto opatrenia prinesú konkrétne výhody v rôznych oblastiach politiky a povedú k lepšej ochrane práv spotrebiteľov a občanov.

↑
V popredí zľava doprava: Maroš Šefčovič, vtedajší výkonný podpredseda Európskej komisie zodpovedný za Európsku zelenú dohodu, medziinštitucionálne vzťahy a prognózovanie, spolu s predsedom Európskej rady mladých poľnohospodárov Petrom Meedendorpom na návšteve na statku belgického poľnohospodára Jonasa Lemaire-Taelemansa, Lennik (Belgicko) 9. januára 2024.

EÚ pokračovala v úsilí o to, aby sa v prvom rade predišlo porušovaniu práva, a to poskytovaním včasnej podpory členským štátom pri vykonávaní práva EÚ prostredníctvom praktických usmernení, stretnutí, odbornej prípravy a technickej pomoci vo všetkých hlavných oblastiach politiky. Komisia napríklad pomohla členským štátom vykonať revidovanú smernicu o energii z obnoviteľných zdrojov prostredníctvom iniciatívy Accele-RES, ktorou uľahčila digitalizáciu vnútroštátnych povolovacích postupov. Táto iniciatíva zahŕňa finančnú a technickú podporu, usmernenia a pravidelné diskusie o vykonávaní.

V roku 2024 sa takisto zvýšilo úsilie o zlepšenie cezhraničného presadzovania práva vďaka návrhu nových pravidiel proti nekalým obchodným praktikám v odvetví poľnohospodárstva. Pravidlá posilnia postavenie najslabších aktérov v dodávateľskom reťazci, najmä poľnohospodárov (pozri aj kapitolu 4). Dosiahne sa to vďaka tomu, že zabezpečia, aby orgány presadzovania práva mali potrebné nástroje na vyšetrovanie, zhromažďovanie dôkazov a prijímanie opatrení proti kupujúcim nachádzajúcim sa v inom členskom štáte.

EÚ tiež pokračovala vo financovaní odbornej prípravy sudcov a justičných pracovníkov v občianskych a trestných veciach v súlade so stratégiou európskej odbornej justičnej prípravy. Stratégia podporuje spoločné vzdelávacie podujatia pre zamestnancov z viacerých členských štátov s cieľom umožniť vytváranie sietí a posilniť vzájomnú dôveru. Účelom je posilniť cezhraničnú justičnú spoluprácu a zabezpečiť štandardizované uplatňovanie právnych predpisov v celej EÚ.

Ochrana právneho štátu a demokracie

Dodržiavanie zásad právneho štátu

V čoraz nestabilnejšom a polarizovanejšom svete je nevyhnutné v EÚ aj mimo nej aktívne brániť a presadzovať demokraciu, základné práva a právny štát. Významne k tomu prispela správa o právnom štáte za rok 2024, ktorá ako preventívny nástroj preukázala, že 68 % odporúčaní, ktoré boli vydané pre členské štáty v roku 2023, bolo plne alebo čiastočne zapracovaných. Odzrkadľuje sa tým značné úsilie, ktoré vyvíjajú členské štáty, pokiaľ ide o prijatie potrebných reforiem na posilnenie právneho štátu v kľúčových oblastiach, ako sú justičný systém, protikorupčné rámce, pluralita médií a sloboda a inštitucionálny systém brzd a protiváh. Správa za rok 2024 bola rozšírená o štyri krajiny zapojené do procesu rozširovania (Albánsko, Čierna Hora, Severné Macedónsko a Srbsko) s cieľom podporiť ich reformné úsilie. Správa poskytuje základ pre pravidelný dialóg medzi ministrami v Rade pre všeobecné záležitosti a medzi poslancami Európskeho parlamentu. Komisia organizuje aj vnútroštátne dialógy o právnom štáte so zainteresovanými stranami v členských štátoch.

↑
VIDEO: Spolupráca na „správe o právnom štáte“.

Ďalším dôležitým nástrojom EÚ na ochranu právneho štátu pred porušovaním zo strany členských štátov je možnosť reaktívne aktivovať

článok 7 Zmluvy o Európskej únii. Tento postup, ktorý môže v konečnom dôsledku viesť k pozastaveniu členských práv, sa začal proti Poľsku v roku 2017 a Maďarsku v roku 2018. V roku 2024 bol postup v prípade Poľska ukončený po tom, ako krajina zaviedla zásadné opatrenia na ochranu nezávislosti súdnictva a obnovila svoj záväzok riešiť závažné obavy v oblasti právneho štátu prostredníctvom osobitného akčného plánu. To viedlo Komisiu k záveru, že už nehrozí jasné riziko vážneho porušenia zásad právneho štátu v Poľsku. V prípade Maďarska zostáva postup otvorený.

Obrana demokracie

V zdravej a prosperujúcej demokracii môžu občania slobodne vyjadrovať svoje názory, voliť si politických lídrov a vyjadrovať sa k svojej budúcnosti. Demokracia v EÚ je silná, ale čelí výzvam vyplývajúcim z rastúceho extrémizmu, zasahovania do volieb, šírenia manipulatívnych informácií a hrozieb voči novinárom, slobode a pluralite médií. Cieľom balíka opatrení v oblasti obrany demokracie, ktorý bol prijatý na konci roka 2023, je riešiť výzvy, ako napríklad zahraničné zasahovanie, a budovať odolnosť zvnútra podporovaním občianskej angažovanosti a demokratickej účasti. Ústredným prvkom balíka je návrh na zvýšenie transparentnosti a demokratickej zodpovednosti objasnením skrytého zahraničného vplyvu. Parlament a Rada začali rokovať o tomto návrhu v roku 2024. Opatreniami sa zlepší aj fungovanie jednotného trhu vďaka spoločným normám pre činnosti zastupovania záujmov vykonávané v mene krajín, ktoré nie sú členskými štátmi EÚ.

Balík okrem toho obsahuje dve odporúčania: jedno na posilnenie volebných procesov v EÚ a ďalšie na presadzovanie inkluzívnej participácie občanov a občianskej spoločnosti pri tvorbe politik. V súlade s prvým odporúčaním bol v apríli vypracovaný a predložený kódex správania pre voľby do Európskeho parlamentu v roku 2024 s cieľom zabezpečiť integritu volieb a spravodlivú kampaň. Na komplexnom kontrolnom zozname sa dohodli všetky európske politické strany, čím

sa posilnilo úsilie o predchádzanie zahraničnému zasahovaniu a manipulácii s informáciami.

Podobne nové pravidlá transparentnosti politickej reklamy prijaté v marci podporia zodpovednosť pri používaní politickej reklamy, ochránia základné práva a pomôžu bojovať proti manipulácii s informáciami a zahraničnému zasahovaniu do volieb. Podľa nových pravidiel budú musieť byť politické reklamy jasne označené a musia obsahovať informácie o tom, kto za ne zaplatil a koľko, ktorých volieb alebo ktorého referenda či regulačného procesu sa týkajú a či sú cielené.

EÚ v roku 2024 pokračovala v ochrane a presadzovaní ľudských práv na celom svete. Napríklad v rámci programu Globálna Európa pre ľudské práva a demokraciu (vo výške 1,5 miliardy EUR) EÚ podporila globálnu iniciatívu proti beztretnosti, iniciatívu vedenú občianskou spoločnosťou proti medzinárodným trestným činom a závažnému porušovaniu ľudských práv.

Sacharovova cena za slobodu myslenia za rok 2024 – najvyššie ocenenie EÚ za úsilie v oblasti ľudských práv – bola udelená Maríe Corine Machadovej a zvolenému prezidentovi Edmundovi Gonzálezovi Urrutiamu za ich odvážny boj za obnovenie slobody a demokracie vo Venezuele.

↑ Sacharovovu cenu za rok 2024 získala vedúca predstaviteľka venezuelskej demokratickej opozície María Corina Machadová a zvolený prezident krajiny Edmundo González Urrutia. Puerto La Cruz (Venezuela) 10. júla 2024.

↑ Predsedníčka Európskeho parlamentu Roberta Metsolová (v strede), Edmundo González Urrutia (vľavo) a dcéra Maríe Coriny Machadovej Ana Corina Sosaová (vpravo) počas slávnostného udeľovania Sacharovovej ceny za rok 2024, Brusel (Belgicko) 17. decembra 2024.

Sloboda médií

Nezávislé médiá pôsobia ako verejný strážca a upozorňujú na zodpovednosť tých, ktorí sú pri moci. Sú kľúčovým pilierom európskej demokracie a treba ich chrániť. Cieľom Európskeho aktu o slobode médií, ktorý nadobudol účinnosť v máji, je lepšie chrániť médiá a novinárov pred politickým zasahovaním a zabezpečiť, aby mohli ľahšie pôsobiť cezhranične. Väčšina jeho ustanovení sa začne uplatňovať od augusta 2025.

8 projektov
financovaných prostredníctvom akcie partnerstvá v oblasti žurnalistiky v rámci programu Kreatívna Európa.

12 miliónov EUR
na podporu odolnosti sektora spravodajských médií.

6 miliónov EUR
vyčlenených na iné projekty na posilnenie slobody a plurality médií v EÚ.

V apríli EÚ prijala aj nové pravidlá na ochranu novinárov a obhajcov ľudských práv pred zneužívajúcimi žalobami, ktorých cieľom je umlčať ich. Cieľom pravidiel je zabrániť neopodstatneným alebo zneužívajúcim právnym žalobám, známym ako strategické žaloby proti verejnej účasti, ktorých cieľom je umlčať tých, ktorí sa zúčastňujú na verejnej diskusii o otázkach, ako sú základné práva, životné prostredie a prístup verejnosti k informáciám. Vôbec po prvýkrát je zavedený systém silných procesných záruk pre cezhraničné prípady. Tieto záruky vybavujú súdy na riešenie zneužívajúcich súdnych sporov, a zároveň budú odrádzať potenciálnych žalobcov od používania takýchto praktík. Pokračovala aj práca na vykonávaní súvisiaceho odporúčania o ochrane voči strategickým žalobám proti verejnej účasti, ktoré sa týka platných rámcov, odbornej prípravy, zvyšovania informovanosti a podporných mechanizmov, ako aj zberu údajov, podávania správ a monitorovania.

Boj proti manipulácii s informáciami

Inštitúcie EÚ posilňujú svoju reakciu na dezinformácie a na zahraničnú manipuláciu s informáciami a zahraničné zasahovanie zamerané na politiky EÚ a európsku demokraciu.

Opatrenia sa sústreďujú na štyri kľúčové oblasti:

- 1 Tvorba politík na posilnenie európskych demokracií, sťažovanie zneužívania online platforiem šíriteľmi dezinformácií a ochranu novinárov a plurality médií.
- 2 Boj proti zahraničnému zasahovaniu a kybernetickým útokom prostredníctvom projektov na zvyšovanie informovanosti, pokročilých technologických riešení a lepšej koordinácie.
- 3 Budovanie spoločenskej odolnosti voči dezinformáciám prostredníctvom mediálnej gramotnosti a zvyšovania informovanosti.
- 4 Spolupráca s inštitúciami, vnútroštátnymi orgánmi, občianskou spoločnosťou a inými organizáciami.

V roku 2024 sa úsilie týkalo aj zvyšovania situačného povedomia prostredníctvom mechanizmu integrovanej politickej reakcie na krízu a špecializovaných kampaní zameraných na občanov.

Keďže v roku 2024, ktorý bol najväčším volebným rokom v histórii, mala polovica svetovej populácie v 72 krajinách príležitosť zúčastniť sa na voľbách, osobitný dôraz sa kládol na posilnenie informovanosti a ochranu integrity volieb, najmä v súvislosti s júnovými voľbami do Európskeho parlamentu.

Európska sieť pre spoluprácu v oblasti volieb zorganizovala niekoľko podujatí na výmenu postupov na boj proti dezinformáciám.

VIDEO: Dekódovanie Iží – ako sa chrániť pred klamlivým obsahom počas volebného obdobia v EÚ.

V marci Komisia uverejnila usmernenia k odporúčaným opatreniam pre veľmi veľké online platformy a vyhľadávače s cieľom zmierniť systémové riziká, ktoré môžu ovplyvniť integritu volieb. Podľa povolebnej správy uverejnenej v júli sa nenašli dôkazy o žiadnych významných dezinformáciách ani o zahraničnom zasahovaní do európskych volieb. Komplexná správa o voľbách bude nasledovať v roku 2025.

Hlavné online platformy a signatári Kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií informovali o opatreniach, ktoré prijali na ochranu integrity volieb do Európskeho parlamentu. Patrí medzi ne povinnosť inzerentov alebo tvorcov jasne označovať akékoľvek fotografie, videá alebo audio súbory, ktoré boli digitálne vytvorené alebo zmenené, spolupráca s organizáciami na overovanie faktov, podpora vysokokvalitných a spoľahlivých informácií pre voličov a rozvoj cielených kampaní zameraných na mediálnu gramotnosť a preventívne vyvracanie dezinformácií.

V priebehu roka Komisia obnovila svoju podporu dôležitým iniciatívam na boj proti dezinformáciám, konkrétne centrám Európskeho strediska pre monitorovanie digitálnych médií. Toto stredisko a jeho centrá zohrávali kľúčovú úlohu pri monitorovaní a odhaľovaní dezinformačných kampaní, zvyšovaní informovanosti a podpore mediálnej gramotnosti pred voľbami do Európskeho parlamentu.

EÚ naďalej podporuje informačnú odolnosť Ukrajiny a jej oslovovanie globálnych partnerov, najmä s cieľom presadzovať mierový plán Ukrajiny. Na tento účel EÚ využíva celospoločenský prístup, pričom spolupracuje s vládnyimi inštitúciami, občianskou spoločnosťou, mediálnymi organizáciami a online platformami. EÚ s cieľom pomôcť obmedziť dosah ruskej manipulácie s informáciami a propagandy pozastavila vysielacie činnosti mnohých ruských štátnych a prokremlských dezinformačných médií. Po nadobudnutí účinnosti aktu o digitálnych službách musia poskytovatelia veľmi veľkých online platforiem a vyhľadávačov vyhodnocovať potenciálne spoločenské riziká, ktoré ich služby predstavujú. Patrí sem ohrozenie slobody prejavu a riziko, že sa ich služby využijú na dezinformačné kampane.

Pokračujú pravidelné výmeny o vojne na Ukrajine so signatármi Kódexu postupov EÚ proti šíreniu dezinformácií. Európske stredisko pre monitorovanie digitálnych médií a jeho národné a regionálne centrá naďalej monitorujú a vyvracajú dezinformácie súvisiace s vojnou, pričom sledujú aj ich podiel na celkovom objeme dezinformácií, ktoré obiehajú v EÚ. To je doplnené širším úsilím o boj proti dezinformáciám, ako je kampaň EUvsDisinfo, ktorá mala v roku 2024 odhadom dosah na vyše 20 miliónov ľudí, a systém rýchleho varovania, ktorý uľahčuje výmenu poznatkov týkajúcich sa dezinformačných kampaní a pomáha koordinovať reakcie.

Protestujúci vyzývajú spoločnosti prevádzkujúce sociálne médiá, aby urobili viac v boji proti ruským dezinformáciám v súvislosti s útočnou vojnou na Ukrajinu, Dublin (Írsko) 2. marca 2022.

Posilňovanie postavenia občanov

EÚ je odhodlaná pozorne načúvať občanom a zainteresovaným stranám a sprístupniť procesy tvorby politik verejnosti. Je to ďalší spôsob, ako pomôcť EÚ stať sa transparentnejšou, zodpovednejšou a účinnejšou. Portál [Vyjadrite svoj názor](#) ponúka občanom a zainteresovaným stranám prístup k trom hlavným kanálom na

zapojenie občanov: [verejným konzultáciám](#), [a spätnej väzbe](#), [európskej iniciatíve občanov](#) a [európskym panelovým diskusiám občanov](#). Od roku 2024 môžu občania aktívne spolupracovať aj medzi sebou, s občianskou spoločnosťou a inými zainteresovanými stranami prostredníctvom platformy na zapojenie občanov.

Zapojenie občanov v roku 2024

ZAČALO SA 27 VEREJNÝCH KONZULTÁCIÍ.

ZÍSKALA SA SPÄTNÁ VÄZBA V SÚVISLOSTI S TÝMITO INICIATÍVAMI:

- **60** výzvam na predloženie podkladov,
- **12** legislatívnym návrhom,
- **131** návrhom vykonávacích a delegovaných aktov.

BOLO ZAREGISTROVANÝCH 11 EURÓPSKÝCH INICIATÍV OBČANOV.

Vyzvali na prijatie opatrení v rôznych oblastiach: poľnohospodárstvo, zabezpečenie dostupnosti vody a potravín, bezpečné umelé prerušenie tehotenstva, spotrebiteľské práva hráčov videohier, atď.

↑ Záber z jedného z víťazných príspevkov do súťaže videonímok [ImagineEU](#). Súťaž podnietila stredné školy na podporu demokratickej účasti a európskej iniciatívy občanov, ktorá dáva občanom možnosť vyzvať Komisiu, aby predložila návrh právneho aktu, pokiaľ iniciatívu podporí dostatočný počet občanov.

OD OBČANOV A ZINTERESOVANÝCH STRÁN BOLO DORUČENÝCH 30 000 ODPOVEDÍ/PRIPOMIENOK.

DVE EURÓPSKE PANELOVÉ DISKUSIE OBČANOV, KTORÉ SA TÝKALI TÝCHTO TÉM:

- **ako bojovať proti nenávisti v spoločnosti**, pričom výsledkom diskusie bolo 21 odporúčaní,
- **ako zabezpečiť výhody energetickej efektívnosti pre občanov, verejné orgány a podniky**, pričom výsledkom diskusie bolo 13 odporúčaní.

Oba súbory odporúčaní prispejú k formovaniu budúcich iniciatív EÚ.

↑ Niektorí zo 150 náhodne vybraných občanov, ktorí sa zúčastnili na európskej panelovej diskusii občanov o energetickej efektívnosti, Brusel (Belgicko) 14. apríla 2024. Panelové diskusie občanov sa stávajú pravidelným prvkom demokratického života v EÚ. Osobitná pozornosť sa venuje tomu, aby boli reprezentatívne pre obyvateľstvo EÚ a dostatočne rôznorodé, aby odrážali širokú škálu pohľadov a názorov.

Cena EÚ za občiansku vedu spája vedu so spoločnosťou, podporuje zapojenie verejnosti a buduje dôveru vo vedecký pokrok. V roku 2024 bola udelená trom projektom zameraným na znečistenie morí, poľnohospodársku biodiverzitu a duševné zdravie.

Hlavná cena, 60 000 EUR

Projekt INCREASE, za zvyšovanie informovanosti o zachovaní osív posilnením občianskej spoločnosti a občanov, najmä vo vidieckych oblastiach.

Cena digitálnych spoločenstiev, 20 000 EUR

Projekt CoAct for Mental Health za využívanie digitálnych technológií na rozvoj personalizovaného prístupu a zlepšenie kvality života ľudí, ktorí čelia problémom s duševným zdravím.

Cena za diverzitu a spoluprácu, 20 000 EUR

Projekt SeaPACS – Participatory Citizen Science against Marine Pollution, za získavanie transformačných poznatkov, ktoré vyplňajú aktuálnu kognitívnu a emocionálnu medzeru medzi spoločnosťou a morom.

POSILNENIE POSTAVENIA SPOTREBITEĽOV

Vďaka pravidlám EÚ na ochranu spotrebiteľa sú spotrebiteľia dobre chránení a majú nárok na jasné informácie o výrobkoch a službách, ktoré kupujú. Od 13. decembra nové pravidlá zabezpečujú, aby všetky nepotravinové výrobky na trhu EÚ boli bezpečné už v štádiu návrhu. Cieľom nových pravidiel je riešiť významné spoločenské a trhové zmeny, ktoré ovplyvnili bezpečnosť spotrebiteľských výrobkov

v posledných dvoch desaťročiach, a lepšie zabezpečiť, aby boli všetky druhy výrobkov bezpečné, či už sa predávajú offline alebo online. Nové pravidlá okrem toho posilnia postavenie spotrebiteľov v rámci zelenej transformácie, čo im umožní vybrať si výrobky, ktoré majú dlhšiu životnosť a sú lepšie opraviteľné (pozri kapitolu 4).

POSILŇOVANIE POSTAVENIA DETÍ A MLÁDEŽNÍKY

Aby sa mladí ľudia stali aktívnymi občanmi, musia porozumieť tomu, ako funguje demokracia a aké sú ich práva a povinnosti. Takisto im treba poskytnúť osobitné nástroje na spoluprácu s politickými činiteľmi. Na tento účel ponúkajú platformy politický dialóg s mládežou a mládežnícky poradný zbor možnosť pre mladých dospelých, aby mohli vyjadriť svoj názor, zatiaľ čo platforma EÚ pre participáciu detí poskytuje bezpečný priestor pre deti vo veku 10 – 17 rokov, kde sa môžu vyjadriť k európskym zákonom a politikám, ktoré sa ich týkajú. V roku 2024 sa viac ako 1 000 detí zúčastnilo na konzultácii o odporúčaní týkajúcom sa integrovaných systémov ochrany detí.

Počas roka EÚ oznámila 60 opatrení, ktoré mladým ľuďom poskytnú väčšie slovo pri rozhodnutiach, ktoré sa ich týkajú, a prehĺbia mládežnícky rozmer v mnohých politikách EÚ. Jedným z týchto opatrení je „kontrola vplyvu na mládež“ s cieľom zabezpečiť, aby sa pri navrhovaní nových politík EÚ systematicky zohľadňoval vplyv na mladých ľudí.

Pri stanovovaní priorít a úrovne ambícií politík EÚ by mali zohrávať vedúcu a aktívnu úlohu občania zo všetkých vekových kategórií a prostredí. Čím

Margaritis Schinas, vtedajší podpredseda Európskej komisie zodpovedný za podporu európskeho spôsobu života (prvý sprava), vedie politický dialóg s mládežou na tému európsky spôsob života, ktorý zdôrazňuje záväzok EÚ podporovať demokraciu, ľudské práva a solidaritu, Brusel (Belgicko) 9. apríla 2024.

viac sa zúčastňujú na navrhovaní politiky, tým účinnejšie a efektívnejšie právne predpisy EÚ prispejú k zmene života ľudí. Preto inštitúcie EÚ aktívne pracujú na tom, aby Európania zohrávali významnejšiu úlohu pri tvorbe politík EÚ, a budú v tom pokračovať aj v novom politickom cykle (pozri kapitolu 0).

Čo si o demokracii myslia deti?

DETI A DOSPIEVAJÚCI BY CHCELI:

- väčšiu úlohu pri ovplyvňovaní rozhodnutí, ktoré majú priamy vplyv na ich životy,
- viac informácií o demokratickom procese a povzbudzovanie k účasti na ňom.

Zdroj: prieskum o demokratickej účasti, jar 2024.

Na online prieskum odpovedalo 1 921 detí z 23 členských štátov.

Uskutočnili sa rozhovory s 28 deťmi a tromi mladými aktivistami.

Do špecializovaných skupín sa zapojilo 122 detí.

Obráťte sa na EÚ

Osobne

V rámci celej EÚ existujú stovky centier Europe Direct. Adresu centra najbližšieho k vám nájdete online (europa.eu/european-union/contact/meet-us_sk).

Telefonicky alebo písomne

Europe Direct je služba, ktorá odpovedá na vaše otázky o Európskej únii. Túto službu môžete kontaktovať:

- prostredníctvom bezplatného telefónneho čísla: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektorí operátori môžu tieto hovory spoplatňovať),
- prostredníctvom štandardného telefónneho čísla: +32 22999696,
- prostredníctvom formulára na: europa.eu/european-union/contact/write-us_sk.

Vyhľadávanie informácií o EÚ

Online

Informácie o Európskej únii sú dostupné vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie na webovej stránke Európa (european-union.europa.eu).

Publikácie EÚ

Publikácie EÚ si môžete pozrieť alebo objednať na webovej stránke op.europa.eu/sk/publications. Ak chcete získať viac výtlačkov bezplatných publikácií, obráťte sa na službu Europe Direct alebo vaše miestne dokumentačné centrum (europa.eu/european-union/contact/meet-us_sk).

Právo EÚ a súvisiace dokumenty

Prístup k právnym informáciám EÚ vrátane všetkých právnych predpisov EÚ od roku 1951 vo všetkých úradných jazykoch nájdete na webovej stránke EUR-Lexu (eur-lex.europa.eu).

Otvorené údaje EÚ

Portál data.europa.eu poskytuje prístup k otvoreným súborom údajov – datasetom z inštitúcií, orgánov a agentúr EÚ. Dáta možno stiahnuť a opätovne bezplatne použiť na komerčné aj nekomerčné účely. Portál poskytuje prístup aj k mnohým súborom údajov – datasetom z európskych krajín.

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie